

Titel: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 1

Citation: "Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 1", i *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 1*, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_001-root.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 1

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

**Forstyrrenes Forstyrrelse, og Mangelens
glædelige Forandring,
forestillet i en
Prædiken,
holden i Holmens Kirke over
Evangelium paa tredie Søndag efter Nytaar
1772.**

Efter manges indstændige Begiering ved Trykken udgiven, og

Dens indkommende fordel til Beste for Holmens Sogns Fattige bestemmet

af

Jørgen Hee,

Sognepræst for Holmens Menighed, samt Provst ved Søe-Etaten og Garnisonen, saa og Medlem i Missions-Collegio.

Kiøbenhavn.

Trykt hos I. R. Thiele, boende i store Helliggeiststræde.

2

3

Kort

Erindring til Læseren.

Den almindelige Glæde og Velbehag, som alle ret Tænkende have funden i den nyeligen skeete Forandring i denne Stad og Stat, har og hos mine kiere Tilhørere i Holmens Meenighed yttret sig, i sær ved at baade directe og indirecte tilskynde mig til at gjøre den Prædiken, som jeg i Anledning af ovenmældte Tildragelse har af en, Gud selv best bekiendt, gudelig og patriotisk Iver holden i bemældte Kirke, ved Trykken bekiendt for fleere, end dem, som da hørde mig. Læserne, som have hørt den, ville herved behageligst være erindrede, at, ligesom, maaskee, et eller andet, som forhen var betænkt, kan ved Tankernes Udbreedelse paa

4

det hellige Sted være bleven udeladt, og det, som forhen ey var forfattet i Pennen, der i Steden fremført, saa samles nu begge Deelee, saa vidt Hukommelsen har kundet forstrække, med det Hiertens Ønske, at Herrens Arm, som har aabenbaret sig til vor dyrebare Konges høykongelige Regierings og Magtes Handthævelse, saavel som Landets Frelse, maa fremdeeles kiendes hos os og vore Efterkommere ved begge Deeles Bevarelse, og være og forblive hos samtlig Undersaattere i uafadelig Minde, til derved at opmuntres til at love og prise hans hellige Navn, som har gjort store Ting imod os, han, som er mægtig, og hans Navn er helligt, og hans Barmhiertighed varer til alle Slægter efter hverandre hos dem, som hannem frygte. Luc. 1, 49. 50.

5

Indgang.

Hvorfor haver du forstyrret os? Herren skal forstyrre dig paa denne Dag.

Saaledes tiltalede fordm Josva Achan, da han blev fremleedt til at udstaae sin fortjente Straf for den bedrevne Misgjerning ved Stadens Jericho Erobring. Ordene læses Josv. 7. Cap. 25. v. Omstændighederne af Achans onde Gierning anføres i Begyndelsen af dette Capitel at have bestaaet derudi, at han imod Herrens udtrykkelige og strenge Forbud, som omtales i det næst foregaaende siette Capitels 18. v. havde forgrebet sig paa det Gods,

6

som fandtes i Jericho, hvilket Herren havde forbandet, og deraf raget, som han selv maatte bekiende, en kostelig babyloniske Kaabe, 200 Sekel Sølv, og en Guldunge, det er: et Stykke Guld, gjort i Skikkelse af en Tunge, i Vægten 50 Sekel Guld; dette Tyverie vidste ingen noget af, førend Herren ved en besynderlig Tugtelse paa Israels Børn lod det opdages, nemlig, at, da et lidet Antal Folk blev udsikket til at indtage Staden Ai, befandtes baade Mod imod Fienden, og Velsignelse at være bortviget fra Israels Vaaben, thi Folket flyede, og nogle af dem bleve dræbte, v. 4. 5. deraf mærkte man, at Herren var vreed paa Israel, hvilket gjorde baade Josva og alt Folket mismodigt, som endelig ved Lodkastning fik Gerningsmanden opdaget, nemlig den omtalte Achan, over hvem Dommen allerede af Herren selv var fældet, hvad Straf han skulde have, v. 14. 15. og, da samme Straf skulde fuldføres, sagde Josva til Hannem, som allerede i Begyndelsen mældt er: Hvorfor har du forstyrret os? Herren skal forstyrre dig paa denne Dag. Udi Ordene mærke vi dels en haard, men derhos sandfærdig Beskyldning, som gøres imod Achan, dels

7

en streng, men derhos retfærdig Dom, som folk ham forkyndes, Beskyldningen lyder saaledes:

Hvorfor har du forstyrret os ? At

forstyrre er egentlig at bringe de Ting i Ureede, som før vare i behørig Skik og Orden, hvoraf ey andet kan komme, end Tab og Skade, større eller mindre efter Tingenes Beskaffenhed, som bringes af deres Orden, faa og efter Udstrækningen af Uordentligheden, som indføres; i begge Henseender kan ingen skadeligere Uordentlighed være til, end den, som opvækkes i en Meenighed eller Stat, nemlig naar det, som burde være øverst, kommer til at være under, og ligge nederst, og derimod de ringeste Ting sættes paa det højeste Sted, en ligesaa forvendt Skik, som den, Salomon havde oplevet i sin Tid, da han saa Svenne ride paa Heste, og Fyrster at gaae til Fods, som Svenne. Prædik, 10, 7. Saadan Forstyrrelse skeer formedelst Vedkommendes Ondskab en Deel i Guds, en Deel i Menneskens Sag. I Guds Sag, naar Religionen, som fremholder Guds aabenbarede Villie, og hans hellige Befalninger, samt alt, hvad som angaar Menneskets retskafne Bereedelse til Evigheden, reent sættes til Side, ja trædes under Fødder, og derimod

8

dels de ringere Ting, som blot henhøre til denne Tid, saasom Rigdom og Ære, dels de sletteste Ting, som spille og fordærve baade Tiden og Gemytterne, saasom al ugudelig Væsen og verdslig Lyst, Tit. 2, 12. Syndens timelige Glæde, som Paulus kalder det, Ebr.

11, 25. naar, siger jeg, saa forfængelige og uanstændige Ting faae i Daarers Begreb og Begiærlighed det højeste Trin og Sæde, hvor lidet tænkes der da paa Menneskets Pligters? Hvo som har udvalgt sliig en Plan, faaer aldrig i Sinde at spørge, som hin spurgte Jesum, hvad skal jeg gjøre, at jeg kan arve det evige Liv? Luc. 10, 25. eller som David spørger, Hvorledes skal jeg betale Herren alle hans Velgjerninger, som han gjør imod mig? Ps. 116,

12. ney! den spørger snarere, som Judas, hvad vil I give mig? jeg vil forraade eder Ham, nemlig Jesum, Matth. 26, 15. eller, som Absalon, der stod sin Fader baade efter Regiering og Livet, sagde til Achitophel: Hvad skulde vi gjøre, nemlig for at udføre den onde Plan, som Absalon havde lagt? 2 Sam. 16, 20. kort at sige, det, som Menneskene ville gjøre, beholder altid Fortrin for det, de burde gjøre. Saa: dan en Forstyrre i Guds Sag var Achab fordm

9

som vel hilsede den nidkiere Guds Mand Propheten Eliam med faa hæsselig en Titel af en Forstyrre, fordi han ikke vilde tie stille til al den Ugudelighed og Uordentlighed, som gik i Svang i Israel, men Elias derimod betydede Achab, hvor rigtig en Forstyrres Navn passede sig paa ham selv, der havde forladt Herrens Bud, og vandrede efter Baal. 1 Kon. 18, 18. Dels skeer Forstyrrelsen i Menneskens Sag, som dog tillige i mange Henseender kan kaldes Guds Sag, naar den, som er den højeste i Staten, og hvis Person, Navn, Myndighed, og Befalninger burde være i højeste Agt og Ære hos enhver, bliver derimod omgaaet og behandlet som en foragtelig og ringe Person; Naar Majestæter forhaanes og bespottes, Jud. v. 8. og deres Billie og Befalninger skal være nedrige og ildesindede Gemytters onde Tykke underkast, hvorledes kan det da andet, end gaae

forstyrret til i en Stat, da en Regent, som gjerne fulgte gode Raadgiveres Ord, naar han havde det Slags alleene om sig, snarligen kan, som et Menneske, lade sig, som Rhoboam fordum, forleede formedelst slette Tilskynderes blendende Forestillinger til at svare dem ilde, som han ellers havde baade burdt og villet svare

10

vel. 1 Kong. 12, 14. Paa disse og flere deslige Maader kommer Tingene i en Stat i Uorden ved Menneskenes slette Omgang, hvoraf dette paa Guds Side flyder til en Straf, at Han, som i Lydigheds Orden har tilsagt Menneskene sin Velsignelse og Hielp, thi det heder vilde I lyde mig, da skulde I nyde Landets Gode, Es. 1, 19. holder, som en retfærdig Gud, hvor Lydigheds Orden brydes, saadant sit Løftes Opfyldelse tilbage, hvorudi saadan en Forstyrre, som Achan, kan have Skyld, der baade med sit Exempel og sine Tilskyndelser drager mange flere paa Forstyrrelsens Vey med sig, saa og derved jager Herren, som er Ordenens Gud, med sin Velsignelse bort fra en Skat, hvilket just var det, som Josva bebrydede Achan i vore Indgangs Ord, da han i samme lod ham vide, at, som det altid var Herrens Skik at hielp og frelse Israels Børn, faa derimod havde han ved sin slette Opførsel gjort Spliid i saadan herlig Skik, hvilket Folket havde faget en Tidende af, da de ikke kunde bestaae imod deres Fiender, som før er meldt, i slig Henseende spørger Josva: Hvorfor hav du forstyrret os? Spørsmålet vil sige dette : hvad Ondt Har Israels Meenighed gjort dig,

11

at du vilde føre Herrens Vrede over den? hvorfor har Satan opfyldt dit Hierte, som Peder sagde til Anania? Ap. G. 5, 3. og hvorledes kunde dit Gemyt være saa ondt, din Daarlighed og Dristighed saa stor, at du vilde røve det, som Herren havde forbandet, og derved berøve Israel sin dyrebareste Skat, Herrens Bistand og Velsignelse?

Josva, Mine Elskelige, taleder her af en gudelig Nidkiærhed, ikke alleneste som en retfærdig Dommer, men endog som en redelig Israelit, og retskaffen Lem af Herrens Menighed, en hellig Iver for Guds Ære, og et ømt Hierte over Israels Tarv førde Ordet i denne hans Tiltale til Achan; en lige ædel og retsindig Drift hos alle retskafne Lemmer i en Stat forbyder med ligegyldige Øjne ar anfee deres Ondskab og Dumdristighed, som paa alle slags Maader søge at gjøre Forstyrrelse saavel i Kirken, som i Staten, ja sees med Flid at forstyrre alt, hvad i begge Deele er og burde være ordentligt, ikkun for at naae deres skiændige Øyemærke, at ophøye og berige sig selv, ja vel og at erhverve sig et stort Navn af at gjøre Ont, da de hverken have Lyst eller Gaver til

12

at naae det ved ar gjøre Got, ligesom hiin Herostratus, der søgte et udødeligr Navn i Historien ved at brænde Dianæ Tempel af i Epheso; Naar saadan Fjendskab baade imod Gud og Menneskene mærkes af Kirkens og Statens ægte Lemmer, kunde disse ikke andet, end derved sættes i tilbørlig Sinds Bevægelse,

og spørge, som Josva: Hvorfor har du forstyrret os? hvi sønderrev du? for din Skyld er skeet en Sønderrivelse. 1 Mos. B. 38, 29. Er det den Tak, som Gud skal have, fordi han med saa stor Langmodighed taaler saadanne Vredens Kar, Rom. 9, 22. at alt, hvad de optænke, sigter til hans Forhaanelse? Er det den Tak, som Kirken skal have, fordi den har strax efter deres Indgang i Verden antaget dem, som de Helliges Medborgere og Guds Huusfolk, Ephes. 2, 19. ja opfostret dem i sit Skiød, at de ikkun pønse paa at trykke og qvæle den? Er det den Tak, som Fædernelandet skal have, fordi det pleyer og forsørger dem, at de arbejdede med al Kraft paa dets Forstyrrelse og ødelæggelse ved onde Sæders Indførelse og egennyttige Anslag? Ja er det den Tak, som Landets Fader skal have for at have ophøyet og beviist dem megen

13

Naade, at de forhaane ham, og søge at gjøre, som den fromme David fordum klagede, hans Ære til Skiændsel? Psal. 4, 3. Lutter saadanne Forbrydelser, som ikke kortere, men derhos ikke kraftigere og vissere kunde beskrives, end ved at nævne dem med sit rette Navn:

Forstyrrelse!

Og faadanne Forstyrre have vi, mine Elskelige! som alt for vel bekiendt er, befunden iblant os, hvilke aldeeles ingen Uret gjøres, naar dennem tillægges det fæle Navn af Guds, Kirkens, og Landets Fiender og Forstyrre, der ikke have havt nok i den Forstyrrelse, som allerede er skeet, ved en kongelig Magtes og Myndigheds Forkrænkelse og Misbrug, Gud veed, ikke til Kirkens og Landets Fordeel, men til begges Skade og deres egne slette Hensigters Befordring, men endog agtede at drive Forstyrrelsen saa vidt, at Eftertiden og Efterslægten skulde deraf Have beholdet en vedvarig skræksom Mindelse, hvis ikke den trofaste Gud havde forebygget det, ved at lade Forstyrrelsen overgaae dem selv, ligesom skede med Achan, som Josva i vore Indgangs Ord forkynder en streng, men derhos vel forskyldt Dom, da han

14

siger: Herren skal forstyrre dig paa

denne Dag. Josva indretter i denne Doms Forkyndelse sin Talemaade efter Achans Forbrydelse, thi, som denne kaldes en Forstyrrelse, saa gives Straffen samme Navn i Overensstemmelse med Jesu Ord, som siger: Med den samme Maade, som I maale med, skal eder igien maales. Luc. 6, 38. Josva vil da have saa meget sagt: Ikke alleeneste skulde dine Anslag forstyrres, saa at, hvad du har røvet, og tænkte bestandig at besidde, skal tages fra dig, og du, som ventede at kunde gjøre Parade i din babyloniske Kaabe, skal faae en anden Klædning af misdædsk Straf, men endog skal dette blive opfyldt paa den Tid, du mindst Drømte om; thi paa denne Dag, hedder det, skal Herren forstyrre dig, snart skal

din Herlighed og Ondskab have Ende, og du af et skiændigt Arbeyde høste en skiændig Løn.

Vi ville, Mine Elskelige! ikke længere herved opholde os, eller gjøre af det anførte nogen vidtløftig Henegnelse paa de Forstyrreere i vor Skat, om hvilke forhen er mældet, hvorledes deres Løn og Betaling vil blive, Hvis Bestemmelse hænger af Kongens Retfær-

15

dighed og Lovenes retmæssige Paastand, vi ville alleeneste gjøre ved de sidst anførte Josvæ Ord denne Anmærkning, at han ikke alleeneste kalder Achans forestaaende Straf en Forstyrrelse, men endog tilskriver Herren saadan en Gierning, thi han siger: Herren forstyrre Dig ; en Talemaade, som viser, ar, i den Sted Achan i sin Maade at forstyrre Israel paa, havde Diævelen til Medhielper; denne onde Fiende, som stod imod Israel , 1 Krøn. 21, 1, og vilde Folkets Ulykke, havde, som der staaer om Førræderen Juda, indskudt i Achans Hierte, Joh. 13, 2. at han, ved at røre det Forbudne, skulde drage Guds Vrede over Israel, derimod havde Josva og den øvrige Israels Meenighed Herren med sig i at forstyrre saadan Diævelens Anslag, og afstraffe den, som havde været hans Redskab, Herren selv var den, som opdagede den onde Gierning, der forhen var skiult for Josvæ og Israels Øyne, og derved viiste, at han var Folkets Ven, der vilde have det befriet fra den Band, som var kommen over dem ved Achans onde Gierning ; herover havde baade Josva og Israels Meenighed billig Aarsag at glæde sig, og at være saa meget des fyrrigere til at Viise den tilbørlige Nid-

16

kierhed imod Forstyrreeren, da de vare forsikrede om, at de gjorde Herrens Gierning, naar de afskaffede og borttog den Onde fra sig. 1 Cor. 5, 14. Ved slig Nidkierheds Udøvelse fik Israel Roe, og Herren den Ære, ham tilkom. Den samme skyldes den allerhøyeste Herre af os alle, for den Hemmelse af Forstyrreeres Ondskab, som i denne Tid er skeet, ved ar forstyrre dem, som havde lige ved en ond Haman saadant Ont i Sinde. Esth. 7, 5. 6. Herrens Navn være evig Ære, som allerede har begyndt at forstyrre vores Forstyrreere, har standset deres onde Anslag, og sønderbrudt den Ugudeliges Arm, Pf. 10, 15. ja i Steden for den Bekymring, Frygt og Usikkerhed, i hvilken enhver i sin Stand paa nogen Tid har svevet, har lavet det saa, at vi nu kunde sige med David: Min Siæl kom igien til din Roe. Ps. 116, 7. Enhver Hadere af al Forstyrrelse, og Elskere af Orden, Flid og Troskab i sit Kald, kan fremdeles være tryg og sikker under den Almægtiges Skygge, Pf. 91, 1. og under en naadig Konges Handthævelse og Beskyttelse. En større Velgjerning, end at den noksom kan betænkes, imidlertid bør den betænkes, saa meget, som mueligt

17

er, og dertil vilde vi nu Nærmere finde Anledning i vor oplæste Dages Evangelio, som vel ikke synes at give synderlig Anledning til saadan en Materie, imidlertid ville vi betiene os af de Omstændigheder, som derudi anføres og fortælles saaledes, som de forefindes, og, da vi høre, hvorledes en vis Mangel, som snarligen kunde have forstyrret al Glæden ved den Bryllupsfærd, som Evangelium mælder om, blev ved Jesu almægtige Haand hævet, og paa den glædeligste Maade forandret, faa ville vi ved Guds medarbeydende Aand og Naade gjøre deraf en Sammenligning af det, som skeede her, og er i denne Tid skeet med os, til den Ende betragtede:

En kummerlig Omstændighed glædeligen forandret til almindelig Fordeel og Glæde.

Vi have derved to Ting at mærke:

- 1) Omstændigheden, som er kummerlig.
- 2) Forandringen, som er almindelig fordelagtig og glædelig.

18

Hvad 1) den kummerlige Omstændighed er angaaende, da, naar vi udtage af vores Dages Evangelio det, som skal være en Afbildning paa samme, synes Billedet at være heelt svagt, thi vel hedder det i Evangelio: dem fattedes viin, men hvad? vilde nogen sige, kan saa uanseelig en Mangel, og saa ubetydelig en Modgang give noget Skin eller Aftegning paa en kummerlig Omstændighed i est Stat? om end dette lidet Sælskab

skulde ved denne Færd, og paa denne Tid, som vel varede efter Jødernes Skik i nogle Dage, men dermed havde Ende, savne en Post, som ved slig Anledning holdtes for at være umistelig, da naaede den Trang ikke længere, end til dette Huus, men hverken kunde Byen, som var Cana, og endnu mindre Provintsen, hvori Byen laae, nemlig Galilæa, have nogen Meen eller Hinder deraf; dette er i sig selv rigtig nok, og vi agte derfor ikke i vor Betragtning at strække denne Mangel uden for sin liden Cirkel; Imidlertid, naar vi blive inden sammes Grændser, skulle vi befinde, at samme er i sit Slags af større Betydning og ubehageligere Følge, end den ved første øyekast synes at være og altsaa ey saa utilstrækkeligt et Billede paa en kummerlig Om-

19

stændighed i en Stat, som mangen een maatte maaskee tænke, thi see, Viinen savnedes her, fom vel ikke var hos Jøderne nogen almindelig eller daglig Drik, men just derfor i visse Tilfælde holdtes for uundværelig, saasom ved de høytidelige Maaltider, som holdtes paa Jødernes høye Fest-Dage, hvorved visse Omgangs-Bægere bleve drukne ey til Overdaadighed, men baade til Erkiendelse af Guds beviiste Velgjerninger, saa og til Opmuntring til bestandig Eenighed og Troeskab med hinanden i at tiene og dyrke den sande Gud, ligesom de alle drukke af et og det samme Bægere, hvortil David synes at hensigte, naar han siger: Jeg vil optage Salighedernes Kalk, og paakalde i Herrens Navn. Pf 116, 13. Ligeledes vare ogsaa Omgangs-Bægerne i Brug og Skik ved Jødernes Bryllupper baade til Taksigelse for Guds Velgierning og Velsignelse af Brudefolkens Forehavende, og, da nu Viinen, hvoraf der rnaaskee formedelst Vedkommendes Fattigdom ikkun havdes liden Forraad, var fluppen, mueligt, da Maaltidet neppe vel var begyndt, saa seer man at Mangelen ikke var faa aldeles ubetydelig, helst, da det er bekiendt, hvor nidkiere Jøderne vare, og hvor ømme over visse

20

Skikke endog af det uvæsentlige Slags, hvorføre det vist vilde blevet en almindelig Bekymring iblant Giæsterne, faa fremt de havde fornummet noget til denne Mangel, de vilde have an feet det for et bedrøvet Forevarsels Tegn for Brudefolkene, og i sær vilde Brudgommen selv været bleven meget rørt derved, som saadan Mangel maatte synes at vilde geraade til Haanhed og slet Omtale. Her finde vi da i det lidet en nogenlunde Afridsning paa det større, jeg meener, den kummerlige Omstændighed i en Skat, som vi have foretaget os at betragte. En Skat kan vi ansee, som en Bryllupsfærd, hvor alles Øyne ere henvendte paa Hovedpersonerne, som ere Brudefolkene, Brudgommen i sær, som Hovedmanden, alles Hierter opfyldte med Glæde over hans Velgaaende, alles Munde fulde af Lykønskninger, og alles Sind henvendte til at bevise ham Ære og Høyagtelse, Brudgommen paa sin Side er og omhyggelig for, at Giæsterne maa være meddeeltige i den Glæde, som saadan Tid og Færd medfører. Saaledes har det sig og med en Stat, jeg meener en Christen Stat, som erkiender Religionens hellige Baand med al Høyagtelse og ærbødighed, Hovedmanden her

21

er Statens Hoved, det er: En Konge og Regentere, Statens Lemmer ere Giæsterne, eller endnu nærmere at komme Sagen: Kongen er Brudgommen, og Staten Hans trolovede ægtefælle, som baade elskes og haandthæves af sin Konge, saa og i Kierlighed, Underdanighed, og Lydighed er, og bliver ham bestandig hengiven, og begge meddeeltige i det Gode, som fælles Flid under den Høyestes Velsignelse kan tilvejebringe. Vilde nogen meene, at en Brudgoms Navn passer sig ikkun lidet paa en Konges Høye Navn og Kiendemærke i denne Anledning, da vil jeg bede dem at betænke et ulige større Exempel paa dette Sindbillede i Guds egen Søn, Sions Konge, vor velsignede Frelsere Jesu, som selv giver sig det Navn af en Brudgom, Matth. 9, 15. og hvis Trolovede Kirken eller de Helliges Forsamling er, som han til evig Tid har trolovet sig, Hos. 2, 19. og som ved Troens Baand hænger fast ved Herren, og er en Aand med ham, 1 Cor. 6, 17. ja som tænker om ham: Min Ven er min, nemlig til Hielp, Forsvar, og Beskiermelse, og jeg er hans, nemlig med uforanderlig Trossab og Lydighed, Høys. 2, 16. kan nu saadant et Billede med Anstændighed siges om

22

Guds Søn, Kongernes Konge i Himlen, saa forsmaaer ingen Christen Konge paa Jorden ar blive tagen under samme Billede i Henseende til sin og Statens indbyrdes Forbindelse med Hinanden; men hvor kommer nu det øvrige af Lignelsen fra, og hvilken er den Viin, hvis Savn eller Mangel gjør Statens Tilstand kummerlig? Vi kunde, mine Elskelige! en bestemme noget vissere og ligere til dette Spørsmaals Besvarelse, end ved et gjøre Religionen til saadan Viin, thi alle de gode Virkninger, som Vinens lovlige og ordentlige Brug lader efter sig i det Legemlige, ere ogsaa Følger af Religionens baade rigtige Kundskab og retskafne Anvendelse i Henseende til det moralske og sædelige i Staten, thi, er dette Vinens Virkning, naar den bruges ordentligen, at den opvækker en anstændig Munterhed, Vinen skal glæde et Menneskes Hierte, siger David, Ps. 104, 15. da er det ogsaa Religionens rette Virkning i Hvert Hierte, som føler og følger dens Vished, Hvad Heller den er i høy eller nedrig Stand, at opmuntres derved til at efterkomme med al Troskab og Redelighed sin Pligt, i hvad Besværlighed derved endogsaa maatte møde i Betragtning af den Høyeste

23

Herres behagelige Villie, som dermed skeer, saavel som hans Trofasthed i at belønne enhvers Troskab i sit Kald, hvad heller han er en Tienere eller Frie, Ephes. 6, 8. thi Gud anseer ikke Personer, men hvo som hannem frygter, og gjør Retfærdighed, er ham behagelig iblant allehaande Folk. Apostl. Gr. 10, 34. 35. Ligesom Vinens Virkning hos de Bedrøvede er at dæmpe paa nogen Maade Sorgens Følelse, hvorfor Salomon raader at give dem Viin, som ere bedrøvede i Siælen, Ordspr. 31, 6. saaledes er der intet, som kraftigere overvinder Angestens og Farens Fornemmelse paa Nødens Dag, end Religionens Forvisning paa den faste Grund, at Herren er deres Hielpere, som haabe paa ham; i den Henseende havde den Høysalige og store Konge, Kong Friderich den Fierde udsøgt sig det rette Valgsprog: Herren er min Hielpere, Hvilket i adskillige

Slags kummerlige og farlige Tilfælde, fom indfaldt i hans Regierings Tid, gav ham ogsaa tilstrækkelig Forfaring om Herrens Trofasthed i at hielpe, saa at hans Haab blev ubeskiemmet; Rom. 5, 4. 5. ligesom Vinen i sin maadelige Brug styrker Legemet indvortes Deelee, hvorfor Paulus raader Timotheum til

24

at bruge lidet Viin, i Timoth. 6, 23. saaledes giver og Religionen den rette Styrke til at anvende Sindets Kræfter paa behørig Maade, faa at Forstand og Begreb ei skal overiile sig, og tage det urette an for det rigtige, Skyggen for Legemet, eller, som endnu værre er, Mørket for at være Lys; Es. 5, 20. ligesom Vinen ogsaa har i visse Maader en Lægedoms Kraft, i sær til at forebygge Forraadnelse og Fordærvelse, hvorfor hiin medlidige Samaritan lod Viin i det ynkelig tilredte Menneskes Saar, Luc. 10, 34. saaledes forebygges ogsaa ved Religionens retskafne Kundskab og øvelse al Uordentlighed, som ellers forkrænker og fordærver en Skat, saa at hverken i Regieringsstanden nogen af Parterne kan faae i Sinde at tænke, end sige at handle til hinandens Fornærmelse, men Regenten erkiender sig at være sat af Gud til at fordre sit Folkes Beste, og Folket derimod bliver fast og stadig ved den Beflutning, som Amasia fordum erklærede i Davids Paahør, at være tagen baade af ham og meenige Israel, da han sagde: David! dine ere vi, og vi holde med dig, du Isai Søn, i Krøn. 13, 18. ey heller tillader Religionen nogen Uordentlighed at indsnige sig i

25

Huus- og Ægtstanden, men meget mere indskierper den rette Orden i den Forening, som erkiender den store og hellige Gud for sin Stiftere, da han ikke alleeneste af sin frie Velbehag har anordnet denne saa hellige Stand, og det paa en Tid, da alting var i beste Skik og Orden, nemlig i Uskyldigheds Standen, men endog, ved at hædre denne Stand med sin besynderlige Velsignelse, thi Moses siger udtrykkeligen, at Gud velsignede de tvende første Ægtefolk, 1 Mos. B. 1, 28. derved, siger jeg, kan Herren selv med god Grund siges at have iskiænket Glædens Viin for de tvende første Mennesker paa deres Bryllupsdag, ja endog Guds Søn, vor livsalige Frelser Jesus, som ved sin Ankomst til Verden havde det hellige Øyemærke at oprette det, som ved Syndefaldet var forfaldet og fordærvet, beviiste ved sin naadige Nærværelse ved den Bryllupsfærd, som vor Dags Evangelium mælder om, og ved sin priselige Gierning tillige sammesteds, at, i den Sted formedelst Diævelens Avind, Viisd. 2, 24. Vinen var, at jeg saa skal tale, bleven omskiftet til Vand, Herlighed og Glæde til Synd og Sorrige, saa derimod viiste Jesus her, at han Baade vilde og kunde omvende Vand

26

til Viin, Synd og al Elændighed til Glæde og Lyksalighed, i det han i et Brudehuus aabnede Skuepladsen af hans guddommelige Kraft til at gjøre underlige Gierninger, eller, som det hedder i Evangelio, aabenbarede sin Herlighed, v. ii. Her see vi da det Herlige og Glædelige i en Stat, hvoraf baade Hovedet og Lemmerne, eller, at jeg skal vedblive i Lignelsen, Brudgommen og Giæsterne have fælles Gavn og Nytte, ligesom begge Slags Personer i den her omtalte Bryllupsfærd. Nu dømme enhver, hvorledes de ere at ansee, som vilde have en Stat blottet for sin beste Prydelse, som er Religionen, og hvis Plan er denne, at ikke Religionens hellige Baand ftal holde Hierterne i den Tvang, som er den anstændige og paalidelige, men at Tyrannie og Grumhed paa den eene Side, og en slavisk Frygt paa den anden Side skal udrette alting; saadanne kunde med Sandhed siges at borttage Viinen, som glæder baade Guder og Mennesker efter Jothams Ord i hans Lignelse, Dom. 9, 13. og derimod at iskiænke for Giæsterne det bare Vand, ja det beske Vand, som gjør Forbandelse, 4 Mos. B. 5, 18. deraf kommer sandelig ikke nogen Forstand, nogen Lyst, Opmuntring

27

27eller Kraft til at efterkomme sine Pligter; hvor Frygt og Usikkerhed hersker, der underkastes Troeskab og Redelighed mange haarde Fristelser, Munterhed til sin Gierning slappes, Dydens Lyst kan snarligen kiølnes, naar ikke Frygt og Ærbødighed for Gud og Haab om den beste Løn i Evigheden skal være Drivere, men alleene de jordiske Fordeele, som dog besynderlig ftaae aabne for hykkelske og egennyttige Gemytter, som tilstrækkelig have bevæbnet sig med Frækhed og Dumdristighed. Herved lider Regieringsstanden meget, og Huus- eller ægtstanden faaer ogsaa sin Deel af Mangelen, thi hvad følge Religions Foragtere med større Lyst og Fliid, end at faae det saa hellige Baand, som Gud selv har knyttet, opløft, og at Enhver baade i og uden Ærestanden skulde være, som den gamle Jacob sagde om Ruben, Ietfærdig, som Vandet, i Mos. B. 49, 4. udflydende til Skade, som Vandet, der ikke er inddæmnet, og søgende en besynderlig Smag og Sødhed i de

stiaalne Vande, Ordspr. 9, 17. det er at ophæve et af de rette Slags Forskiæl imellem Mennesker og de ufornuftige Dyr, naar de første, som endog i sær bør beviise Fornuftens ædle Gave ved en ordentlig Ægte Foreening, og en or-

28

dentlig Formeereelse af den menneskelige Slægt, blive saa got som opmuntrede og tilskyndede til at løbe i Fleng, som de sidste; smukke Frietænker-Concepter, og en Plan, som, om der endog intet andet ondt flød af Religions Foragt, kunde allene være nok til at fremstille for Enhver, der tænker endog ikkun, som et Menneske, Religionens Hadere, som Vanskabninger og Afskum i det Menneskelige Sælskab; finde nu disse Leylighed til at indsnige sig i en Stat, og der ikke allene bringe deres onde Anslag frem, men endog ved en tilsnegen Myndighed at udbrede dem, da mærkes af alle ret tænkende Vanens Mangel i den Høyere Forstaaelse, Velsignelsens Afgang spores jo meere og meere, thi hvorfra skal den komme, naar Gud, som er Velsignelsens eene og sande Kilde, foragtes, og hans Veyes Kundskab bortvises, Jobs 21, 14. ja, naar Guds Søn, al Verdens Frelser Jesus trædes med Fødderne, Ebr. 10, 29. da det er ved ham alleene, at Velsignelsen er alle Jordens Slægter forhvervet og tilsagt, i Mos. B. 22, 18. denne Mangel indsee og fole de alleene, som ere Brylluppets rette Giæster, jeg meener Kirkens og Statens retskafne Lemmer, som derover ere bekymrede

29

paa egne og Brudgommens Vegne, ja denne sidst benævnte Hovedperson, som de Ondes Anslag og deres skadelige Følger ofte til en Tid kan være skiulte for, ligesom det og vel er troligt, at den her i Evangelio omtalte Mangel blev af Vedkommende med Flid skiult for Brudgommen, paa det at hans Sinds Roe og Glæde paa denne Dag ikke skulde forstyrres, naar derimod, siger jeg, deres Ondskab, som røve det Beste bort, bliver for Hovedpersonens Øyne opdaget, hvo vil da undre sig over, at hans billige Fortørnelse ytrer sig, og at det gaaer, som Matthæus fortæller om Kongen, som fik de ubehageligste Tidender om de utaknemmelige Giæsters slette Forhold imod hans Tienere, da det hedder: Der Kongen det hørde, blev han vred, Matth. 22, 7. han fornemmer da, at Religionens og Statens Fiender have alleene været betænkte paa at borttage det, som styrker, og derimod iskiænke det, som svækker. Hvis der nu i saa kummerlig en Omstændighed skal skee en glædelig og fordeelagtig Forandring, da udfordres der meere end blot menneskelig Viisdom og Kraft, hvorpaa vi og finde en Afbildning ved den her i Evangelio omtalte Bryllups Høytid; thi da Vinen fatte-

30

des, var hverken Maria betænkt paa at lade den paa sædvanlig Maade anskaffe for Penge, da Hun mueligt vidste, at Hovedpersonen var dermed ikke synderlig forsynet, men hun, som en troende Siæl, søgte alleene Raad og Hielp hos Jesum, som ogsaa ey høres at vilde følge den almindelige Kiøbe-Orden, thi han maatte da have sagt, som han til en anden Tid sagde, da Brødet manglede for en hungrig Skare, hvor kiøbe vi Brød, at disse kunde æde? Joh. 6, 5. ney, han fandt det fornødent her at gjøre noget nyt og overordentligt, hvormed Mangelen nok skulde blive oprettet, som vi strax faae at høre virkelig at være skeet. Saaledes, naar i en Stat det beste og ædelste begynder at savnes, og det fordærvende derimod har indfunden sig, da hører der sandelig Guds besynderlig Hielp til, om der med Fynd skal vandes Bod paa saa kummerlig en Omstændighed, thi her treffer Mangelen ikke et Huus eller en Familie alleene, men rækker til det ganske og det almindelige, i sær, da Sæderne, af hvis Ordentlighed eller Uordentlighed en Stats Lyksalighed eller Fordærvelse hænger, ere formedelst Vedkommendes onde Anlæg bleve angrebne; slige foraarsager en almindelig Bekymring hos de

31

Retskafne, som gjerne gjorde alt, hvad de formanede, til at see saadan Tilstand forandret, men mærke vel, at en blot menneskelig Arm er dertil alt for svag, tilbede derfor i Troe og Ydmyghed Guds Finger, 2 Mos. B. 8, 19. og den Høyestes høyre Haand, fom kan forandre alting. Ps. 77, 11. Den samme almægtige Haand aabenbarede sig ogsaa her i Ev: angelio, og gjorde den Forandring, som vi dernæst

2) have efter Løfte at betragte, som et Billede paa den Forandring, der er skeet hos

os, almindelig fordeelagtig og glædelig.

Begge Egenskaber af Forandringen finde vi foreenede ved Jesu Gierning, thi vel havde det været ham en let Sag at gjøre en Forandring ikke til Glæde, men til Bedrøvelse, som Paulus taler i en anden Anledning, Ebr. 12, 11, han kunde have forvandlet Vandet til Blod, fom skeede i Ægypten; Mos. B. 7, 20. men dermed havde Giæsterne kun lidet været tient, en almindelig Hysten og Klagen vilde blevet deraf den første og nærmeste Følge, men o ney! Jesus den fuldkomne Menneske-Ven forandrede Vand til Viin, og det af det beste Slags, v. 10. dette maatte jo gjøre baade For-

32

deelen og Glæden almindelig, og det i en dobbelt Henseende, baade fordi samtlige Tilstædeværende nu kunde derved nyde det, som vi før hørde, ansaaes at være saa umisteligt, saa og i Særdeleshed, fordi de derved fik Anledning til at erkiende saavel Jesu almægtige Haand, der kan gjøre over alle Ting langt overflødige, end de Ting, som vi bede og forstaae, Eph. 3, 20. saa og hans ømme Hierte, der ey kan ansee de Nødlidendes Trang uden Medlidighed, og hans Trofasthed, som vel lod det gaae temmelig yderlig med Mangelen, men vilde dog ey friste over Formue, 1 Cor. 10, 13. ja gav alle dem, som troe og haabe paa ham et kiendelig Beviis og Prøve paa, at, naar Nøden paa deres Side er størst, er og Hielpen paa Jesu Side nærmest. Saa ønskelig en Forandring skeede her ved Jesu Haand, og dette altsammen gik af i saadan en Stilhed, at ikke Brudgommen selv, ja end ikke Kiøgemesteren vidste det, men allene Tienerne, som havde øst Vandet, v. 9. og efter Mariæ gudelige og sindige Raad ikkun rettede sig efter Jesu Ord og Befalning, v. 5. de gjorde altsaa hvad de formaaede til de Trængendes Hielp, men hvad kunde de gjøre, uden alleene

33

bære Vandet frem? Jesu guddommelige Haand og Kraft maatte skaffe Viin deraf.

Her have vi da, mine Elskelige! et Billede paa den beste Forandring i de anførte slette Omstændigheder i en Stat, Jesus, den almægtige Jesus, i hvor afmægtig Religionens Foragtere holde ham at være, fordi Han ikke strax lader den fortiente Dom og Straf gaae over deres onde Gierninger. Præd. 8, 11, Jesus, som hersker midt iblant sine Fiender, Ps. 110, 2. i hvor meget Sandhedens Fiender søge at undertrykke hans Rige, ja støde det med al Magt fra sig, han kan gjøre Forandring over al menneskelig Magt, ja over al menneskelig Forventelse, endogsaa, naar man mindst troer ham dertil, og at han vil gjøre det, naar hans Time kommer, derpaa gav han her et klart Beviis og Exempel; naar Sagen ikkun ham befales, hans Hielp i Troen ventes, og i uafdelig Bøn og Paakaldelse søges, naar ikkun de her omtalte Tieneres Exempel følges, der i stille Lydighed gjorde, som Jesus sagde dem, saa at de, som endnu ere redelige og retfinede i en Stat, vedblive at bevise sig troe enhver i sit Kald og sin Gierning, og ikke lade

34

sig enten ved skræksomme Aspecter, eller Tilløkkelser og onde Exempler forleede til at afvige til højre eller venstre Side, 5 Mos. B. 5, 32. men lade Jesu Villie alleene være den Regel, som de gaae lige frem efter, Gal. 6, 16. saa kommer Jesus nok med Hielpen naar hans Time kommer, som han her baade sagde og gjorde; han veed at omvende Vand til Vim paa meer end en Maade, ikke alleenste saaledes, som her skeede efter Bogstaven, saa og i en figurlig Forstaaelse, naar han lader et Lands Velfærd, som syntes næsten at være overskygget af Trængselens Mørke, fremskinne som et Lys af Mørket, ved at stække Forstyrernes Magt, men endogsaa forinden midt i de kummerligste Omstændigheder giver han Anledning til saadan en Forandring, der paa nogen Maade ligner den, som skeede her, nemlig at de, som gjøre sig nogen Eftertanke om Tingenes Omstændigheder i Tiden, og have Forstands oplyste Øyne til at skiønne og dømme om Got og Ont, kunde ogsaa af de fæleste Aspecter udleede de sundeste og nyttigste Lærdomme, thi, naar man seer, at de, som med al Fliid sætte sig imod Religionens Sandhed og Evangelii Vidnesbyrd, forfalde til de skiændige Laster,

35

afsigte Moralitet, ja endog den naturlige Ærbarhed, og ere hengivne i et forvendt Sind til at gjøre usømmelige Ting, Rom. 1, 28. naar man seer, at med Religions Foragt følger ikke alleneste manges Fortrykkelse og Fornærmelse, thi den, der ikke tænker paa nogen Regnskabs Dag, gjør sig ingen Betænkning over at trykke og plage sine Medborgere, ligesom hin onde Tienere, som paa den Regning, at hans Herre udeblev, begyndte at slaae og ilde medhandle sine Medtjenere, Matth. 24, 48. 49. men endog, naar man kiendelig mærker, at Religions Foragt jager Velsignelsen bort, og derimod aabner Døren for Forbandelse, som kiendes af Mislingelse i et og andet Forehavende, saa vel som Armod og Fattigdom, der kommer som en Vandringsmand, og Trang og Mangel ligesom bevæbnet med Skiold. Ordspr. 24, 34. Da vidne slige onde Giæster om Jesu den rette Brudgoms Fraværelse, hvorover Bryllupsfolkene, det er: alle retskafne Lemmer i Kirken og i Staten vel have Aarsag at sørge. Matth. 9, 15. Imidlertid kunde de samme tillige ved de nys omtalte bedrøvelige Tegns Nøyerer Betragtning bestyrkes i deres Overbeviisning om Religionens Sandhed, og øyensynligen deraf mærke, at

36

Guds Frygt og den sande Dyd er allene berettiget til Velsignelsen, den allene og intet andet har Forjættelse baade om dette Liv, som nu er, saa og det tilkommende, 1 Tim. 4, 8. Slig Forestilling tiener til at styrke Guds Børn i en fast Forvisning om Guds Løfters Opfyldelse til deres egen sande baade timelige og evige Velfærds Befordring, ligesaa vist, som de see og erfare hans Truselers Opfyldelse i de Ugudeliges Blottelse for al sand Velsignelse; foruden dette, at Tidens kummerlige Omstændigheder, som de Retsindige trykkes og trænges af, ere kraftige Drivere paa dem til at holde sig inderligen nær til Jesum, som deres eeneste Hielpere, og des ivrigere raabe Dag og Nat til ham, som baade kan og vil redde sine Udvalgte, enddog han synes at tøve nogen Tid, Hvilket gjør dem formedelst Kiødets Skrøbelighed ofre utaalmodige, men han er ikke desto

mindre langmodig imod dem. Luc. 18, 7. Her har altsaa de Helliges Taalmodighed og Troen, Aabenb. 3, 10. her har deres Haab og Varagtighed i Bønnen noget at øve sig paa, og altsaa bliver Vandet, ja det bitre Vand, endog, før den virkelige Hielp kommer fra Herren, i saadan Henseende, en Sundheds

37

Viin, og Tornen selv bærer dennem Druer, og Tidselen Figen. Matth. 7, 16. Men i Særdeleshed kiendes Jesu almægtige Haand, der omvender Statens Vand til Viin, naar han lader de Ugudeliges, og baade mod Religionen og Staten fiendtlig sindede Gemytters Anslag aabenbares, og deres fordærlige Foretagender standses, saa at de, der undfangede Møye, som Eliphaz siger, det er: gaae frugtsommelige med fordærlige Anslag, de føde Løgn, det er: deres Øyemærke mislinger. Job. 15, 35. de beslutte et Raad, og der bliver dog intet af, de tale et Ord, og det bliver ikke stadfæst, thi Gud er med sine, Es. 8, 2. og hvo kan da være imod dem? Rom. 8, 31. de besnæres selv i deres Paafund og Hænders Gierninger, Ps. 9, 17. de grave en Grav mod deres Næste, Job. 6, 27. men styrte selv derudi; kortsagt: deres Anlæg, som sigtede til Religionens Undertrykkelse og Sædernes Fordærvelse gaaer overstyr, saa at fremdeeles Ordentlighed i enhver Stand kan ventes, Gud gives, det Guds er, og Kongens det Kongens er. Matth. 22, 21. Naar, siger jeg, paa en Tid, som syntes mindst at love nogen slig Forandring, allerhelst paa mildeste Maade,

38

ikke desto mindre en ønskelig Forandring skeer baade i Henseende til Omgangen de»ved, og Følgen deraf, hvorved der sættes Skiæl og Grændse for Diævelens og hans Riges Ondskab, faa at det hedder: Hidtil skal du komme, og ikke længere; Jobs. 38, 11. det kan kaldes en Forandring lige ved den, som Jesus gjorde her, da han omvendte Vand til Viin, mange besværede Hierter lettes derved, mange Øynes Taare stilles, Retsindighed, Fromhed, Menneske-kierlighed, og overalt Guds Frygt, som er en moder til ægte Dyder, der tilforn var ligesom forkuet, tør nu igien opløfte Hovedet, dermed iskienkes Glædens Viin baade for Brudgommen og Giæsterne, alle ret tænkende lemmer i Sælskabet, fra den Høyeste til den Ringeste, finde, ligesom Jøderne, da Hamans Anslag var gaaet overstyr, høyeste og gyldigste Aarsag at glæde sig, Esth. 8, 17. i den Sted hine, som før frydede sig over det, som mange Retsindige maatte hyle og græde ved. Joh. 16, 20. maa ved saadan Forandring mistrøste og græmme sig, tænkende, som Ezechias fordom: See i Fred paakom mig en Bitterhed, ja en Bitterhed. Es. 38, 17. Men, lad dem ikkun have dette,

39

paa det at de maa see, om de ville lade Øynene aabnes, at Gud er en retfærdig Dommere, som rigtig treffer dem, han har spendt sin Bue imod og meedet til, Psal. 7, 12. 23. men derimod dømmes de Retsindiges Sag, og skikker dem Ret, Mich. 7, 9. lader Kongens Fiender klædes med Skam, men derimod hans Krone blomstres over ham. Ps. 132, 18.

Mine Elskelige! Jeg behøver vel ikke med mange Ord at Viise Lignelsens Betydning og Hensigt i det foredragne, jeg er vis paa, at enhver, som hører mig, kan strax selv gjøre Henegnelsen. Den maatte eene være fremmed i vort Jerusalem, som ikke skulde vide, hvad som i disse Dage er skeet derudi. Luc. 24, 18. En Forandring, ja en stor Forandring, og den glædeligste, som efter forefundne Omstændigheder kunde ønskes, og, som jeg dertil har betjent mig af vores Evangelii Indhold, vel fortjener at sættes i Ligning med Forvandlingen, som her skeede til Brylluppet, thi det ringe har maat vige for det rette, store og ædle, forvovne og ondsksfulde Gemytters Stolthed beffiammes, og nedtrykkes, men Thronens rette Eyere er opgangen ligesom Solen i sin Kraft.

40

Dom. 5, 31. De Omstændigheder, som forhen have i mange Henseender været kummerlige baade for Kirken og Staten, ere alt for vel bekiendte, at jeg skulde behøve meget derom at tale, det er heller ikke min Sag at indlade mig i Vedkommendes Plan, som øyensynlig saaes at være denne, at alting skulde omstøbes, ret som der aldrig havde været Viise Folk i Landet for disse, men at de tænkte, at Viisdommen skulde døe med dem. Job. 12, 2. Det er kun min Sag, som Præst, at paatale Religionens og Kirkens Ret, som ingen skal kunde nægte, den jo er bleven temmelig haardt anfægtet ved en og anden Anstalt, hvorved Herrens egen Dag kunde meer og meer komme saa got som i Forglemmelse, og overalt Ureenheds og Letfærdigheds Synd, som baade Skriftens og Verdens Historie viser med mange Exempler at Have draget de besynderlige Guds Vredes Domme over en Stat, og som efter sin onde Art og Beskaffenhed i sig selv, samt alle de indløbende Omstændigheder ey kan andet, end have de fordærligste Følger for en Stat, har faaet ligesom offentlig Friheds Brev; under disse skræksomme Omstændigheder, samt idelig Frygt for noget værre have alle retsindige Kirkens og Landets Børn

41

veemodelligen sukket og jamret sig, som hine, Propheten Ezechiel taler om, Ezech. 9, 4. ja mangan Sorrigs Taar er derudover bleven ud: øst; den Herre, for hvis Ansigt jeg staaer, og i hvis Navn jeg taler, er Vidne med mig, at mine Taare have blandet sig deriblant, men lovet være hans hellige Navn, som har hørt vor Graad,

Ps. 6, 9. opfyldt vor Mund med Latter, og vor Tunge med Priis, Psal. 126, 2. og ved at rydde til Side de Religionens og Kirkens Fiender, der hidtil have, som lutter mørke Skyer, omgivet Thronen, skaffet os vor Lauds Soel, vor dyrebare og indsigtsfulde Konge igien at see paa sin Throne, som sin arvelige Eyendom, der vist nok skal adsprede alle Onde med sine Øyne, Ordspr. 20, 8. saa at baade Religion og Stat under hans Regiering skal kunde rose sig imod sine Fiender, ligesom efter Herrens Ord ved Propheten Esaiam, Grantræet og Cederen paa Libanon, det er Israels heele Meenighed og Stat kunde rose sig imod Assyernerne i deres Undergang, da det hedder: Siden du ligger, kommer ingen op al afhugge os. Es 14. 8. Og hvad ville, hvad bør vi vel sige herom? uden det, samme Prophet siger: Det er skeet af Herren, han er underlig i Raad,

42

og stor i Væsen? Es. 28, 29. hvorføre ogsaa hans Navn skal gives Ære for hans Naade og Trofasthed Ps. 115, 1. imod Kongen hans Salvende og Landet hans og Kongens Arv og Eyendom. Saa glædelig en Omskiftelse have alle ærlige Kirkens og Landets Børn i enhver Stand inderligen ønsket, ja gjerne vildet være et jordisk Middel dertil, om de end ved at vove Liv og Blod skulde have lagt deres Nidkierhed for Kongens Ære, og den Troskab, de havde svoret Landets Fader, for Dagen, thi den rette Hyrdes Røst kiende de alle, den fremmed derimod agte de ikke, thi de kiende ikke den Fremmedes Røst, Joh. 10, 5. men Gud har ikke funden for behageligt, at de alle herudi skulde bruges, det kommer mig for, at Herrens Tanker herved har været, som fordum, da han i Gedeons Tid agtede at frelse Israel fra Madianiternes Magt, thi Herren vilde da ikke, at Gedeon skulde dertil bruge saa stort et Antal Folk, som han havde tænkt, tilkiendegivende dertil Aarsagen med disse Ord, paa det at Israel ikke skal rose sig imod mig, og sige: Min Haand haver frelst mig. Dom. 7,2. Gud har udført sin Gierning, Es. 10, 12. ved nogle faa, som have fuldført det, de øvrige have tænkt, og hvorledes kunde disse andet, end

43

med Lyst udføre et Værk, hvis eeneste Øyemærke har været den Kongelige Thrones, samt dens Magtes og Æres Hantævelse, og det, som deraf hænger, Religionens og Statens Bevarelse, kort sagt vor dyrebare Arve-Konges Høyhed og Landets Frelse, ja skulde det ikke i kraftigste Maader opmuntre dem, at de herudi havde den til Medhielp, som i Nidkierhed for begge Deele baade i Henseende til Kongen og Landet er i Rigerne det største Lys, Brudgommens nærmeste, ja beste Ven, Kongens trofaste Broder, vor elskværdige Arveprints Friderich, stor af Indsigt i Religionens hellige Sandheder, ey hængende i Hiernen og Hukommelsen allene, men beviislig indgravne i Hiertet, stor af Tankekraft og ædel Tænkemaade, ja stor i sær af Kierlighed til Kongen og Fædernelandet; hvo vilde ikke gjerne være med i den Gierning, hvor saa Høy en Siæl havde Haanden i med, hvis Hænder og Hierte er alt for reent til at have med noget nedrigt at bestille? ja herudi har og en Maria havt sin Medvirkning, dreven af samme reene Omhu for Kongens Høyhed og Landets Velfærd, frie for Mariæ Skrøbelighed, som tales om i vor Dags Evangelio, da hun i Begyndelsen var noget overiilende, v. 34, men

44

derimod fuldkommeligen hende liig i den Sindighed, som hun siden efter lod see, da hun befalede Tienernerne eeneste at holde sig Jesu Ord og Befalning efterrettelig, og ellers i alle andre Henseender og i alle Tilfælde bevisende en Dronningsmæssig Caractere. Af saa værdiaæ Redskabe har Jesus i denne Færd betient sig, men, i hvor retsindige deres Tanker, og i hvor redelig deres Hensigt har vret, deres største Flid og forsigtigste Omgang derved var dog, uden Herrens egen Medvirkning og Kraft, ey bleven andet, end Tienernes Gierning, som her øste Vandet, Jesus har gjort Forvandlingen til Viin, og vendt alting uden nogen bedrøvelig eller skadelig Følge, til almindelig Trøst, Glæde og Fordeel. Her have vi vel Aarsag at sige, som David: Denne er Dagen, som Herren gjorde, lad os frydes og glædes i ham. Ps 118, 24. Dog er det ikke den eeneste og første Frelses Dag, som vi i vor Tid have oplevet; lad os betænke, hvor stor den Fare var, som Herren nu næsten for ti Aar siden vel viiste os for Øynene, men ey lod os friste til den os tiltænkte Fordærvelse, som vi da truedes med af en udenrigs Fiende, derimod vort kiere Fæderneland baade tænkte og talte de haardeste Ting, ligesom Zenacherib fordum imod Juda og Jerusalem, men

45

Herren stækkede hans Magt, og reddede os af saa stor en Fare, men, ligesom en indenlands og indenrigs Fiende er ulige farligere for en Stat, og det Slags har i næst forgangne Tid ved overlagte farligste Anlæg søgt at underminere baade den. Kongelige Regierings og Landets Grundvold, saa bliver Herrens Frelse, der har gjort Achitophels og alle hans Medhielperes Raad til Daarlighed 2 Sam. 15, 31. saa meget des kiendeligere i vor Tid, fortienet ogsaa med des større Ærbødighed og Taknemmelighed at ihukommes, og i Særdeleshed saaledes paaskiønnes, at, da de nu omtalte Kirkens og Landets Fiender have, som før er mældt, gjort sig al muelig Flid for at fordærve Sæderne iblant os, hvorføre de tilbørligen ere i den Stand, de nu sindes i, og faae med Rette det, som deres onde Gierninger have forskyldt. Luc. 23, 41. Vi derimod lade see, hvor dyrebar vi ansee Herrens Redning fra dette Hoved-Onde, saavel som andet meere, ved at fremgaae i reene og hellige Sæder, saa at vor Nidkierhed imod Forrædernes store Ondskab, og vor Glæde over deres Undertrykkelse ey skal være beblandet med noget uordentligt Væsen, thi vel have vi Aarsag at sige, som David, at vor Siæl er

undkommen, som en Fugl af Fuglefængeres Snare,

46

40

Snaren er sønderreven, og vi undkomme, Ps. 124, 7. men her maa vel sees til, at Friheden ikke misbruges, Kiødet til Anledning, Gal.

5, 13. deraf kan intet mindre komme, end noget Got eller ordentligt, hvorpaa vi endogsaa i denne vor Befrielses og Glædes Tid have seet Prøve i nogles heel uordentlige Opførsel, som neppe skulde i stige eller andre Tilfælde findes grovere hos Tyrker, Tartarer, og Araber, og forgieves besinykkes med noget Navn og Skin af Nidkierhed imod det Slags raadne Lemmer i vor Stat, som paa nogen Tid i Kraft af den før omtalte Liderligheds og Letfærdigheds Beskyttelse alt for kiendelig og aabenbare til Statens Skiændsel og Skade, og alle Retsindiges Græmmelse have formeeret sig, thi lad end saa være, saa findes anden lovlig Udvey og Orden til at see saadan Ukrud og Klinte udryddet af vor Kirkes og Stats Ager ved behørig Afstraffelse efter Landets Lov, som er nidkier imod de Skyldige, dog saaledes, at de Uskyldige derved ikke skulde undgælde enten paa en eller anden Maade, som ved den blant os bekiendte Røven og Plyndren er skeet, thi det er at rykke Hveden op tilligemed Klinten, Matth. 13, 29. en ligesaa vederstyggelig Gierning i Guds Øyne, som hines Ugudelighed, man har foregivet ved slig Omgang at have Hensigt paa, og en ligesaa vis Forberedelse til Helvede, som denne, thi Røvere have ligesaa liden Arv og Lod ar vente i Guds Rige,

47

som Horer og Hoerkarle, 1 Cor 6, 9. 10. Al Uordentlighed derfor være forbandet og udryddet iblant os, paa det vore Hjerter maa være stille for Herren til at betænke, hvorledes han har reddet os af en Fare, i hvilken vi temmelig dybt vare nedsiunkne, ligesom Faaret, der allerede er saa nær indsluget af løven, at ikkun to Been eller en Ørelæp, efter Herrens egen Talemaade, er deraf at kiende, og behøves derfor ufortøvet at frelses. Amos 3, 12. Lad os derfor ofre ham vore Hierters Tak, og vore Læbers Øren, Hos. 14, 3, det er: som Paulus forklarer, det Lofoffer formedelst Jesum, nemlig en Frugt af de Læber, som bekiende hans Navn. Ebr. 13, 15, Lad os vise i Gierningen, at vor alvorlige Agt og Tanke er, som Zacharias sagde i sin Lovsang, at nu, vi ere friede af vore Fienders Haand, skulde, ja ville vi tiene Herren uden Frygt i Hellighed og Retfærdighed for hannem alle vore Lives Dage. Luc. 1, 74. 75. Lad os inderligen bede Gud, at han fremdeles naadeligen vil bevare og beskytte sin Salvede, Kongen, som er vor Livs Aande, Begr. 4, 20. imod alle saadannes fordærlige Anslag og Foretagender, der ligne en Achan, en Absalon, en Simei, 2 Sam. 16, 5-8. en Seba, 2 Sam 20, 1. og alle deslige baade Guds og Vlenner skens Fiender. Og hvad dem er angaaede, som i vor Stat have i denne Tid havt og beviist et saa diævelsk Sind, og af hvis fordærlige

48

Anslag, nogle ere aabenbare, og de øvrige blive vei aabenbare herefter, i Timoth. 5, 24. da, naar vi hensee til den Tilstand, i hvilken de efter Fortieneste ere satte, til Forventelse af deres vel forskyldte løn og Straf, ville vi af en retskaffen undersaatlerlig Ømhed over vor Konges dyrebare Person, samt Nidkierhed for Hans Kongelige Magt, sige, ønske og bede det samme, som Chusi forud sagde til David, da Absalon, som havde staaet Kongen efter livet og Riget, var geraaden i den Ulykke, som han ved sit ugudelige Foretagende havde ligesom hastet til: 2 Sam. 18, 32. Gid det gaae

alle min Herre Kongens Fiender, og alle dem, som sætte sig imod dig til det Onde, som det er gaaet Drengen, det er Absalon. Amen!

1

**Text zur Predigt 37 -
auf allerhöchsten Königs. Befehl am 3 Sonntage
nach Epiph. 1772. zu Kopenhagen
gefeyerten Dank- Feste**

gehalten

von D. Balthasar Münter.

Du bist nicht ein Gott, dem gottlos Wesen gefält; "fe* wer böse ist, bleibet nicht vor Dir, die Ruhredigen bestehen nicht vor Deinen Lugen; Du bist feind allen Ucbclthätern; Du bringest die Lügner um; Du hast Greuel an den Blutgierigen und Falschen; Du girbest sie dahin, in ihres Herzens Sinn; sie werden in dem Werke ihrer eigenen Hände verstrickt; plötzlich fallen sie von ihrem vornehmen! plötzlich werden fie um iher grosscnUebertretungen» willen ausgestossen; das thust Du, der Du im Him- mel wohnest, und Recht und Gerechtigkeit auf Era den übest; Du last die Verbrecher hoch daher fahren, bis Deine Grunde kömt, sie zu demüthigen; Du schweigest eineZeitlang,wenn sie sich wider Dich auf- lehnen,und Dein Recht und Gebot mit Füßen treten, und in der Trunkenheit ihres Stolzes ausrufen: Wer wills mir wehrend Endlich aber machest Du Dichaus, Arm des HErrn! und stürzest fie zu Boden; endlich lassest Du, HErr unser Gott, Dein Urrheil vom Himmel hören; so erschrecken sie und werden stille. Du, der Du Gewalt übest mir Deinem: Arm, der Du zerstreuest, die hoffärrig sind, in ihres Herzens Sinn; der Du die Verrärher in die Grube stürzest, die fie andern gemacht haben! Deiner Hülfe freuen sich alle, die in der Zeit der Oloth aus Dich traueten. Ewiglich werden sie es rühmen, daß Du stebeschirmerhast. Frölich werden in Dir seyn, die Deinen namen lieben; denn Du, HErr! segnest die Gerechten, Du krönest sie mit Gnade, wie mir ei- nem Schilde. Die Gewalt ihrer Feinde hat ein Ende, ihr Vorhaben hast Du umgekehrt, ihr Gedächniß Wird umkommen mit ihnen.

2

Eingang.

LTrt, so Du willst, sagte der Aussätzige zu Jesu, Da mich mol reinigen ! Und Jesus streckte seine Hand aus, rührte ihn, u. sprach: ich wils chun, sey gereiniget; und alsobald ward er von seinem Aussicherem. Sprich nur ein Wort, sagt der Hauptmann zu Ihm, so wird mein Knecht gesund! Jesus antwortete ihm: Gehe hin, dir geschehe, wie du geglaubet hast; u. sein Knecht ward gesund zur selbigenStunde.

Der, welchem alle Gewalt im Himmel und auf Erden gegeben war,, brauchte nur zu gebieten, sorgeschahe es; lief eingewurzelte und heftige Krankheiten zu heilen, das war ihm nur einWerk eines einzigen Aus genbli>s. Ohne ängstlich nach Mitteln zu forschen , ohne diese Mittel in der Ordnung anzuwenden, in der sie allein heilsam seyn können, sprach er ein Wort; so ward der Aussätzige von seinem Aussatze befreyet, und der Gichrbrüchige seiner Schmerzen los , und fähig, seine gelähmte« Glieder zu gebrauchen und zubewegen.

Die Gläubigen unter uns, meine Brüder! die Stillen im Lande, die richtig vor sich gewandelt, und dem HErrn vertrauet haben, der ihr Schuß und ihre Hoffnung ist, haben Ihn bisher in der Zeit der Noch täglich angerufen: HErrt, so Du wilst, kanst Du uns wohl erretten! sprich nur einWort, so ist uns geholfen! Hochgelobek ftyGott! wir haben seineAnwort gehört, wir haben die Hülfe erfahren, die wir von Ihm erwarteten. Ich wills thun, sagte unser Gott! send errettet, euch geschehe, wie ihr geglaubt habt! und von der Stunde an war uns geholfen. Traurig und bekümmert legten wir uns noch an dem Abend, aufrveleben der Tag unserer Errettung folgte, Auf unfer Lager nieder, beteten zu Gott, und durften noch nicht hoffen, daß Er uns ihr schon erhören würde; als wir erwachten. da sahen wir, daß wir erhört waren, da waren wir wie die Träumende , da weinten wir nicht mehr Thränen der Brtrübni--°fondern dmkköart Freuden -

Thräe

3

Thränen; das hatte Gott gethan, das ist ein Wunder vor unfern Augen. Sern Name sey gepriesen, daß Er so grosse Dinge an uns gethan hat.

Text: Matth. 8, v. u i z. Da er aber vom rc.

Hauptfatz: :

Gottes wunderbare Hülfe.

I, Wie bat Er sie bewiesen?

II. Wie sollen wir Ihm dafür danken?

Erster Thcil

Wie hat uns (Bott feine Hülfe bewiesen? n) Grosse der Gefahr» aus der wir errettet sind! Nun, meine Brüder! da sie verschwunden ist, nun können wir mit Freuden davon reden, nun dürfen wir es laut sagen, daß wir in einer Tiefe des Elendes versunken waren, aus der keines Mens schen Arm, aus der nur der HERT, unser Gott, uns hervor ziehen fonte* Gottlose herrschten über uns, muthwillige Verbrecher hatten unsere ganze irdische Glückseligkeit in ihren Händen; ihr Thun war Schaden zu stiften, den Gerechten zu unterdrücken, und die Unschuld unter die Füße zu treten; dem Gott, der uns geholfen, der sie von ihrer Höhe herabgestürzt und zu Schanden gemacht har, dem Gott trotzten sie ins Angesicht; fein Wort, welches allein noch unser Trost war, ohne welches wir in unser« Elend vergangen waren, sein Wort suchten sie uns zu entziehen; der Sünde gaben sie Berechtigung und Freyheit; unsere Sitten steckten sie mit dem Gifte ihrer gottlosen Beyspiele an; jede gute Empfindung, alle Furcht vor Gott, unsere Liebe zu unserm rechtmäßigen Beherrscher, Ehre, Gewissen, alles, alles, was gut, was Gottgefällig an uns war, wellten sie ausrolten! Die Gesetze hatten ihre Gewalt nicht mehr; Wollust und Frevel hatten sie an sich gezogen; Treue und Glauben waren unter uns selten geworden ; mit ihnen verste! der allgemeine Wohlstand zusehends; unsere Königs - Stadt, von vielen ihrer

edel«

4

edelsten und besten Bewohner verlassen, und jeder Rechtschaffene, der gezwungen war, hier unter uns zu wohnen, mußte von einem Tage zum andern mit Furcht und Schrecken kämpfen; Traurigkeit war auf allen Gesichtern verbreitet; auch die Leute dieser Welt, die Gott nicht kennen, die sein Wort vers achteten, zitterten vorden Absichten derer, die bey den schrecklichsten Grundsätzen auch die Macht hatten, zu thun, was sie welten, So näherte sich Dän» nemark mit schnellen Schritten seinem Untergange, und sähe sich schon am Rande des Abgrundes. Und ach! welch ein Schicksal wartete auf uns., wenn unsere Feinde nur noch einige Zeit gewonnen hätten; was mußten sie für einen erschrecklichen Vorsatz gefaßt haben, um ihre gesetzlose ungerechte Gewalt, ihrer Meynung nach, gegen jedem Angrisk;» befestigen? was machten sie schon für fürchterliche Anstalten? Gelobt sey Gott, der uns nicht zum Raub in ihre Zähne gegeben, der ihre blutgierige Absichten zu Schanden gemacht, der fast in dem Augenblick, da Aufruhr und Mord auszubrechen droheten, «ns Sicherheit und Ruhr geschenkt hat!

bd) Wie har uns Gott aus dieser Gefahr errerer i Er hat uns so errettet, daß wir augenscheinlich sehen, Er habe es gethan, Er habe uns nicht dem Verderben übergeben wollen. Plötzlich wurden «vir von unfernUnterdrückern befreyet,da wirs am wenigsten glaubten, da wir mit ängstlicher Erwartung den schrecklichsten Auftritten entgegen sahen.Und konten wir wol nach menschlichen Ansehn hoffen, daß die Hülfe des HErrn so nahe sey? Daß sie kommen würde, daß wußten wir gewiß; denn derGlaube der göttlichen Vorsehung war noch nicht aus allen Herzen entfallen. Aber die ängstliche Frage: wann wird sie kommen? konnten wir uns nicht beantworten.' Wir sahen in eine dunkle Nach: hinein, wir erblickten niemand, als Gott, dem wir die Macht immun konten, die

5

die derjenige haben mußte, der unser Erretter styn sollte. Aber konnte es wohl der Hand unsers Gottes an Werkzeugen fehlen? Er gab Muth dem Unterdrückten ; Er gab Stärke dem Schwachen; Er sagte zu einem dererjenigen, die Er sich auserwählt hatte, fein Vorhaben auszuführen: Gehe hin! Da ging er; Gott sagte zu dem andern: Komm her! Da kam er; Er sprach zu seinen Dienern; Thur das! Da thaten sie es. Kein Meuchel-Mord, kein Eingrisk in die Rechte des Herrn über Leben und Tod, kein Betrug und Frevel; nichts niedriges und unanständiges war das Mittel, wodurch wir hefreyet wurden. Vaterlands-Liebe, Religion, edler Much, Standhaftigkeit und Klugheit in guten Absichten, das Gesetz, der Befehl des Königs, dies waren die Triebfedern der grossen Unternehmung, die Gott veranstaltete, die Gott so augenscheinlich segnete, um unserm Elende ein schnelles ; Ende zu machen , und uns vor noch grösserm Elende zu bewahren. Kein Blut der Bürger und Unkerthanen ward vergossen; keiner der Verbrecher ist entronnen, ist noch fähig neues Unglück anzurichten! Alles, was zur Entdeckung ihrer gottlosen Anschläge nöthig ist, ist in den Händen weiser und unpartheyischer Richter! So herrlich hat uns Gott geholfen; so hat Er seine Ehre, die Religion, den König und das Vaterland errettet. O! wer darf nun noch zweifeln, daß Er eö ist, der die Welt regiert? Wer darf, wer kann nun noch auch in dem größten Elende an seiner Hülfe verzagen?

Zweiter Theil.

Wie sollen wir Gott für diese Hülfe danken : a) Mir christlicher Freude. Was stlte uns abhalten, einer lebendigen Freude voll zu seyn, da Gott die Person unsers geliebten Königs, da Er das Haus unsers Beherrschers, da Er die ganze Nation und einen jeden unter uns uns einer so gros

6

fen und augenscheinlichen Gefahr errettet hat? Aber darf wo! diese Freude in Gewaltthärigkeit, ausarten?

Können sich diejenigen rechtfertigen, die an dem grossen Tage , da uns Gott feine Gnade bewies, wider ihre Mitbürger gewüthet, und dadurch diesen Tag befleckt haben? Dürfen wir wohl als Christen uns darüber erfreuen, daß unsere Unterdrücker nun die Elendesten unter den Menschen geworden sind? und daß solche Strafen ihrer Verbrechen, von denen die Menschlichkeit erschrickt , auf sie warten? Nein, darüber laßt uns frölich seyn, das Gottes Vorsehung für uns gesorgt , daß sie unfern Feinden ihre Absichten nicht hat gelingen lassen; daß wir nun hoffen dürfen, Religion und Frömmigkeit, und also auch die wahre Glückseligkeit werde wieder unter uns aufblühen. Eine solche Freude wird unserm Gott, der uns dazu so grosse Ursachen gegeben hat, Wohlgefallen , und Ihm ein angenehmer Dank seyn,

b) Mir dem Vesten Vorsatz, die Sünden zu Vermeiden, die uns die bisherigen Straf: Gerichte Gottes zugezogen haben. Warum hatte uns Gort den Gottlosen in ihre Hände gegeben? Allein'um unserer Sünde willen. Wir schäßten sein Wort nicht mehr hoch ; wir waren gleichgültig gegen Religion und Tugend geworden. Er ließ es uns also empfinden, was auf solchen Gesinnungen folgt, was Menschen ohne Chrisienchum und Frömmigkeit für Unglück in einem Lande stiften kömren, welches unter ihre Gewalt gerathen ist. Wir haken die Freuden dieser Welt zu sehr geliebt. Gott ließ es zu, daß wir in einem Meere von Belustigungen umher getrieben wurden, und doch keine Ruhe keine wahre Freude empfinden. Laßt uns von nun an. weiser werden! Ernstlich genug hat uns Gott gewarnt; auch der wildeste, und unbändigste Sünder muß feine Stimme vernommen und verstanden haben. Es wende sich also nun zu dem Herrn unserm

7

Gott, wer durch sein Gewissen überzeugt wird, daß er durch seine Abweichung von ihm an den Züchtigungen, die wir erfahren haben, milUrsache gewesen ist.

c) Mir Licbc.und Gehorsam gegen unfern Röm'g. Ich danke Gest, meine Brüder, daß ich euch dadurch keine Vorwürfe zu machen habet Ihr habt nie aufgehört, ihn zu lieben ; Dännemark hat linkten in dies» kummervollen Jahren seiscnRnbm behauptet, daß kein Land auf Erden es an Liebe und Gehorsam gegen seine» Beherrscher übertreske. Das müssen selbst die Verräther. die seinen Namen gemisbrauchk baden, sein Volk zu unterdrücken, das muß der erste unter ihnen, der sich fast auf denSkubl des K&nigs gedrängt hat, gestehen. Gehorcht, meine Brüder, haben wir. ohne gewis zu seyn, wem wir gehorchten; denn wir verehrten den Namen des Königs. Um so viel stärker sey von nun an unsere Liebe, um so viel williger unser Se? bvrsam gegen unfern rechtmäßigen Beherrscher, den uns Gott gleichsam geschenkt bat, der uns glücklich zu mache« glaubte der nie aufgehört hat, ein Freund und Baker seines Volks zuffeyn! Gott der uns ibn zum Könige gegeben bat, wird auch diese Liebe, diesen Gehorsam gegen unser« Christian als einen ihm wohlgefälligen Dank annehmen.

st) Mit einem vesterMerrrauen,Gort werde ferner alles mir uns wohkmachcn,der feinwcrk mir uns so herlich angefangen. Sollte der es nicht vollenden wollen? Soike er es nicht können ? Es verschwindet aller klei«müthiger Zweifel aus unserer Seele. Es ist der HERT, der Allmächtige, der uns bis hiehrgehoflen hat, und der uns auch ferner bis ans Ende helfen wird. Cr wird jeden Bösewicht, der sich wieder mit verderblichen Rat bschlägehn der« Lhrone möchte nähern, mit dem Arm seiner Stärke zurück treiben. Er wird dem Könige, der es so sehr erfahren bat, was für ein Unterschied zwischen frommen und gottlose«, zwischen treuen und weisen Dienern und arglistigen Verrätbccn ist, Weisheit geben, die Geister zu prüfen, und Much, die Bösen von sich zurück zu scheuchen. Gort wird mir ihm seyn, wie er mit seinen Vätern gewesen ist; unser Land wird wieder eine Stätte werden,wo GotkesEhre wohnt; Friede und Heil wird wieder über Dännemark verbreitet werde«, Triebe und Ruhe über uns und über unsere Nachkommen.

Anwendung.

Ja, Du bist unsere Zuversicht gewesen in der Noch, die «ns getroffen hat, Dy Gott Christians ; unser avec

Gott

8

Hott und Vater! und wir sehen es nun mit unfern Auge« daß wir mit Recht uns auf Dich allein verlassen baden. Darum wollen wir auch ferner allein auf Dich trauen, und zu Dir rufen, und gewiß seyn , Du werdest uns erbören. Wache nun über unfern König, Deine» Knecht, der sich vor Dir dcmüthiget, der Dir feinen feycrltchen Dank opfert, und heilige Gelübde vor Deinem Angesicht darbringcl! Mache alle feine Feinde zu schänden, wie Du die zu schänden gemacht bast, die, uncingedenk aller seiner Wodltbaken, ibn und sein Haus und sein ganzes Dolk bis in den Tod betrübt und gebeugt haben! Tief ist sein Herz, tief sind unser aller Herzen durch die betrübte Nothwendigkeit verwundet, dir ihn zu einer Lnkschlieffung zwang, welche die schwerste war die je ein König bat fassen könne«! Heile diest Wunde an ihn und an uns allen, und lehre ihn und uns die Wege Deiner gerechten Vorsicht bewundern und andelen Unsere fromme und weise Königin Juliana, unser» Hochgelicbte» Prinzen Friderrch, auf die lange unsere Augen mir Freudenvoller Erwartung gerichtet waren, belohne mit Deinem besten Gegen, daß sie die Erretter des Königs und seiner Völker gewesen sind. Ihr Name sey herrlich vor Dir; Ihre größte Chat fen unter uns unvergeßlich, so lange wia leben!

Erfreue sie mit den herrlichsten Folgen des grossen Tage» an welchen sie sich dem Verderben standhaft widerstgten, und es standhaft überwanden! Erziehe Du nun den Sohn des Königs, mache aus ihn die Hofnung unserer Nachkoms men, und laß uns an ihm unsere Freude sehen, wie er zuninit an Alter und Weisheit und Gnade bey Dir und den Menschen . Deine Freundin, die Gvtt-liebende Prinzeßin Lhar» iorra Amalia, deren Gebet vor Dein Angesicht kommen ist, erhalte uns lange als eine veste Stütze des Throns, und laß ferner ihren sanften stille» Geist köstlich vor Dir seyn! Die gesegneten Schwestern des Königs erfülle mit Deinem

Brieden, und sättige sie mit Freuden über den König und ber das Heil feiner Unkertbanen! Belohne die Treue aller derer, die durch Klugheit und Much Dein Werk ausführen halfen! Erfülle die Räche des Königs mit dem Geiste Del«er Weisheit! Sey und bleibe Dannemarks Gott und Erretter! Gelobet sey Dein Name in Ewigkeit.

Die Portugisische jüd. Gemeine bat an diesem Tage in ihrer Schule Pf. 18- 21.30. 54.57.61.72. gesungen.

an Mmnoi bey dem Buchdrucker C. S. Schröder auf Hohleywege für 1 Schilling.

1

über die Sem Könige und seinem Volke erzeigte Hülfe Gottes auf Befehl des Königs

am vierten Sonntage nach Neujahr irt der deutschen Petrikirche gehalten und

zum Druck gegeben

D. Balthasar Munter.

Kopenhagen 1772.

Gedruckt bey Paul Hermann Höecke»

2

3

Gebet.

\$ u bist nicht ein Gott, dem gottlos Wesen gefällt, wer böse ist, bleibt nicht vor dir. Die Ruhmrähigen bestehen nicht vor deinen Augen, du bist feind allen Uebelthätern. Du bringst die Lügner um, du hast Gräuel an den Blutgierigen und Falschen. Du giebt sie dahin in ihres -Herzens Sinn, sie werden in dem Werk ihrer eigenen Hände verstrickt, plötzlich fallen sie von ihrem Vornehmen, plötzlich werden sie um ihrer grossen Ueberrretung willen ausgestossen. Wie werden sie dann so schnell zu nichce und nehmen ein Ende mit Schrecken ! Das thust du, der du im Himmel wohnest, >md Recht und Gerechtigkeit auf Erden übest! Du lässest zwar oft die Frevler hoch daherfahren, aber deine Stunde kommt gewiß sie zu demürhigen. Du schweigst zwar lange und siehst ihnen zu, wenn sie sich wider dich auflehnen, dein Recht und Gebot mit Füßen treten, und in der Trunkenheit ihres Stolzes ausrufen: Wer will mirs wehren? Wer ist der Hert, des Stimme ich gehorchen sollte? ge ES r xe

4

her endlich machst du dich auf, Arm des Herrn, und stürzest sie zu Boden! Endlich lassest du, Hert, unser Gott, dem Unheil vom Himmel hören, so erschrecken sie und werden stille'. O du, der du Gewalt übst mit deinem Arm, der du zerstreuest, die hoffärrig sind in ihres Herzens Sinn, der du die Verrarher in die Grube stürzest, die sie andern gemacht haben, und ihr Unglück auf ihren Kopf kommen, und ihren Frevel auf ihre Scheitel fallen lassest! Deiner Hülfe freuen sich nun alle, die in der Zeit der Roth auf dich alle in ihre Hoffnung gegründet haben! Ewiglich werden sie es rühmen, daß du sie beschirmet, daß du um sie her eine feurige Mauer gewesen bist, und dich herrlich bey ihnen erzeiget hast! Frölich werden in dir seyn, die dennoch fest an dir und deinen Geboten hielten, ob du gleich dein Angesicht von ihnen weggewendet zu haben schienst! Deinen Nahmen werden sie lieben, und das wird ihre Freude seyn, ihre Zuversicht auf dich zu scheu und dein grosses Thun zu verkündigen! Denn du, Hert, hast es doch den Gerechten gegen ihre Feinde gelingen lassen, du hast sie mit Sieg gesegnet, und mit Gnade wie mit einem Schilde gekröner. Die Gewalt ihrer Unterdrücker hat ein Ende, ihr Vorhaben hast du umgekehrt, ihr Gedachtniß wird umkommen mit ihnen!

Text

5

5

Text

'Matth. 8. v. r - iz.

co er aber vom Berge herab gieng, folgete ihm viel Volks nach. Und siehe, ein Aussätziger kam, und betrete ihn am und sprach: Hert, so du willst, kannst du mich wohl reinigen. Und Jesus streckte seine Hand aus, rührte ihn an, und sprach: Ich wills thun, sey gereiniget. Und alsbald ward er von seinem Anjsatz rein. Und Jesus sprach zu ihm: Siehe zu, sage es niemand, sondern gehe hin und zeige dich dem Priester, und opfere die Gabe, die Moses befohlen hat, zu einem Zeugniß über sie. Da aber Jesus eingieng zu Capernaum, trat ein Hauptmann zu ihm, der bat ihn, und spxach: Hert, mein Knecht liegt zu Hause, und ist gichtbrnchig, und hat grosse Quaal. Jesus sprach zu ihm: Ich will kommen und ihm gesund machen. Der Hauptmann antwortete und sprach: Hert, ich bin nicht werth, daß du unter mein Dach gehest, sondern sprich nur ein Wort, so wird mein Knecht gesund. Denn ich bin ein Mensch, dazu der Obrigkeit unterthan, und habe unter mir Kriegsknechre, noch wenn Az ich

6

ich sage zu einem: Gehe hin, so gehet er; und zum andern: Komme her, so kommt er; und zu meinem Knechte: Thue das, so thut ers. Da das Jesus hörte, verwunderte er sich, und sprach zu denen, die ihm nachfolgeten: Wahrlich, ich sage euch, solchen Glauben habe ich in Israel nicht funden. Aber ich sage euch, viele werden kommen vom Morgen, und vom Abend, und mir Abraham, und Jsaac, und Jacob im Himmelreich sitzen, aber die Kinder des Reichs werden ausgestossen in die ausierste Finsterniß hinaus, da wird seyn Heulen und Zahnklappen. Und Jesus sprach zu dem Hauptmann: Gehe hin, dir geschehe, wie du geglaubet hast. Und sein Knecht ward gesund zu derselbigen Stunde.

Eingang.

HL so du willst, sagte der Aussätzige, zu Jesu, kannst hu mich wohl reinigen. Und Jesus streckte seine Hand aus, rühre re ihn an und sprach: Ich wills thun, sey gereiniger! Und alsobqid ward er von seinem Aussatz rein. Sprich nur ein Wort, sagte der Hauptmann zu ihm, so wird mein Knecht gesund. Jesus antwortete ihm: Gehe hm, dir geschehe wie du geglaubet

7

hast! Und setn Knecht ward gesund zu derstlbigen Stunde! Beyde wußten es, wer der war, an den sie sich mit ihrer Bitte um Hülfe wendeten. Sie hatten seine Bereitwilligkeit zu helfen erfahren, sie hatten es vielleicht selbst mit ihren Augen gesehen, daß er durch ein blosses Wort, durch eine leichte Berührung mit seiner Hand, ja auch ohne einmahl bey dem Kranken, den er heilen wollte, gegenwärtig zu styn, Blinde sehend, Lahme gehend und Aussätzige rein gemacht batte. Darauf gründete sich ihr Glaube, daß er ihnen ihre Bitte werde gewähren können und wollen. Und er, dem alle Gewalt im Himmel und auf Erden gegeben war, bewies auch hier, daß jeder Erfolg, den er haben wollte, von seinem Befehl abhange. Die riefingewurzelte Krankheit des Aussätzigen, das unheilbare Elend des Knechts zu heilen, für den der Hauprmaun ihn so angelegentlich bat, das war ihm das Werk eines einzigen Augenblicks. Ohne über Mittel zu ihrer Heilung nachzudenken, ohne solche Mittel in der Ordnung anzuwenden, in der sie allein ihre Wirkung möchten haben können, sprach er ein Wort, so ward der Aussätzige von seinem Aussatz befreyr, so ward der Gichtbrüchige seiner Schmerzen los, und fähig seine gelähmten Glieder zu bewegen und zu

brauchen.

Ich rede hier vor einer Versammlung, unter der wohl niemand styn wird, der nicht wissen sollte, was in diesen Tagen unter uns geschehen A 4 »st/

8

ist, und dem es nicht gleich in die Augen falle, wie viel Aehnlichkeit die herrliche Hülfe, welche Gott uns har wiederfahren lassen, mit dieser wunderbaren Heilung des Ausiahigen und des Gichtbrüchigen habe. O wie ofehaben die Gläubigen unter uns, die Millen im Lande, die richtig vor sich gewandelt, und dem Herrn vertraut haben, der ihr Schutz und ihre Hoffnung ist, wie oft haben sie ihn bisher in der Zeit der Noch, in der sie ahne diese Zuflucht zu Gott hatten verzagen müssen, zuversichtlich angerufen: Hert, so du Willst, kannst du uns wohl erretten! Sprich nur ein Wort, so ist uns geholfen! Hochgelober fen Sort, wir haben nun alle seine Antwort gehört, wir haben die Hülfe bey ihm gefunden, die von niemand sonst als von ihm erwartet werden konnte ! Ich wills thun, sagte unser Gort, seyd errettet! Euch geschehe, wie ihr geglauber habt! Und von der Stunde an ward uns geholfen!

Wen» wir nur noch eine Stunde vor unsrerwunderbaren Errettung hatten sagen sollen, von welcher Seite unsre Hülse kommen werde, so weiß ich gewiß, wir würden alle nichts auf diese Frage haben antworten können. Wir wandelten alle auf einer schlüpfrigen Bahn in der finstern Nacht. Nur das wußten wir, dev Abgrund/ in den man uns hinabzustürzen dachte, war sehr nahe, war vielleicht nur noch einige Schritte weit entfernt. Aber wer uns aufrecht erhalten,

9

wer unsre Seele vom Tode und unsre Füße vom Gleiten erretten sollte , wer zwischen'uns und Die furchtbare Tiefe treten würde, vor der wir zitterten, das wußten wir damals noch nicht, das konnten wir auch nicht vermmhen. Mit traurigen und bekümmerten Herzen legten wir uns noch an dem Abend , auf welchen die Nacht unsrer Errettung folgte, auf unser Lager nieder, bereten zu Gott, wie wir schon an so vielen Abenden gebetet hatten, um baldige Hülfe, und understunden uns noch nicht zu hoffen, daß seine Stunde schon nahe wäre, daß er uns ihr schon erhören würde. Als wir erwachten, da hörten wirs, daß seine Stunde schon vorüber wäre Daß er uns erhört hätte, da waren wir wie die Träumenden, da trauten wir unfern eignen Augen nicht, wünschten uns unter einander Glück, und befürchteten immer noch durch -ein leeres Gerücht betrogen zu seyn. Endlich sahen wir unfern König, sein froher Blick verkündigte uns seine und unsre Errettung. Und nun weinten wir, nicht mehr aus Bmübniß, sondern aus Dankbarkeit und Freude.

Das hat Gort gechan, meine Brüder, das ist ein Wunder vor unfern Augen! Sein Nähme sey gepriesen, daß er unsre Hülfe und unser Heil geworden ist! Ihn lobe unsre Seele, und vergesse es nicht, was er uns gutes gethan hat! Unser ganzes Leben zeuge von der Dankbarkeit, mit der wir ihr die Wohlchak unsrer Errettung AG, ' von

10

von feiner väterlichen Hand annehmen ! Besonders lasset uns an diesem Tage des Danks diejenigen Gesinnungen in uns zu erwecken suchen, zu Venen uns der Schuh und die Vorsorge verbindet, vie Gott an uns bewies«; hat. Unser König, überzeugt von der Gefahr, die ihm und seinem Volke vor so wenig Tagen noch drohete, erfüllt mit heiliger Freude und Dankbarkeit über die Sicherheit und Ruhe, in die er sich itzt durch das Aufsehen Gottes, das seinen Odem bewahrte, versetzt sicher, demüthigt sich heute vor dem Könige aller Könige, und preiset seine wundervolle Güte. Mit ihm sollen wir, seine treuen Ummhanen, vor dem Angesichte Gottes erscheinen, mW ihm unsern freudigen Dank opfern, und ihn anrufen, daß er sich ferner an uns als den Vort beweisen wolle, der seinen Frommen Hülfe in der Noth schaffet. O laßt uns das mit einem Herzen thun, das solcher Empfinbungen voll ist, ohne welche die feyerlichfte Danksagung unsrem Varer im Himmel misfällt! Bloske Worte sind nicht die Opfer, die Gott gefallen: aber fromme Gesinnungen, heilige Emschliessungm, christliche Werke, unwandelbares Vertrauen auf seine weise und gnädige Vorsehung, die sind es, die er mit Wohlgefallen an seinen Kindern bemerkt, die sind der Dank, den er für jede, seiner Wohlrhaten von uns fordert, und den wir ihm auch für dieß Wunder seiner Barmherzigkeit darbringen müssen. müssen.

11

Meine ganze Absicht ist heute, und darf keine andre seyn, euch zu einer solchen Verfassung des Gemükhs zu ermuntern. Ich will sie euch also beschreiben, ich will euch die Ursachen vortragen, warum ihr euch bemühen müsset sie zu erlangen. Herrlich ist die Hülfe, die uns Gott har wiederfahren lassen. Wie er sie uns bewiesen hat, das ist das erste, worauf wir unsre Aufmerksamkeit zu richten haben. Wie wir ihm dafür danken sollen, das ist das andere/ worüber wir Nachdenken müssen.

Abhandlung.

genn ich euch nun zuerst an die Drangsale erinnere, denen wir diese letzte Zeit her ausgeseht gewesen sind , wenn ich euch die Gefahr beschreibe, von der wir bedroht wurden, so thue ich das keinesweges in der Absicht, euch zum Haß und zur Feindschaft gegen die unglücklichen Menschen zu ermuntern, die wir alle für die Stifter unsers Unglücks erkennen. Solche Gesinnungen würben die Religion entehren, welche ich unter euch predige, sie würden der Absicht, die ich habe, euch zur Dankbarkeit gegen Gott zu bewegen, geradezu widersprechen. Aber ich muß euch die Grösse der Wohlthat zeigen, die uns Gott erwiesen hat, wenn ich euch zur Darbringung eines würdigen Dankes ermuntern soll, und ich kann es euch nicht deutlich machen, wie grosse Dinge Gott an uns gethan hat,

ohne

12

IL

ohne euch die Noch zu beschreiben, die schwer auf uns lag, die uns noch ernstlicher drohere, und die wir auf emmahl verschwinden sahen. Wir können nun mit Freuden davon reden, wir dürfen es nun laut sagen, daß wir Ln eine Tiefe des Elends versunken gewesen sind, aus der uns kein Menschenarm , aus der nur der Hert unser Gott uns hervorziehen konnte.

Gottlose Menschen, meine Brüder, herrschten über uns, und hauen unsre ganze irdische Glückseligkeit in ihren Händen. Ohne die Sprache des Landes zu verstehen, ohne von unfern Gesehen unterrichtet zu styn, ohne die Grundsätze einer weisen Regierung erlernt und durch die Erfahrung bewährt erfunden zu haben, warfen sie sich zu Richtern über uns auf, und ergriffen mit ungeübten und verwegenen Händen das Ruder des Staats. O was haben sie nicht bloß aus Unwissenheit für Schaden gestiftet! Wie viele Gerechte haben sie aus Trotz und Eigensinn umerdrückt, wie oft die Unschuld unter die Füße getreten, weil sie es zur Behauptung ihrer Gewalt für nöthig hielten! Wie mußte jedermann unter ihrer Verwaltung für seinen Wohlstand zittern, und ängstlich umherschauen, ob er ihnen auch auf irgend eine Art im Wege stehe! baten sie ja zuweilen etwas, das gut war, oder vielmehr, das gm zu Lyn schien, denn mau weiß ja, wie unzuverlässig das äusserlichr Ansehen menschlicher Handlungen ist, zumahl

13

CZ

solcher, deren Urheber so sehr verdächtig sind, so fehlte doch immer der Grund, auf welchem jede wahrhaftig gute Einrichtung im Staate rühm muß. Es war nicht Liebe zu Gott, nicht eine edle Begierde das allgemeine Beste zu befördern, nicht ein zärtliches Gefühl von der Noth des Volks oder eine wohlthärige Emschliessung dieser Noth abzuhelfen, was sie zu den gewaltsamen Veränderungen bewog, durch die sie ein unfern Staat bis in sein Innerstes erschüttertem Sich alles unterwürfig zu machen, sich und die Genossen ihrer Anschläge zu bereichern, die Gewalt der Landesgesehe-zu brechen, dieGemürher zu theilen und sich unter der Nation eine Parrhey zu machen, das waren ihre Absichten, die dem Blicke kluger Leute nicht entgehen konnten, und die durch dm Erfolg sehr bald jedermann offenbar wurden. Dem Gott, der uns nun aus ihrer Hand errettet,,sie aber zu Schanden gemacht hat, trotzten sie ins Angesicht. Selbst irdische Klugheit würde sie bewogen haben, gegen die Religion dès Landes, das sie regieren wollten, Achtung zu beweisen. Aber sie, denen nichts im Himmel und auf Erden heilig war, sie, die nur gefürchtet und nicht geltek oder geehrt styn wollten, verachteten, verspotteten, verhöhnnten den Glauben, den wir bekennen, und verheelten ihre Gesinnungen gegen ihn nicht, sondern legten sie öffentlich und geflissentlich an den Tag. Das Wort Gottes, welches noch

als

14

LA

allein Unser Trost war, ohne welches wir in unserm Eiende vergangen waren, hatten sie uns gern entzogen, gern hätten sie ihren Unglauben allgemein verbreitet, und aus allen, die Christum bekennen, verwegene Spötter seiner Lehre gemacht ! Der Sünde, die Gott so besonders durch das emstlichste Verbot und durch die empfindlichsten natürlichen Strafen ausgezeichnet hat, der Sünde, die von allen die schrecklichsten Verwüstungen unter dem menschlichen Geschlechce anrichtet, und die deswegen jede vernünftige Regierung, selbst unter den Heiden, durch ernstliche Gesetze zu unterdrücken sucht, gaben sie ossmbahre Berechtigung und Freyheit. Wer sie nicht aus Furcht vor Gort oder vor ihren natürlichen Strafen vermeiden wollte, der durfte sie ungescheut begehen, niemand durfte ihm zureden, niemand einen Vorwurf darüber machen. In welcher Gefahr waren nicht unter ihrer Herrschaft die Sitten des Volks, besonders in der Hauptstadt, von dem Gifte ihrer bösen Beyspiele angesteckt zu werden. Und gewiß das Verderben würde in allen Ständen allgemein und unheilbar geworden yn, wenn nicht das Gefühl des Guten und Bösen, welches jeder Mensch hat, der noch kein entschlossener Bösewicht ist, jedermann die Abscheulichkeit ihrer

Grundsätze und Beyspiele sichtbar gemacht haue. Hätte nicht dieser natürliche, bey vielen durch das Christenthum gestärkte

Ab-

15

===== i5

Abscheu gegen das ausgelassene, unverschämte Laster, es verhindert, so wäre jede gute Empfindung, alle Furcht vor Gott, unsre Liebe und Ehrfurcht gegen unsren rechtmässigen Beherrscher, Ehre, Gewissen, alles, alles, was gut und Gott wohlgefällig an uns war, ausgerottet werden. Unter einer solchen Regierung mußte nothwendig das Ansehen und die Gewalt der Gesetze von Tage zu Tage geschwächt und

frevel und Wollust desto mächtiger werden. reu und Glauben mußten selten werden, der

reu und Glauben mußten selten werden, der allgemeine Wohlstand zusehends mit ihnen verfallen. Niemand konnte sich mehr auf den andern verlassen, auch der Rechtschaffneste konnte nicht sicher seyn, daß er nicht gezwungen syn' würde, seinen Mitbürger um das seinige zu bringen. Treue gegen den König, Geschicklichkeit in den Geschäften, Gewissenhaftigkeit in Erfüllung der Amtspflichten, vieljährige und erkannte Verdienste, das alles gab keinem die Gewißheit, das er morgen noch das Amt bekleiden würde, welches er heute bekleidete. Von wie vielen ihrer edelsten und besten Bewohner ward nicht unsre Hauptstadt verlassen! Zu der Zeit, da sich andre Regierungen bemühten gute, brauchbare und begüterte Umerthanen herbeyzuziehen, wurden von hier solche Bewohner, die gerne Gur und Leben zum Heile Dännemarks hergegeben hatten, ausgestossen. Die Rechtschaffenen, die noch durch die Umstände

ihres

16

TO

ihres Lebens gezwungen, waren/ bey uns zu bleiben , sahen jene Vertriebene mit Thränen abreisen, und beneideten sie um ihr Glück, daß sie nun nicht mehr von einem Tage zum andern mit Furcht, undSchrecken kämpfen dürften. Aengstliche Traurigkeit war auf allen Angesichten verbreitet. Wen war der Muth entfallen, die Liebe zum Vaterlande war wie ein Funken, der im Begrisk ist unter der Asche zu ersterben, keine Geschäftigkeit war mehr unter unfern Bürgern, die Triebräder des Gewerbes und der Nahrung stunden stille. Sogar Leute dieser Welt, denen an Religion und Tugend wenig gelegen ist, weil sie Gott und die wahre Glückseligkeit nicht kennen , fiengen an vor der Zukunft zu zittern, da sie den Thron von solchen Menschen belagert sahen, die mit den schrecklichsten Grundsätzen die sürchterlicheMacht verbanden zu thun was sie wollten.

So, meine Brüder, näherte sich Dännemark mit schnellen Schritten seinem Untergänge, und sah sich schon am Rande des Abgrundes. Wie viel fehlte uns nun noch, um einem jeden unserer Rach-baren, der nur seine Hände nach uns ausstrecken wollte, in dir Hände fallen zu müssen, und vor-Allen Völkern der Erde, die uns vorher ihre Achtung nicht ■ hatten versagen können, zu Schanden zu werden? Wie viel fehlte nun noch daran, daß bürgerlichen Unruhen, durch die Verzweiflung erweckt

UND

17

und unterhalten, daß Aufruhr und Raub und Mord den kleinen Ueberrest unsres Wohlstandes völlig zerstörten? Noch ist es nicht offenbar, was unsreUnrerdrücker selbst fürAbsichten hegten, die vielleicht die schrecklichsten Auftritte verursacht haben würden. Wir wissen wohl , was man ihnen zmrauen konnte und wozu sie fähig waren. Aber was sie eigentlich vorhatten, das ist uns verborgen, das weiß Gott und,ihr Gewissen. Empfinden mußten sie es endlich, daß ihre gesetzlose, ungerechte Macht wankte. Ohne Zweifel giengen sie mit einem gewalthätigen Vorhaben um, sich auf immer in Sicherheit zu setzen, und ihre Herrschaft, ihrer Meynung nach, gegen jeden Anfall zu befestigen. Wir sahen schon fürchterliche Anstalten, die uns nichts anders als vssenbahre Gewalt ankündigten. Warum sollten unsre Bürger entwaffnet werden? Waren sie doch treue und gehorsame Unterkhanen unsres geliebten Königs! Wozu solche Zurüstungen, als nur ein naher Krieg, oder ein besorglicher Ueberfall eines anrückenden Feindes nöthig macht? War doch rings um uns her Friede! Gnug, meine Brüder, alles was schrecklich ist, drohere uns von der Seite unserer Feinde, die wir in unserm Busen ernährten. Gelobt sey Gott, der uns nicht zum Raube in ihre Zahne gegeben hat, der ihre treulosen und blutgierigen Absichten, denn andere können es nicht gewesen seyn, zu Schan-

18

Ig M-B««rrTTT-r—

den gemacht, der fast in dem Augenblicke, da Aufruhr und Mord ausbrechen wollten, uns Sicherheit und Ruhe geschenkt hat!

War nicht unser Elend groß, meine Brüder, würde es nicht noch größer geworden styn, wenn Gott nicht die Tage unsrer Angst verkürzt harre? Werden es wohl unsre Nachkommen, werden es wohl die übrigen Völker glauben wollen, wenn ihnen das alles erzählt wird, was wir erlebt, was wir mit unfern Augen gesehen haben? Und wenn sies glauben, werden sie nicht ausrufen: Harre denn Gott fein Angesicht ganz von Dannemark abgewandt? Wollte er denn diesem Lande gar nicht mehr gnädig styn? Wie oft sind wir nicht selbst in der Versuchung gewesen so zu zweifeln! Wie oft haben wirs nicht nöchig gehabt durch die heiligsten Verheißungen Gottes in unserm Glauben an seine Vorsehung gestarkec zu werden! Nun erfahren wirs, an wen wir geglaubt haben: Gott har uns errettet! Er har uns so errettet, daß wir augenscheinlich sehen, er habe es gethan! Wir hören es gleichsam, wie er vom Himmel herab unsrer Roch gebietet: Bis hieher sollst du kommen, und nicht weiter! Plötzlich wurden wir von denen befreyr, die uns drängten und ängstigten, da wirs am wenigsten glaubten, da wir mir trauriger Erwartung, da wir in finsterer Unentschlossenheit,, was wir thun

toll*

19

sollten, den schrecklichsten Auftritten entgegen sahen!

Nach menschlichem Ansehen durften wir noch nicht hoffen, daß die Hülfe des Herrn so nahe sey. Daß sie kommen würde, daß sie nicht ausbleiben könnte, das wußten wir gewiß! Noch glaubten wir, daß Gott die Welt regiere, und daß ohne seinen Willen kein Haar von unsermHaupte umkommen könne! DiesenGlauben, diesen Trost unsres Lebens, diese Hoffnung einer bessern Zukunft, hatten uns die Räuber, die uns unsre zeitliche Glückseligkeit entwandt hatten, nicht rauben können! Daß Gott kein ganzes Volk, unter welchem so viele fromme, gerechte, wohlcharige Menschen leben, der Wollust, dem Eigennütze, dem Ehrgeiz einiger niedrigen Knechte des Lasters aufopfern würde, das fiel uns oft ein, das beruhigte uns von einem Tage zum andern ! Daß die Verräther durch ein gerechtes Verhängniß Gottes in dem Netze ihrer Sünden würden gefangen werden, daß der Tag kommen müßte, an welchem sie seyn würden wie Spreu, die der Wind zerstreuet , das sahen wir lange schon voraus, denn wir wußten aus der Erfahrung und aus dem Worte Gottes, daß dieß das Ende der Gottlosen sey, wir bemerkten es schon, wie sie mit Blindheit geschlagen wurden, wie ihr Weg von Tage zu Tage dunkler vor ihnen ward! Aber diese

20

LO

ängstlichen Fragen konnten wir uns nicht beantworten: Wann wird Gottes Hülfe kommen ? Wie lange. sollen wir noch das Joch tragen, das uns die Bosheit aufgelegt hat? Wer wird uns erretten? Wessen Arm wird Gott dazu bewaffnen?

Gottes Wege sind oft den Menschen verborgen, aber sie führen doch immer gewiß zu dem Ziele, welches er sich vorgesetzt hat. Die Mittel, die er wählt, sind nur selten diejenigen, die der Mensch für gut hält, denn so viel der Himmel höher ist, als die Erde, so viel sind auch seine Gedanken höher, als der Menschen Gedanken: aber diese Mittel der göttlichen Weisheit sind auch immer die besten! Mit welcher Freude, meine Brüder, haben wir das an dem Tage, da uns geholfen ward, wahr befunden! Wir hatten für keinen Rechtschaffenen einen Zugang Mm Throne offen gesehen : Aber Go« sah ihn für mehrere offenWir blickten in eine dunkle Nacht hinein, wir sahen zwar manchen Redlichen, dem es nicht an Trieb und Entschlossen-, heit fehlte sein Vaterland zu erlösen; doch niemand als Gott war uns bekannt, dem wir die Macht zutrauen konnten, die derjenige haben mußte, der unser Erretter seyn sollte: Gott aber kannte die alle, die er als Werkzeuge seiner Hand brauchen wollte, unserm Elend ein Ende zu machen. Er, er gab Much den Un-

21

terdrückten, er gab Stärke den Schwachen! Die Diener seiner Gnade stunden bereit, ob wirs gleich nicht wußten, und warteten auf seine Befehle. Er sprach zu dem einen: gehe hin! Da gieng er! Er sagte zu dem andern: komme her! Da kam er! Er befahl den dis brigen: tl>ut das! 50a charm sies!

Uebcrall, meine Brüder, in dem ganzen Geschaffte unsrer Errettung, sehen wir nichts, welches uns ungewiß machen könnte, ob unsre Hülfe von Gott gekommen sey. Die ehrwürdigsten Personen im Reiche, unsre tugendhafte Königmn Juliane, unser hoffnungsvoller Prinz Friderich, begleitet von einigen treuen Dienern des Königes, erretteten ihn aus der Hand sei> ner und unserer Feinde. Und edel und ihrer würdig war jedes Mittel, das sie anwendeten. Kein Meuchelmord, kein Eingrisk in die Rechte des Herrn über Leben und Tod, kein Betrug und Frevel, nichts Niedriges, nichts Unanständiges ist bey ihrer Unternehmung begangen worden. Religion, Vaterlandsiebe, edler Muth, Klugheit und Zuversicht bey der besten Absich-, das Gesetz,

das Hell und der Befehl des Königs, das waren die Triebfedern der Entschlieftmg und Ausführung, die Gott veranstaltete, die Gott so augenscheinlich segnete, daß der Erfolg eure der gröffesten Wohlthaten ward, die er je dem Könige und seinem Volke erwiesen hat.

Bz Kein

22

> ne N A A TEE ES OO

Kein Blut unschuldiger Bürger und Muer Unterthanen ist vergossen worden. Ware ein solch Unglück wohl zu vermeiden gewesen , wenn auf irgend eine andre vermuthliche Art die Frevler von ihrer Höhe und Gewalt waren herabgestoffen worden? Keiner dieser Verbrecher ist entronnen, keine Abrede, um den Nachforschungen der Gerechtigkeit auszuweichen, hat unter ihnen genommen werden können, keiner ist nun noch fähig Schaden zu stiften. Auch diejenigen, die bloß verdächtig sind, haben nicht entfliehen mögen, alles, was nöthig ist jeden Schuldigen zu überzeugen, und die Unschuld derer zu beweisen, die vielleicht an ihren bösen Absinten nicht Theil genommen haben, oder unglücklich genug gewesen sind, durch ihre Verbindung mir ihnen Verdacht auf sich zu ziehen, ist in den Händen weiser und gewissenhafter Richter. Konnte wohl unsre Errettung weiser veranstaltet werden, als Gott sie veranstaltet har?

Com, sage noch jemand daß sich unser Schöpfer um ums nicht bekümmere, daß ihm unser Schicksal, unser Glück oder Unglück, gleichgültig sey, daß er nicht darauf achte, nicht darnach sehe, was unter der Sonne vorgeht! Nun wage es noch der Gottlose sich über Recht und Gerechtigkeit hinauszusetzen, und es seiner Wachsamkeit und Klugheit zuzutrauen, daß sie

alle

23

alle Gefahr entdecken und abwenden werde! Der seine Frommen behütet, schlafet nicht? Der Regierer der Welt schlafet noch schlummert nicht ! Wenn die Gerechten siegen und ganz mir Frieden ruhen, hilft ihnen der Hert, daß sie sicher wohnen. Aber auf den, welcher sich vorgenommen hatte ihre Ruhe zu stören, und sie in die Grube zu stürzen, läßt der Hert einen tiefen Schlaf fallen, daß er das Geräusch der Bewaffneten nicht höret, die ihn ergreifen wollen, daß er nicht eher erwacht, bis es zu spät ist zu entfliehen! Run verzage noch jemand, selbst in dem grössersten Elende , an der Hülfe des HerrnWer nur reines Herzens ist, wer nur das Zeugniß seines Gewissens har, daß er nicht in den Rahr der Gottlosen gekommen sey, nicht den Weg der Sünder betreten habe, der darf gewiß seyn, Gott werde ihn in der Kürze erretten. Er wirds erfahren, daß der Hert Richter über die Menschen ist, er wirds mit seinen Augen sehen, wie er die Sachen der Gerechten fördert, und wie er der Bosheit seiner Feinde ein Ende macht ! Welch «ine Wollust ist es nun für diejenigen unter uns, meine Brüder, die das alles geglaubt, die diesen Ausgang der Wege erwartet haben, welche Gott uns geführt hat ! Wie muß nicht ihr Glaube an die Vorsehung Gottes gestärkt werden, da sie es nun erfahren, wie herrlich Gm ihre Wünsche und Erwartung befriedigt, HB 4 und

24

*4

und seine Ehre, die Religion, den König und das Vaterland errettet hat!

Wie wollen wir nun diese Wohlthat Gottes von ihm annehmen? Mir einem gerührten dankbaren Herzen, oder mit der gleichgültigen kalten Gesinnung, mit der wir schon so viel Gutes von ihm empfangen haben, ohne nach der milden Hand emporzublicken, die ihren Segen über uns ausschüttete? Wisset, meine Brüder, Gott erwartet unfern Dank, er fordert ihn von uns, nicht um dadurch grösser oder seliger zu werden, als er ist und ewig seyn wird, sondern zu unserm eigenen Heil, damit er fortfahren könne, uns vor allem wahren Uebel zu bewahren, damit wir fähig seyn mögen, unter seinem Schuh ein ruhiges und stilles Leben zu führen. Aber dieser Dank, den wir Gott für unsre Errettung schuldig sind, bestehet mehr in Thaten als in Worten? Diese sind ihm nur dann angenehm, wenn sie mit jenen verbunden sind. Laßt uns also solche Gesinnungen anzunehmen suchen, und uns untereinander zu einem solchen Verhalten ermuntern , wodurch unsre Dankbarkeit wahr und Gott wohlgefällig werden kann. Gott hat uns zur Freude die wichtigsten Ursachen gegeben: unsre Freude muß aber christlich , und dessen würdig seyn, der sie uns erweckt har. Gott hat seine Strafgerichte über uns aufge-

Ho:

25

2Z

hoben: Laßt uns also die Sünden meiden, durch die wir sie uns zugezogen hatten. Gott hat uns unfern König erhalten, und ihn seinem Volke aufs neue geschenkt: wie sehr verbindet uns daß Liebe und Gehorsam gegen unfern Beherrscher zu verdoppeln! Gott hat uns bis hieher geholfen: laßt uns daraus die zuverlässigste Hoffnung schöpfen, er werde bis ans Ende alles mit uns wohl machen!

Freude über empfangene Wohlthaten ist Dank, ist dem Wohlthäter ein angenehmer Beweis, daß seine guten Absichten von denen, die seine Güte erfahren haben, erkannt wird, und daß sie das Gute, welches er ihnen erwiesen hat, zu schätzen wissen. Wir dürfen uns also freuen, ja wir sollen es, weil wir unsern Gott für unsre Errettung Dank schuldig sind. Was sollte uns wohl abhalten können der lebhaftesten Freude voll zu seyn, da Gott die Person unsres geliebten Königs, da er das Haus unsres Beherrschers, da er die ganze Nation, und einen jeden unter uns, von einer so grossen und augenscheinlichen Gefahr befreyet hat? Aber diese Freude muß sich nicht in Gesinnungen und Thaten äussern, welche den Gesetzen des Christenthums widersprechen, der öffentlichen Ruhe und Sicherheit nachtheilig sind, und also nothwendig Bort misfallen müssen. Können wir also wohl die Gewalthatigkeiten, B; in

26

in welche die Freude des grossen Hanfes ausartete, rechtfertigten? Können sich diejenigen entschuldigen, die an dem Tage, da uns Gott seine Gnade bewies, wider ihre Mitbürger gewüthet, und dadurch diesen so merkwürdigen Tag, befleckt haben, welcher, diese Ausschweifungen ausgenommen, durch nichts als durch die schönsten Auftritte bezeichnet war? Durften denn Umerthanm sich zu Richtern über ihre Brüder aufwerfen, ihr ungesetzmäßiges Urtheil selbst vollziehen, und aus friedlichen Einwohnern Räuber und Plünderer werden? O wie betrübt ist es, daß ein solcher Tag so verunreinigt worden ist, und daß wir noch lange den Anblick dieser Verwüstungen werden ertragen müssen! Auch das, meine Brüder, dürfen wir, wenn wir Christen seyn wollen, nicht als eine Ursache zur Freude ansehen, daß unsre Unterdrücker nun die elendesten unter den Menschen worden sind, und daß solche Strafen ihrer Verbrechen, vor denen die Menschlichkeit erschrickt, auf sie warten. ^ Welch eine Harte wäre es, wie unverträglich wäre sie mir dem Geiste des wahren Christenthums, wenn der Anblick ihrer finstern Gefängnisse, ihrer schmählichen Bande ihrer Verwirrung, ihrer Gewissensangst, uns ein erfreuliches Schauspiel wäre! Ach, laßt uns Mitleiden mit ihnen haben, daß sie durch Unglauben und Laster in ein solch Elend gestürzt sind'. Laßt uns von ganzem Herzen wünschen,

daß

27

ar

daß sie doch nicht alle so schuldig mögen befunden werden, als sie vielleicht verdächtig sind! Laßt uns Gott anflehen, daß er wenigstens ihre Seelen rette, und ihnen diese ihre einsamen Tage heilsam für die Ewigkeit mache! Ware jemand so unmenschlich sein Herz vor allen Empfindungen des Mitleidens mit diesen Unglücklichen zu verschliessen, so bitte ich ihn, doch wenigstens einen Blick auf einen ehrwürdigen Vater, auf zwei fromme und rechtschaffene Mütter zu werfen, die ihre Söhne als Feinde Gottes und des Vaterlandes angeklagt sehen, und mir jammernder Stimme ausrufen: Mein Sohn, mein Sohn! Wollte Gott, ich müßte für dich sterben! Dieser Anblick, diese klagende Stimme, müßte doch das härteste Herz erweichen! — Doch ich will euch heute nicht traurig machen, meine Brüder, ich will euch zur Freude ermuntern. Freuet euch als Christen darüber, daß Gottes Vorsehung für uns gesorgt, daß er die Absichten derer, die uns übel wollten, nicht hat gelingen lassen, daß wir nun hoffen dürfen Religion und Frömmigkeit und also auch die einzige wahre Glückseligkeit werde wieder unter uns aufblühen. Denket nur selbst über die Gefahr nach, der wir entronnen sind, über die Vortheile, die unsre Errettung uns verspricht, so werdet ihr Ursachen genug zu einer christlichen und anständigen Freude entdecken.

Um

28

K- '

Unsre Freude würde bald wieder in Traurigkeit, unser Dank in Klage verwandelt werden, wenn wir nicht zugleich an die unter uns herrschenden Sünden, gchenk'en, wenn wir nicht vor unserm Gott das fterlichste Gelübde ihrer Vermeidung darbringen wollten. Unter allen Ausdrücken unserer Dankbarkeit gegen ihn kann ihm keiner so angenehm seyn als dieser: Wir danken dir, daß du uns gezüchtigt hast! Wir versprechen Dies mit einem heiligen Eide, daß wir uns von nun an vor allen den Sünden hüten wollen, die uns deine Gerichte zugezogen haben! Denn warum, meine Brüder, haue uns Göttden Gottlosen in ihre Hände gegeben? Ganz gewiß, um uns die Folgen eines leichtsinnigen sündlichm Wandels fühlbar zu machen; um uns durch leibliche Trübsale zur Aufmerksamkeit auf die Gefahr zu erwecken, in der wir waren und vielleicht noch sind, unser ewiges Heil zu verlieren; um uns empfinden zu lassen, daß der Unglaube, daß die Sünde der Leute Verderben ist. Ich berufe mich hier auf das, was ich so oft von dieser heiligen State über diese Sache zu euch

geredet habe, und bitte euch, erinnert euch daran, und vergesst die Absichten nicht, warum uns Gott gezüchtigt hat. Das Wort Gottes schätzten wir nicht mehr so hoch, als wir es wegen seines unendlichwichtigen Inhalts und um Gottes willen, dessen Befehl an uns es enthält, schätze» sollten.

29

zu

Wir versäumten die Gelegenheiten uns durch dasselbe unterweisen zu lassen; wir bewiesen auf manche andre Art, wie wenig wir uns daraus machten. Dieser Leichsinn hatte den sichtbaren Einfluß auf unsere Gesinnungen und unfern Wandel, daß sehr viele unter uns ganz gleichgültig gegen Religion und Tugend wurden. Nun ließ es uns Gott empfinden, was aus solchen Gesinnungen folgt, nun mußten wir es fühlen, was Menschen ohne Christenthum und Frömmigkeit für Unglück in einem Lande stiften können, das unter ihre Gewalt gerahten ist. Gott übergab uns ihnen auf eine Zeitlang, damit wir die Abscheulichkeit des Unglaubens und der Lasterhaftigkeit an ihren Beyspielen und noch mehr an ihren Verwüstungen, die sie unter uns anreicherten, möchten erkennen lernen. Viel zu sehr liebten wir die Freuden der Welt, so sehr daß wir fast gar keinen Geschmack an der geistlichen, an der häuslichen Freude, an dem Vergnügen fanden, welches die nächste Folge edler und christlicher Werke ist. Gott ließ es zu, daß wir in einem Meere von Belustigungen umhergetrieben wurden, und doch keine Ruhe, keine wahre Freude empfunden. Unzählige Gelegenheiten zu Ergötzungen wurden uns dargeboten, unsre Stadt war nicht mehr eine Wohnung des Fleißes und der Geschäftigkeit: überall und zu allen Zeiten wurden die Vorübergehenden durch alles, was die

Welt-

30

Welrlust reizendes hat, zum Müsiggange, zur Zerstreung, zur Wollust eingeladen. Und bey allem dem war jeder misvergnügt, suchte seine Betrübniß durch Ergötzungen zu stillen, und fand alle diese Freuden langweilig und ekelhaft. Laßt uns doch nun weiser werden, meine geliebten Freunde! Ernstlich genug hat uns Gott gewarnt. Auch der wildeste unbändigste Sünder muß seine Stimme vernommen und verstanden haben. Kommt, laßt uns niederfallen und anderen vor Gott, der uns gezüchtigt hat, aber nun sein Angesicht mit Gnaden wieder zu uns wendet. Jeder unter uns, der durch sein Gewissen überzeugt wird, daß er durch seine Abweichungen von Gott an den Züchtigungen, die wir bisher erfahren haben, mit Ursache gewesen ist, wende -sich nun wieder von ganzem Herzen zu ihm, und beweise ihm dadurch seine Dankbarkeit für unsre Errettung!

Unser König, meine Brüder, zu dem uns der Zugang gänzlich verschlossen war, um dessen geheiligte Person wir oft so bekümmert waren, weil wir wußten, in welchen Händen er sich befand, unser König ist nun wieder der unfrige, wir sind wieder sein Volk. O wie wollen wir Gott dafür danken, daß er ihn für uns erhalten, daß er uns unfern Vater wieder gegeben hm! Wie zärtlich wollen wir nun

31

unfern Gesalbten lieben, wie willig seinen Befehlen gehorchen! Ich danke Gott, daß ich euch über eure Gesinnungen gegen ihn nichts vorzuwerfen habe. Ihr habt keinen Augenblick aufgehört, die ehrerbietigste treueste Liebe gegen ihn zu hegen und zu beweisen. Die dänische Nation hat mitten in diesen kummervollen und unruhigen Jahren ihren alten Ruhm behaupt, daß sie sich durch kein Volk auf Erden an Liebe und Gehorsam gegen ihre Beherrscher übertreffen lasse. Das würde sich vor den Augen aller Welt gezeigt haben, wenn die treulosen Anschläge seiner Feinde zum Ausbruch gekommen wären. So wahr der Herr lebt, sie würden ihnen dann so wenig gelungen seyn, als sie ihnen itzt gelungen sind, da Gott sie in der Geburt erstickt hat! Kopenhagens Einwohner würden es bewiesen haben, daß sie Atme hätten für ihren König zu streiten, und Blut, für ihn es zu vergießen! Unsre Besatzung zur See und zu Lande würde gewiß ihre Waffen gegen die Verräther gekehrt haben! Und unser Gehorsam gegen unfern Christian, wie unwandelbar, wie willig ist er immer gewesen! Das müssen selbst die Treulosen, die seinen Namen gemisbraucht haben sein Volk zu unterdrücken, das muß der erste und verwegenste unter ihnen, der sich fast auf den Stuhl des Königs gedrängt hatte, und noch nicht

Macht

32

Macht genug zu haben glaubte, selbst gestehen, daß nichts unsre Folgsamkeit übertreffen kann. Gehorcht, meine Brüder, haben wir, ohne oft zu wissen, wem wir gehorchten: denn wir verehrten den Namen des Königs! Die beschwerlichsten Lasten haben wir getragen, und kaum geseufzt, die unschädlichsten und gegründetesten Rechte haben wir uns nehmen lassen, und stille geschwiegen. Nur offenbar lasterhaft und ruchlos ließ sich selbst der Pöbel durch die Beyspiele, Gelegenheiten und Freiheiten, die unser Unterdrücker uns gab, nicht machen. Haben wir unfern König so feurig geliebt, haben wir seinem Namen so willig

gehört, da wir ihn selbst in verrätherischen Händen sahen, was werden wir ihm nun nicht für eine unverletzliche Liebe für einen treuen Gehorsam beweisen, da er wieder unter uns ist, wie ein Vater unter seinen Kindern? Er hat keinen Augenblick aufgehört der beste Freund eines jeden seiner Umhergehenden zu seyn. Da unsre Augen immer voll Thränen waren, glaubte er, daß wir alle gutes Muths waren, denn man ließ es ihn nicht sehen, daß wir weinten. Er war damals aller der Liebe würdig, die wir gegen ihn hegten. Wir vielmehr sind wir sie ihm nun schuldig, da wir ihn plötzlich um unsern Drangsalen ein Ende zu machen, sich aus den Banden losreißen sehen, die ihn umgeben harten, da er

sich

33

===== LZ

sich in die offenen Arme seiner Umhergehenden wirft, und sie segnet, und von ihnen gesegnet seyn will! Heiliger, Gott wohlgefälliger Dank für unsre Errettung wird diese unsre Liebe, wird dieser unsrer Gehorsam seyn. Go« hat uns ihn wieder gegeben, den wir verloren zu haben befürchteten, und er giebt uns darin den ernstlichsten Befehl, daß wir ihn mit der zärtlichsten Liebe lieben und ehren sollen, Doch ich ermahne euch fast zu nachdrücklich zu einer Wicht, die ihr nicht in Gefahr seyd zu übertreten, Wenn keine andere Tugend mehr unter uns wäre, so würde doch diest nicht aufhören die Zierde die? ses Volks und seiner Nachkommen zu seyn!

Unsre Dankbarkeit gegen Gott erfordert endlich , daß wir uns nun auch für die Zukunft ohne Kleinmühhigkeit und Zweifel seiner weisen und väterlichen Vorsehung übergeben. Haben wir denn jemals gesehen, daß Go« ein gutes Werk anfangt und nun davon geht, und es unvollendet liegen lasker? Das mögen sthwa? che und warffelmüthige Menschen thun: der allmächtige und unveränderliche Gott chm es gewiß nicht, und kann nicht so handeln. Er hat sein Werk, uns wieder zu einem Volke, zu einem glücklichen und geachteten Voske zu machen, herrlich angefangen. Sollte ers nicht vollenden wollen, oder sollte ers nicht können? Genug zu unsrer Beruhigung, daß wir wissen, Cß - ' «r

34

et fei) der Hert, er könne thun, was ihm wohl» gefällt! Das vertreibe jeden ängstlichen Zweifel aus unsrer Seele. Es ist der Hert, der Allmächtige, der uns bis hieher geholfen har: er wird uns auch ferner bis ans Ende helfen. Har er uns itzt, da er uns verlassen zu haben Wen, gleichwohl nicht verlassen, so wird er auch gewiß nun nicht von uns weichen, wenn wir nur unser Vertrauen auf ihn nicht sinken lassen, wenn wir nur in seinen Geboren wandeln. Er wird jeden Bösewicht, der sich wieder mir verrqcherischen Anschlägen dem Throne möchte nähern wollen, mir dem Arm seiner Stärke zurücktreiben. Er wird dem König Weisheit geben die Geister zu prüfen, und Entschlossenheit die Bösen zurückzuscheuchen. Har es nicht unser Christian seit sechszehn Monaten so sehr als irgend ein König in der Welt erfahren, was für ein Unterschied zwischen Frommen und Gottlosen, zwischen treuen und weisen Dienern, und arglistigen Verräthern ist? Hat ers nicht gesehen, daß Unglaube, Lasterhaftigkeit, Betrug und Verwegenheit, unfehlbare Kennzeichen der Verführer sind, die sich zu den Thronen der Könige drangen ? Wird er nicht jeden verabscheuen, der, mit diesen Merkmaalen der Verwerfung gebrandMaalc, sich möchte unterstehen wollen, ihm sein Vertrauen abzulocken? Wird er nicht von dem scharfsichtigen Auge seiner weifen Mutter bewacht, und von dem

mm

35

treuen Nahte seines edelmüchigen Bruders unterstützt? Ist er nun nicht von Männern umgeben, die ihn und sein Volk lieben, die ihren Eifer ihn und uns zu retten, die «ihre Klugheit dieß Vorhaben auszuführen, mir dem glücklichsten Erfolge bewiesen Huben? Nein, wir haben nicht Ursache zu zweifeln, daß wir von mm an ein ruhiges und glückliches Leben führen werden. Unser König wird Gott furchten, und der wird mit ihm seyn, wie er mit seinen Vätern gewesen ist. Wir werden nicht wieder unter seiner Regierung und an seinem Hofe die abscheulichen Beyspiele sehen, vor denen sich bisher unsre ganze Seele entsetzt hat. Jeder wird ruhig und sicher in seinem Hause wohnen, und den Lohn seiner Arbeit und Treue bis an feinen Tod genießen. Es wird wieder möglich werden und von nun an nichts seltnes seyn, daß unsre Kinder mit unverderbten Sitten und unzerstörter Gesundheit Jünglinge werden, und ihr Gewissen unbefleckt, und ihre wahre Glückseligkeit dauerhaft erhalten. Religion und Frömmigkeit werden sich wieder ausbreiten, und mit ihnen Wohlstand und Zufriedenheit. Sind noch Böse unter uns, deren Beyspiele gefährlich werden können, so werden sie sich nach und nach verlieren, und hier den Benz fall und die Vortheile nicht finden, die sie suchen. Laßt uns nur Gott furchten und ihm vertrauen, so wird gewiß unser Land wieder VA eine

36

26

eine Gräte werden, wo Gottes Ehre wohne. Friede Und Heil wird wieder wie vvrMäls über Dännemark verbreitet werden, Friede und Heil über uns und Md unsre Nachkommen!

Schlußgeber.

Hd; du bist unsre Zuversicht gewesen in der Noth- die Uns getroffen hatte, du Gott Christians- unsrer aller Gott und Vater! Und wir sehens nun mit unfern Augen, daß wir mit Recht uns auf dich allein verlassen haben! Barum wollen wir auch ferner allein auf dich trauen, und zu dir rufen, und gewiß styn, du werdest uns erhören! Wache NUN über Unfern König - deinen Knecht- der sich vor dir demüthigt, der die seinen styerlichen Bank opfert, und heilige Gelübde vor deinem Angesichte darbringet! Mache alte seine Feinde zu Schanden, wie du diese zu Schanden gemacht hast, die Uneingedenk aller seiner Wohlchaten ihn und sein Haus und sein ganzes Volk bis in den Tod betrübt und gebeugt Haben! Tief

ist

37

Z?

ist feilt Herz , tief sind unsrer aller Herzett durch die traurige Nothwrdigkeit veruiv det, die ihn MeinerEntschließung zwang, welche die schwerste War, die je ein König hat fassen können. Heile diese Wunde an ihm und an uns allen, und lehre ihn und uns die Wege deiner gerechten Vorsicht bewundern und anbeten. Erhalt ihn nun standhaft und unsträflich auf dem Wege dev Wahrheit und Frömmigkeit, laß jeden weisen Naht Eingang bey ihm finden, und behüte ihn vor Schmeichlern und Betrügerndie ihn aufs Schlüpfrige führen, und ihn vor dir verwerflich machen würden. Gieö ihm langes Leben, und laß seine Regierung von nun an gesegnet seyn, und uns alle Unter ihm glücklich und ihm dankbar werden. Unsre fromme und weise Königin« Juliane, unfern hochgeliebten Prinzen Friederich, auf die lange unsre Augen mit freudiger Erwartung gerichtet waren, weil wir Hoffett, daß von dieser Seite unsre Hülfe kom-

38

men würde, belohne mit deinem besten Segen, daß sie die Erretter des Königs und feiner Völker gewesen sind. Ihr Rahme sey herrlich vor dir, ihre grosse That sey unvergeßlich unter uns, so lange wir leben. Erfreue sie mit den herrlichsten Folgen des merkwürdigen Tages, an welchem sie sich dem Verderben standhaft widersetzten, und cs überwandten. Erziehe du nun, du bester Bater über alles, was Kind heisset, erziehe du nun den Sohn des Königs, mache aus ihm die Hoffnung unsrer Nachkommen, und laß uns an ihm unsre Freude sehen, wie er zunimmt an Alter und Weisheit und Gnade bey dir und den Menschen. Deine Freun? dinn die gottselige Prinzeßnm Charlotte Amalia, deren Gebet vor dein Angesicht gekommen ist, erhalt uns noch lange als eine feste Stütze des Throns, und laß ferner ihren sanften stillen Geist köstlich vor dir styn. Die gesegneten Schwestern des Königs erfülle mit deinem Frieden, und

satt

39

fattige sie mit Freuden über den König und über das Heil seiner Untertanen! Belohne die Treue aller, deren Klugheit und Much Lein Werk ausführen half, leite die Nahte des Königs mit deiner Weisheit, sey und bleibe Dannemarks Gott und Erretter! Gelobet sey dein Nähme in Ewigkeit!

40

1

Doct. B. Münters
Pastor ved den Tydske St. Petri Kirke i
Kjøbenhavn
Taksigelses-Prædiken

holden

efter Kongelig Allernaadigst Befaling

paa 4de Søndag efter Nye-Aar

over

den store Guds Hielp, som er beviist Kongen og hans Folk.

Af det Tydske oversat. Kiobenhavn

trykt hos Paul Herman Höecte 1772,

2

3

Bøn. Du er ey en Gud, som det ugudelige Væsen behager, hver som er ond, bliver ikke for dig. De Hovmodige bestaae ikke for dine Øyne, du er en Fiende af alle Overtrædere. Du omkommer Løgnere, du har Afskye for de Blodgierrige og Falske. Du giver dem hen til deres Hiertes Tanker, de besnæres i deres egne Hænders Gierninger; pludselig falde de fra deres Foretagende, pludselig udstødes de formedelst deres store Overtrædelse. Hvorledes blive de da faa hastig til intet, og tage en Ende med Forskrækkelse! Det gjør du, som boer i Himmelen, og øver Ret og Retfærdighed paa Jorden! Vel lader du ofre de frække Misdædere svinge sig høyt op, men din Time kommer visselig at ydmyge dem. Vel tier du længe og seer paa dem, naar de opkaste sig imod dig, træde dine Rette og Bud under Fødderne, og i deres Stolthed-Drukkenskab udraabe: Hvo vil forbyde mig det? Hvo er den Herre, hvis Stemme jeg skulde adlyde? men endelig gjør du dig rede, du Herrens Arm, og styrter dem til Grunde! Endelig lader du, Herre vor Gud, din Dom fra Himmelen høres, faa forskrækkes de, og blive stille! O du, som øver Magt med din Armsom adspreder dem, der ere hovmodige i deres Hiertes Tanker, som styrter Forræderne i den Grav, som de har gjort for andre, og lader deres Ulykke komme over deres Hoved, og deres Misgierninger over deres Hoved-Isse! Nu glæde sig alle over din Hielp, som i Nødens Tiid haver grundet deres Haab paa dig! Evig skal de prise dig, fordi du har beskiermet dem, været en Ildmuur omkring dem, og viist dig herlig hos dem ! Glade skal de være i dig, som dog have holdt fast ved

4

dig og dine Bud, endskiønt du syntes at have bortvendt dit Ansigt fra dem! Dit Navn skal de elske, og det skal være deres Glade, at sætte deres Tillid til dig, og at forkynde din store Idræt! thi du, Herre, har dog ladet det lykkes de Retfærdige imod deres Fiender, du har velsignet dem med Seyr, og kronet dem med Naade som med et Skiold. Deres Undertrykkeres Vold har en Ende , deres Forehavende har du omkastet, deres lhukommelse skal omkomme med dem!

Text: Matth. 8 Cap. fra 1 til 13 V.

Indgang:

Herre dersom du vil, sagde den Spedalske til Jesum, da kan du vel rense mig. Og Jesus udstrakte sin Haand, og rørte ved ham, og sagde: Jeg vil gjøre det, bliv reen! Og strax blev han reen af sin Spedalskhed. Siig kuns et Ord, sagde Høvedsmanden til ham, saa bliver min Tiener helbredet. Jesus svarede: Gak hen, dig skee, som du haver troet! Og hans Tiener blev helbredet i samme Stund. Begge vidste hvem den var, til hvilken de havde vendt sig med deres Bøn om Hielp. De havde erfaret hans Bereedvillighed til at hielpe; de havde maaskee selv seet med deres Øyne, at han ved et blot Ord, ved en let Berørelse med sin Haand, ja ogsaa uden engang at være tilstæde hos den Syge, som han vilde helbrede, havde gjort Blinde seende, Halte gaende, og Spedalske reene. Derpaa grundede sig deres Troe, at han

5

kunde og vilde bønføre deres Bøn. Og han, som ald Magt er given i Himmelen og paa Jorden, beviiste ogsaa her, at ethvert Udfald, som han vilde have, beroede paa hans Befaling. At helbrede den Spedalskes dybtindgroede Sygdom, og Tienerens ulægelige Elendighed, for hvilken Høvedsmanden saa indstændeligen bad ham, det var for ham et eneste Øyeblikks Arbeyde. Uden at eftertænke Midlerne til deres Helbredelse, uden at anvende samme Midler i den Orden, i hvilken de allene kunde have gjort deres Virkning, taledes han et Ord, og strax blev den Spedalske befriet fra sin Spedalskhed, strax blev den Verkbrudne løst fra sine

Smerter, og bragt i Stand til at bevæge og bruge sine lamme Lemmer.

Jeg taler her for en Forsamling, iblant hvilken der ey vel kan være nogen, som jo skulde vide, hvad som i disse Dage er skeet iblant os, og som der just strax falder i Øynene, hvor megen Lighed den herlige Hielp, som Gud har ladet os vederfare, har med den Spedalskes og Verkbrudnes forunderlige Helbredelse. O hvor ofte have de Troende iblant os, de Sagtmodige i Landet, som have vandrer retteligen for sig, og forladt sig paa Herren, der er deres Beskyttelse og Haab, hvor ofre have de hidindtil i Nødens Tid, i hvilken de, uden at have denne Tilflugt til Gud, maatte have blevet forsaget, med fuld Tillid anraabet ham: Herre, dersom du vil,

6

kan du vel redde os! Siig kun et Ord, saa ere vi hiulpne! Høyløvet være Gud, vi have nu alle hørt hans Svar, vi have hos ham fundet den Hielp, som vi ellers ey kunde vente af nogen uden af ham ! Jeg vil gjøre det, sagde vor Gud, vorder frelsede! Eder skee, som I have troet: og fra den Time af bleve vi hjulpne!

Dersom vi kun een Time for vor forunderlige Frelse skulde have sagt, fra hvilken Side vor Hielp skulde komme, saa veed jeg vidst, ar vi alle ey skulle have kundet svare paa dette Spørgsmaal. Vi vandrede alle paa en slibrig Bane i den Mørke Nat: Dette eene vidste vi, at den Afgrund, i hvilken man tænkte at nedstyre var, var meget nær, og maaskee kun nogle Skridt borte fra os. Men hvo der skulde opholde os, hvo der skulde redde vore Siele fra Døden, og vore Fødder fra at glide, hvo der skulde træde imellem os og den skrækkelige Afgrund, som vi bævede for, det vidste vi den Gang endnu ikke, der kunde vi ey heller formode. Med sorrigfulde og bekymrede Hjerter lagde vi os ned paa vort Leye den Aften, paa hvilken vor Frelses Nat fulgte, bad til Gud, ligesom vi faa mange Aftener tilforn havde bedet, om en hastig Hielp, og vovede ikke ar haabe, at hans Time allerede var nær, ar han nu allerede vilde bønføre vs. Da vi vaagnede, hørte vi, at hans Time allerede var forbie,

7

at han havde bønført os; vi vare som drømmende, vi troede ikke vore egne Øyne, ønskede hinanden til Lykke, og frygtede endnu stedse at være bedragne med et løst Rygte. Endelig saae vi vor Konge, hans glade Øyekast forkyndte os hans og vores Frelse. Og nu græd vi, ikke Meere af Bedrøvelse, men af Taknemmelighed og Glæde.

Det har Gud gjort, mine Brødre, dette er et Vunderværk for vore Øyne, hans Navn være priset, at han er bleven vor Hielp og vor Salighed: vor Siel love ham, og glemme ikke det Gode, han har gjort os: vor gandske Liv vidne om den Taknemmelighed, med hvilken vi nu annamme hans Frelses Velgjerning af hans faderlige Haand! — Besynderlig lader os paa denne Taksigelses Dag søge at opvække det Sindelag hos os, hvortil den Beskyttelse og Forsorg forpligter os, som Gud har beviist imod os. Vor Konge, overbeviist om den Fare, som kun for saa faa Dage siden truede ham og hans Folk, opfyldt med en hellig Glæde og Taknemmelighed over den Sikkerhed og Roelighed, hvori han nu ved Guds Forsyn, som bevarede hans Aande, seer sig sat, ydmyger sig i Dag for alle Kongers Konge, og priser hans forunderlige Godhed. Med ham skal vi, hans troe Undersaatter, indfinde os for Guds Ansigt, og ofre ham vor glædefulde Taksigelse, og paakalde ham, at han frem-

8

deles vil bevise sig imod os som den Gud, der skaffer sine Fromme Hielp i Nøden. — O lader os gjøre det med et Hierte, som er fuld af saadanne Fornemmelser, uden hvilke den høytideligste Taksigelse mishager vor Fader i Himmelen ! Blotte Ord ere ey de Offre, som behage Gud: men er gudeligt Sindelag, hellige Befulminger, christelige Gierninger, en uforanderlig Tillid til hans Viise og naadige Forsyn, det er det, som han med Velbehag anseer hos sine Børn, dette er den Taksigelse, som han fordrer af os for enhver af sine Velgjerninger, og som vi ogsaa maae bringe ham for dette Vunderværk af hans Barmhjertighed.

Min gandske Hensigt er i Dag, og bør ey være anden, end at opmuntre Eder til en saadan Sindsforfatning. Jeg vil altsaa beskrive Eder den, jeg vil forestille Eder Aarsagerne, Hvorfor I bør gjøre Eder Umage for at erlange den. Herlig er den Hielp, som Gud har ladet os vederfare. Hvorledes han har beviist os den, dette er der første, hvorpaa vi har at anvende vor Agtsomhed; hvorledes vi skal takke ham derfor, dette er det andet, som vi maae eftertænke.

Afhandling.

Naar jeg nu først erindrer Eder om de Trængsler, som vi i denne sidste Tid

9

have været udsatte for, naar jeg beskriver Eder den Fare, som vi have været truede med, saa gjør jeg der ingenlunde i den Hensigt, at opvække Eder til Had og Fiendskab imod de ulyksalige Mennesser, som vi alle erkiende for Ophavs-Mænd af vor Ulykke. Ét saadant Sindelag skulde vanære den Religion, som jeg prædiker

iblant Eder, det skulde aldeles imodsige det Øyemærke, som jeg har, at bevæge Eder til Taknemmelighed imod Gud. Men jeg maae vise Eder den Velgiernings Storhed, som Gud har beviist os, Naar jeg vil opmuntre Eder til at bringe ham en værdig Taksigelse, og jeg kan ey tydeligen nok legge Eder for Øynene, hvor store Ting Gud har gjort imod os, uden at beskrive Eder den Nød, som saa hart betyngede os, som endnu alvorligere truede os, og som vi paa engang saae at forsvinde. Vi saa nu med Glæde tale derom, vi tør nu sige det overlydt, at vi har været nedsunkne i en Elendigheds Afgrund, af hvilken ingen Menneskes Arm, af hvilken ikkun Herren vor Gud kunde opdrage os.

Ugudelige Mennesker, mine Brødre, herskede over os, og havde vor heele jordiske Lyksalighed i deres Hænder. Uden at forstaae Landets Sprog, uden at være underrettede om vore Love, uden at have lært en klog Regierings Grundsætninger, og ved Erfarenhed at have befundet dem gyldige,

10

opkastede de sig til Dommere over os, og med uøvede og forvovne Hænder gribe fat paa Starens Ror. O, hvad for Skade have de ey blot af Uvidenhed anrettet, hvor mange Retfærdige have de af Trodsighed og Egensindighed undertrykket, hvor ofte have de traadt Uskyldigheden under Fødderne, fordi de holdt det for nødvendigt, for at forsvare deres Magt! Hvor maatte enhver under deres Forvaltning bæve for sin Velstand, og med angst see sig omkring, om han ey paa en eller anden Maade stod dem i Veyen ! Giorde de end undertiden noget, som var got, eller rettere, som syntes at være got, thi man veed jo, hvor utilforladelig at det udvortes Skin af menneskelige Handlinger er, helst af saadanne, hvis Ophavsmænd ere saa mistænkte, saa feylede dog altid den Grund, paa hvilken enhver virkelig god Indretning i Staten bør hvile. Der var ikke Kiærlighed til Gud, ikke en ædel Begierlighed efter at befordre det almindelige Beste, ikke en øm Følelse af Folkets Nød eller en velgjørende Beslutning, at raade Bod paa denne Nød, som bevægede dem til disse voldsomme Forandringer, ved hvilke de rystede vor Stat indtil dens inderste. At gjøre sig alting underdanig, at berige sig og sine Medvidere i deres Anslag, at bryde Landlovenes Magt, at dele Gemytterne, og at forskaffe sig et Partie iblant Nationen, der var deres Hensigter, som ey kunde und-

11

gaae kloge Folkes Øyne, og som ved Udfaldet snart bleve aabenbare for enhver. Den Gud, som har reddet os af deres Haand, men gjort dem til Skamme, trodsede de lige i Øynene, Endogsaa jordisk Klogskab skulde have bevæget dem til at bevise Agt for det Lands Religion, som de vilde regiere. Men de, for hvilke intet i Himmelen og paa Jorden var helligt, de, som ikkun vilde frygtes og ey elskes og æres, foragtede, bespottede, forhaanede den Troe, som vi bekiende, og skiulte ikke deres Sindelag imod den, men lagde det offentlig og med Flid for Dagen. Guds Ord, som endnu allene var vor Trøst, uden hviket vi i vore Elendigheder vare omkomne, havde de gierne unddraget os; gierne havde de almindeligen udbredet deres Vantro, og gjort alle dem, som bekiende Christum, til forvovne Bespottere af hans Lærdom! Den Synd, som Gud saa besynderlig ved det alvorligste Forbud og ved de smerteligste naturligste Straffer har udmærker, den Synd, som iblant alle anretter de forskrækkeligste Ødeleggelser iblant det menneskelige Kiøn, og som derfor enhver fornuftig Regiering, endogsaa iblant Hedningene, søger ved alvorlige Love at Undertrykke, gav de offentlig Rettighed og Frihed. Hvor der ey af Frygt for Gud, eller dens naturlige Straffer, vilde udflye den, torde uden Frygt og Bluefærdighed begaae den, ingen torde tiltale ham,

12

ingen gjøre ham nogen Bebreydelse derfor: I hvilken Fare vare ikke under deres Herredømme Folkets Sæder, besynderlig i Hoved-Staden, at anstikkes af deres onde Exemplers Forgift. Og visselig skulde Fordervelsen i alle Stænder blevet almindelig og ulægelig, dersom ey Følelsen af det Onde og Gode, som ethvert Menneske har, der endnu ey er en erklæret Ondskabsfuld, havde gjort Afskyeligheden af deres Grundsætninger og Exempler øyensynlig. Havde ikke denne naturlige, hos mange ved Christendommen bestyrkede afskye for de selvraadige og uforskammede Laster forhindret det, saa var enhver god Fornemmeise, ald Frygt for Gud, vor Kærlighed og Ærbødighed for vor retmæssige Regent, Ære, Samvittighed, alt, alt, hvad som var got og Gud velbehageligt hos os, bleven udrøddet. Under en saadan Regiering maatte nødvendig Lovenes Myndighed og Magt Dag fra Dag svækkes, og Frækhed og Vellyst blive desto mægtigere. Troe og Love maatte blive sielden iblant os, den almindelige Velfærd med dem øyensynligen aftage. Den eene kunde ey længer forlade sig paa den anden, endogsaa den Retskafneste kunde ey være sikker for, at han jo blev tvungen til at stille sine Medborgere ved hans Gods og Formue. Troeskab mod Kongen, Duelighed i Forretninger, Ærlighed og Samvittighed i at opfylde sine Embedspligter,

13

mange Aars erkjendte Fortjenester, alt dette gav ingen Forsikring om, at han i Morgen skulde beklæde det Embede, som han i Dag beklæder. Af hvor mange af dens ædelste

og beste Indbyggere blev ikke vor Hovedstad forladt ! Paa deu Tid, da andre Regieringer gjorde sig Umage for at drage til sig gode, nyttige og velhavende Undersaatter, bleve saadanne Indbyggere herfra udstødte,

som gjerne havde opoffret deres Gods og Liv for Dannemarks Frelse. De Retskafne, som ved deres Livs Omstændigheder bleve tvungne til at blive hos os, saae med taarefulde Øyne hine Fordrevne at bortreyse, og misundte dem deres Lykke, at de nu ey længer fra en Dag til den anden maatte kiempe med Frygt og Forstrækkelse. En angestfuld Bedrøvelse var udbredet paa alle Ansigter. Moder var falden hos alle, Kierlighed til Fædrenelandet var en Gnist, som var færdig at uddøe under Asken, ingen Virksomhed var mere iblant vore Borgere, Handterings og Nærings Drivefiedre stode stille. Endogsaa verdsligsindede Folk, som lit bekymre sig om Dyd, fordi de ikke kiende Gud og den sande Lyksalighed, begyndte at bæve for det tilkommende, da de saae Thronen beleyret af saadanne Mennesker, som nu de gruesomste Grundsætninger forbandt den skrækkeligste Magt at gjøre hvad de vilde.

14

Saaledes, mine Brødre, nærmede sig Dannemark med hastige Skridt til sin Undergang, og saae sig allerede paa Bredden af Afgrunden. Hvor meget feylede os endnu for at falde enhver af vore Naboer, som kun vilde udstrække Haanden efter os, i Hænderne, og at blive en Skiendsel for alle Folk paa Jorden, som tilforn ikke havde kundet nægte os deres Høyagtelse? Hvor meget feylte deri endnu, at borgerlige Uroeligheder opvakte, og underholdte ved Fortvivlelse, at Oprør, Røverie og Mord fuldkommen bavdr forstyrret det lidet, som var tilovers af vor Velstand! Endnu er det ey aabenbart, hvad for Hensigter vore Undertrykkere selv havde, som maaskee skulde have foraarsaget de skrækkeligste Optrin. Vi vide vel, hvad man kunde tiltroe dem, og hvad de vare i Stand til. Men hvad de egentlig havde fore, det er skiult for os, det veed Gud og deres Samvittighed. Endelig maatte de fornemme, at deres ulovlige og uretfærdige Magt vaklede. Uden Tvivl havde de et voldsomt Forehavende i Sinde, for stedse at sette sig i Sikkerhed, og, efter deres Meening, at befæste deres Herredømme mod ethvert Anfald. Vi saae allerede forskrækkelige Anstalter, som ey forkyndte os andet end aabenbare Vold. — Hvorfor skulde vore Borgere skilles ved deres Vaaben? Vare de ikke vor elskede Konges troe og lydige Undersaatter? Hvortil tiente

15

saadanne Udrustninger, som ikkun en nær forestaaende Krig, eller et befrygtelig Overfald af en fremrykkende Fiende, gjør fornøden: var ikke Fred rundt omkring os? Nok, mine Brødre, alt hvad som var forskrækkeligt, truede os fra vore Fienders Side, som vi nærrede i vor Skiød. Lovet være Gud, som ikke har givet os til et Rov for deres Tænder, som har gjort deres troeløse og blodgierrige Hensigter, thi andre kan de ey have været, til Skamme, som næsten i det Øyeblik, da Oprør og Mord vilde bryde ud, har skienket os Sikkerhed og Roelighed!

Var ikke vor Elendighed stor, skulde den ey endnu været bleven større, dersom Gud ey havde forkortet vore Angestes Dage? Skal vel vore Efterkommere, skal vel de øvrige Folk ville troe det, naar alt det fortælles dem, som vi have oplevet, hvad vi med vore Øyne have seet? Og dersom de troe det, vil de ikke da udraabe: Havde da Gud gandske bortvendt sit Ansigt fra Dannemark? Vilde han da aldeles ikke meer være dette Land naadig? Hvor ofte have vi ikke selv været i Fristelse saaledes at tvivle! Hvor ofte have vi ikke havt fornøden ved Guds helligste Forjættelser at bestyrkes i vor Troe paa hans Forsyn! Nu erfare vi, paa hvem vi have troet: Gud har reddet os! Han har saaledes reddet os, at vi øyensynligen see, han har gjort det! Vi ligesom hørte, hvorledes han fra Him-

16

melen af byder vor nød: Hidtil skal du komme og ikke længer! Pludselig bleve vi befriede fra dem. som trængte og ængstede os, da vi mindst troede det, da vi med sorrigfuld Forventning, da vi i en mørk Raadvildhed om hvad vi skulle gjøre, saae de forskrækkeligste Optrin at komme os i Møde.

Efter menneskelig Anseelse torde vi endnu ikke haabe, at Herrens Hielp var saa nær. At den vilde komme, at den ikke kunde blive ude, der vidste vi vist! Endnu troede vi, at Gud regierer Verden, og at intet Haar uden hans Villie kunde falde af vort Hoved! — Denne Troe, denne vort Livs Trøst, dette Haab om en bedre tilkommende Tid, havde de Røvere, som havde skilt vs ved vor timelige Lyksalighed, ikke kundet berøve os: at Gud ey vilde opoffre et Folk, iblant hvilke saa mange fromme, retfærdige og velgiørende Mennesker leve, til nogle nederdrægtige Slaver af Laster. Deres Vellyst, Egennytte og Ærgierrighed, der faldt os ofte ind, det tilfredsstillede os fra en Dag til den anden! At Forræderne ved en retfærdig Guds Bestyrelse skulde fanges i deres Synders Garn, at den Dag vilde komme, paa hvilken de skulde blive ligesom Avner, som Vinden adspredte, det saae vi allerede længe forud; thi vi vidste af Erfarenhed, og af Guds Ord, at dette er de Ugudeliges Ende; vi mærkede Allerede, hvorledes de bleve slagne

17

med Blindhed, hvorledes deres Vey Dag fra Dag blev mørkere for dem! Men disse angestfulde Spørsmåale kunde vi ey besvare os: Naar skal Guds Hielp komme? Hvor længe skal vi endnu bære det Aag, som Ondskab har paalagt os? Hvo skal frelse os? Hvis Arm vil Gud dertil bevæbne?

Guds Veye er ofte skiulte for Menneskene, men de føre dog altid vist til det Maal, som han har foresat sig. De

Midler, som han vælger, ere kuns sielden de, som Mennesket holder for gode; thi saa meget Himmelen er høyere end Jorden, saa meget er og hans Tanker Høyere end Menneskenes Tanker: men disse Guds Viisdoms Midler ere og stedse de beste! Med hvilken Glæde, mine Brødre, have vi paa den Dag, da vi bleve hiulpne, befundet det at være sandt! Vi havde ey seet Adgangen til Thronen aaben for nogen Retskaffen: men Gud saae den aaben for flere! Vi kastede Øynene ind i en mørk Nat, vi saae vel mangan en Redelig, som det ey manglede paa Drift og Behiertighed at frelse sit Fædreneland; men ingen uden Gud var os bekiendt, hvilken vi kunde tiltroe den Magt, som den maatte have, der skulde være vor Befriere: men Gud kiendte alle dem, han vilde bruge som sin Haands Reedskeer for at gjøre en Ende paa vor Elendighed. Han gav de Undertrykte Mod, han gav de Svage Styrke! Hans Naades

18

Tienere stode færdige, endskiønt vi ikke vidste det, og ventede paa hans Befalninger. Han sagde til den eene: Gage, saa gik han; han sagde til den anden: Kom hid, saa kom han; han befalede de øvrige: Giør det, saa gjorde de det.

Overalt, mine Brødre, i den hele Forretning af vor Befrielse, see vi intet, som kan gjøre os uvisse, om vor Hielp er kommen fra Herren. De ærværdigste Personer i Riget, vor dydige Dronning Juliane, vor haabefulde Prins Friderich, ledsaget af nogle Kongens troe Tienere, frelsede ham af hans og vore Fienders Haand. Ædelt, og dem værdig var ethvert Middel, som de anvendte. Intet lumsk Mord, intet Indgreb i hans Rettigheder, som er en Herre over Liv og Død, ingen Bedragerie og Misgierning, intet nedrigt, intet uanstændigt er begaaet ved deres Foretagende. Religion, Kiærlighed til Fædrenelandet, ædelt Mod, Klogskab og Tillid ved de beste Hensigter, Loven, Kongens Frelse og Befalning, der var Drivefiedrene til den Beslutning og Udførelse, som Gud foranstaltede, som Gud saa øyensynlig velsignede, at Udfaldet blev en af de største Velgjerninger, som han nogensinde har beviist Kongen og hans Folk.

Ingen uskyldig Borgers og troe Undersaats Blod er bleven udøst. Havde vel saadan en Ulykke kundet undgaaes, dersom

19

disse Ugudelige paa nogen anden formodentlig Maade var bleven nedstødte fra deres Høyhed og Magt? Ingen af disse Misdædere er undkommen; ingen Aftale for at Undvige Retfærdighedens Efterforskninger, har kundet rages imellem dem, ingen er nu i Stand til at anrette nogen Skade. Endogsaa de, som ere blot mistænkte, have ey kundet undflye; alt hvad som er fornødent for at overbevise enhver Uskyldig, og at bevise deres Uskyldighed, som maaskee ingen Deel have taget i deres onde Hensigter, eller været saa ulykkelige, ved deres Forbindelse med dem at paadrage sig nogen Mistanke, ere i Viise og samvittighedsfulde Dommeres Hænder. Kunde vel vor Befrielse viisere foranstaltet, end Gud har foranstaltet den?

Lad nu nogen endnu sige, at vor Skabere ey bekymrer sig om os, at vor Skiebne, vor Lykke eller Ulykke er ham ligegyldig, ey agter derpaa, ey seer paa, hvad som gaaer for sig under Solen! Lad nu den Ugudelige endnu vove at sette sig over Ret og Retfærdighed, og at tiltroe sin Aarvaagenhed og Klogskab, at den kan opdage og afværge ald Fare! Han, som beskiermer sine Fromme, sover ikke! Verdens Regent sover eller slumrer ikke! Naar de Retfærdige ligge og hvile med Fred, hjælper Herren dem, at de bor tryggeligen. Men paa den, som havde foretaget sig at forstyrre deres Roelighed, og at

20

styrte dem i Graven, lader Herren falde en dyb Søvn, saa han ey hører de Bevæbnedes Larm, der ville gribe ham, saa at han ey vaagner, førend der er for silde at undflye! Lad nu nogen endogsaa i den største Elendighed fortvivle om Herrens Hielp! Hvo der kun er af et reent Hierte, hvo som kun har sin Samvittigheds Vidnesbyrd, at han ey er kommen i de Ugudeliges Raad, ikke vandret paa Sydens Vey, den kan være vis paa, at Gud vil frelse ham i Trængsel. Han skal erfare, at Herren er Dommer over Menneskene, han skal see med sine Øyne, hvorledes han beforder de Retfærdiges Sag, og gjør en Ende paa sine Fienders Ondskab! Hvilken en Fornøyelse er det nu for dem iblant os, mine Brødre, som har troet alt dette, som har ventet dette Udfald paa de Veye, igiennem hvilke Gud har ført os, hvorledes maae ikke deres Troe paa Guds Forsyn bestyrkes, da de nu erfarer, hvor herligen Gud har tilfredsstillet deres Ønsker og Forventning, og reddet sin Ære, Religion, Kongen og Fædrenelandet.

Hvorledes skal vi nu modtage denne Guds Velgierning af ham? Med et rørt taknemmelig Hierte, eller med det ligegyldige og kolde Sindelag, med hvilket vi allerede have annammet saa meget Got af ham, uden at see op til den milde Haand, som udøser sin Velsignelse over os? Vider, mine Brødre, Gud venter vor Taksigelse, han fordrer den

21

af os, ikke for derved at blive større og saligere end han er og evig skal være, men til vor egen Frelse, paa

det han kan fare fort i at bevare os fra ald virkelig Ulykke, paa det vi kan blive beqvemme under hans Beskyttelse at føre et roeligt og stille Levnet. Men denne Taksigelse, som vi ere Gud skyldige for vor Befrielse, bestaaer meere i Gierninger end i Ord. Disse ere ham ikkun da behagelige, naar de ere forbundne med hine. Lader os derfor søge at antage saadant et Sindelag, og opmuntre os indbbyrdes til saadant et Forhold, hvormed vor Taknemmelighed kan blive sand og Gud behagelig. Gud har givet os de vigtigste Aarsager til Glæde: men vor Glæde maae være christelig og ham værdig, som har opvakt den hos os. Gud har ophævet sine straffende Domme over os: Lader os derfor undflye Synden, ved hvilken vi have paadraget os dem. Gud har bevaret os vor Konge, og skienket hans Folk ham paa nye igjen: hvor Høylig forbinder det os til at fordoble Kierlighed og Lydighed imod vor Regent! Gud har hidindtil hjulpet os: Lader os deraf øse det tilforladeligste Haab, at han indtil Enden skal gjøre alting vel med os!

Glæde over annammede Velgiernmger er Taksigelse, det er for Velgjøreren et behageligt Beviis, at hans gode Hensigter erkiendes af dem, som have erfaret hans Godhed, og at de vide at sette Priis paa der Gode, som

22

han har bevlist dem. Vi tør altsaa glæde os, ja vi bør det, fordi vi er vor Gud Tak skyldig for vor Befrielse. Hvad skulde vel kunde holde os fra at være fulde af den heftigste Glæde, da Gud har befriet vor elskede Konges Person, vor Regentes Huus, den gandske Nation og enhver iblant os fra en saa stor og øyensynlig Fare! Men denne Glæde maae ikke yttre sig i et Sindelag og Gierninger, som modsige Christendommens Love, ere skadelige for den offentlige Roelighed og Sikkerhed, og altsaa nødvendigen maae mishage Gud, kan vi derfor vel forsvare de Voldsomheder, til hvilke den store Hobs Glæde vanslægtede? Kan de vel undskylde sig, som paa den Dag, da Gud beviiste os sin Naade, have raset imod deres Medborgere, og derved besmittet denne saa mærkværdige Dag, som, naar man undtager disse Udsvævelser, ikke var beregnet ved andet uden med de skiønneste Oprin! Torde da Undersaatter opkaste sig til Dommere over deres Brødre, selv iværksette deres lovstridige Dom, og af fredelige Indbyggere blive Røvere og Plyndrere! O hvor bedrøveligt er det, at en saadan Dag saaledes bleven besmittet, og at vi endnu i lang Tid maae taale Synet af disse Ødeleggelser! Endogsaa det, mine Brødre, maae vi, om vi vil være Christne, ikke ansee som en Aarsag til Glæde, at vore Undertrykkere nu ere blevne de elendigste iblant Menneskene, og at saa-

23

danne Straffer for deres Forbrydelser, for hvilke Menneskeligheden gyser, venter paa dem. Hvilken Haardhed var der ikke, hvor lidet kunde det bestaae med den sande Christendoms Aand, dersom Synet af deres Mørke Fængsel, af deres forsmædelige Baand, af deres Forvirring og Samvittigheds-Angest, var for os et glædeligt Skuespil! Ach lader os have Medlidenhed med dem, at de ved Vantro og Laster ere styrtede i saadan en Elendighed! Lader os af gandske Hierte ønske, at de dog ey alle maae befindes saa skyldige, som de maaskee ere mistænkte til! Lader os anraabe Gud, at han i det ringeste vil frelse deres Siele, og gjøre dem disse deres eensomme Dage salige for Evigheden! Var nogen saa umenneskelig, at tillukke sit Hierte for alle Fornemmelser af Medlidenhed mod disse Ulykkelige, saa beder jeg ham dog i det ringeste at kaste et Øye paa en ærværdig Fader, paa to fromme og retskafne Mødre, som see deres Sønner anklagede som Guds og Fædrelandets Fiender, og med en ynkelig Stemme udraabe: Min Søn, min Søn: vilde Gud at jeg maatte døe for dig! Dette Syn, denne klagende Stemme maatte dog blødgjøre det haardeste Hierte. — Men jeg vil i Dag ikke gjøre Eder bedrøvet, mine Brødre, jeg vil opmuntre Eder til Glæde. Glæder Eder som Christne over, at Guds Forsyn har sørget for os, at han ey har

24

ladet deres Hensigter, som vilde os ilde, lykkes, at vi nu tør haabe, at Religion og Gudsfrygt, og følgelig den eeneste sande Lyksalighed, skal igjen opblomstre iblant os. Eftertænker kuns selv den Fare, som vi have undløbet, de Fordeele, som vor Befrielse lover os, saa skal I opdage Aarsager nok til en christelig og anstændig Glæde.

Vor Glæde skulde snart igjen forvandles til Bedrøvelse, vor Taksigelse til Klage, Dersom vi en tillige vilde tænke paa de iblant os herskende Synder, og ey frembragte vor Gud det høytideligste Løfte om at undflye dem. Iblant alle Udtryk af vor Taknemmelighed imod ham, kan intet være ham behageligt som dette: Vi takke dig, at du har tugtet os: vi love dig med en hellig Eed, at vi fra nu af vil vogte os fra alle de Synder, som har paadraget os dine Domme! Thi hvorfor, mine Brødre, havde Gud givet os i disse Ugudeliges Hænder! Gandske vist for at gjøre os Følgerne af en letsindig og syndig Vandel følelige; for ved legemlige Trængsler at opvække os til Opmærksomhed paa den Fare, i hvilken vi vare, og maaskee nu ere, at tabe vor evige Salighed; for at lade os fornemme, at Vantro, at Folkets Synd er Fordervelse. Jeg beraaber mig her paa det, som jeg saa ofte fra dette hellige Sted har

25

talt til Eder om denne Sag, og beder Eder, erindrer Eder derom, og glemmer ikke de Hensigter, hvorfor Gud

har tugtet os. — Guds Ord agtede vi ikke længer saa høyt, som vi formedelst dets uendelige vigtige Indhold, og for Guds Skyld, hvis Befaling til os det indeholder, skulde agte, der. Vi forsømte Leylighederne, at lade os undervise ved det; vi beviiste paa mange andre Maader, hvor lidet vi bekymrede os derom. Denne Letsindighed havde den synlige Indflydelse paa vor Sindelag og Vandel, at mange blant os bleve gandske ligegyldige imod Religion og Dyd. Nu lod Gud os fornemme, hvad der følger af saadant et Sindelag, nu maatte vi føle, hvad for Ulykker Mennesker uden Christendom og Guds frygt kan stifte i et Land, som geraader under deres Magt. — Gud overgav os en Tidlang til dem, paa det at vi ved deres Exempler, og endnu meere, ved deres Ødeleggelser, som de anrettede iblant os, skulde lære at kiende Vantroens og Lasternes Afskyelighed. Vi elskede alt for meget Verdens Glæde, saa at vi fast ingen Smag fandt i den aandelige og huslige Glæde, i den Fornøjelse, som er den nærmeste Følge af ædle og christelige Gierninger. Gud tillod at vi bleve omtumlede i et Hav af Forlystelser, uden at fornemme nogen Roelighed og sand Glæde. Utallige Leyligheder til Forlystelser

26

bleve os tilbudne, vor Sted var ikke længere en Bolig for Flid og Arbejdsomhed: allevegne og til alle Tider bleve de Forbiegaaende ved alle de Tillokkelser, som ere ved en verdslig Lyst, indbudne til Lediggang, til Adspredelse, til Vellyst. Og ved alt dette var enhver misfornøyet, søgte at stille sin Bedrøvelse ved Forlystelser, og fandt ald denne Glæde kiedsommelig og væmmelig. Lader os dog nu blive klogere, mine elskelige Venner! Alvorlig nok har Gud advaret os, endogsaa den vildeste og utæmteste Synder maae have fornummet og forstaaet hans Stemme. — Kommer, lader os falde ned og tilbede for Gud, som har tugtet os, men nu igjen med Maade vendt sit Ansigt til os. Enhver iblant os, som ved sin Samvittighed overbevises, at han ved sine Afvigelser fra Gud har tillige været Aarsag til de Tugtelse, som vi hidindtil have erfaret, vende sig nu igjen til ham, og bevise ham derved sin Taknemmelighed for vor Befrielse.

Vor Konge, mine Brødre, til hvilken Adgangen var os gandske tillukt, for hvis hellige Person vi ofte vare saa bekymrede, fordi vi vidste, i hvad for Hænder han befandt sig, vor Konge er nu igjen vores, og vi ere igjen hans Folk. O, hvorledes skal vi takke ham derfor, at han har bevaret ham for os, at han har givet os vor Fader igjen. Hvor inderlig vil vi elske vor Salvende, hvor villig

27

adlyde hans Befalinger! Jeg takker Gud, at jeg intet har at bebreyde Eder i Henseende til Eders Sindelag mod ham. I har intet Øyeblik ophørt, at bære og bevise den ærbødige og troefaste Kiærlighed imod ham. Den Danske Nation har midt i disse bekymmerlige og uroelige Aar forsvaret sin gamle Berømmelse, at den ey giver noget Folk paa Jorden efter i Kiærlighed og Lydighed mod sine Regentere. Det skulde have viist sig for den heele Verdens Øyne, dersom hans Fienders troeløse Anslag havde brudt ud. Saa sandt Herren lever, skulde de da ligesaa lidet have havt Fremgang, som de nu have havt, da Gud har qvælet dem i Fødselen! Kiøbenhavns Indbyggere skulde have beviist, at de have Arme til at stride for deres Konge, og Blod at udgyde for ham! Vor Besætning til Søes og til Lands skulde visselig have vendt sine Vaaben imod Forræderne: og vor Lydighed imod vor Christian, hvor uforanderlig, hvor villig har den ikke altid været! Det maae endogsaa de Troeløse, som have misbrugt hans Navn for at Undertrykke hans Folk, det maae den første og forvovneste iblant dem, som næsten havde trængt sig paa Kongens Stoel, og troede endnu ikke at have Magt nok, selv tilstaae, at intet kan overgaae vor Lydighed. Vi have adlydet, mine Brødre, uden ofte at vide, hvem vi adlydede: thi vi ærede Kongens Navn! De besværligste

28

Byrder have vi baaret og neppe sukke derved, de uskadeligste og meest grundede Rettigheder have vi ladet os fratage, og tiet stille. — Endog Pøbelen selv lod sig ey ved de Exempler, Leyligheder og Friheder, som vore Undertrykkere gav os, gjøre aabenbare lastefulde og ryggeslø. Have vi saa brændende elsket vor Konge, have vi saa villige adlydet hans Navn, da vi saae ham selv i forræderske Hænder, hvad for en ubrydelig Kiærlighed, hvad for en troefast Lydighed skal vi nu ikke bevise ham, da han igjen er iblant os, som en Fader iblant sine Børn? Han har intet Øyeblik ladet af at være den beste Ven af enhver af sine Undersaatter. Da vore Øyne stedse vare fulde af Taarer, troede han, at vi alle vare vel tilfreds: thi man lod ham ey see, at vi græd. Han var den Gang al den Kjærlighed værdig, som vi bar til ham: hvor meget mere ere vi ham nu skyldige, da vi see ham pludselig at gjøre en Ende paa vore Trængsler, at rive sig løs af de Baand, som havde omgivet ham, da han kaster sig i sine Undersaatters aabne Arme, og velsigner dem, og vil velsignes af dem! En hellig og Gud velbehagelig Taksigelse for vor Frelse skal denne vor Kiærlighed og Lydighed være. Gud har igjen givet os den, som vi frygtede for at have tabt, og han giver os derved den alvorligste Befaling, at vi skal elske og ære ham med den ømmeste Kiærlighed. —

29

Men jeg formaner Eder næsten alt for eftertrykkelig til en Pligt, som I ikke er i Fare for at overtræde. Om ingen anden Dyd meere var iblant os, saa skulde dog den ikke lade af at være dette Folkes og dets Efterkommeres Prydelse.

Vor Taknemmelighed imod Gud udfordrer endelig, at vi nu ogsaa for Fremtiden uden Mismodighed og Tvivl overlade os til hans Viise og faderlige Forsyn. Have vi nogensinde seet, at Gud begynder en god Gierning, og siden gaaer fra den, og lader den ligge ufuldendet? Det kan svage og ustadige Mennesker gjøre: den almægtige og uforanderlige Gud gjør det visselig ikke, og kan ey handle saaledes, han har herligen begyndt sin Gierning, at gjøre os igien til et Folk, til et lykkeligt og elsket Folk. Skulde han ey vilde, eller skulde han ey kunde fuldende den? Nok er det til vor Tilfredsstillelse, at vi viide han er Herren, han kan gjøre hvad ham behager! Lad dette forjage enhver Angestfuld Tvivl af vor Siel. Han er Herren den Almægtige, som hidindtil har hjulpet os: han skal ogsaa fremdeles hielpe os indtil Enden, har han nu, da han syntes at have forladt os, dog ey forladt os, saa skal han visselig nu ey vige fra os, dersom vi ikkun ey lade vor Tillid til ham falde, dersom vi kun vandre i hans Bud. Han skal med sin Styrkes Arm drive enhver Ugu-

30

delig tilbage, som med forræderske Anslag vil nærme sig til Thronen. Han stal give Kongen Viisdom at prøve Aanderne, og Behiørtighed til at bortjage de Onde. Har ikke vor Christian i 16 Maaneder, saa meget som nogen Konge erfaret, hvad Forskiel der er imellem Gudfrygtige og Ugudelige, imellem troe og Viise Tienere og listige Forrædere? Har han ikke seet, ar Vantro, Laster, Bedragerie og Forvovenhed ere ufeylbare Kiendetegn paa de Forførere, som trænge sig til Kongernes Throne? Vil han ey have Afskye for enhver, som, brændemærket med disse Forskydelses Kiendetegn, vil understaae sig at fralukke ham sin Fortroelighed, bevogtes han ey af sin viise Moders skarpseende Øye, og understøttes han ey af sin ædelmodige Broders trofaste Raad? Er han ey nu omringet af Mænd, som elske ham og hans Folk, som med det lykkeligste Udfald have beviist deres Nidkierhed i at frelse ham og os, og deres Klogskab i at udføre dette Forehavende? Ney, vi have ingen Aarsag at tvivle, at vi jo fra nu af skal føre et roeligt og lykkeligt Levnet. Vor Konge skal frygte Gud, han skal være med ham, ligesom han har været med hans Fædre! Vi skal ey igien under hans Regiering og ved hans Hof see de afskyelige Exempler for hvilke vor gandske Siel hidindtil har gysset. Enhver skal boe roelig og sikker i sit Huus, og nyde Lønnen af sit

31

Arbeyde og Troeskab til sin Død. Det skal ingen blive umuelig, og fra nu af intet usædvanligt, at vore Børn med ufordærvede Sæder og en uforstyrret Sundhed blive unge Mænd og beholde deres Samvittighed ubesmittet, og deres sande Lyksalighed vedvarende. Religion og Gudsfrygt skal igien udbrede sig, og med dem Velstand og Fornøyelighed. Ere der endnu Onde iblant os, hvis Exempler kan blive farlige, faa skal de efterhaanden tabe sig, og her ey finde det Exempel og de Fordeele, som de søge. Lader os kuns frygte Gud, saa skal visselig vor Land blive et Sted, hvor Guds Wre boer. Fred og Salighed skal igien, ligesom tilforn, udbredes over Dannemark, Fred og Salighed over os og vore Efterkommere!

Bøn til Beslutning.

Ja, du har været vor Tillid i den Nød, som har

truffet os, du Christians Gud, og alles vores Gud og Fader! Og vi see nu med vore Øyne, at vi med Rette have forladt os paa dig, derfor vil vi ogsaa fremdeeles allene bygge paa dig og raabe til dig, og være forvissede paa, at du skal bønhøre os. Vaag nu over vor Konge din Tiener, som ydmyger sig for dig, som offerer sin høytidelige Taksigelse og frembringer hellige Løfter for dit Ansigt! Giør alle hans Fjender til Skamme, ligesom du har gjort disse til Skamme, der have forglemt alle hans Velgjerninger, og bedrøvet og bøyet ham, hans Huus og hans gandske Folk indtil Døden! Dybt er hans Hierte, dybt er alle vore Hierter saarede ved den sørgelige Nødvendighed, som

32

tvang ham til en Beslutning, der var den tungeste, som nogensinde en Konge har kundet fatte. Leg disse Saar paa ham og os alle, og lær ham og os at beundre og tilbede din retfærdige Forsyns Veye. Bevar ham nu standhaftig og ustraffelig paa Sandheds- og Gudfrygtigheds-Vey: lad ethvert viis Raad finde Indgang hos ham, og bevar ham fra Hyklere og Bedragere, som kunde føre ham paa det Slibrige, og gjøre ham forkastelig for dig. Giv ham et langt Liv, og lad hans Regiering fra nu af være velsignet, og, os alle blive lykkelige under ham og taknemmelige mod ham. Vor fromme og Viise Dronning Juliane, vor høytelskede Prinz Friderich, paa hvilke vore Øyne med en glædefuld Forventelse længe have været henvendte, fordi vi haabede, at vor Hielp fra denne Side skulde komme, beløn med din beste Velsignelse, fordi de have været Kongens og hans Folkes Befriere. Deres Navn vorde herligt for dig, deres store Idræt blive uforglemmelig iblant os, faa længe vi leve. Glæd dem med de herligste Følger af den merkværdige Dag, paa hvilken de frimedigen satte sig imod Fordærvelsen. Opdrag du nu, du beste Fader over alt hvad som kaldes Børn, opdrag du nu Kongens Søn, gjør ham til vore Efterkommeres Haab, og lad os see vor Glæde paa ham, hvorledes han tiltager i Alder, Viisdom og Maade hos Gud og Menneskene. Din Veninde, den gudfrygtige Prinsesse Charlotte Amalia, hvis Bøn er kommen for dit Ansigt, bevar os endnu længe som en fast Støtte for Thronen, og lad fremdeeles hendes sagtmodige og stille Aand være kostelig for dig. — Opfyld Kongens velsignede Systemer med din Fryd og mæt dem med Glæde over Kongen og over hans Undersaatterses Frelse!

Beløn alle deres Troeskab, hvis Klogskab og Mod hialp til at udføre dine Gierninger, leed Kongens Raad med din Viisdom: vær og bliv Dannemarks Gud og Frelser i Lovet være dit Navn i Evighed!

1

**Zwo Predigten.
Dank - Predigt
über die
dem Könige und seinem Volke erjeigte
Hülfe Gottes**

auf Befehl des Königes am vierten Sonntage nach Neujahr in der deutsche« Petrikirche gehalten, und zum Druck gegeben von

D, Balthasar Münter«

Feyerltche Danksagung

dem

Könige aller Könige und Herrn aller Herrn, für die väterliche

Fürsorge und allmächtige Beschirmung, welche er dieser Zeit an

X hro Kön ig L Majestät,

dem

Allerdurchlauchtigsten und Großmächtigsten Könige und Herrn,

Christian dem vii.

Erb-Könige in Dännemark, Norwegen, u. |. ». an Allerhöchst Dero

Königlichen Erbause und gesammten Landen verherrlichtet;

zu Odeslohe in der St. Petri Pauli Kirche am rten Februar 1772 beym öffentlichen Gottesdienste von der ganzen Gemeine dargebracht durch

Samuel Helmich,

König!. Consistori«! > Rath und Haust > Pastvr.

2

3

)ö)

Dank Predigt

von

D, Baltchser Münter-Gebeth.

bist nicht ein Gott, dem gottlos Wesen gefällt/ ^ wer böse ist, bleibt nicht vor dir. Die Ruhmredigen bestehen nicht vor deinen Augen, du bist feind allen Uebclthätcrn. Du bringst die Lügner um, du hast Gräuel an den Blutgiriegen und Falschen. Dir giebst sie dahin in ihres Herzens Sinn, sie werden in dem Werk ihrer eigenen Hände verstrickt, plötzlich fallen sie vom ihrem Vornehmen, plötzlich werden sie um ihrer grossen Uebcrtrctung willen ausgcstoffcn. Wie werden sic dann so schnell zu Nichte, und nehmen ein Ende mit Schrecken! Das thust du, der du im Himmel wohnest, und Recht und Gerechtigkeit auf Erden übest ! Du lässest zwar oft die Frevler hoch daherfahrn, aber deine Stunde kommt gewiß sie zu dcmüthigcn. Du schweigest zwar lange und sichest ihnen zu, wenn sie sich wider dich austchnen, dein Recht und Gebot mit Füßen treten, und in der Trunkenheit ihres Stolzes ansrufen: Wer will mirs wehren? Wer ist der Hert, des Stimme ich gehorchen sollte? Aber endlich machst du dich auf, Arm »es Herrn, und stürzest sie zu Boden ! Endlich lässest du, Hert, unser Gott, dein Urtheil vom Himmel hören, so erschrecken sic und werden stille! O du, der du Gewalt übest mit deinem Armen, der du zerstreuest , die hoffärtig sind in ihres Herzens Sinn, der du die Vcrräther in die Grube stürzest, die sie andern gemacht habe», und ihr Unglück auf ihren Kopf kommen, und ihren Frevel aus ihre Scheitel fallen Kiffen} Deiner Hülfe freuen sich nun alle, die in der Zeit der Noth auf dich allein ihre Hoffnung gegründet haben!

A * Ewiglich

4

4 EN, Jo C Jx*

Ewiglich werden sie cs rühmen, daß du sie beschirmet, daß du um sic her eine feurige Mauer gewesen hist, und dich herrlich bey ihnen erzeiget hast! Frölich werden in dir seyn, die dennoch fest an dir und deinen Geboten hielten, ob du gleich dein Angesicht von ihnen weggwendct zu haben schienst! Deinen Namen werden sie lieben, und das wird ihre Freude seyn, ihre Zuversicht auf dich zu setzen, und dein grosses Thun zu verkündigen! Denn du, Hert, hast cs doch den Gerechten gegen ihre Feinde gelingen lassen, du hast sic mit Sieg gesegnet, und mit Gnade wie mit einem Schilde gckronet. Die Gewalt ihrer Unterdrücker hat ein Ende, ihr Vorhaben hast du umgekehret, ihr Gedachtniß wird vmkommen mit ihnen!

Text.

Matth. \$, v. i-iL.

a) fr aber vom Berge herab ging, folgte ihm viel Volks nach. Und siehe, ein Aussätziger kam, und betete ihn an, und sprach: -Hert, so du wisst, kanst du mich wohl reinigen Und Jesus streckte seine Landaus, rührere ihn an, und sprach: Ich twills thun, sey gereiniget. Und alsbald ward er von seinem Aussatz rein Und Jesus sprach zu ihm: Siehe zu, sage es inen, and, sondern gehe hin, und zeige dich dem Priester, und opfere die Gabe, die Moses befohlen hat, zu einrm Zeugniß über sie. Da aber Jesus einging zu Lapernaum, trat ein Hauptmann zu ihm , der bath ihn und sprach: Hert, mein Knecht liegt zu Hause, und ist gichtbrüchig- und har grosse Quaal. Jesus sprach zu ihm: Ich will kommen und ihn gesund machen. Der Hauptmann antwortete und sprach: Hert, ich bin nicht werth, daß du unter mein Dach gehest, sondern sprich nur ein Wort, so wird mein Knecht gesund. Denn ich bin ein Mensch, dazu der «Obrigkeit un-

5

terthan, und habe unter mir Kriegsknechte, noch wenn ich sage zu einem: Gehe hin, so geher er; und zum andern: Romme her, so kommt er; und zu meinem Knechte: Thue das, so chm ers. Da das Jesus hörcre, verwunderte er sich, und sprach zu denen, die ihm nachfolgecen: warlich, ich sage euch, solchen Glauben habe ich in Israel nicht funden Aber ich sage euch, viele werden koinmen von» Morgen, und vom Abend, und mir 'Abraham, und Isaac, und Jacob rm Himmelreich sitzen, aber die Rinder des Reichs werden ausgestosieir, in die äusserste Finsterniß hinaus, da wird seyn Heulen und Zähnkappen. Und Jesus sprach zu dem Hauprmnn: Gehe hin, dtp geschehe wie du geglaubet hast. Und sein Knecht ward gesund zu derselbigen Stunde.

Eingang.

Herr, so du willst, sagte der Aussätzige zu Jesu, kaust V du mich wohl reinigen. Und Jesus streckte seine Hand aus, rührere ihn an und sprach: Ich wills thun, sei) gereiniget! Und alsobald ward er von seinem Aussatz rein. Sprich nur ein Wort, sagte der Haupt-, man» zu ihm, so wird mein Knecht gesund. Jesus antwortete ihm: Gehe hin, dir geschehe wie du qeglaubet hast! Und sein Knecht ward gesund zu derselbigen Stunde! Bcyde wußten es, wer der war, an den sie sich mit ihrer Bitte um Hülse wendeten. Sie hatten. seine Bereitwilligkeit zu helfen erfahren, sie hatten es vielleicht selbst mit ihren Augen gesehen, daß er durch ein blosses Wort, durch eine leichte Berührung mit seiner Hand, ja auch ohne cinmahl bey dem Kranken, den er heilen wollte gegenwärtig zu scy»,. Blinde sehend, Lahme gehend und Aussätzige rein, gemacht hatte. Daraus gründete sich ihr Glaube, daß er ihnen ihre Bitte werde ■ gewähren können und wollen, und er, dem alle Gewalt im

Himmel und auf Erden gegeben war, bewies auch hier, daß jeder Erfolg, den er haben wollte, von

6

é)®(

seinem Befehl abhänge. Die tiefeingewurzelte Krankheit des Aussätzigen/ das unheilbare Eiend des Knechts zu heilen, für den der Hauptmann ihn so angelegentlich bath, das war ihm das Werk eines einzigen Augenblicks. Ohne über Mittel zu ihrer Heilung nachzudenken, ohne solche Mittel in der Ordnung anzuwenden, in der sie allein ihre Wirkung möchten haben > können, sprach er ein Wort, so ward der Aussätzige von seinem Aussatz befreiet, so ward der Gichtbrüchige seiner Schmerzen loß, und fähig, seine gelähmten Glieder zu bewegen und zu brauchen.

Ich rede hier vor einer Versammlung, unter der wohl niemand seyn wird, der nicht wissen sollte, was in diesen Tagen unter uns geschehen ist, und dem es nicht gleich in die Augen falle, wie viel Aehnlichkeit. hertliche Hülse, welche Gott uns hat widerfahren lasse», mit dieser wundcrbahren Heilung des Aussätzigen und des Gichtbrüchigen habe. O wie oft haben die Gläubigen unter Ms, die Stillen im Lande, die richtig vor sich gewandelt, und dem Herrn vertraut haben, der ihr Schutz und ihre Hoffnung ist, wie oft haben sie ihn bisher in der Zeit der Roth, in der sie ohne diese Zuflucht zu Gott hätten verzagen müssen, zuversichtlich > angerufen: Hert, so du willst, kannst du uns wohl erretten ! Sprich nur ein Wort, so ist uns geholfen! Hochgelobet sey Gott, wir haben nun alle seine Antwort gehört, wir haben die Hülse bey ihm gefunden, dir von niemand sonst als von ihm erwartet werden konnte! Ich wills thun, sagte unser Gott, seydet errettet! Euch geschehe, wie ihr geglaubet habt! Und von her Stunde an ward uns geholfen!

Wenn wir nur noch eine Stunde vor unsrer wunderbaren Errettung hätten sagen sollen, von welcher Seite unsre Hülfe kommen werde, so weiß ich gewiß, wir würden alle nichts auf diese Frage haben antworten können. Wir wandelten alle auf einer schlüpfrigen zBahn in der finstern Nacht. Nur daß wußten wir,

7

der Abgrund, in den man uns hinabzustürzen dachte, war sehr nahe, war vielleicht nur noch einige Schritte weit entfernt. Aber wer uns ausrecht erhalten, wer unsre Seele vom Tode, und unsre Füße vom Gleiten erretten sollte, wer zwischen uns und die fruchtbare Tiefe treten würde, vor der wir zitterten, daß wußten wir damahls noch nicht, das konnten wir auch nicht vermuthen. Mit traurigen und bekümmerten Herzen legten wir uns noch an dem Abend, auf welchen die Nacht unsrer Errettung folgte, aus unser Lager nieder, betheten zu Gott, wie wir schon an so vielen Abenden gebetet hatten, um baldige Hülfe, und unterstunden uns noch nicht zu hoffen, daß seine Stunde schon nahe wäre, daß er uns itzt schon erhören würde. Als wir erwachten, da hörten wirs, daß seine Stunde schon vorüber wäre, daß er uns erhört hatte, da waren wir wie die Träumenden, da trauten wir unfern eignen Augen nicht, wünschten uns untereinander Glück, und befürchteten immer »och durch ein leeres Gerücht betrogen zu seyn. Endlich sahen wir unfern König, sein froher Blick verkündigte uns seine und unsere Errettung. Und nun weinten wir, nicht mehr aus Betrübniß, sondern aus Dankbarkeit und Freude.

Das hat Gott gethan, meine Brüder, das ist ein Wunder vor unfern Auge»! Sein Name sey gepriesen, daß er unsre Hülfe und unser Heil geworden ist! Ihn lobe unsre Seele, und vergesse es nicht, was er uns Gutes gethan hat! unser ganzes Leben zeuge von der Dankbarkeit, mit der wir jetzt die Wohlthat unsrer Errettung von seiner väterlichen Hand annehmen! Besonders lasset uns an diesem Tage des Danks diejenigen Gesinnungen in uns zu erwecken suchen, zu denen uns der Schutz und die Vorsorge verbindet, die Gott an uns bewiesen hat. Unser König, überzeugt von der Gefahr, die ihm und seinem Volke vor so wenig Tagen noch drohete, erfüllt mit heiliger Freude und Dankbarkeit über die Sicherheit und Ruhe, in die er sich itzt durch das Aufsehen Gottes, das seinen Odem be-

8

* |*3 Nin (

wahrte, versetzt sichet, demüthigt sich heute vor dem Könige aller Könige, und preiset feine wundervolle Güte. Mit ihm sollen wir, seine treuen Untertanen, vor dem Angesichte Gottes erscheinen, und ihm unfern freudigen Dank opfern, und ihn anrufen, daß er sich ferner an uns als den Gott beweisen wolle, der seinen Frommen Hülse in der Noth schaffet. O laßt jims bas mit einem Herzen thun, das solcher Emdfindungen voll ist, ohne welche die feyerlichste Danksagung unserm Vater im Himmel mißfällt! Bloße Worte sind nicht die Opfer, die Gott gefallen: aber fromme Gesinnungen, heilige Entschließungen, christliche Werke, unwandelbaren Vertrauen auf seine weise und gnädige Vorsehung, die sind es, die er mit Wohlgefallen an seinen Kindern bemerkt, die sind der Dank, den er für jede seiner Wohlthaten von uns fordert, und den wir ihm auch für dis Wunder seiner Bahmherzigkciik darbringen müssen.

Meine ganze Absicht ist heute, und darf keine andre seyn, euch zu einer solchen Verfassung des Gemüths zu ermuntern, Ich will sic euch also beschreiben, ich will euch die Ursachen vortragen, warum ihr euch

bemühen müsset, sie zu erlangen. Herrlich ist die Hülfe, die uns Gott hat wiederfahren lassen. Wie er sie uns bewiesen hat, das ist das erste, worauf wir unsre Aufmerksamkeit zu richten haben. Wie wir ihn, dafür danke» sollen, das ist das andere, worüber wir Nachdenken müssen.

Abhandlung.

SS ich euch nun zuerst an die Drangsale erinnere, denen wir diese letzte Zeit her ausgcsczt gewesen sind, wenn ich euch die Gefahr beschreibe, von der wir bedroht wurden. So thue ich das keinesweges in der Absicht, euch zum Haß, und zur Feindschaft gegen die unglücklichen Menschen zu ermuntern, die wir alle für die .Stifter unseres Unglücks erkennen. Solche

Gesin-

9

Gesinnugen würden die Religionen entehren, welche ich unter euch predige, sic würden der Absicht, die ich habe, euch zur Dankbarkeit gegen Gott zu bewegen, gerade widersprechen. Aber ich muß euch die Größe der Wöhithat zeigen, die uns Gott erwiesen hat, wen» ich euch zur Darbringung eines würdigen Dankes ermuntern soll, und ich kann cs euch nicht deutlich machen, wie »rosse Dinge Gott an uns octhan hat, ohne euch die Roch zu beschreiben, die schwer auf uns lag, die uns noch ernstlicher drvhcte, und die wir auf einmahl verschwinden sahen. Wir können nun mit Freuden davon reden, wir dürfen es nun laut sagen, daß wir in eine Tiefe des Elends versunken gewesen sind, aus der »ns kein Mcnfchen-Ann, aus der nur brt Hert unser Gott uns hcrvorzichen konnte.

Gottlose Menschen, meine Brüder, herrschte» über uns, und hatten unsre ganze irrdische Glückseligkeit in ihren Händen. Ohne die Sprache des Landes zu verstehen, ohne von unfern Gesetzen unterrichtet zu seyn, ohne die Grundsätze einer weisen Regierung erlernt, und durch die Erfahrung bewährt erfunden zu haben, warfen sie sich zu Richtern über uns auf, und ergriffe» mit ungeübten »nd verwegenen Händen das Ruder des Staats. O, was haben sic nicht bloß aus Unwissenheit für Schade'» gestiftet! Wie viel Gerechte habe» sie aus Trotz und Eigensinn unterdrückt, wie oft die Unschuld unter die Füße getreten, weil sie cs zur Behauptung ihrer Gewalt für nöthig hielten! Wie mußte jedermann unter ihrer Verwaltung für seinen Wohlstand zittern, und ängstlich umher schauen, ob er ihnen auch auf irgend eine Art im Wege stehe! Thatcn sie ja zuweilen etwas, das gut war, oder vielmehr, das gut zu seyn schien, denn man weiß ja, wie unzuverlaßig das äusscrliche Ansehen menschlicher Handlungen ist, zumahl solcher, deren Urheber so sehr verdächtig sind, so fehlte doch immer der Grund, auf welchem jede wahrhaftig gute Einrichtung im. Staate ruhen muß, es war nicht Liebe zu Gott, nicht eine edle Begierde, das allgemeine As Beste

10

ta -N, of

Beste zu befördern, nicht ein zärtliches Gefühl von der Noch des Volks, oder eine wohlkhätige Entschlicfsung dieser Roch abzuhelfen , was sie zu den gewaltsame» Veränderungen bewog, durch die sie unfern Staat bis in sein Innerstes erschütterten. Sich alles unterwürfig zu machen, sich und die Gesoffen ihrer Anschläge zu bereichern, die Gewalt der Landcsgesetze zu brechen, die Geimither zu theilen, und sich unter der Nation eine Parthey zu machen, das waren ihre Absichten, die dem Blicke kluger Leute nicht entgehen konnten, und die durch den Erfolg sehr bald jedermann offenbar wurden. Dem Gott, der uns nun aus ihrer Hand n> rettet, sic aber zu Schanden gemacht hat, trotzten sie ins Angesicht. Selbst irrdische Klugheit würde sie betrogen haben, gegen die Religion des Landes, das sie, regieren wollten, Achtung zu beweisen. Aber sic, denen nichts im Himmel und auf Erden heilig war, sie die nur gefürchtet und nicht geliebt oder gcchrct scyn wollten verachteten, verspotteten, vcrhöncctn den Glauben, den wir bekennen, und verhccltcn ihre Gesinnungen gegen ihn nicht, sondern legten sic öffentlich und gefiieffentlich an den Tag. Das Wort Gottes, welcher noch allein unser Trost war, ohn welches wir in unfern, Elende vergangen wären, hätten sie uns gern entzogen, gern hätten sie ihren Unglauben allgemein verbreitet, und aus allen, die Christum bekennen, verwegene Spötter seiner Lehr« gemacht! Der Sünde, die Gott so besonders durch das ernstliche Verbot, und durch die empfindlichsten natürlichen Strafen ausgezeichnet hat, der Sünde, die von allen die Schrecklichsten Verwüstungen unter dem menschlichen Geschichte anrichtet, und die deswegen jede vernünftige Regierung, selbst unter den Heyden durch ernstliche Gesetze zu unterdrücke!» sucht, gaben sie offenbahre Berechtigung und Frey: heit. Wer sie nicht aus Furcht vor Gott, oder vor ihren natürlichen Strafen vermeiden wollte, der durfte sie ungescheut begehen, niemand durfte ihm zurcdn, niemand einen Vorwurf darüber machen. In welcher Gefahr waren nicht unter ihr« Herrschaft die Sitten

11

TA

DEN

des Volks, besonders in der Hauptstadt, von dem Gifte ihrer bösen Beyspiele angestöckct zu werden. Und gewiß, daß Verderben würde in allen Ständen allgemein und unheilbar geworden scyn, wenn nicht das Gefühl des Guten und Bösen, welches jeder Mensch hat, der noch kein rntschloßencr Bösewicht ist, jedermann die Abscheulichkeit ihrer Grundsätze und Beyspiele sichtbar gemacht hätte. Hätte nicht dieser natürliche, bey vielen durch das Christenthum gestärkte Abscheu gegen das ausgelassene, unverschämte Laster, cs verhindert, so wäre jede gute Empfindung, alle Furcht vor Gott, unsre Liebe und Ehrfurcht gegen unfern rechtmäßigen Beherrscher, Ehre, Gewissen, alles, alles, was gut und Gott wohlgefällig an uns war, ausgrottct worden Unter einer solchen Negierung mußte nothwendig das Ansehen und die Gewalt der Gesetze von Tage zu Tage geschwächt, und Frevel und Wollust desto mächtiger werden. Treu und Glauben mußten selten werden, der allgemeine Wohlstand zusehends mit ihnen verfallen. Niemand konnte sich mehr aus den andern verlassen, auch der Rechtschaffenste konnte nicht sicher seyn, baß er nicht gezwungen seyn würde, seinen Mitbürger um das Scinige zu bringen. Treue gegen den König, Geschicklichkeit in den Geschäften, Gewissenhaftigkeit in Erfüllung der Amtspflichten, vieljährige und erkannte Verdienste, das alles gab keinem die Gewißheit, daß er morgen noch das Amt bekleiden würde, welches er heute bekleidete. Von wie vielen ihrer edelsten und besten Bewohner ward nicht unsere Hauptstadt verlassen! Zu der Zeit, da sich andere Regierungen bcrnheten gute, brauchbare und begüterte Unterthanen hcrbeyzuziehen, wurden von hier solche Bewohner, die gerne Gut und Leben zum Heile Dännemarks hergegeben hätten, aus: gestossen. Die Rechtschaffenen, die noch durch die Umstände ihres Lebens gezwungen waren, bey uns zu blei den, sahen jene Vertriebene mit Thränen abreisen, und beneideten sie um ihr Glück, daß sie nun nicht mehr von einem Tage zum andern mit Furcht und Schrecken kämpfen . dürften. Aengsiliche Traurigkeit war

12

i * Eel

auf allen Angesichtern verbreitet. Allen war der Much entfallen; die Liebe zum Vatsriandc war wie ein Funken, der im Begrisk ist, unter der Asche zu ersterben, keine Gcschäftigkeit war mehr unter unfern Bürgern, die Triebräder des Gewerbes und ^Nahrung stunden stille. Sogar Leute dieser Welt, denen an Religion und Tugend wenig gelegen ist, weil sic Gott und die wahre Glückseligkeit nicht kennen, fingen an vor der Zukunft zu zittern, da sie den Thron von solchen Menschen bei. grrt sahen, die mit den schrecklichsten Grundsa^-cn die fürchterliche Macht verbanden, zu thug was sie wollten.

So, meine Brüder, näherte sich Dännemark mit schnellen Schritten seinem Untergänge, und sähe sich schon am Rande des Abgrundes. Wie viel fehlte uns nun noch, um einem jeden unserer Nachbarn, der nur seine Hände nach uns ausstreckcn wollte in die Hände fallen zu müssen, und vor allen Völkern der Erde, die uns vorher ihre Ächtung nicht hakten versagen können, zu Schanden zu werden? Wie viel fehlte nun noch daran, daß bürgerlichen Unruhen, durch die Verzweiflung erweckt und unterhalten, daß Aufruhr, und Raub, und Mord, den kleinsten Ueberrcst unsers Wohlstandes völlig zerstörten? Noch ist cs nicht offenbar, was unsre Unterdrücker selbst für Absichten hegten, die vielleicht die schrecklichsten Auftritte verursacht haben würden. Wir wissen wohl, was man ihnen zutrauen konnte, und wozu sie fähig waren. Aber was sie eigentlich vorhatten, das ist uns verborgen, das weiß Gott und. ihr Gewissen. Empfinden mußten sic cs endlich, daß ihre gesetzlose, ungerechte Macht wankte. Ohne Zweifel gingen sie mit einem gwaltchatigen Vorhaben um, sich ans immer in Sicherheit zu setzen, und ihre Herrschaft ihrer Meinung nach, gegen jeden Anfall zu 'befestigen. Wir haben schon fürchterliche Anstalten, die uns nichts anders, als offcnbahre Gewalt ankündigten. Warum sollten unsre Bürger entwasknet werden? Waren sie doch treue und gehorsame

Unter-

13

ok HE *i

Unkrthtmen unsers geliebten Königs! Wo;« solche Zmsifllmgcn, als nur rin naher Krieg, oder ein besorge licher Ubcrcfall eines anrückenden Feindes iiöthiq macht? War doch rings um uns her Friede! Genug, meine Bruder, alles was schrecklich ist, drohtc uns von der Seite unserer Feinde, dir wir in unscrm Busen ernährten. Gelobt sey Gott, der uns nicht zum Raube in ihre Zähne gegeben hat, der ihre treulosen und blutgierigen Absichten, denn andere können es nicht gewesen yn, zu Schanden gemacht, der fast in dem Augenblicke, da Aufruhr und Mord ausbrechen wollten, uns Sicherheit und Ruhe geschenkt hat!

War nicht unser Elend groß, meine Brüder, würde es «echt noch grösser geworden seyn, wenn Gott nicht dir Tage unsrer Angst verkürzt hätte? Werden cs wohl unsre Nachkommen, werden es wohl di« übrigen Völker glauben wollen, wenn ihnen das alles ierzählt wird, was wir erlebt, was wir mit unfern Augen gesehen haben? und wenn sie cs glauben, werden sic nicht ausrufcn: Hatte denn Gott sein Angesicht ganz von Dannemark abgewandt? Wollte er denn diesem Lande gar nicht mehr gnädig seyn? Wie oft sind wir nicht selbst in der Versuchung gewesen so zu zweifeln! Wie »st haben wirs nicht nothig gehabt durch die heiligste» Verheissungcn Gottes in unserm Glauben an seine Vorsehung gestarkrt zu werden! Nun erfahren wirs, an wen wir geglaubt haben: Gott hat uns errettet! Er hat uns so errettet, -aß wir augenscheinlich sehen, er habe

es gethan! Wir hören es gleichsam, wie er vom Himmel herab unsrer Noch gebietet! Bis hiehrsollst du kommen, und nicht weiter! Plötzlich wurden wir von denen befreit, die uns drängten und ängstigten, da wirs am wenigsten glaubten, da wir mit trauriger Erwartung, da wir in finsterer Unentschlossenheit, was wir thun Men, den schrecklichsten Austritten entgegen sahen!

Nach menschlichem Ansehen dursten wir noch nicht hoffen, daß die Hülfe des Herrn so nahe sey. Daß

fix

14

yo) '

sie kommen würde, daß sie nicht ausbleibcu könnte, das wußten wir gewiß! Noch glaubten wir, daß Gott die Welt regire, und daß ohne seinen Willen kein Haare von unserm Haupte umkommen könne.' Diesen Glauben, diesen Trost unsres Lebens, diese Hoffnung einern besser Zukunft, hatten uns die Räuber, die uns unsre zeitliche Glückseligkeit entwandt hatten, nicht rauben können! Daß Gott kein ganzes Volk, unter welchem so viele frommen, gerechte, wohlthätige Menschen leben, der Wollust, dem Eigennütze, dem Ehrgeiz einiger niedrigen Knechte des Lasters aufvpfcrn würde, das fiel uns oft ein, das beruhigte uns von einem Tage zum andern! Daß die Verrathcr durch ein gerechtes Vcrhanqniß Gottes in dem Netze ihrer' Sünden würden gefangen werden, daß der Tag kommen müßte, an welchem sie seyn würden wie Spreu, die der Wind zerstreuet, das sahen wir lange schon voraus denn wir wußten aus der Erfahrung und ans dem Worte Gottes, daß dieß das Ende der Gottlosen scy, wir bemerkten es schon, wie sie mit Blindheit geschlagen wurden, wie ihr Weg von ^ Tage zu Tage dunkler vor ihnen ward! Aber diese ängstlichen Fragen konnten wir uns nicht beantworten: Wann wird Gottes Hülfe kommen? Wie lange sollen wir noch das Joch kragen, daß uns die Bosheit gufgegct hat? Wer wird uns erretten? Wessen Arm wird Gott dazu bewaffnen?

Gottes Wege sind oft den Menschen verborgen, aber fie führen doch immer gewiß zu dem Ziele, welches er sich vorgesetzt hat. Die Mittel, die er wählt, sind nur elten diejenigen, die der Mensch für gut hält, denn so viel der Himmel höher ist, als die Erde, so viel sind auch seine Gedanken höher, als der Menschen Gedanken ; aber diese Mittel der göttlichen Weisheit sind auch immer die besten! Mit welcher Freude, meine Brüder, haben wir das an dem Tage, da uns geholfen ward, wahr befunden! Wir hatten für keinen Rechtschaffenen einen Zugang zum- Throne -offen gesehen;

15

) 6 (15

Aber Gott sah ihn für mehrere offen! Wir blickten in eine dunkle Nacht hinein, wir jähcn zwar manchen Redlichen, dem es nicht an Trieb und Entschlossenheit fehlte, sein Vaterland zu erlösen; doch niemand als Gott war uns bekannt, dem wir die Macht zutrauen konnten, die derjenige haben mußte, der unser Erretter feint sollte; Gott aber kannte die alle, die er als Werkzeuge seiner Hand brauchen wollte, unserm Elend cm Ende zumachen, Er, er gab Muth den Unterdrückten, er gab Stärke den Schwachen; Die Diener seiner Gnaden stunden bereit, ob wirs gleich nicht wußten, und warteten aus seinen Befehle. Er sprach zu dem einen : gehe hin! Da giciiq er! Er sagte zu dem andern: komme her! Da kam er! Er befahl den übrigen : thut das! Da thatcn sies

Ucbrall, meine Brüder, in dem ganzen Geschaffte unsrer Errettung, sehen wir nichts, welches uns ungewiß machen könnte, ob unsre Hülse von Gott gekommen sey. Die ehrwürdigsten Persohnen im Reiche, unsre tugendhafte Königin» Juliane, unser hoffnungsvoller Prinz Friederich, begleitet von einigen treuen Dienern das Königes,, ernteten ihn aus der Hand seiner und unserer Feinde. Und edel und ihrer würdig war jedes Mittel, das sie anwcdneteu. Kein Meuchelmord, keis Eingrisk in die Rechte des Herrn über Les den und Tod, kein Betrug und Frelvel, itichts Niedriges, nichts Unanständiges ist bei) ihrer Unternehmung begangen worden. Religion, Vaterlandesltcbe», edler Math, Klugheit und Zuversicht bey der beßten Absicht, das Gesetz, das Heil und der Befehl des Königs, das waren die Triebfedern der Entschließung und Ausführung, die Gott veranstaltete, die Gott so augenscheinlich segnete, daß der Erfolg eine der gröffesten Wohlthaten ward, die er je dem Könige und seinem Volke erwiesen hat.

Kein Blut unschuldiger Bürger und treuer Unterthanen ist vergossen worden. Wäre rin solch Unglück wohl zu vermeiden

16

vermeiden gewesen, wen» auf irgend eine oder die anmuthliche Art die Frevler von ihrer Höhe nnd Gewalt waren herab gestossen worden? Keiner dieser Verbrecher ist entronnen, keine Abrede, um den Nachforschungen der Gerechtigkeit auszuweichen, hat unter ihnen genommen werden können/, keiner ist nun noch fähig, Schaden zu stiften. Auch diejenigen, die bloß verdächtig sind , haben nicht entfliehen

mögen, alles, was nöthig ist, jeden Schuldigen zu überzeugen, und die Unschuld

derer zu beweisen, die vielleicht an ihren bösen Achten nicht Theil genommen haben, oder Unglück! ch genug gewesen sind, durch ihre Verbindung mit ihnen Verdacht auf sich zu ziehen, ist in den Händen weiser und gewissenhafter Richter Konnte wohl unsre Errettung weiser veranstaltet werden, als Gott sie veranstaltet hat?

Nun sage noch jemand, daß sich unser Schöpfer um Uns nicht bekümmere, daß ihm unser Schicksal, unser Glück oder Unglück, gleichgültig scy, daß er nicht darauf achte, nicht darnach sehe, was unter der Sonne vorqcht.' Nun wage cs noch der Gottlose, sich über Recht und Gerechtigkeit hinaus zu setzen, und es seiner Wachsamkeit und Klugheit zuzukrauen, daß sie alle Gefahr entdecken und abwenden werden! Der seine

tromme behüetet, schläfft nicht! Der Regierer der Zelt schläfft noch schlummert nicht ! Wenn die Gerechten liegen und ganz mit Frieden ruhen, hilft ihnen her Hert, daß sie sicher wohnen. Aber auf den, welcher sich vorgenommen hafte, ihre Ruhe zu stöhrn, und He in die Grube zu stürzen, laßt der Hert einen tiefen Schlaf falle», daß er das Geräusch der Bewaffneten nicht höret, die ihn ergreifen wollen, daß er nicht eher erwacht, bis cs zu spät ist zu entfliehen ! Nun verzage noch jemand, selbst in dem gröffesten Elende, ander Hülse des Herrn! Wer nur reines Herzens ist, wer nur das Zeugnis seines Gewissens hach daß er nicht in den Rath der Gottlosen gekommen sey, nicht den Weg der Sünder betreten habe, der darf gewiß seye, Gott

werde

17

)o(^ 17

werde ihn in der Kürze erretten. Er wirds erfahren, daß der Hert Richter über die Menschen ist, er wirds mit seinen Augen sehen, wie er die Sachen der Gerechten fordert, und wie er der Bosheit seiner Feinde ein Ende macht! Welch eine Wollust ist cs nun für diejenigen unter uns, meine Brüder, die das alles geglaubt, die diesen Ausgang der Wege erwartet haben, welche Gott uns geführt hat! Wie muß nicht ihr Glaube an die Vorsehung Gottes gestärkt werden, da sie cs nun erfahren- wie herrlich GOTT ihre Wünsche und Erwartung befriedigt, und seine Ehre, die Religion, den König und das Vaterland errettet hat!

Wie wollen wir nun diese Mohlthat Gottes von ihm annehmen? Mit einem gerührten dankbaren Herzen, oder mit der gleichgültigen kalten Gesinnung, mit der wir schon so viel Gutes von ihm empfangen haben, ohne nach der milden Hand empor zu blicken, die ihren Segen über uns ausschüttete? Wisset, meine Brüder, Gott erwartet unfern Dank, er fordert ihn von uns, nicht um dadurch grosser oder seliger zu werden, als er ist und ewig seyn wird, sondern zu unserm eigenen Heil, damit er fortfahren könne, uns vor allem wahren Uebe! zu bewahren, damit wir fähig scyn mögen, unter seinem Schutz ein geruhiges und stilles Leben zu führen. Aber dieser Dank den wir Gott für unsere Errettung schuldig sind, bestehet mehr in Thaten als in Worten. Diese sind ihm nur dann angenehm, wenn sie mit jenen verbunden sind. Laßt uns also solche Gesinnungen anzunehmen suchen, und uns untereinander zu einem solchen Verhalten ermuntern, wodurch unsre Dankbarkeit wahr und Gott wohlgefällig werden kan. Gott hat uns zur Freude die wichtigsten Ursachen gegeben; unsre Freude muß aber christlich, und dessen würdig seyn, der sie uns erweckt hat. Gott hat seine Strafgerichte über uns aufgehoben; Laßt «ns also die Sünde meiden, durch die wir sie uns zugezogn hatten. Gott hat uns unfern König erhalten und ihn seinem Volke aufs neue geschcnckt; wie sehr itz »er»

18

verbindet uns das, Liebe und Gehorsam gegen unser» Beherrscher zu verdoppeln! Gott hm uns bis hieher geholfen: laßt uns daraus die zuvcrläßigste Hoffnung schöpfen, er werde bis ans Ende alles mit uns wohl machen!

Freude über die empfangene Wohlthaten ist Dank, ist dem Wohlthater ein angenehmer Beweis, daß seine guten Absichten von denen, die seine Güte erfahren haben, erkannt wird, und daß sie das Gute, welches er ihnen erwiesen hat, zu schätzen wissen. Wir dürfen uns also freue», ja wir sollen es, weil wir unserm Gott für unsere Errettung Dank schuldig sind. Was sollte uns wohl abhalten können , der lebhaftesten Freude voll zu seyn, da Gott die Person unsers geliebten Königs, da er das Haus unsers Beherrschers, da er die ganze Nation, und einen jeden unter uns, vor einer so grossen und augenscheinlichen Gefahr befreyct hat? Aber diese Freude muß sich nicht in Gesinnungen und Thaten äussern, welche den Gesetzen des Christenthums widersprechen, der öffentlichen Ruhe und Sicherheit nachtheilig sind, und also nothwendig Gott mißfallen müssen. Können wir also wohl die Gwalkthätigkcitcn, in welche die Freude des grossen Haufens ausartcte, rechtfertigten? Können sich diejenigen entschuldigen, die an dem Tage, da uns Gott seine Gnade bewieß, wider ihre Mitbürger gcwüthct, und dadurch diesen so merkwürdigen Tag besteckt haben, welcher, diese Ausschweifungen ausgenommen, durch nichts als durch die schönsten Austritte bezeichnet war? Durften denn Untcrthanen sich zu Richtern über ihre Brüder auswcrfen, ihr ungesetzmäßiges Urtheil selbst vollziehen, und aus friedlichen Einwohnern Räuber und Plünderer werden? O wie betrübt ist es, daß ein solcher Tag so verunreiniget worden ist, und daß wir noch lange den Anblick dieser Verwüstungen werden ertragen müssen.

> Auch das, meine Brüder, dürfen wir, wenn wir Christi seyn wollen, nicht als eine Ursache zur Freude ansehen, daß unsere Unterdrücker nun die Elendesten unter j

den .

19

den Menschen worden sind, und daß solche Strafen ihren Verbrechen, vor denen die Menschlichkeit erschrickt auf sie warten. Welch eine Härte wäre es, wie litt* verträglich wäre sie mit dem Geiste des wahren Christenthums, wenn der Anblick ihrer finstern Gefängnisse, ihrer schmähligen Bande, ihrer Verwirrung, ihrer Gewissens-Angst, uns ein erfreuliches Schauspiel wäre! Ach, laßt uns Mitliden mit ihnen haben, daß sie durch Unglauben und Laster in ein solch Elend gestürzt sind. Laßt uns von ganzem Herzen wünschen, daß sie doch nicht alle schuldig mögen befunden werden, als sie vielleicht verdächtig sind! Laßt uns Gott anflehen, daß er wenigstens ihre Seelen rette, und ihnen diese ihre einsamen Tage heilsam für die Ewigkeit mache! Wäre jemand so unmenschlich, sein Herz vor allen Empfindungen des Mitliden mit diesen Unglückliche» zu verschliessen, so bitte ich ihn, doch wenigstens einen Blick auf einen ehrwürdigen Vater, auf zwei fromme und rechtschaffene Mütter zu werfen, die ihre Söhne als Feinde Gottes und des Vaterlandes angeklagt sehen, und mit jammernder Stimme ausrufen: Mein Sohn, mein Sohn! Wollte Gott, ich müßte für dich sterben! Dieser Anblick, diese klagende Stimme, müßte doch das härteste Herz erweichen!—Doch ich will euch heute nicht traurig machen, meine Brüder, ich will euch zur Freude ermuntern. Freuet euch als Christen darüber, daß Gottes Vorsehung für uns gesorgt, daß er die Absichten derer, die uns übel wollten, nicht hat gelingen lassen, daß wir nun hoffen dürfen, Religion und Frömmigkeit, und also auch die einzige wahre Glückseligkeit werde wieder unter uns aufblühen. Denket nur selbst über die Gefahr nach, der wir entronnen sind, über die Vortheile, die unsere Errettung uns verspricht, so werdet ihr Ursachen genug -zu einer christlichen und anständigen Freude entdecken.

Unsere Freude würde bald wieder in Traurigkeit, unser Dank in Klage verwandelt werden, wenn wir nicht zugleich an die unter uns herrschenden Sünden, B 2 gedenk

20

Jo

gedenken, wenn wir nicht vor unserm Gott das fyerlichste Gelübde ihrer Vermeidung darbringen wollten. Unter allen Ausdrücken unserer Dankbarkeit gegen ihn kan ihm keiner so angenehm seyn als dieser: Wir danken dir, daß du uns gezüchtigt hast! Wir versprechen dirs mit einem heiligen Eide, daß wir uns von mm an vor allen den Sünden hüten wollen, die uns deine Gerichte;ugezogen haben! Denn warum, meine Brüder, hätte uns Gott den Gottlosen in ihre Hände gegeben? Ganz gewiß, um uns die Folgen eines leichtsinnigen sündlichen Wandels fühlbar zu machen; um uns durch leibliche Trübsale zur Aufmerksamkeit aus die Gefahr zu erwecken, in der wir waren und vielleicht noch sind, unser ewiges Heil zu verlieren; um uns empfinden zu lassen, daß der Unglaube, daß dir Sünde der Leute Verderben ist. Ich beruft mich hier auf das, Was ich so oft von dieser heiligen Stätt über diese Sache zu euch geredet habe, und bitte euch, erinnert euch daran, und vergesst die Absichten nicht, warum uns Gott gezüchtigt hat. Das Wort Gottes schätzten wir nicht mehr so hoch, als wir es wegen seines unendlichwichtigen Inhalts und um Gottes willen, dessen Befehl an uns es enthält, schätzen sollten. Wir versäumtm die Gelegenheiten, uns durch dasselbe unterweisen zu lassen; wir bewiesen auf manche andre Art, wie wenig wir uns daraus machten Dieser Leichtsin hatte den sichtbaren Einfluß ans unsere Gesinnungen und unfern Wandel, daß sehr viele unter uns ganz gleichgültig gegen Religion und Tugend wurden. Nun ließ es uns Gott empfinden, was aus solchen Gesinnungen folgt, nun mußten wir es fühlen, was Menschen ohne Christenthum und Frömmigkeit für Unglück in einem Lande stiften können, das unter ihre Gewalt gerathen ist. Gott übergab uns ihnen ans eine Zeitlang, damit wir die Abscheuligkeit des Unglaubens und der Lasterhaftigkeit an ihren Bcyspielen und noch mehr an ihren Verwüstungen, die fir unter uns anrichteten, möchten erkennen lernen. Viel zu sehr liebten wir die Freuden der Welk, so sehr, daß wir fast gar keinen Geschmack an der

21

ja C Jf?* 20

geistlichen, an der häußlichen Freude, an dem Vergnügen sanden, welches die nächste Folge edler und christlicher Werke ist. Gott ließ cs zu, daß wir in einem Meere von Belustigungen umhergetrieben wurden, und doch keine Ruhe, keine wahre Freude empfunden. Unzählige Gelegenheiten zu Ergötzungen wurden uns Hargeboren, unsre Stadt war nicht mehr eine Wohnung des Flissens und der Geschäftigkeit: überall und zu allen Zeiten wurden die Vorübergehenden durch alles, was die Weltlust reihendes hat, zum Müßiggänge, zu Zerstreung, zur Wollust eingeladen. Und bey allem dem war jeder mißvergnügt, suchte seine Betrübniß durch Ergötzungen zu stillen, und fand alle diese Freuden langweilig und eckelhaft. Laß uns doch nun weiser werden, meine geliebten Freunde! Ernstlich genug hat uns Gott gewarnt. Auch der wildeste und unbändigste Sünder muß seine Stimme vernommen und verstanden haben. Kommt, laßt uns mederfallc»

und anbeten vor Gott, der uns gczüchtigt hat, aber nun sein Angesicht mit Gnaden wieder zu uns wendet. Jeder unter uns, der durch sein Gewissen überzeugt wird, daß er durch seine Abweichungen von Gott an den Züchtigungen, die wir bisher erfahren haben, mit Ursache gewesen ist, wende sich nun wieder von ganzem Herzen zu ihm, und beweise ihm dadurch seine Dankbarkeit für unsere Errettung!

Unser König, meine Brüder, zu dem uns der Zugang gantzlich verschlossen war, um dessen geheiligte Person wir oft so bekümmert waren, weil wir wußten in welchen Händen er sich befand, unser König ist nun wieder der Unsrige, wir sind wieder sein Volk. O wie wollen wir Gott dafür danken, daß er ihn für uns erhalten, daß er uns unfern Vater wieder gegeben hat! Wie zärtlich wollen wir nun unfern Gesalbten lieben, wie willig seinen Befehlen gehorchen! Ich danke Gott, daß ich euch über eure Gesinnungen gegen ihn nichts vorzuwerfen habe. Ihr habt keinen Augenblick aufge: hört, die ehrerbietigste treueste Liebe gegen ihn zu hegen Y 3 und

22

) o C IF

und zu beweisen. Die dänische Nation hat mitten in diesen kummervollen und unruhigen Jahren ihren alten Ruhm behauptet, daß sic sich durch kein Volk ans Erden an Liebe und Gehorsam gegen ihre Beherrscher übertreffen lassen. Das würde sich, vor den Äugen aller Welt gezeigt haben, wenn die treulosen Anschläge seiner Feinde zum Ausbruch gekommen wären. So wahr der Hert lebt, sie würden ihnen daun so wenig gelungen seyn, als sic ihnen jetzt gelungen sind, da Gott sic in der Geburt erstickt hat! Kvppenhagcns Einwohner würden cs erwiesen haben, daß sie Arme hätten, für ihren König zu streiten, und Blut, für ihn es zu vergiessen! Unsre Besatzung zur See und zu Lande würde gewis ihre Waffen gegen die Verrathcr gekehrt haben! Und unser Gehorsam gegen unfern Christian, wie unwandelbar, wie willig ist er immer gewesen! Das müssen selbst die Treulosen, die seinen Namen gcmißbraucht haben sein Volk zu unterdrücken, das muß der erste und Verwegenste unter ihnen, der sich fast ans den Stuhl des Königs gedrängt hatte, und noch nicht Macht ge uung zu haben glaubte, selbst gestehen, daß nichts untre Folgsamkeit übertressen kann. Gehorcht, meine Brüder, haben wir, lohne oft zu wissen, wem wir gehorchten: denn wir verehrten den Namen des Königs! Die beschwerlichsten Laster haben wir getragen, und kaum geseufzt, dir unschädlichsten und gegründetesten Rechte haben wir uns nehren lassen, und stille geschwiegen. Nur offenbar lasterhaft und ruchlos ließ sich selbst der Pöbel durch die Beyspiele, Gelegenheiten und Frchheiten, die unser Unterdrücker uns gab, nicht machen. Haben wir unser» König so feurig geliebt, haben wir seinem Namen so feurig gehorcht, da wir ihn selbst in verpätchrischen Händen sahen, was werden wir ihm nun nicht für eine unverletzliche Liebe, für einen treuen Gehorsam beweisen, da er wieder unter uns ist, wie ein Vater unter seinen Kindern? Er hat keinen Augenblick aufgehört, der beste Freund eines jeden seiner Unterthanen zu seyn. Da unsre Augen immer voll Thränen waren, glaubte er, daß wir alle gutes Mukhs

wären,

23

^ JO (JT

wären, denn mau ließ es ihn nicht sehen, daß wir weinten. Er war aber damahls der liebe würdig, die wir gegen ihn hegten. Wir vielmehr sind wir sie ihm nun schuldig, da wir ihn plötzlich, um unser» Drangsaalcn ein Ende zu machen, sich aus den Banden losreiffcn sehen, die ihn umgeben hatten,. da er sich in die offnen Arme seiner Untcrthanen wirst, und sie segnet, und von ihnen gesegnet seyn will! Heiliger, Gottwohlgefälliger Dank für unsere Errettung wird diese unsre Liebe, wird dieser unsrer Gehorsam seyn. Gott hat uns ihn wieder gegeben, den wir verlohren zn haben befürchteten, und er giebt uns darinn den crnstlichstcn Befehl, daß wir ihn mit der zärtlichsten Liebe lieben und ehre» sollen. Doch ich ermahne euch fast zu nachdrücklich zu einer Pflicht, die ihr nicht in Gefahr scyd. zu übertreten. Wenn keine andere Tugend mehr unter uns wäre, so würde doch diese nicht aufhören, die Zierde dieses Volks und seiner Nachkommen zu scon!

Unsere Dankbarkeit gegen Gott erfordert endlich, daß wir uns nun auch für die Zukunft ohne Älcnmuthigkeit und Zweifel seiner weisen und väterlichen Vor» schung übergeben. Haben wir denn jemahls gesehen, daß Gott ein gutes Werk ansängt, und nun davon geht, und es unvollendet liegen läffct? Das mögen schwache und wankelmüthige Menschen thun: der allmächtige und unveränderliche Gott thut cs gewiß nicht, und kann nicht so handeln. Er hat sein Werk, uns wieder zu einem Volke, zu einem glücklichen und geachteten Volke zu machen, herrlich angefangen. Sollte ers nicht vollenden wollen, oder sollte ers nicht können? Genug zu unsrer Beruhigung, daß wir wissen, er scy der Hert, er könne, was ihm wohlgcfält! Das vertreibe jeden ängstlichen Zweifel aus unserer Seele. Es ist der Hert, der Allmächtige, der uns bis hicher geholfen hat: er wird uns auch ferner bis >ans Ende Helsen. Hat er uns itzt, da er »ns verlassen zu haben schien, gleichwohl nicht verlassen, so wird er auch gewiß nun nicht von B 4 uns

24

14 EI

uns weichen, wenn wir nur unser Vertrauen aus ihn nicht sinken lassen, wenn wir nur in seinen Geboten wandeln. Er wird jeden Böschwicht, der sich wieder mit verräthrischen Anschlägen dritt Throne möchte nähern wollen, mit dem Arm seiner Starke zurücktreiben. Er wird den König Weisheit geben, die Geister zu prüfen, und Entschlossenheit, die Bösen zurück scheuchen. Hat es nicht unser Christian seit sechzehn Monaten so sehr, als irgend ein König in der Welt, erfahren, was für ein Unterscheid zwischen und Frommen und Gottlosen, zwischen treuen und weisen Dienern, und arglistigen Verräthcrn ist? Hat ers nicht gesehen, daß Unglaube, Lasterhaftigkeit, Betrug und Verwegenheit, unfehlbare Kennzeichen der Verführer sind, die sich zu den Thronen der Könige drängen? Wird er nicht jeden verabscheuen, der, mit diesen Mrrkmahlen der Verwerfung gcbbrandmahl, sich möchte unterstehen wollen, ihm sein Vertrauen abzulockcn? Wird er nicht von dem scharfsichtigen Auge seiner weisen Mutter bewacht, und von dem treuen Nathe seines edelmüthigeu Bruders unterstützt? Ist er nicht von Männern umgeben, die ihn und sein Volk lieben, die ihren Eifer, ihn »ns zu retten, die ihre Klugheit, dies Vorhaben auszuführen, mit dem glücklichsten Erfolge bewiesen haben? Nein, wir haben nicht Ursache, zu zweifeln, daß wir von nun an ein geruhiges und glückliches Leben führen werden. Unser König wird Gott fürchten, und der wird mit ihm seyn, wie er mit seinen Vätern gewesen ist. Wir werden nicht wieder unter seiner Regierung und au seinem Hose die abscheulichen Benspiele sehen, vor denen sich bisher unsre ganze Seele entsetzt hat. Jeder wird ruhig und sicher in seinem Hause wohnen, und den Lohn seiner Arbeit und Treue bis an seinen Tod geniessen. Es wird wieder möglich werden, und von nun an nichts seltnes seyn, daß unsre Kinder mit unvrderbtcn Sitten und unzerstörtcr Gesundheit Jünglinge werden, und ihr Gewissen unbefleckt, und ihre wahre Glückseligkeit dauerhaft erhal tg. Religion und Frömmigkeit werden sich wieder

aus-

25

CIE -5

ausbreiten, und mit ihnen Wohlstand und Zufriedenheit. Sind noch Böse unter uns, deren Beyspicke gefährlich werden können, so werden sie sich nach und nach verlieren, und hier den Beyfall und die Vortheile nicht finden, die sic suchen. Laßt uns nur Gott fürchten, und ihm vertrauen, so wird gewiß unser Land wieder eine Statte werden, wo Gottes Ehre wohnt. Friede und Heil wird wieder, wie vormahls, über Dännemark begleitet werden; Friede und Heil über uns und unsre Nachkommen!

Schluß - Gebet.

Oft, du bist unsre Zuversicht gewesen in der Noch, die uns getroffen hatte, du Gott Christians, unser aller Gott und Vater! Und wir sehens nun mit unser« Augen, daß wir mit Recht uns auf dich allein verlassen haben! Darum wollen wir auch ferner allein auf dich trauen, und zu dir rufen, und gewiß seyn, du werdest uns erhören! Wache nun über unfern König, deinen Knecht, der sich vor dir dcmüthiget, der dir seinen scyerlichen Dank opfert, und heilige Gelübde vor deinem Angesichte darbringct! Mache alle seine Feinde zuschanden, wie du diese zuschanden gemacht hast, die, uncingdcnk aller seiner Wolthaten, ihm, und sein Haus, und sein ganzes Volk bis in den Tod betrübt und gebeugt haben! Tief ist sein Herz, tief sind unsrer aller Herzen durch die traurige Nothwendigkcit verwundet, die ihr» zu einer Entschliessung zwang, welche die schwerste war, die je ein König hat fassen können. Heile diese Wunde an ihm und an uns allen, und lehre ihn und uns die Wege deiner gerechten Vorsicht bewundern und anbeten. Erhalte ihn nun standhaft und unsträflich ans dem Wege der Warheit und Frömmigkeit; laß jeden weisen Rath Eingang bey ihm finden, und behüte ihn vor Schmeichlern und Betrügnern, die ihn aufs Schlüpfrige führen, und ihn vor dir verwerflich machen würde«. Gieb ihm langes Leben, und laß seine Regierung von nun an gesegnet seyn, und uns alle unter ihm glücklich und ih>n dankbar Ds werden.

26

Go (TT

werden. Unsre fromme und weise Königin» Juliane, unfern hochgeliebte« Priczcn Friederich, auf die lange unsre Augen mit freudiger Erwartung gerichtet waren,

Y weil wir hofften, daß von dieser Seite unsre Hülfe kommen werde, belohne mit deinen besten Seegen , daß sie , die Erretter des Königs und seiner Völker gewesen sind.

Ihr Rahme sey herrlich vor dir, ihre grosse That sey unvergeßlich unter uns, so lange wir leben. Erfreue sie mit den herrlichsten Polgcn des merkwürdigsten Tages, an welchem sie sich dem Verderben standhaft wider« setzten, und cs überwandcn. Erziehe du nun, du bester Vater über alles, was Kind heisset, erziehe du . nun den Sohn des Königs, mache aus ihm die Hosknung unsrer Nachkommen, und laß uns an ihm unsre Freude sehen, wie er zunimmt an Alter und Weisheit und Gnade bey dir und den Menschen. Deine Frcun« dinn, die gottselige Prinzcsßinn Charlotte Amalia, deren Gebet vor dein Angesicht gekommen ist, erhalte uns

noch lange als eine veste Stütze des Throns, und laß ferner ihren sanften stillen Geist köstlich vor dir seyn. Die gesegnete Schwestern des des Königs erfülle mit deinem Frieden, und sättige sie mit Freuden über den König und über das Heil seiner Untcrthanen! Be- ! lohne die Treue aller, deren Klugheit und Muth dein Werk ausführen halfen! Leite die Räche des Königes mit deiner Weisheit; sey und bleibe Dännemarks Gott und Erretter! Gelobet sey dein Rahme in Ewigkeit!

Feyerliche

27

Feyerliche Danksagung

von

Samuel Helmich.

Als nach Vorschrift des' allgemeinen Kirchengebets die gewöhnliche Fürbitte für des Königs Majestät verrichtet worden, so geschähe diese Danksagung solgendcrmaassen:

---und wie können wir heute, o Gott! solchergestalt Bitte, Gebet und Fürbitte für Deinen Gesalbten, unser» Allcrthenrsten Erb-König, thun, ohne zugleich mit gerührtem Herzen, mit vereinigter Seelen, und verbundenen Kräften, unter Empfindung einer zitternden Freude, Dir, der du bist des Höchste in allen Landen, erhöhet über alle Götter, unser schuldigstes Lob - und Dank - Opfer darzubringen, für die ausgebreitete Gnadenflügel, unter welchen deine Treue, zu dieser bösen Zeit, unfern allcrmildesien Landes - Vater, deinen gekrönten Knecht, bedecket, beschirmet, und das im fürchterlichen Anzuge vorhanden gewesene Verderben von seiner geheiligten Person, von Seinem Königlichen Geschlechte, von uns und allen Dero allergetreusten Unterthanen, so unerwartet, so wunderbar, so schnell, so leicht, und so herrlich abgewendet.

Selbst der, aus der Hand Seiner, von Uebermuth, Bosheit und Lisi ertrunkenen Feinde glücklich errettete König, Dessen Her; voll Freude, Dessen Mund voll Lachens, und Dessen Zunge voll Rühmens ist, fordert durch einen christlöblichcn Landes - väterlichen Befehl uns zu diesem heiligen, dir wohlgefälligen Geschaffte auf; indem derselbe will: daß dir, dem allmächtigen Gott, für die besondere gnädige Fürsorge, die du gegen Dieselben, Dero Königliches Haus, und gegen Dero ganzes Land bewiesen, und für die väterliche Beschirmung,

28

■Ham

Mm k—

»t A,)©(

worein dir Dieselben genommen hast, in Dero stmmtkichen Neichen und Landen, von allen Kanzeln der ge bührende Dank öffentlich dargebracht werden soll.

Wir erscheinen daher vor dem Thron« deiner göttliche» Majestät, mit Rührung und Danken, mit Loben und Preisen. Deinen grossen Ramm geben wir allein die Ehre, der du, alleine, durch dieselbe deinen Gesalbten erhaltest, Ihn als deinen Augapfel bewahrest, und durch die Offenbahrung deiner göttlichen Macht und Herrlichkeit beweisest, daß du noch Hert aus Erden, cm unsterblicher und unwandelbarer Oberhert im Himmel und auf Erden bleibest, wie du von Alters her «ad von Ewigkeit gewesen bist.

Hast du ehemdem den bösen Rath Ahitophels zur Narrheit gemacht, als er wider David mit seine»: abtrünnigen und rebellischen Sohne Absalom im Bunde war; hast du der Zeit das Herz eines redlich treuen Husai zu David gelenkt, daß er durch seine Klugheit den gefährlichen Rath Ahitophels zunichte machte: (rSam. ir.) so hast du glcichcrmaaffcn zu diesen unfern bedenkllichen Zeitläufften eine aufrühnsche Rotte, mit ihren gefährlichen Rathschlägcn, als sie sich bereits mit losen Stricken Unrecht zu thun, und mit Wagenfeilen zu sündigen, zusammen gekoppelt hatten, in ihrer Thorheit entdeckt, und zu Boden geschlagen. Sic beschlossen einen Rath, und cs wurde nichts daraus; sie beredeten sich, und cs bestand nicht: denn hier war Immanuel. (Ics. 8.)

Deine Zürsichtigkeit, v Vater! welche alles regieret, hat noch solche anserwählte Werkzeuge zu erwecken gewußt, welche den Schaden Josephs zu Herzen beherzt vor den Riß traten, und dem Gesalbten, nach Eid und Pflicht, in Roth durch heilsame Rathschläg ihre Dienste leisteten. Deine Weisheit

29

) o (J&-- ,9

Mishcik lenkte des Monarchen Herz, welches in deiser Hand war, also, daß Er die in geheiligter Ehrfurcht und gewissenhafter Treue gegründete, auf das Wohl des Königs, Dero König!. Erbhauses und Volkes zielende gute Anschläge für besser erkannte und annahm, als die durch Stolz und Gvttrvcrgcscsnhrit vergifteten Vorschläge Scener erboßten Feinde, die das Fleisch beflecken, die Herrschaften aber verachteten, und die Majestäten lästerten. (Jud. v. z.

Und gleichwie du dich, o barmherziger Gott! schon von Alters her: durch die herrlichste Proben deiner wunderbahrcn Güte, welche der Nachwelt je und je zu einem Zeichen und Wunder heilig und unvergeßlich bleiben werden, als einen allmächtigen Schutzgott und verschonenden Fridens - König an deinem Dännemark bewiest«; und insonderheit vor nunmehr 112 Jahrei» die unumschränkte ee König!. Regierung ohne Schwerdt und Waffen, ohne Krieg und depen dem Glorwürdigen Königlichen Oldenburgischen Stamme anvettranet; und der Zeit das von Gnade und Huld auf Seine allerqetruenste Unterthancn überfließende Herz Königs Friederichs des M. Glorwürdigsten Gedächtnisses, mit dein Herzen Dero patriotischen Dolks dergestalt vereinigt hast, daß der i8te Oktober des i66c>stcn Jahrs, als der souveraine Erb-Huldigungs - Tag, ein Tag der Freude beyder Herzen war: so hast du auch von Zeit zu Zeit, bis zu den gegenwärtigen Tagen, den väterlichen souvcraincn Erb-Thron unsers jetzigen auscrwählten Monarchen bey dem König!. Stamme, welche deine Rechte gepflanzt, zur gewünschten Freude aller Dänischen Staaten erhalten, und bis auf den heutigen Tag bcvestiget.

Da aber dieser Zeit, leider! einige schwache Menschen, einige verkehrte Menschen, welche der zur Begnadigung höchstgeneigte König, unverdienter Weise, aus dem Staube ihrer Niedrigkeit erhob; also solche Menschen, welche da mehr Ursache, als dorten ein aus

dem

30

36 SHj) ° (

dem König!. Hause Sauls absiammender Mephiboset hatte, zu sagen: wer bin ich dein Knecht, daß der König sich wendet zu einem tobten Hunde, wie ich bin? (rSam.y.) des Königs herablassende Huld so gering schätzten, daß sie sogar, o der Schande! da der Monarch Sich ihnen vertrauetc, und sic Sein Brodt aßen, die ihnen anqcdiehcnde Königliche Gnade unter die Füße traten. (Psalm 41.) Denn ihre Eitelkeit des Sinnes verleitete sic, sich über den König zu erheben, Dero sonvcraincn Erb > Thron wankend, und Dero holden Gnaden - Scepter sinkend zu machen. Du aber, O du Gott Dännemarks! hast die Widersacher deines mit grosser Herrlichkeit gekrönten Knechts in ihren verkehrten Wegen und gewissenlosen Unternehmungen, zur höchsten Zeit nicht alleine offenbar werden lassen, und ihre Thronstürzende Anschläge zu Schanden gemacht; sondern deine überschwengliche Barmherzigkeit hat auch dabey alles so wohl gemacht, daß der angefangene innerliche Krieg in der Asche glücklich gcdämpft worden, ehe dessen spcyende Flammen ausbrechn, und ein verzehrendes Zorn - Feuer anzünden, verheeren und verwüsten können. Don dir. O du Gott des Friedens! kam ein soltcher herrlicher Siea, welcher die Verstöhrer vcrstöhrtc, nach der heimlichen Unruhe eine allgemeine Ruhe, und nach der bangen Furcht eine ausbrechende Freude wiedcrhrstellctc; ohne daß bcy dem Allen der holde Königs. Gnaden - Zepter deines Gesalbten von Menschen - Blut besprühet wurde. Das hast du, miser treuer Bundes - Gott gethan. Gebt unserm Gott die Ehre! Alleluja!

So sehen wir denn, Gott sy ewig Lob! mit heilig ger Verwunderung, mit der innigsten und größten Freude unfern herrlich erretteten Erb-König und Herrn, König Christian den VH. als ein neues göttliches und unschätzbare Gnaden - Geschenk an, und huldigen Ihm aufs neue in unser aller Ihme geheiligten Herzen.

Christian der VH. aufs neue von Gottes Gnaden

31

OCT ;r

am ;ten Tage des /ten Jahrs Seiner glückseligen König!. Regierung, und zugleich am irten Tage vor Antritt des 2 4stcn Jahrs Seines allcrrheurcsten Lebens, zur Freude seines Herzens, zum Frohlocken Seines Königlichen Erb - Hauses, und zum Jauchzen Seiner Völker neubelebter und verherrlichter Erb - König zu Dännemark, Norwegen, u. sw. Der i/te Jenner dieses i7/2sten Gnaden - Jahrs, misers Herrn und Heilandes Jesu Christi, des Erretters, ist der merkwürdige Tag, der Tag, welchen uns der Hert gemacht: lasset uns freuen und frölich über demselben seyn. O Hert, hilf, v Hert, laß wohl gelingen! (Pf. uz.)

Dein aber sind wir, Christian Der VII. und mit Dir halten wirs, du Sohn des Höchstscligen Friederich des V. Glorreichsten Gedächtnisses. Friede Friede scy mit Dir, Friede scy mit Deinen Helfern, denn Dein Gott hilft Dir. (-Chrou. i;.)

Wie dorten ein hocheufreuter Samuel, als Israel die Philister geschlagen hatte, einen Stein nahm, ihn zwischen Mizpa und Senn setzte, und ihn Eben - Ezcr hieß, und sprach: Bis hichcr hat uns der Hert geholfen!

(iSam. 7.) so wollen auch wir, Hert, Hert, zum Preise deiner herrlichen Hülfe in unfern lobenden Herzen ein unvergängliches Denkmahl, einen lebendigen Ezer-Stein aufrichten.

In dem dir ergebenen geheiligten Herzen deines und unsers Gesalbten Christians müsse dieses Glaubens-Bekennniß zu deinem Preise unauslöschlich erfunden werden, und aus demselben gegen jedermann hervor, schallen: Lobe den Herrn, meine Seele, und was in mir ist, seinen heiligen Nahmen. Lobe den Herrn, meine Seele, und vergiß nicht, was er dir Gutes gethan hat. Der dir alle deine Sünde vergiebt, und heilet alle deine Gebrechen. Der dein Leben vom Verderben erlöset, der dich krönet mit Gnade und Barmherzigkeit. (Pf. ivz.)

Und

32

zz Jol

Und mir, die wir den Gnadcn'Serpter unsers erretteten allcrmildesten Landes-Vaters dieser Zeit unter dem kindlichsten Freuden-Thränen billig küssen, lassen unser treuergebenes He« mit Recht ein Lobethal seyn; da wir heute in diesem Gottes-Hause als in einem Lobethal zusammen gekommen, den Herrn zu loben, weil er uns eine Freude gegeben an unfern Feinden. OChron. 20.)

Wir lassen mit Recht, aus der Tiefe unsers Herzens, den Davidischen Wiedcrschall erklingen: Der Hert erhöre Dich in der, Noch, der Name des Gottes Jacob schütze Dich. Er sende dir Hülfe vom Hciligthum, und stärke Dich aus Zion. Er gebe Dir, was Dein Herz begehret, und erfülle alle Deine Anschläge. Wir rühmen, daß du uns hissest, und im Namen unser« Gottes werfen wir Panier auf. Der Hert gewähre Dich aller deiner Bitte. Nun merke ich, daß der Hert seinem Gesalbten hilft, und erhöret ihn in seinem heiligen Himmel: seine rechte Hand hiift gewaltiglich. Jene verlassen sich auf Wagen und Rosse: Wir aber denken an den Namen unsers Gottes. Sie sind mies dergestürzt, und gefallen: wir aber stehen ausgerichtet. Hilf Hert; der König erhöre uns, wenn wir rufen.

(Pf. 20.)

Thne nun aber auch noch, O grundgütigster Gott! deiner so herrlich geoffenbahrten beschirmenden Gnade die große Barmherzigkeit hinzu, und verkehrliche dich durch deinen Geist zum überschwenglichen und ewig bleibenden Sorgen an dem Geiste unsers Allcrthcurcstcn Königs.

Begnadige diesen deinen Auscrwählten und Anse« kohnen Knecht mit Abrahams Glauben, Jsacs Segen, und Jacobs betender Seele. Verleihe Denensldc« Simsons Starke, Davids Glück, Salomons Weisheit, Josaphats Gottesfurcht, und Josias Eifer für die wahre Religion. Vornehmlich aber salbe Diesel: den mit der seligmachenden Erkrntniß, und mit den Sinn

33

^)vc J*> 33

Jesu, unsers ewigen Gnaden-Königes, und laß Dessen Her; und des Königes HM, Ein Herz seyn, und unabänderlich verbleiben.

Und dader Hof und die Residenz des Königs einer solchen Stande gleicht, die auf einem Berge liegt, und nicht verborgen seyn mag; (Matth. 5.) so müße das christlößliche, kngcndliche, und nachahmenswürdige Bcyspiel des Königs, und Seines Hofes, das ganze Land, wie ein helleuchtendes Licht durchleuchten, und die Finsterniß der Sünden vertreiben.

Der vertraute Umgang mit dir, dem segligsten Wesen, und das Gespräch Seines Herzens mit dir, dem erhabensten und gnädigsten Gebets-Erhörer, seyn das angemeste König!. Geschäftc unsers Monarchen, deines Anbeters und Verehrers. Die schönste Zierde Seines geheimen Cabinets, worinnen Er als dein geistlicher König und Priester im Verborgenen betend ersundcn wird, müsse der Helle, klare, prächtige und untrügliche Regenten-Spiegel Davids seyn, und so oft er solchen zum Augenmerk annimmt, müsse Er, wie dieser Mann- nach dem Herzen Gottes, in der besten und erhabensten Denckungsart ihmc gleichen, und in der Wahrheit sagen können: Von Gnade und Recht will ich singen, und dir, Hert, Lob sagen. Ich handle vorsichtig und redlich bey denen, die mir zugehören; und wandle treulich in meinem Hause. Ich nehme mir keine böse Sache vor: und hasse den Ucbertreter, und lasse ihn nicht bey mir bleiben. Ein verkehrtes Hertz muß von mir weichen, den Bösen leide ich nicht. Der seinen Nächsten heimlich verläuindct, vertilge ich. Ich mag deß nicht der stolze Geberden und hohen Muth hat. Meine Augen sehen nach den Treuen im Lande, daß sie bey' mir wohnen: und habe gerne fromme Diener. Falsche Leute halte ich nicht in meinem Hause, die Lügner gedeyhrn nicht bey mir. Frühe vertilge ich alle Gottlosen im Lande: daß ich alle Uebelthäter ausrotte, ans der Stadt des Herrn. (Ps ioi)

34

34 DN ol

Laß, do Hert! Hert! de» Ausspruch Sakomvnis a» unserm Allerqeliebtesten Könige immer mehr und glänzender in die Erfüllung gehen r wenn er behauptet, daßfromm und wahrhaftig seyn den König behüten; und sein Thron durch Frömmigkeit bestehe. (Prov.ro.) Fördere du selbst die Ausbreitung deines Gnadenreichs, und die ersprießliche Wohlfahrt der Dänischen glücklichen Lande durch die väterliche Sorgfalt unsers zum Wohlthan regierenden Königes. Laß durch Dero heilsame Verordnungen und aller weiseste Bemühungen der Sünden und Seufzer weniger, deinen Segen und Gedeyen aber über uns vermehret und vervielfältiget werden. Beschirme, erhalte und bevcstige den väterlichen Thron unsers Monarchen bis an der Welt Ende. Laß aus Allerhöchst Dero Königs. Stamme nie einen würdigen Thronfolger schien, welcher aus Dero Stuhl in der Zeitsolge sitze. Endlich gönne Ihnen die unaussprechliche Freude, daß Dieselben, nachdem du Sie mit langem Leben qesätziget, und Ihnen dein Hell gezeigt, Sie zu Ihrer Feit deinem Willen gedienet, und Sie nun zu ihren Vätern gcthan werden, Sie Ihre Hertlich? if in jene grosse Stadt, ins himmlische Jerusalem bringen, und nach abgelegter Würde und Bürde dit unverwelklichc Krone des ewigen Lebens aus deiner Hand empsaben mögen. Hert, höre, und erhöre unser Flehen: ja, thne überschwenglich mehr über alles, was wir bitten oder verstehen , um Jesu, unsers Heilandes und alleinigen Gnaden-Königs willen. Amé- Allelujah, Amen!

, Zum Beschluß wurde dieses lobende Gebeth von brt volkreichen versammelten gantzen Gemeine durch Anstimmung des roten Verses aus dem Liede: Zeuch ein zu deinen Tl-sren! - - - unter Beystimmung der Pauken und Trompeten bekräftigt, und gesungen:

35

^ Ol 'JS*

Beschirm die Policeyen,

Bau unstrs Bönigs Thron? Daß Er und wir gedeyen. Schmück, als mir einet Kron Die Alten mit Verstand,

Mir Frömmigkeit die Jugend, Mit Gottesfurcht und Lugend Das Volk im ganzen Land.

Rach Endigung dieses Verses wurde bas übrige Hee Fürbitten nach dem allgemeine» Kirchengebete fortgesetzt, und nach der ganzen Predigt stimmte die Gemeine das Loblied: HLrt Gott, dich loben wie! - -« an, wo: den sich abermahls zur Freudenbezrogung der Schall der Pauken und Trompeten höre« ließ.

36

1

Die richtige Freude Der Christen über die göttliche Vergeltung des Bösen.

Eine

Predigt

am 4ten Sonntage nach Neuzahr,

als einem von

Ihrer König!. Majestät

zu einer öffentlichen Danksagung für besondere Wolthaten der Vorsehung

verordnetem Tage

vor dem Könige und den Königlichen Herrschaften

in der Christiansburger Schloßkirche gehalten von

H. F. Jan sott.

Kopenhagen gedruckt den D, H. Höecke, 1772,

2

3

Aus der Epistel, Röm. 12,19.

Es stehet geschrieben: Die Rache ist mein, ich will vergelten, spricht der Hert!

Eiliger! Erhabner! Allmächtiger! Du regierst mit Gerechtigkeit alle Schicksale der Welt, und auch die Schicksale des Staubes, auf welchem wir wohnen! Mit allen Geschaffenen, mit allen Heeren des Himmels beugen wir uns unter deiner Herrschaft! alle Völker des Erdbodens müssen erkennen, daß du recht richtest! Furchtbar und mächtig ist dein Arm , das Böse zu zerstören, und die gerechte Sache von ihrer As Un-

4

Unterdrückung zu befreien. Durch diese Thaten deiner gerechten und gütigen Regierung schaffest du Heil und Frieden in Den Wohnungen der Sterblichen! Als die Angst unsers Herzens groß war, als Gefahren über unser Haupt stürmeten, da riefen wir dich an, wir lagen vor dir unaufhörlich mit unserm Gebete! Du hast unser Gebet nicht verschmähet, du hast es erhört; Hülfe und Errettung hast du zu uns herabgesendet; du hast grosses Heil deinem Gesalbten, seinem ganzen Hause, und dem ganzen Lande wiederfahren lassen! Deinem Nahmen sey Ehre! Wir kommen vor dir, die grossen und herrlichen Freuden zu verkündigen , mit denen du, in diesen Tagen, unsre Herzen erfüllt hast ! -- Gieb du, o Hert, uns selbst durch dein Work, die besten Belehrungen, daß unsre Freude heilig, und dir wohlgefällig werde, daß alle deine Gerichte, Weisheit und Segen.deinem Volke geben Men, Amen!

Unter

5

unter den grossen und ewigen Vollkommen> heilen Gottes, weiche wir mit tiefer Be« Minderung und freudiger Ehrfurcht erkennen, ist es eine der erhabensten und göttlichen seiner Eigenschaften, daß er in allen Gegenden seiner Schöpfung und auch auf Erden unter den Menschenkindern, ein richtiger ^Vergelter nicht nur des Guten, sondern auch des Bösen ist. Natur und Offenbarung verkündigen es mit vereinigten Stimmen, daß der Allerhöchste, nicht nur kein Gefallen an irgend einen? gottlosen Wesen habe: daß nicht nur das Böse bey ihm keine Zuflucht finde; Psalm sondern daß auch sein Zorn, öder, seine rich: ? tende Smfgerechtigkeit sich vorn Himmel offeitbahre über alles gottlose Wesen und alle Ungerechtigkeit der Menschen. Nöm.

1, i F«.

So ernsthaft diese Wahrheit auch ist; so schrecklich es unfern Ohren auch styn mag, einen Gott verkündigen gu hören, der ein gerechter Richter, und ein verzehrend Feuer ist; einen Gort, der täglich drärer; der sein Schwerdt gewezr, und seinen Bogen gespannt har; der seine Pfeile hat zugerichcer zum Verderben derer, die sich nicht bekehren wollen: so ist doch diese Psseine richtende Strafgerechtigkeit eine Eigem"" sch oft, die in dem Glanze seiner Majestät nicht fehlen kann; ohne die Gott, kein vollkommner Gott, kein weiser und gütiger Beherrscher,

Nz über

6

6 =====

über eine von ihm selbst geschaffne Welt seyn würde. Es kann zwar seiner höchsten Weisheit und Güte nicht entgegen seyn, daß in dieser Welt Böses hervorkommt; denn die Natur vernünftiger Wesen und seine Absichren mit ihnen fordern es, daß er denselben einen gewissen Raum lasse, zu wählen und zu thun, was sie wollen. Aber wenn niemals das freiwillige Böse mit einem seiner würdigen und ihm angemessenen Uebel vergolten würde; wenn nie der Unterschied zwischen dem Gerechten und Ungerechten; zwischen dem, der dem -Herrn dient, und dem, der ihm nicht dient, offenbar werden sollte; wenn das Laster, welches mit dem Nahmen Gottes, alle Gesetze verspottet, allezeit und ewig triumphieren; Gottesfurcht und Tugend hingegen

allezeit beschämt zurücke stehen und zuletzt verzweifeln müsten: so würde Gott selbst alle Ordnung, Vollkommenheit und alle wahre Glückseligkeit unter seinen eignen Geschöpfen verhindernd so könnte niemand wünschen, unter den Geschaffenen, Gottes zu bleiben, weil niemand alsbenn bey der reinsten Gottesfurcht und eifrigsten Tugend die geringste Sicherheit hatte. Darum sind die Wirkungen der richtenden und vergeltenden Strafgerechtigkeit Gottes über alles Böse, eben so unfehlbar zu erwarten, als der innre Abscheu des heiligsten Wesens an demselben, gewiß ist. Ja, ob gleich der vollkommnen und endlichen Vergeltung noch ein

7

===== 7

andrer zukünftiger Zeitpunkt bestimmt ist, da wir alle vor dem Richterstule Jesu Christi dargestellt werden sollen: so findet es NS», doch die gütige Weisheit Gottes nicht löcnü1 ^*0* ger für nöthig, schon in dieser Welt, durch den ordentlichen Lauf ihrer Begebenheiten, Würkungen seiner strafenden Gerechtigkeit FF vffenbahren, und das Unglück, mir dem böse Menschen schwanger sind, auf ihren eignen Bopf kommen zu lassen. Dadurch Psalm veranstaltet die Vorsicht, daß die mannigfal-7'17' tigen Mittel zur Beförderung der allgemeinen menschlichen Glückseligkeit, welche durch die ausgebreitete Gewalt des Lasters zerstört werden' würden, für die Menschen erhalten, und mit netten Ermunterungen zur Rechtschaffenheit und Tugend ihnen wiederhergestellt werden.

Es ist nicht zu leugnen, daß solche Fügungen der Vorsicht, die das mit grossem Verderben drohende Uebel zerstören, und die unterdrückte Sache der Wahrheit und Gerechtigkeit wieder in die Höhe bringen, natürlicher Weise eine grosse Freude bey allen Wohlgesinnten hervorbringen müsse. Wir werden von dem Apostel ermahnt, uns nicht selbst zu rächen das ist, uns nicht durch die schmerzhaftige Empfindung über ein erlittenes Unrecht, zu der Begierde nach dem Unglücke unserer Beleidiger, besonders wenn es zu unsrer Vertheidigung nichts hilft, verleiten zu A 4 las-

8

lassen; keine boshafte Freude an dem Falle und dem Unglücke derer zu haben, von dem wir uns, es sey mit Recht oder Unrecht, beleidigt glauben. Aber über die Thaten Gottes zur richtigen Vergeltung des Bösen uns zu freuen, das wird uns dadurch nicht verboten ; w>nn er durch rechtmässige Mittel auf Erden, dem Strome des Lasters seine Gränzen setzt, und wenn gar das Unglück, das über Verbrecher kommt, Errettung und Heil für die gemeine Sache, für ganze menschliche Gesellschaften ist. Von eben den Lehren, die uns die Selbststrache mir Recht verbieten, werben wir auf die Rache Gottes, und sein Vergelmngsrecht gewiesen: es steht geschrieben, Die Rache ist mein; ich will vergelten, spricht der -Hert! — Ueber die Beweise dieser strafenden Gerechtigkeit Gottes dürfen wir uns freuen, wir dürfen ihm dafür die Opfer des Danks und des Lobes bringen: nur müssen von diesen Empfindungen alle Bewegungen des Hasses und der Schadenfreude weit entfernt seyn... Das ist es, was wir zu lernen haben, und heute lernen wollen,

Welches die wahre dankbare Freude der Christen sey, die sie über die von Gott veranstaltete Vergeltung Des Vösm 'empfinden müssen.

Wir

9

- Wir werden sie erkennen, wenn wir auf die' rechtmässigen Ursachen merken, die wir bey einer solchen Vergeltung, zur Freude haben können. Diese sind:

I. Die Zerstörung des Bösen selbst.

II. Die Errettung der gerechten Sache che und derer, die derselben anhangen.

III. Die Verbesserung des Ganzen, zu welcher Lurch eine solche Vergeltung Hoffnung gegeben wird.

«Unsre „Freude wird allezeit richtig, heilig und Gast wfallig werden können, wenn die die Qué, aus denen sie entspringt, richtig und rem'sind ; wenn wir das Gute, welches uns zu den Ausbrüchen froher Empfindungen berechtigt, von der rechten Seite anzusehen, und richtig zu beurtheilen wissen. Nun ist die erste wohlchac, die Gott bey der veranstalteten Bestrafung einer Ungerechtigkeit und eines sittlichen Bösen, der Welt erzeugt, die Zerstörung des Bösen an sich selbst, weiches so viele verwüstende Würkungen unter den Menschen ausbreiten kann.

Die eigentliche Ursache von allem Unglück, und von allem Verderben, welches die Zeiten und die Ewigkeiten mit deur Jammer der Geschaffnen anfüllt, ist nirgends anders, als in dem sittlichen Uebel, in den freiwilligen Ys Irr-

10

Spr. Irrtümern und Lastern der Geschöpfe zu su-Sal. chen. Die Sünde ist der Leute Verderben! 14,34. Durch die Sünde ist der Tod in die Melk Röm. gekommen. Ware kein sittliches Nebel, keine 5, 12. Unordnung der Begierden, kein Unrecht und Frevel unter dem Geschlechte der Sterblichen eingerissen, so Würden auch Jammer und Elend, und die Zerstörung ihrer Natur unbekannt Namen unter ihnen seyn. So würde kein andres Nebel unter ihnen statt finden, als dasjenige, welches von der natürlichen Einschränkung ihrer Fähigkeiten und Kräfte nicht zu trennen ist; kein andres, als der Mangel von einem und dem andern geringem Güten, welches mit andern weit wichtigem Gütern, ihnen als endlichen Geschöpfen nicht auf einmal und zu gleicher Zeit gegeben werden konnten. Aber die Sünde ist es: die Verachtung Gottes, seines Namens und seiner heiligen Gesetze; die Unordnung der Lüste und Begierden, mit allen den mannigfaltigen Ungerechtigkeiten und Beleidigungen, die sie hervorbringt; das rst die fruchtbare Quelle, die aus dem Reiche der Finsternisse wo sie entsprang, so mannigfaltige Arten des Unglücks über die Menschen heraufführt. Darum wird der Geist der Finsterniß, der die Menschen zuerst zur Sünde verführte, von unfern Heilande mir Recht Joh.8, ein Mörder von Anfang, genennet, weil 44. er in seiner Verführung ihnen, den durch lange nachfolgende Geschlechter tödtenden

11

LL

Giftrunck ber Sünde beigebracht hat. Wenn denn also unter den Menschen einige zu grossen Lastern ausarten, Gort in ihren Lüsten verachten, und ihren verwilderten Begierden jedes Opfer, das sie fordern, gerne bringen; wenn sie durch künstliche Mittel sich in einen solchen Zustand zu erheben wissen, wo sie beides Gewalt und List zur Erfüllung ihrer ungerechte und schändlichen Absichren glücklich anwenden können — so ist es nicht zu verwum dern, wenn dadurch die allgemeine Sicherheit und Glückseligkeit des Menschengeschlechts in die gröffeste Gefahr gesetzt wird. In dieser Gefahr kann der Gort, der von seinem festen Throne herab auf das Thun der Menschenkinder schauet, die Welt unmögliches ZZ. lassen. Unmöglich kann Er, der mit Wahr-3*14, heit richtet, und mir Grrchrigeic die Völker auf Erden regiert, zulassen, daß die wahre Glückseligkeit der Menschen, zu deren Beförderung Er so viele mächtige Veranstaltungen gemacht hat, den Begierden und Absichten einiger Lasterhaften zum Raube werden soll. Deswegen muß Er dem Strome des Bösen Grenzen setzen, den mächtig gewordenen Arm des Lasters zerbrechen, und die Unternehmungen derselben vernichten.

Weil aber das Böse von demjenigen, der dessen Erfinder und Beförderer ist, nicht getrennt werden kann, so muß die Macht Gottes, um es zu entkräften, sich an den Sündern

und

12

und Lasterhaften selbst, beweisen. Ihnen muß die Gewalt entrissen werden, die sie zum Dienste ihrer Leidenschaften, zum Unrecht und Frevel mis brauchten; sie müssen in die Grube fallen, die sie gruben; in das eigne Ps. 9, Wert ihrer Hände verstrickt werden;

17. von ihrer Höhe plötzlich stürzen; der Lohn ihrer Thaien muß sie selbst ergreifen, damit die Wirkungen ihrer Bosheit ein Ende nehmen, damit der Naht, den sie beschlossen, vernichtet werde. Und hier sieht man die wundervollen Wege der weisesten und gerechtesten Güte, nach denen Gott die Welt regiert.

Er laßt oft den Gottlosen in seiner Bosheit sich sehr erheben, und sich ausbreiten, wie einen Lorbeerbaum; er wächst, greift um sich, unternimmt alles, und spricht: wer Mills mir wehren? Aber Gott bereitet in dem Laufe des Bösen, und in sein Fortgange, schon die Mittel, die es zerstören; die Veranstaltungen zur Rache und Vergeltung, welche das Menschengeschlecht von der verderbenden Macht des Gottlosen befreien sollen; und man sieht am Ende, daß er nur darum ihn so sehr sich erheben lassen, damit er desto tiefer stürzen, und mit ihm auf einmal eine ganze Rotte der Lasterhaften untergehen sollte. Sein Tag ist gekommen, und nun sieht man sie nicht mehr. Du sitztest sie aufs schlüpfrige, und stürzest sie zu Boden. Sie gehen unter Ps.73. und nehmen ein Lnde mit Schrecken ! —

13

Die Rache ist mein, ich will vergelten spricht Ser Hert!

Hier erkennen wir denn, was es eigem« lich ist, worüber wir uns bei solchen strafen» den Beweisen der Vorsicht zu freuen haben. Nicht darüber, daß Menschen unglücklich geworden sind; Nicht, weil uns ihr Elend, für dasjenige, was wir unter ihnen gelitten haben, eine angenehme Genugthung ist. Sondern darüber, daß in ihnen das Laster, die Sünde, mit ihren verderbenden Wirkum gen, zum Heile des menschlichen Geschlechts, zerstört Morden ist; darüber, daß Unglaube, und Bosheit, jetzt wieder einen Arm verlohren hat, der mächtig war, unter den Menschen, Verwüstungen anzurichten, ganze Familien und Völker unglücklich zu machen;

darüber, daß von neuen ein Naht und ein Reich der Finsterniß auf Erden sein Ende gefunden har. Wäre das Böse selbst, von dem Verbrecher zu trennen; wäre es ohne sein Unglück, auszurotten, oder zu verhindern möglich 'gewesen, so würden wir uns freuen, wenn Gott ihm noch einen langem Raum des Glücks und des Lebens gegönnt hatte, um ihn durch Güte zur Buße zu leiten : aber weil, er fortgieng in seiner Bosheit , und seinen Unternehmungen keine Gränzen setzete weil es auf dem Punct war, daß entweder Er fallen, oder die greuelhaftesten Verwüstungen jede Stätte bedecke haben würden — 19 freuen wir uns billig ,

haß

14

daß Gott für die gerechte Sache entschieden, und ihr, durch die Vergeltung des Bösen, Errettung und Heil gegeben hak.

Denn das ist die zwore Wohlthar, die uns der solchen sichtbaren Wirkungen der göttlichen Strafgerechtigkeit zu einer heiligen und dankbaren Freude berechtigt: die re retçunex der gerechten Sache, und aller, die derselben treu geblieben waren.

Die gerechte Sache^ darauf es hier vornehmlichankommt, ist die Sache der Wahrheit , der allgemeinen Glückseligkeit und der Ehre Gottes. Wenn die ungerechten Begierden und Absichten der Lasterhaften durch eine grosse Gewalt unterstützt und befördert werden, so müssen sie nohtwendig diese gerechte Sache, die Gott und dem ganzen Mmschengeschlechte so theuer ist, unterdrücken. Schon ist der Glanz und der Ueberfluß alles irdischen Glücks, zu dem sie sich gedrunen haben, kein Erfolg wahrer Verdienste, kein Lohn rechtschaffner und rühmlicher Thaten; sondern die Frucht ihrer listigen und boshaften Anschläge, welche sie mit der Erfüllung der schändlichsten Leidenschaften zu vereinigen wüsten. Und ein auf diesem Wege erjagtes Glück ist nichts als ein Raub, den sie auf Kosten der Wahrheit und des allgemeinen Besten, wider den Beifall und die Absichten Gottes, erbeutet haben. Und weil auch niemals Wahrheit, noch das allgemeine Beste,

15

iZ

noch die Verherrlichung Gottes sich mit den Unternehmungen der Ruchlosigkeit und des Lasters vereinigen können, so können sich solche Lasterhaften niemals weiter erheben, ohne bei jedem Schritte gleichsam einen neuen Triumph über Religion, Gesetze, Gerechtigkeit und gute Sitten zu halten. O Welch" ein trauriger, niederdrückender Anblick für Me Rechtschaffnen, zu sehen, wie durch eben die verstellten Tücke, mit denen sich Saran in einen Engel des Lichts verstellt, die gute Sache erst verrarhen, und dann bald darauf mit Gewalt zu Boden geschlagen wird! Wenn sich die Gottlosen erst durch allerlei Künste die Gestalt der Rechtschaffenheit, der Weisheit und der Menschenliebe zu geben wissen, und, so bald sie dadurch erst eine gewisse Höhe von Macht und Ansehn erstiegen haben, dann nichts als Verderben herabsenden, und mit den greuelhaftesten Unternehmungen alles zu verwüsten drohen! — Wenn wir in einer solchen Gefahr schweben, und den Ausbruch des äußersten Schicksals mit Schrecken sich nahen sehen: wer kann helfen und erretten, als'der Allmächtige? Er, der allein die rechte Stunde weis, und die besten Mittel kenne, den Anschlägen und Unternehmungen der Bosheit so ein Ende zu machen, daß kein Unglück zugleich den bessern Theil der Menschen treske; daß bei dem schrecklichen Falle grosser und mächtiger Sünder

16

der nicht auch - die Unschuldigen leiden; daß wenn jene stürzen, nicht Städte und Lander zugleich unter eben diesen Trümmern begraben werden! Wer kann solch eine Hülfe unerwartet senden, und sie gelingen lassen, als Gort? Die Rache ist mein, ich will vergelten; spricht der Hert! Seine Stunde ist es, der von ihm gesehene und erwählte Augenblick, wo plötzlich der mächtige Sünder verschwindet, ohnmächtig dahin stürzt, und die Starrs leer wird, wo er stand und mir Unglück drohte! _ Von dem Herrn muß es kommen, wenn die Gottlosen vergehen, wie die Spreu vom winde verwehet wird. Dann wird die gerechte Sache befreit, und alle die ihr treu geblieben, werden bedeckt am Tage der Vergeltung, daß sie kein Unglück treske, sondern dasVerderben nur die ergreife fe, die es verdienten. Der Engel Gottes, den er sandte, die Gottlosen zu strafen, gehr die Wohnungen der Gerechten vorüber, und von feinem Schwerdte werden nur die Feinde des Herrn und feines Volks erschlagen!

Darum freuen sich dir Gerechten und sind frölich , weil die Rache des Herrn, zugleich ihre Errettung ist ! Sie danken es ihm, Daß durch den,Untergang des Bösen, zugleich alles wahre Gute neue Freiheit erlangt hat, sich auszubreiten und sich zu erheben. Diese Freude ist nicht die Freude des Eigennutzes, der von Fm Unglücke andrer Menschen Gewinn

17

winn einzusammeln gedenkt: nicht die Freuds einer niedrigen Hoffnung, auf diesen Trümmern sich selbst

wiederum zu erheben, oder an dem geplünderten Gute derer die gefallen sind, Antheil zu haben; nicht die Freude des Neides, oder des Hasses, oder der Rachsucht, deren Durst nur mit dem Jammer andrer Menschen gesättigt werden kann; sondern es ist die gerechte Freude, daß die Grundsätze der Wahrheit, der Religion und des Rechts nicht mehr in dem wilden Triumph des Lasters verspottet werden dürfen; daß die allgemeine Glückseligkeit von ihren Feinden befreiet, und die Ehre Gottes gerettet ist. Sie ist her Triumph des Glaubens,- des Vertrauens und der Hoffnung zu Gott, wenn diese Gesinnungen sich nun durch neue Erfahrungen bewährt finden; sie ist ein Ausbruch der wahren Menschenliebe, und des Eifers für das Wol der Gesellschaft, deren Mitglied man ist, des Landes in dem man wohnt, des Thrones, dem man unterworfen ist; wenn dessen Glanz und Heil von grosser Gefahr errettetsich von neuem emporhebt, und die Feinde Gottes, der Menschheit und des Vaterlandes um ihn her zerschmettert liegen! Sie ist ein Ausbruch der Verehrung und Liebe gegen Gott; wenn er Recht schafft, und von seinem Richterstule die Aussprüche seines Worts und seiner Gesetze mit sichtbaren Entscheidungen bestätigt: so ist es den Gerechten BY Freu-

18

de, die Ehre Gottes verherrlicht, und seine Absicht von neuen erleichtert zu sehen; und diese Freude bestätigt den Entschluß, niemals an der Sache Gottes zu verzweifeln; nie von ihr zu weichen; ihr noch eifriger als jemals, zu dienen. Daß diese Gesinnungen allein richtig und des Christen würdig sind, wenn sie sich über sichtbare wiederholte Beweise der göttlichen Strafgerechtigkeit freuen ; <— werden wir noch mehr erkennen, wenn wir die dritte rechtmässige Ursache dieser Freude in Erwägung ziehen, nemlich: die Verbesserung des Ganzen, zu welcher Durch die Vergeltung des Bösen zugleich Hoffnung gegeben wird.

Dieß ist das grösseste von allen dem Guten, welches durch die Bestrafung und Vergeltung des Bösen, der Welt erwiesen wird; Der wolthätige Erfolg, welchen diese Straft zur Verbesserung des Ganzen, nach der Absicht Gottes haben soll. Die Straft soll Besserung wirken; wo nicht bei den Lasterhaften und Verbrechern selbst, doch bei denen, die bei ihrem Untergange übrig bleiben. Die gerechte Sache soll dadurch nicht nur errettet, sondern auch befestigt, und kräftiger, als vorher, befördert werden. Die strafende Gerechtigkeit Gottes ist deswegen allezeit eine grosse wirksame Güte seiner Vorsicht und Regierung, für das Ganze, für eine ganze Gesellschaft, für ein ganzes Land, für das

ganze

19

LO

ganze menschliche Geschlecht. Das Böse wird darum unter ihnen ausgerottet, es wird darum zu einem Denkmale der Schande und des Unglücks gemacht, damit alle Mittel zur allgemeinen Glückseligkeit dadurch von neuen erleichtert, von neuen wirksam und kräftig werden sollen. So Heist es von den grossisten Gerichten Gottes, d«k unter ein Volk einbrechen: du Haft uns Versuchtet und geläucert, wie das Silber geläutert wird. P\66; wenn zwei Theile in einem Lande aus- IOgerottet werden, so soll das dritte darin übrig bleiben; und dasselbe dritte Theil will ich durchs Feuer führen und läutern. Sach.

13,8.

Wenn deswegen unter einem Volke, grosse 9° und mächtige Uebelthäter, durch besondere Wege der Vorsehung, von ihrer Macht herabgestürzt werden und unrergerh, so sieht man das mit Recht als einen Beweis an, daß Gott einem solchen Lande wohl wolle, daß er die Absicht habe, desselben Wolfart von neuen zu befestigen und blühender zu machen. ^ Denn man hofft, weil die Gottlosen ihre gefürchtete Macht verliehren, und aus dem Wege e RE so werden nun die Frommen und Rechtschaffnen sich erheben, und mit bessern Rahtschlagen und wolthätigern Kräften den allgemeinen Wolstand befördern, Warheit, Gerechtigkeit und Tugend B 2 zur

20

zur Ehre Gottes mit Maten und Beispielen mächtig ausbreiten und herrschend machen.

Man -hofft einen glücklichen Erfolg von dem Exempel gestrafter Bösewichter: die in ihren Anschlägen und Unternehmungen Gottes Gerichte nicht fürchten, in ihrer Bosheit sicher waren, und in ihren Herzen sagten: Mir werden nimmermehr darnieder liegen , es wird für und für keine Loht haben; Gott hats vergessen, es bekümmert ihn nicht, er wirds nimmermehr sehen; und die dann plötzlich zu nichte Pf, 10, Werden. Das wird ein Schrecken auf an6. n. dre Uebeltharer schütten; daß sie empfinden, sene, die untergiengen, sind nicht allein Sünder , sondern wo wir uns nicht best LuarZfern, werden wir eben so umkommen.

2.3. Wenn es die sichtbare Erfahrung jedem Auge deutlich macht, daß Unglaube und Ruchlosigkeit die gräuelhaftesten Werke der Ungerechtigkeit und Bosheit erzeuge, deren Unglück zuletzt auf den Kopf der Feinde Gottes vergolten wird: so hoffet man, daß dieses die lebhaftesten Eindrücke, des Abscheus und des Entsetzens bei allen , die es erkennen, Hervorbringen; daß dieß noch manchen Sünder von dem. Wege des

Irrtums und des Lasters zurückreissen, manchen wankenden in der Erkenntniß und im Glauben befestigen, daß es überall der Religion und Frömmigkeit mehr Ansehn und Liebe verschaffen, daß es

die

21

die emgefchlümmerten Gesinnungen der Gottesfurcht, Rechtschaffenheit und Menschenliebe wieder erwecken, und diejenige Tugend wieder unter allen Ständen Hervorkommen werde, deren wolkhätiger Einfluß auf das Ganze, allein fähig ist unter dem Segen des Allmächtigen, ein Volk glücklich zu machen. Dese Hoffnungen sind es, die einen wahren Christen mit einer freudigen Dankbarkeit gegen Gott erfüllen, daß er das Böse bisher geduldet, es groß, fruchtbar und mächtig werden lassen, um zuletzt durch den sichtbaren Untergang desselben, alle Mittel und Ermunterungen zu einer allgemeinen wahren Glückseligkeit, mit einem neuen Leben zu beseelen.

' Das erkennen wir aber hieraus zugleich, meine Zuhörer, daß diese glückliche Verbesserung des Ganzen, nicht wenig auf uns selbst ankommen wird. Gottes Absicht ist sie;

Gott erleichtert bei seiner Rache über die Bösen, alle Mittel, die dazu dienen; giebt uns neue Fähigkeit, Antrieb, Muht und Ermunterung zu allem dem Guten. Aber wir, meine Zuhörer, wir müssen uns mit dieser wolthwen Absicht Gottes vereinigen, alles Arge Zu hassen, und allem Guten anzuhängen. Wir alle müssen den Frieden I2> ij' suchen, und demselben nachjagen. Woll-rP"e. teil wir selbst uns nicht, durch die ernsthaften 3'16, und wolthatigen Gerichte Gottes, von allem I2' BB 3 Bö-

22

tf tf

2L

Bösen abschrrcken, wieder alles Laster aufbringen, zur Beförderung alles Guten erwecken lassen: wollten wir den Unglauben und Das ruchlose Wesen, welche durch einen Weg mit allen ihren Gräueln von uns ausgetrieben sind, durch einen andern wieder zu uns hereinlassen: oder wollten gar einige von uns n. die Fußstapfen der Bssewichter treten, die bas Ende ihrer Sünden mit Schrecken gefunden haben — so würde ja die Macht Gottes zu unsrer Errettung und zur Erneuerung unsers Heils, vergeblich seyn. Ja es würde mit uns das Letzte ärger werden

[2,Petr. 2,20.]

denn das Erste. Die Besserung des Ganzen Bösen welche die geschehene Heimsuchung des Bösen erleichtern und befördern soll, mich von unsern eignen Gesinnungen anfangen; daß der Haß gegen das Böse selbst, unter uns lebendig, herrschend, und mit allen Bemühungen es zu verhindern Beförderung aller lebendig der Eifer in der Beförderung aller Wahrheit, aller Tugend, und Glückseligkeit werde.

So wird es denn also eine heilige Freude seyn müssen, die wir über die Vergeltung des Bösen empfinden; sie wird den Wunsch, das dankbare Vertrauen, und die Hoffnung in sich fassen, alles wahre Böse völlig entkräftet, und alles wahre Gute zur Ehre Gottes reichlicher unter uns befördert zu sehen. Sie wird den Entschluß und den festen Vorsatz

23

2 3

bei jedem Hervorbringen, dazu nach seiner Pflicht und seinem Vermögen eifrig und geschäftig zu seyn.

So richtig und heilig müssen denn dis Gesinnungen derjenigen Freude seyn, die uns, meine Zuhörer, in diesen Tagen wiederfahren ist. Heilige Hande wollen wir, anbetend und danksagend zu dem Beherrscher aller Mächte des Himmels, der Erden, und des Abgrunds, empor heben, daß Er auch unter uns sich als einen Racher und Vergelter des Bösen, zu beweisen, nicht abgelassen hat. Gesegnet sey sein grosser Tag, der Tag der Errettung und des Heils, der unfern» Könige, dem Hause, dem ganzen Lande jetzt von neuen erschienen ist! Langer sollten die Ungerechtigkeit und das Laster ihr grauelhaftes Haupt nicht empor heben! langer sollte der Trotz nicht dauren, mit dem sie den schüchternen Freunden der Wahrheit Hohn sprachen! Dank sey es Ihm, daß Er unter uns das Böse zerstört, und die gerechte Sache, mit allen die ihr treu geblieben waren, wieder ertetet hat! daß Er die fürchterlichen Folgen der Ruchlosigkeit und des herrschenden Lasters, noch einmal wieder von unfern Häuptern abgekehret hat. Mögten die Absichten dieser göttlichen Thaten bei uns erreicht werden! mögre die grosse Verbesserung des Ganzen, die mm so sehr auf uns selbst ankommt, durch B 4 diese

24

diese Heimsuchung des Bösen, mächtig befördert werden! Das wird geschehen, wenn wir nun einmüthig, das Böse selbst, mit allem dem Abscheu erkennen lernen, den es verdient; wenn wir es nun endlich aus der gröfsten und sichtbarsten Erfahrung empfinden lernen, was die Ruchlosigkeit für Verbrechen ausbreiten, mit welchem Strome von Ungerechtigkeiten und Zerrüttungen sie ganze Völker und Länder überschwemmen können. Nahe waren wir diesem Verderben, welches schon bereit war, uns ganz zu verschlingen, welches uns bald, mitten im Schooße des Friedens, unter den Ruinen der furchtbarsten Zerstörung begraben hätte! Und nun aus diesem Verderben durch eine so unerwartete gnädige Hülfe Gottes herausgerissen, wollten wir noch nicht begreifen, daß von denen, die Gott verachten, um nach ihren Lüsten zu wandeln, weder Weisheit, noch Gerechtigkeit, noch Segen zu erwarten ist? wollten wir uns von neuen in die Hände des Unglaubens und des Lasters werfen? — Nein, das sei ewig ferne! Nie müsse das Uebel von uns selbst wieder über uns hereingerufen werden, von dessen drohender Macht uns Gott errettet hat! Es sey uns nicht genug, daß die, welche böse waren, von uns hinausgehan sind: mir noch grösstem Hasse wollen wir uns wieder das Arge selbst kehren, und es auf ewig

von

25

von uns entfernten, damit die Hülfe Gottes nicht vergeblich sey. Wir wollen uns alle nun, zu einer eifrigen und thatigen Verehrung gegen Gott und seine Gesetze, zu einer unverletzlichen Treue gegen den König, und zum richtigen Eifer für das wahre allgemeine Beste, mit neuen Emschliessungen vereinigen, denn dazu hat uns Gott jetzt von neuen Freiheit und grosse Ermunterungen gegeben. Er hat uns von neuen fähig gemacht, mit grösserm Muht und Fortgange, weise, verständig und rechtschaffen in der Erfüllung aller unsrer Pflichten zu werden: und wenn wir darin feinem Winke gehorchen, so wird mit der Aufhebung des Bösen, zugleich Besserung dem Ganzen verschask: so ist die bisher gedauerte Zulassung einer ungerechten und feindseligen Macht, eine wolthätige Fügung gewesen, daß wir dadurch, als durch Züchtigung und Erfahrung nun, zu unserm gemeinschaftlichen Heile, weise werden können, wenn wir anders wollen. Also nicht zu neuen Thorheiten und Sünden, sondern zu einem neu erwachenden Leben der wahren Frömmigkeit und Tugend unter uns, dazu soll die uns erschienene Stunde der Hülfe, der Errettung und des Heils, von uns allen angewendet werden! DE

Starke Gottes sey es Dir, du von uns allen geliebter, mit den feurigsten Gesinnungen B 5 der

26

der Ehrfurcht und Liebe von uns allen hochverehrter König! Stärke Gottes, zu allem, was dich herrlich und glücklich machen kann; Stärke Gottes, zu allem, was deines hohen Rangs unter den Sterblichen, würdig ist, sey es Dir, daß die ewige Vorsicht sich an Dir, mit neuen Thaten ihres Schutzes And Segens mächtig bewiesen hat! — Denn Du bist es, den sie besonders mit ihrem Schilde bedeckt, und in grossen Gefahren erhalten hat! Dich hat der Allmächtige errettet, und dich uns von neuen wiedergeben; und neue Freude, neuer Anbruch eines lachenden Glücks, ist uns wieder in Deinem Amlitze erschienen! Um Dich KWrrren unsre Herzen zuerst, wenn wir an das Unglück dachten, das uns mir grossen Verwüstungen drohte! Und wir waren errettet, sobald Du errettet wärest; da wir Dich frei und frölich wieder erblickten, Dir, unserm Beherrscher, Heil und Leben! mit lauten Stimmen zujauchzen konnten! D empfinde! dieß. is das Einzige, was wir jetzt mit aller Ehrfurcht, von Dir bitten, denn wir sind glücklich, wenn Du glücklich bist; Empfinde die Glückseligkeit, die jetzt Dein ist! Welches ist die Glückseligkeit guter Könige? Geliebt zu seyn, von Gott und von Ihrem Volke! Beides, bester König, ist jetzt dein; Du empfanst es schon in diesen Tagen, zu welchen hohen Freuden es

Deine

27

Deine Seele zu erheben fähig ist. — Er, durch den alle Könige herrschen, Er liebt Dich, Dein Leben, Deine Würde, und Dein Heil! Siehe, Er will Dich nicht verlassen! War Cr es nicht, der in grossen Gefahren, als Erretter zu Dir kam? War es nicht Seine Stimme, die Du hörtest: Stehe auf, errette Deine Seele, Dich und Dein ganzes Volk! Ja durch Ihn wurde Dir und uns geholfen; durch Ihn erschien der grosse Tag, dessen hoher Glanz das finstre Trauren unsrer Hütten, auf einmal weggetrieben hat! Nimmer wird Er Dich verlassen, wenn Du Ihn fürchtest! Du wirst ja Ihn nicht verlassen! Den Retter Deiner Seele; den Retter Deines Lebens, wie könntest Du Ihn vergessen! Wie könntest Du von Ihm weichen! O geliebt bist Du von Go«! und von Deinem Volke! Aller Deiner Unterchanen Herzen sind Dein' Jubel und Entzückung strömen sie Dir entgegen, überall, wo Du, als Hert, als Beschützer, als Vater, unter uns einherzeuchst! O verachte sie nicht, die Herzen Deines ganzen Volks, welche sich Dir so willig ergeben; verachte nicht, sie mit dem Segen Gottes glücklich zu machen, den Du in Deinen Händen hast, den der Allmächtige jetzt von neuen Demen Händen übergeben har, damit Du durch die Verwendung desselben, neue hohe Stufen, der Vollkommenheit und Ehre, hinansteigen

MD:

28

as ÄSa

mögtest! O mit welchem Jubel , mit welchen Freuden beschießt sich dieß Jahr Demes uns so theuren Lebens, für Dich und für Dein ganzes Volk! Sie müsse dauern, diese Freude, über Dich, und über Dein Volk! In einem langen Leben müssest Du noch oft das Freudengeschreü Demes Volks, über grosse rühmliche Thaten hören, mir denen Du es glücklich gemacht hast! — Geliebt zu seyn, von Gott, und von Deinen ganzen Volke ; diese Glückseligkeit sey ewig Dein Eigenthum ! Kein Engel des Abgrunds, kein Werkzeug der Hölle, müsse sie jemals Dir emreWn , oder verdunkeln! — Sie erfülle Deine Seele mit hohen Freuden in allen Jahren Deines Lebens, feuce sie beständig an zu göttlichen Thaten, und sey nach jeder göttlichen Chat, Dir schon hier auf der Erde, hohe Belohnung! Sie sey Dir Erquickung am Ende Deiner erhabnen Laufbahn, wenn Du einst spat, unter dem nachfolgenden Geschlechre, begleitet von den Thränen Deines ganzen Volks, in die Ewigkeit hinübergehst ! Jubel dann, und Frohlocken vor dem Throne des Allmächtigen, wenn Du nun als ein ewiger Liebling Gottes und aller seiner Heiligen,, in dem unsterblichen Glanze der Himmel wandelst! Zu einer so hohen Glückseligkeit wolle der Allmächtige mir seiner Gnade Dich segnen, mit dem Mure seines Eingebornen Sohnes Jesu Christi Dich

29

heiligen, mit Ser Kraft seines Geistes, Deine Seele hoch erheben!

Shue es; und höre in deinem Himmel, grosser Gott, diesen Seyen, den wir über deinen Gesalbten aussprechen! Und wenn noch ein andrer Segen ist , höher, als ihn Stervliche bitten und verstehen können, so laß ihn kommen auf Ihn, auf deinen, und unfern Christian! Du wirst die eifrigen Gebete für Ihn nicht verschmähen, welche du selbst mit neuen grossen Wolchatm aus vielen tausend Herzen jetzt zu deinem Throne rufst! Sey immerfort, wie du bisher gewesen hist, Sein Beschützer und ewiger Woichäter! Es müssen umkommen und zunichte werden alle, die jemals wieder nach seiner Seele stehen, alle, die sich jemals mit frechen Unternehmungen an. der Krone, die du auf Sein Haupt gesetzt hast, und an der noch höheren Krone, die einst Seiner Thaten Belohnung seyn soll, vergreifen mögten! Dein Engel flösse sie hinweg! In deinen Namen- und in deiner Kraft sey Er unter uns ein Rächer alles Bösen, ein mächtiger Beförderer alles Güten, ein Vmheidiger deiner Religion, und ein -Bater Seines Volks! An Seinen Thaten und an Seiner Glückseligkeit müsse die Ehre deines Namens ewig verherrlicht werden!

Dank

30

ZV

Dank sey es dir! auch unser Gebet über den Sohn des Rönigs, der einst nach Ihm auf dem Stuhle Seiner Vater sitzen soll, hast du erhört! Du hast dich Seiner Jugend angenommen, du hast mir grossen Wohlthaten für Ihn, dieß Jahr Seines Lebens beschlossen. Befordre du nun selbst, die richtige und würdige Bildung Seiner Seele; sey der Beschützer und Wohlrhäter Seines ganzen Lebens

Vermehrte, grosser Gott, den Glanz und die Glückseligkeit das ganzen königlichen -Hauses! Laß das Band dieser erhabenen Familie, welches deine Hand geknüpft, und jetzt von neuen fest vereinigt hat, immerdar von dir gesegnet seyn! Sie, die hier auf Erden unsre Beschützer und Wohlthäter sind, wollest du mit hohen Freuden belohnen, mit unvergänglichen Ehren Sie schmücken!

Laß, gnädiger und erbarmender Gott, die vielfältigen Wunder deines Schutzes und Segens, Gottesfurcht , Tugend und Heil in unserm Lande mächtig befördern, daß durch deine Gerichte, die Albernern weise, und die Thoren verständig werden! daß die Sterblichen in deinen grossen Thaten, dich erkennen, die Sünder sich zu dir bekehren, die Heiligen auf dem richtigen Wege mit hohen Vertraum gestärkt werden mögen! alles um deiner

Barm-

31

ZT

Barmherzigkeit, um deines eingebornen Sohnes Jesu Christi willen, in welchem allein uns allen Heil gegeben ist, Amen 1 Heilig, heilig, heilig bist du, Hert Zebaoth, und auch unser Land müsse deiner Herrlichkeit voll werden, Amen!

"ä Rh å BP

32

**Retskaffenhed og Oprigtighed, Guds frygts og
Religionens sande Væsen og Hoved-Sag.
afhandlet
i En Præken
paa tredie Søndag efter Nyt-Aar
over**

Evangelium Matth. 8,1-13

til

Ihukommelse af den 17 Jan. 1772.

og

til et Minde og Vidnesbyrd for ydmygede og takopfyldte Gudsdyrkere, og Elskere af Kongens og Landets Frelse.

Ved Pressen udgiven af

Johan Christian Schönheyder

Sognepræst til Triunitatis Menighed.

Kiøbenhavn 1772, trykt hos Morten Hallager, boende i store Fiolstrædet.

2

Tilegnet

min

Ærede og Dyrebare Meenighed

i

Trinitatis Kirkes Sogn.

3

Hvad der behager dig, naadige og forbarmende Gud! hvad dig tækkes, et oprigtigt og retskaffent Sindelaug, det lad os alle vores Dage, have og bevare. Giv at alle vores Vilkaar, alt hvad os i dette vores Forberedelses Levnet hændes, maae lede os til dig, optugte os til at holde dig for vores Tilflugt, vores Haab og Styrke, naar vi erfare at alle menneskelige Ting ere Forfængelighed og Fristelser

4

til Døden som er Syndernes Udgang, og naar vi frivillig kiendes ved os selv at intet Menneskeligt er fremmed for os. I vores Ringhed, Afmagt og Uværdighed lad os tilbede din uindskrænkede Storhed, og med et oplyst Øie agte paa de utallige Beviis og Paamindelser som vores Levnet giver os derpaa. Lad os være opmerkemme paa alle de Advarsler, som strække os med Lasternes Afskyelighed, opmerkemme paa alle de Tilskyndelser som kunne øve os i den retvise Lydighed og Underkastelse under dit Herredømme og din velbehagelige Villie. Hellige os, vores Sindelaug, og vores hele Levnet, med denne Retskaffenhed i Ydmygelse at vandre for dig, og være fuldkomne, at vores daglige Levnet maae bevise Frugter af vores Troe, og gjøre dit Navns Bekiendelse Ære; at vi med et børneligt og takfuldt Hierte maa prise dig: Sandelig Gud er god, imod dem som ere reene og oprigtige af Hiertet. Velsigne til disse Opmuntringer i Dag dit Ords og dine Gierningers Forkyndelse, lad vores

5

Andagt være dig behagelig, og helliget i din elskelige Søns Navn, med hvis Bøn vi paakalde dig: Fader vor etc.

Evangelium Matth. 8, 1-13.

Mine andægtige og elskede Tilhørere!

Enhver som er oplært i Christendommen, og kiender i den Guds Raad til vores evige Salighed, veed at Troen er det eeneste Vilkaar under hvilket JEsu Christi Evangelium tilsiger os Frelse fra Syndens Fordømmelse, og alle Guds Naades og Kierligheds Lyksaligheder; men enhver som ved Troen vil opnaae disse Lyksaligheder, maa ogsaa vide, at denne Troe ikke er en blot Tilegnelse, eller et livløst Samtykke med Forstanden, at give Guds Naades Forjættelser et koldt eller aftvungent Bifald. Alligevel er det saaledes der menneskelige Hiertes Underfundighed, at Mennesker endskiønt de med Forstanden sande med de guddommelige Lærdomme, endda ikke opfylde Guds Villie, endda ikke troe saaledes at de blive salige; hvilken ulyksalig Forskiel imellem den Troe som

6

er død og ufrugtbar, og den som er levende og gjør os salige! Saadan Misforstand er der i det Ord Troen; visselig en urimelig Ting, at troe og tillige ikke troe. Men vi skulle blive eenige med os selv, og Tvetydigheden skal forsvinde, saasnt vi erindre, hvad Meening dette Ord indbefatter. Det samme Ord Troe, bemærker ogsaa Troeskab, Oprigtighed, Retskaffenhed, at omgaaes med en Ting som er os betroet, eller opføre os imod en Person under hvis Osyn eller Magt vi ere, eller som vi staae i Forbindelse med. Dette er Grundloven og det forudsatte Vilkaar til alle Menneskelige Forpligtelser, dette er den Fordring vi gjøre paa andres Omgang mod os, og paa deres Omdømme om os; Troeskab og Retskaffenhed fordre vi af alle, og denne Anseelse begiere vi at have hos alle. Men det samme Sindelaug, skal ogsaa Troen efter JEsu Christi Evangelium være hos de Christne som ved Troen ville have Syndernes Forladelog Guds Naade; at være troe imod Sandheden, troe imod Gud og JEsus Christus, det er, at bevare denne Ihukommelse i vores daglige Levnet, at lade disse være de største og uforanderligste af alle vores Forpligtelser, at anvende til vores Bestyrkelse i dem alle vores Vilkaar, og alle Hændelser som møde os. Denne Troeskab eller Retskaffenhed er det, hvormed Gud selv underviser de

7

Troendes Fader, Abraham, at dyrke ham og hans Venskab. Vandre for mit Ansigt, kom mig ihu, og min Nærværelse under hvis Tilsyn alle dine Dage alle dine Gierninger, ere, og vær saaledes fuldkommen, 1 Mos. 17, 1. Dette Sindelaug er det som fremstiller os den ædle Eenfoldighed og den retvise Frimodighed med hvilken Hovedsmanden af Capernaum taler og handler, og som forhvervede ham den Lovtale af vores Frelseres Mund: Saadan Troe haver jeg ikke funden i Israel.

En lærerig og vigtig Betragtning for os alle mine Elskede Tilhørere! at overbevise os, og daglig bringe os det i Ihukommelse, at vores Troe formedelst hvilken Gud vil være forsonet med os, og gjøre os evig salige, at denne Troe paa JEsus Christus, er Oprigtighed og Retskaffenhed, og skal saaledes oprinde, bevares i Hiertet og udøve i det daglige Levnet. Men jeg vil denne Gang leede Eders Andagt videre ud, og forklare denne Retskaffenhed, som det sande Væsen af vores hele Gudsdyrkelse; jeg ønsker at vi alle maa anvende denne Anvisning at takkes Gud, til den Frelses værdige Ihukommelse som efter Kongelig Befaling i de Christnes Forsamlinger paa denne Dag skal hellig-

8

holdes. Der er vores Dyrebareste Konges Villie, som jeg mener at efterkomme, ved at handle om denne Gud behagelige Sinds-Egenskab, fra hvilken vores Taksigelse, vores Ydmygelse, vores Bøn til Gud, maa have sit Væsen og sin sande Værd. Maatte een Aand af Oprigtighed og Retskaffenhed beherske alle de Christne, som i Dag have forsamlet sig for den Allerhøjestes Ansigt! Hvo af os mine Elskelige! vilde ikke ønske dette for sig og sine Brødre? Med dette Forsæt derfor, og til dette Øyemed at gjøre vores Takkes Offere Gud behagelige,

under mig Eders Agtsomhed, til at forestille den Retskaffenhed, som skal give vores hele Gudsdyrkelse sit Væsen og sin Værd; det er: Stadighed og Øvelse at anvende alle Vilkaar og Hændelser af det daglige Levnet til vores ydmygelse for Gud, til hans Ære og Tilbedelse, til Overgivelse eller Underkastelse under hans Villie og hans Bud. Ved disse tre Kiendemærker paa Retskaffenhed kaster Eders Øyne paa den ædle Mand i vores Evangelium; Skønner hvorledes han i sin Tieners Lidelser lider selv, og for hans Skyld ydmyger sig for den guddommelige Læge. Undres over hvilke sunde og værdige Begreb han gjør sig om vores Frelseres guddommelige Almagt at befale endog fra-

9

værende over Sygdom og Helbred, Herre der er for meget at du gaaer under mit Tag, men tael kun et Ord, saa bliver min Tiener frisk etc. Endelig bliver nidkiære derover, med hvilken frivillig og uskrømtet Underkastelse han bekiender, sig og alle menneskelige Ting at høre ham til, og lyde ham. Ogsaa jeg, som er kun et Menneske, og dertil staaer under Øvrighed, naar jeg befaler, bliver adlydet etc. Til disse tre Hensigter lader os lære Retskaffenhed at kiende, og legge Flid paa at have den: Til at kiende vores menneskelige Ringhed og vores fordærvelige Trang, og deri vores almindelige Uværdighed for Gud. Det skal være min første Deel. Til at fatte og vænne os til store og tilbedelsefulde Tanker om Guds Majestæt, og rodfæste dem i os, derom skal min anden Deel handle. Til at styrke os i vores uforanderlige Underkastelse under ham, og Hengivenhed at gjøre hans Villie. Dette er den tredie Deel.

I.

Det første af Retskaffenheds Egenskaber, og Prøver er, at vi kiende os selv, at vi ere Mennesker, og derfor intet Menneskeligt holde fremmed for os. Men dette skal be-

10

vise os vores Uværdighed for Gud, og vores Trang til Naade og Frelse hos ham.

Mennesket fornægter eller forglemmer sig selv, naar han udelukker sig fra det usigelig store Rige af Skabninger paa denne Jord, fra de Vilkaar under hvilke hans hele Kiøn er indbefatter; naar han glemmer hvilken liden og ubetydelig Deel han udgør i denne Guds Huusholdning, under hvilken saa talrigt et Kiøn af Mennesker, saa mangfoldige Slægter Dyr, saa utallige levende og livløse Skabninger have hver sin Plads, sin Orden, sit Ophold, og sit Tilsyn under den al raadende Hersker. Sandt at Guds uendelige Forstand og uindskrænkede Omhue kiender dem alle, nævner hver een ved Navn, beskikker enhver sin Tid, sit Sted, sine Vilkaar; men kan vi vel synes os selv at være noget i vores Øyne, uden før saavidt vi tænke os under det Almindelige, hvor vi næsten tabe os selv i denne Mangfoldighed. Saaledes lærer os David. Psalm 8. Naar jeg seer Himlen dine Hænders Giermng, Maanen og Stierne som du bereder, hvad er Mennesket? hvad jeg den eene under denne grændseløse Viide af Verdener og deres Beboere? hvad et Menneskes Barn? mon han er værd at du ihukommer ham? Visselig intet kan jeg gielde i mine Øyne, uden naar jeg tænker mig med al den-

11

ne uendelige Mangfoldighed indbefattet under een Faders, een Herskeres Forsyn og Bestyrelse!

Kan den Retskafe som kiender sig selv, da undgaae det, at tilegne sig selv alle vores Kiøns fælles Vilkaar, at tage Deel i der Menneskelige Kiøns almindelige Forkrænkelse, som vores fælles Byrde og ydmygelse? Nei han maae bøie sig saaledes, saa tit han med et ynksomt Hierte er Vidne til sine Brøders Elendighed, til alle de Lidelser ved hvilke deres Liv og deres Lyksalighed fortæres; ja endog saatit hans bedre Siel forfærdes, for de vilde Uordener i hvilke de tøjlose Lyster, bortføre Synderne; saatit han skielver for det Svælg af Ulyksalighed, som han seer aabner under Lasternes Fødder; thi, tænker han, er det dog ikke de samme Forvildelser, de samme Synder hvis Sæd har forgiftet min Natur som deres, de samme Lyster hvis Magt jeg ogsaa føler i mine Lemmer, og hvilke let nok kan føre mig i deres Trældom. Saa lader han sig advare, roeser sig ikke i andres Fordærvelse, naar han seer de Ugudeliges Ulykke komme over dem som et Uvæir. Hans vise Frygtsomhed lyder Apostelens Advarsel. Rom. 11, 18-22. Kors dig ikke imod de afhugne Grene, med hvilke du var indpoded paa en Rod, De ere afhugne i deres

12

Vantroer, men du har staaet nogen Stund ved Troen, vær ikke hovmodig men frygt. Hvilken Roes, at vores Kiøn, at vores Staat hvis Medborgere vi ere, at vores Christenhed af hvilken vi ogsaa bære Navnet, opfører saadanne Vanskabninger, Lasternes Trælle, Misdædere som længe have nydt Hæder og Belønning, indtil de endelig udstødes af det menneskelige Selskab? Er der Roes eller Beskiemmelse, hvad i disse Dage er hele Landets alle Byernes, alle offentlige Steders, og private Samlingers Materie, at saa afskyelig en Misgierning, og nogle faae Ryggesløses Forførelse har kunnet sprede sin Forgift iblant os? Kan vi med Ligegyldighed eller med en uviis Latter see derpaa, at i en Stad hvis Borgere vi ere, hvis Forsyndelser ogsaa over os raabe til Himlen, saa mange Indvaanere have besmittet sig med Baal-peors skamløse Afguderie (4 Mos. 25.) og

Handel, at saa mange Ureenheds Vaaninger, i et Opløb hvor ikke Nidkærhed for Dyden tilskyndede, men en nye løsgiven Last hos den ringe Mængde, Lysten at røve rasede, bleve tegnede med Forbandelse, og nu staae der til Ødeleggelsens Vederstyggelighed? Der høres aldeles Horerie iblant eder, skrev Apostlen til de Christne i Korinth, lader os gjøre Anvendelsen deraf; og I ere opblæste, og have ikke langt heller sørget; Eders Roes er ikke smuk; vide

13

I ikke at en liden Suurdei, gjør den hele Dei suur? 1 Kor. 5, 1-6.

Er det da Retskaffenhed at føle vores Kiøns Beskiemmelse ved Lasterne, vores Fædrelands Strafværdighed og Frygt for Dommens Udbrydelse; er der Retskaffenhed at ihukomme vores medfødte Fordærvelse og mægtige Tilbøyelighed til det Onde, at see i den Mængde af Ondskab alle vores Fristelser og for hvilke vi let nok give efter; hvad maa da Oprigtighed imod os selv og Sandfærdighed lære os, uden, at ydmyge os med Bedrøvelse over Synderne, at bekiende vores Uværdighed for Gud, bekiende at vi alle ere Syndere, alle fattes vores Roes hos Gud. Rom. 3, 9-23. . Kan noget sømme os mere, os til Afvigelse og Overtrædelser hengivne Mennesker, end denne Bekiendelse; at vi ere al Naade al Miskundhed uværdige, men at vores Nød og vores fortvilede og uden en almægtig Forbarmelse hielpeløse Trang, denne allene gjør os dristige at trænge os til den Allerhøiestes fri Naade? Hvad skal vi sige dertil mine Tilhørere! at denne Ydmygelse for Gud koster de usle men forblindede Mennesker saa meget, at de undslaae sig for den, flye for at kiende sig selv, forhærde sig imod denne Overbevtisning? hvilken Uret« skaffenhed! Løgnagtighed! Gienstridighed! Ak i Dag i der mindste lader os være retskafne,

14

og ydmyge os, at vores Tilflugt til Gud, maae blive vores Konges, vores Fædrelands, vores alles Frelse, og denne Dages Høytid opnaae sin Hensigt, og vinde vores forbarmende Guds vores Frelseres Velbehag.

II

Med denne Retskaffenhed skal vi blive i Stand til at fatte store og værdige Begreb om Guds ophøvede Majestæt og hans Gierninger, og at vænne os til at omgaaes med disse Tanker.

Det er intet uden Retskaffenhed eller Optighed imod Sandheden, naar vi sætte os hen, over alt hvad vores Begreb og Nemme kan formaae, naar vi ville tænke Gud, og tilbede saaledes hans usporlige Egenskaber og Gierninger.. Den allerførste den visseste og væsentlige Forestilling om Gud er denne at han er uden Lige, ophøyet over alt Endeligt, over alt hvad vi kunne forstaae eller tænke. Dette er den første af Guds Egenskaber som indeslutter alle øvrige, den nemlig som i Skriften kaldes hans Hellighed. Hellighed naar det siges om Gu betyder ey allene, den uendelige Skilsmisse formedelst hvilken al Udyd alle Lyder ere langt borte fra ham: men dette Ord bemærker

15

hans guddommelige Ophøjelse over alle andre Væsener uden for ham, formedelst hvilken slet ingen anden Ting enten i Himlen eller paa Jorden kommer ham nær, eller fortiener at nævnes ved Siden af ham. Saaledes er det den ikke allene meest veltalende, men endog den eeneste kun sømmelige Lov-Sang som de øverste Engle omkring hans Throne tilbede ham med, i den Himmelske Henrykkelse hvor Propheten saae Guds Herlighed. Jes. 6, 1. Hellig, hellig, hellig er Jehova Zebaoth al Jorden er fuld af hans Ære. For Mennesker er det derfor Retskaffenhed eller Nidkierhed for hans Ære, at vi holde os til den samme Tilbedelse saa tit vi ihukomme ham, at vi aldrig tænke andet om ham. aldrig vente andet fra ham end hvad som er Stort Underfuldt, og hvorimod alle menneskelige og jordiske Anslag og Betænkninger blive til Afmagt og Daarlighed. Har ikke Gudselv givet os den merkeligste Underviisning at det er hans Villie, at vi skulle saaledes tænke om ham, da han har sat den Prøve paa vores Troe til ham, at blive salige ved saadan en Forkyndelse, og saadanne Sandheder, som ere for den verdslige Fornuft, den største ydmygelse, eller Daarlighed, nemlig Forkyndelsen om Syndernes Forsoning ved Gud-Menneskets Død paa Korset? Saaledes undsaae Apostlen Paulus sig

16

ikke at beskrive Christendommens Lære. 1 Kor. 1, 19. Der er skrevet: Jeg vil fordærve de Viises Viisdom, og til intetgiøre de Forstandiges forstand. Hvo er en Viis! hvo er en Skriftklog? hvo er denne Verdens Randsager? har ikke Gud gjort denne Verdens Viisdom til Daarlighed? Thi efterdi Verden formedelst sin Viisdom ikke kiendte Gud i sin Viisdom, da behagede det Gud formedelst den daarlige præken at gjøre dem som troe, salige. Men vi præke den korsfæste Christus, Jøderne til Forargelse og Grækerne til Daarlighed. Ingen af Guds Gierninger kan forlignes med dette over alle Ting underfulde Beviis paa Guds Herlighed; men denne store Tildragelse som kun eengang kunde skee, har havt Følger, som ligesaa meget maa sætte os »Forundring, og henvise os til den ydmyge Tilbedelse af hans Ubegribelighed. Jeg vil allene nævne Christendommens Plantelse og Udbredelse i Verden.

Men det er ei allene i disse sielne og umiddelbare Guds Viisdoms og Magtes-Virkninger, at HERrens Arm er aabenbaret. Hver Tidsalder kan mindes saadanne Tildragelser, hvormed Menneskene, enten med eller imod deres Villie har maat-

17

ret skiønne det usynlige Forsyns Mellekomst. Og sandelig endnu tiere vilde Menneskerne see denne Guds vældige og uforventede Styrelse af alle Menneskelige Ting, dersom deres Eftertanke var oplyst og blev ledsaget af Retskaffenhed imod Gud. Den retskafne Gudsfrygtige har den Skarpsynedhed at opdage, hvorledes Guds Raad, og almægtige Bestyrelse virker i de Hændelser, som for Menneskers Øine lader at være, enten Menneskers Gierning, eller blind Skiebne. Den retvise Gudfrygtige veed, at ikke der Allermindste hændes ved en blind Skiebne, han veed og har erfaret det, at just de allermindste, de usynlige Omstændigheder i de Ting, der skee i Verden, ere dem, hvorved Guds usynlige Bestyrelse lader de allerstørste Forandringer komme til Virkelighed. Den retvise Gudfrygtige agter derpaa, han venter at see det, og det lykkes ham at sinde, hvorledes Forsynets Retfærdighed beskikker Rationens Opkomst eller Undergang ligesom Religion og Dyd holdes i Ære iblant dem, eller trædes under Fødderne. Maae han tit see, at den Ugudelige, opvoxer og blomstrer som en Plante nden Roed, at han er tryk i Ryggeløshed, opreiser sit Hoved, over Vold med sin Arm, og taler stolte Ord imod Himlen; det forstyrrer ikke hans Bestandighed. Han seer, at Hevnen langsom følger efter, nærmer sig og

18

endelig bryder ud; han veed og er taalmodig i denne Forventning, at Gud prøver de Godes Troeskab, leder dem efter sit Raad og endelig antager dem til Ære, David har lært os denne Skarpsynedhed, de Retskaffenes Viisdom, som giennemæænger al den Taage, i hvilken alle Omskiftelser as Menneskenes Skiebne er indviklet, og seer paa HERrens Haand, hvis Magt allene beskikker alle Ting. Ps. 107, 40. Han udøste Foragtelse paa Fyrsterne og lod dem fare vild i det Øde, hvor ingen Vei var. Men han ophøiede en Fattig af Elendighed og satte deres Slægter, som Faar paa en frugtbar Græsgang. De Oprigtige skal see det, og glæde sig, men al Uretfærdighed maae lukke sin Mund til. Hvo er viis, han skal bevare disse Ting, og han skal forstaae HERrens Miskundheder? Vi have oplevet det mine Brødre! hvad i Aar og Dag har været mange Retskaffenes Suk, og ængstelige Forventning; endelig maae: den frække Uretfærdighed lukke Munden, og med Tænders Gnidsel bekiende, at der var en Gud, hvis Hevn blede paa Misdæderne og mod hvis Helligdomme det var daarligt at opreise sig. Vores Mistrøstelse er beskiemmet; thi hvor mange iblant os har været saa vise, da vi saa Synderen voxe op og blomstre, at ikke lade sig bedrage af hans skinnende Lykke, at ikke fryg-

19

te for hans Trods, da han satte sig selv til en Fyrste? hvor mange har været vise, og seet ham iklædt med Forhaanelse for Gud, seet ham fare vild i det Øde hvor ingen Vei var, da han foer frem paa Ærens og Overflødigheds og Vellysternes Bane? Saa lader os da i det mindste efter at dette er skeet, hvortil mange har maattet sige: Hvo havde tænkt dette? lader os forstaae det Under, som er skeet for os, og bekiende at det var Gud, Dommerens Arm, som vilde lære os sin Frygt, og med mægtig Frelse hiemsøgte os.

III

Det er for den Retskafne en vigtig Om hue at famle i sin Siel store og værdige Tanker om Gud og hans Egenskaber og at bevare hans Ære og Tilbedelse, at forvente hans Egenskabers Herliggiørelse endog da naar de synes at være formørkede. Men Retskaffenhed sætter dette sit Sindelaug imod Gud ogsaa i daglig Udøvelse, ved Underkastelse under hans Ledighed, og Stræbsomhed at gjøre hans Villie. Lader mig, mine Elskelige! endnu i min tredie Deel vise, hvorledes retskafne Christne ogsaa til denne Hensigt skulle anvende deres Opmerksomhed paa alle Vilkaar og Hændelser af det menneskelige Levnet. De ere uforglemmelig overbeviste om

20

Retfærdigheden og Billigheden af denne deres Overgivelse til Gud; de lade sig ved deres daglige Levnets Forfatning og mødende Tildragelser opmuntre og tilskynde dertil; de paaskiønne deri Forsikringen og Vilkaaret, hvormed de sætte deres Tillid til Guds Venskab og Beskiernelse.

Retskaffenhed anseer sin Underkastelse under Guds Villie og Redebondhed at lyde ham, ei allene for uforanderlig Nødvendighed, men den anseer det for sin allerdyrebareste Forpligtelse at opofre sig aldeles til Guds Velbehag. Den virkeligste og værdigste Tanke, med hvilken vi kunne forestille os Gud, er denne : At af ham og ved ham og til ham (til hans Ære) alle Ting ere Rom. 11, 36. Ham, ved hvis Villie alle Verdener og hvad der er i dem ere til, og opholdes; ham, hvis Vink hele Naturen adlyder, ham bør de fornuftige Skabningers fri Villie tilhøre; efter hans Love bør de føie sig, dersom de ville have den Lyksalighed, som allene er af ham; og ved ham, og til ham; af ham betænkt, da han gav dem deres Naturs Indretning og deres Lives Maal, ved hans Kundgiørelse og Ledsagelse dem meddelet, og til hans Herliggiørelse udført og

fuldkommet, naar de ophøies til hans Efterlignelse og hans Kierligheds Samfund. Men hvor meget mere maae de Skabninger ydmyge sig,

21

og underkaste sig, som fra deres oprindelige Fuldkommenhed faldne, til Synd og Fordærvelse overgivne, og hans Maade og Kierlighed aldeles og evig uværdige, ere gienløste ved der allerstørste og guddommelig herlige Under af Viisdom og Forbarmelse? hvis Eiendom maae deres hele Væsen, deres fri Villie, deres stadigste Omhue at blive ham taknemmelige og velbehagelige være? efter hvis Vink maae deres Gierninger bestyres, uden hans, som ved sin Opofring købte dem fra den ævige Trældom under Mørkhed og Fordømmelse, til at blive nye Skabninger, nye Guds Udvalte og salige Børn? Er det andet end Retskaffenhed og Oprigtighed, som gjør denne Slutning: Er een død for alle, JEsus Christus opofret og død som Forsoner for alle, saa ere alle døde, alle som ere døbte paa hans Død og ville have Deel i den; og han døde saaledes for alle, at de, som ved hans Død leve, fremdeles ikke skulle leve sig selv, ikke deres egen Villie, ikke deres Lyster, men ham som er død og opstanden for dem. 2 Kor. 5, 15. Hvilken forpligtende og indtrængende Formaning formedelst denne Guds Barmhiertighed, at overgive os selv til Oftere, levende, hellige og Gud behagelige Offere! Rom. 12, 1. Hvor uforanderlig og hellig er den

22

ne JEsu Christi Gienløftes Forpligtelse. Inten af os lever sig selv og ingen dør sig selv, leve vi, saa leve vi denne vores HERre, døe vi, saa døe vi ham, saa vi enten levende eller døde tilhøre ham; thi derfor er Christus død og opstanden og bleven levende, at han skulde være HERre over Levende og Døde. Rom. 14, 2.

Den retskafne Christen, fom har Følelse af Taknemmelighed, Kierlighed og Hengivenhed imod disse saa usigelig dyrebare Forpligtelser: seer ogsaa og glædes ved at see saadan Indretning og Orden af Guds Huusholdning i sit daglige Levnet, som daglig minder ham paa hans Underkastelse, og Lydighed imod Gud. Hvorfra alle de indbyrdes Forbindelser, med hvilke Menneskenes Forhold imod hinanden, deres Omgang og jevnside Omhue for hinandens Vel og den almindelige Roe og Lyksalighed, have deres Orden, deres Grundvold og indbyrdes Befæstelse? Hvorfra den uforkrænkelige Hellighed, som omgiver Lovene, som haandhæver Fyrsternes Befalninger, som sætter Undersaatternes, endog de ringestes Rettigheder i Sikkerhed? denne gyldne Kiede fra det fattigste Straaleie indtil Thronen, formedelst hvilken de Ringere adlyde og de Mægtigere befale, og disse

23

igien adlyde andre, som atter indtage Befalninger fra dem, som ere over dem; denne Kiede, formedelst hvilken enhver er sat i sin Post, i sine Vilkaar for at tiene andre, og den som er ypperligere er des fleres Tiener; hvorhen gaaer denne Kiede uden til Fodskammelen af den Throne, fra hvilken hele Menneskeligheden har sin Indretning, sin Oprindelse, sin Vedligeholdelse, under hvis Bestyrelse utallige Verdener løbe i deres umaalelige Baner, Soele og Jordkloder have deres uforanderlige skifter, og Aarstider, indtil de have opfyldt deres Tilværelse og komme tilbage til det Intet, hvorfra de ved Almagtens Bliv udgik? Den retskafne Gudsdyrker, som er oylst, og glæder sig ved at paaskønne, hvorledes al denne Orden kommer fra den almægtige Skaber og Lovgiver, som efter Maal og Tid og Vægt gav sin hele Skabning, dens Indretning, og hver enkelt Ting sit Væsen, og sin Forbindelse med andre, han seer det og bliver daglig paamindet, at han ogsaa til sin Lyksalighed lever under dette uindskrænkede men velgiørende Herredømme; daglig priser han sig lykkelig at udgiøre for sig og med sine Vilkaar en Deel af denne tilbedelseværdige Huusholdning, at han i sit Kald, i sit Embede ikke tiener Mennesker, men Gud. Hvilken ærefuld og velkommen Erindring for ham: Jeg er er Menneske, og det under Øvrig-

24

hed, men jeg har under mig andre, som jeg siger til, gak! saa gaae de, kom hid! saa komme de, til min Tiener gjør dette! saa gjør han; det andre bevise mig, det jeg fordrer af dem, maae jeg ikke bevise det ogsaa imod Gud? ikke ogsaa den Underkastelse, den frivillige Lydighed og Troeskab imod vores fælles og allerøverste Herre? Har jeg Ret at fordre og imodtage denne Underkastelse, disse Tienester af mine Medmennesker, uden under det Vilkaar, at jeg overgiver mig med dem til at giøre hans Villie, som er Grunden til deres Forpligtelser imod mig?

Saaledes paamindes den Retskafne hver Dag, ved hans daglige Omgang med Mensker, hvad han skylder Gud, men han finder i denne sin frivillige Hengivenhed til sine Forpligtelser, Retskaffenheds Belønning og daglige Opmuntring, thi derved har han Tillid og glædefuld Forsikring, at love sig Naade og Velgierning fra den Allerhøieste, som han saaledes kiender at være alle Menneskers Fader og Forbarmer. Under dette Vilkaar af sin frivillige Overgivelse til Gud, har han den Frimodighed, med hvilken den værdige Høvedsmand vender sig til vores Frelser. Tael kun eet Ord, saa bliver min Begiering opfyldt. Intet kan være uforanderligere og helligere Nødvendighed imellem den Mægtige, og den Trængende, hvis hele

25

Vel og Frelse staaer i hans Haand, end dette at den som trænger underkaster sig sin Velgjører, og for hans Lydigheds Skyld fornæg« ter sin egen Villie; paa dette Vilkaar er det da ogsaa, at den Retskafne allene begier og venter Hielp og Bønhørelse hos Gud. Men dette Sindelaug er det, som har Troe og Tillid i Følge med sig, naar Mistillid og Tvilsomhed har sin skiulte Aarsag i et gienstridigt og mod Gud utroe Hierte. Det er i Almindelighed en god Samvittighed, som gjør frimodig, og det giver Frimodighed til Gud, naar vores Hierte har det Vidnesbyrd, at vi ingen højere Ønsker have, end at behage Gud, og at vi med troelig Flid arbeide paa at blive daglig stærkere i at overvinde det Onde, og at fornegte alle Lysternes Tillokkelser, at blive daglig mere lydige imod de ædle Tilskyndelser af vores Guds Kierlighed og hans Velbehag over os, daglig mere færdige at opfylde vores Kald med alle de Dyder, som vi i alle vores Vilkaar, i vores Stand og Embede have Leilighed til. Kan endskiønt en Christen aldrig være tilfreds med sin ufuldkomne Dyd, saa kiender han dog den faderlige Forskaanelse, som tilgiver hans Skrøbelighed, og lader hans retskafne Hierte sinde det Guds Velbehag, som hans Gierninger ikke kunne fortiene. Denne trøstefulde Tillid lærer Apostlen Johannes de Retskaffene: Naar kun dette Hier-

26

te ikke fordømmer os, saa have vi Frimodighed til Gud, og hvad vi bede om, der skal vi annamme af ham, thi vi holde hans Bud, og gjøre de Ting, som ere velbehagelige for ham. 1 Joh. 3, 22. Saa gielde vores Bønner noget hos Gud, saa tør vi selv svare os, at vores Begiering og vores Paakaldelse er hørt og antagen hos ham. En børnelig Lydighed imod Gud virker ogsaa en børnelig Tillid til ham; og dette prøver den retskafne Christen i sit daglige Levnet, dertil benytter han sig af sine forbigangne Dages Erfarenhed, af sin Opmerksomhed paa det, som hver Dag endnu møder ham, og af de Hændelser, hvilke han endnu i Fremtiden

gaaer i Møde.

Dette er da mine Elskelige! det Billede paa Retskaffenhed og Oprigtighed, hvilket jeg ønsker at maatte trække vores Agtsomhed saaledes paa sig, at vi dømme, om det ligner vores Sindelaug imod Gud, og Tænkemaade og Sæder i vores Christendoms Udøvelse; eller om det gjør os Bebreidelse, og forekaster os den uundskyldeligste Sinds Tilstand, Uretskaffenhed og Mangel af Retsindighed. Er der mueligt, at vi ikke høre vores indvortes Vidne, som kalder vores Hierte til Regnskab,

27

hvorledes det i Dag er sindet imod Gud? med hvad for Følelser, enten Beskiemmelse og Bluefærdighed, eller Forfærdelse og Ydmygelse, eller frimodig Taknemmelighed og børnelig Glæde, vi ihukomme den store Gierning, som disse Dage forkynde? den hans Gierning (thi Guds udtrakke Arm var det vi saae, alt for synlig til at kaldes en Hændelse) som aldrig nok kan ophøies, aldrig nok eftertænkes og bevares til en udødelig Opmuntring at frygte Gud og tilbede hans Barmhjertighed, og skielve for Ryggeløsheds ødeleggende Yttrelser, skielve for dens første Grøde, hvorfra den udspirer, Forfængelighed og Utroeskab imod Religionen. Eders alles Samvittighed tale i Eder mine Tilhørere! om der er Retskaffenhed i os til at ihukomme denne Gierning, til at lade Gud vores Forbarmer og Frelser skee Ret, og at dømme med Sandhed om vores Fordærvelse eller snart Ødeleggelse, under hvilken vi vare hensolgte! Enhver Betænksom iblant os saae det rædsomme og skumle Mørke over vores Hoveder, saae den ængstelige Skye, som var stegen op fra Afgrunden, daglig blev sortere, og svanger med Ulykke hvert Øieblik truede at bryde ud over os. Saa synlig var Ugudeligheds og Bespottelses afskyelige og skrækfulde Fremgang, og deres Magt at omskabe allerede

28

38

denne Verden og Menneskeligheden til Helvede, blevne. Der sømmer os da vi tale om en Sag, som først med Retfærdigheds Fakkelt skal oplyses, og endnu er under Dommernes Randsagelse, at oppbie den Dag, som skal bringe for Lyset hvad som var skiult i Løndom, og aabenbare Hierternes Raad. Men hvorledes vi, hvorledes Statens Borgerne, deres Fædrenelands og Kongens troe Venner, hvorledes alle de, som kun frygte Gud, og, om ei elske Religionen, dog ønske at lære at elske den, skulle skiønne paa det, som er skeet iblant os, det vil jeg kortelig, og jeg ønsker mine Elskelige! med Eders alles Samtykke, at vi med eet Hierte og een Mund maae forkynde vores Guds Roes, forestille: Hvad skal jeg ringere kaldet det, end en Sammenrottelse af Satans Rige selv, eller vist til en Erobring for der, opspunden. Dette ulykkelige Misfoster havde bygt sit frække Sæde næst ved Thronen, og klæder sig i den Anseelse og Værdighed som den ypperste Raadgiver, og Zepterets nærmeste Fortroelige. Men ikke saaledes, som Historien ellers minder utroe Tienere og forræderske Embedsmænd, som for deres Vindings eller ÆAres, for et stort Navns Skyld, falde paa onde Anslag; ikke dermed allene lod disse Ugudelige det være nok. De havde

29

raadslaaet ei allene over Landets Roelighed og Velstand, eller over Kronens og det kongelige Huses Ære; De havde intet ringere foretaget sig, end at berøve det ulykkelige Fædreland, Religion og dens Oplysning, Dyd og Orden med alle dens velgiørende Virkninger, at besmitte alle Pligternes Helligdomme; de vilde (thi denne

var deres Viisdom og Religion) indføre Spotternes Lære, og Vellysternes Afguderie.

Allerede syntes os at see disse Templer reise sig; allerede moednedes deres Anslag, og truede enten de Christnes Bestandighed og Borgernes Troeskab, eller og deres Blod. Ja mine Tilhørere! jeg maa sige de Christnes Bestandighed truedes; thi hvor sørgelig forblindes de fattige Mennesker, naar de see den Ugudelige klædet i Hæder og Overflødighed? og saae vi ikke, hvorledes denne Synder havde en Flok omkring sig, som vilde søge hans Ansigt, og snart tilbad for Guld-Billeder. Daniel. 3, 7. Imidlertid ængstedes de Retskafne: Gud syntes at have skiult sin Arm, og at lade sin Hevn slumre. Dog, lovet være hans guddommelige Evangelii Kraft! dog var endnu en ufordærved Sæd af hans Dyrkere, dog var endnu hemmelige og offentlige Tilbedere, hvis Bønner gior-

30

de sig til en Muur for den indbrydende Fordærvelse. Kongens Huus havde endnu den vise og af Gud udkaarne Kongelige Moder Juliane og hendes Prinds den elskværdige Frederik, af Gud opholdne til denne mere end jordiske Ære, at være Kongens Skyds-Engle. Store blive deres Navne i Efterkommernes Minde! men herligere endnu deres Navne i de u dødelige Boeliger, naar hines i Historien med Forbandelse tegnede Navne, længe siden ere forglemte! disse bad, og raad slog, og vovede dem selv; men de opbiede den Time, som Guds Viisdom selv betegnede dem, og endelig beviiste Udfaldet, hvad Guds Prophete havde lagt de Retskafne i Munden. Jes. 8, 9. 10. Gjører Selskab og bliver dog sønderknusede, omgyrter Eder og bliver dog sønderknusede beslutter et Raad, og det skal dog blive til intet, taler et Ord, og det skal dog ikke bestaae, thi med os er Gud. Et Lynild gik ud fra det Mørke, hvori den Almægtige havde skiult sig, og hans Torden traf, og sønderknusede Afguden. Med os var Gud, o! hans Tilbedelse og Frygt komme over os! endelig blev den afskyelige Taage, i hvilken vi og vores Ypperste og Folket var ligesom med en Fortryllelse fra Mørkheds Fyrste idd sluttede, adspredet. Vi

31

vaagnede og var som de Drømmende. Saa uventet, men ligesaa naadig og lemfældig var den Frelse, hvilken Gud i denne Nat, en Belsazars Nat for de nu moedne Misdædere (Dan. 5) udførte. Vores Frygt, vores Bymringer ere borttagne fra vores Hierte, og vi — hvad skulle vi nu gjøre? Skal vi nu lade denne Hændelse, som faa mange andre Beviis paa Guds Naade og Forskaanelse over os, døe bort i Forglemmelse? Væ os da! saa maatte denne Frelse blive henlagt for os til den Skat af Vrede, som upaaskiønte og foragtede Velgjerninger samle for et Folk, som længe men forgiæves har været baaren paa Guds Ømheds og Miskundheds Arme. Saa maatte denne saa udmærkede Besøgelses Dag blive for os en skrækkelig Forbetydelse om vores Folkes og Fædrelands Overgivelse til Ulykker, til Ødeleggelses uformidelige Dom; vores egen Samvittighed, vores onde Hierte, som følede Uretskaffenheds Fordømmelse i sig, maatte forkynde os vores Forkastelse fra Guds Ansigt. For denne Ulyksalighed lader os forfærdes, mere end for alt det Onde, som hine Syndere havde raadstaaet at gjøre os; lader os skielve derfor, at vi ikke i Dag med en hykkelst og svigfuld Taksigelses Højtid, blive vores Fædrelands, vores egen Lyksaligheds

32

Forrædere! Lader os advare os, og væbne os imod denne saa syndige Glemsomhed, med Mosis Ord til sit Folk, hvilke vi daglig sige til os selv. 5 Mos. 32, 3-7. Jeg vil præke om HErrs Navn, giver vor Gud stor Ære! Han er Klippen og hans Gierning er fuldkommen. Men de have fordærvet sig forham, de vare ikke hans Børn, det var deres Lyde, en forvendt og forvirret Slægt. Skulle I giengielde HErren dette, du daarlige og uvise Folk? er han ikke din Fader, som haver kiøbt dig, han, han gjorde dig og beredte dig. Kom ihu de gamle Dage, betænk Aarene fra Slægt til Slægt. Spørg: din Fader Nei ikke eders Fædre, Indvaanere af Danmark! behøve I at spørge; Kommer det ihu, hvad vi alle have oplevet; hvorledes for ti Aar vores Land truedes med en overvældende Strøm fra Østen, som var traadt over sine Breeder, og nærmede sig vores Grændser. Vores Afmagt spaaede os, at vores Land vilde blive et Rov for Krigen, og vores onde Samvittighed spaaede os den Allerhøiestes Domme, som vilde hiemsøge vores Synder, og Utroeskab imod ham. Endda borttoges vores Forfærdelse: de Hære, som stode færdige at angribe os, adsprededes: og forventet lige-

33

som fra Himlen nedskienkede os Freden,

uden at vi med eet Lides Opofring, eller

med en Egn eller Agers Forøvelse havde kiøbt den. Denne den anden Prøve paa Guds Godhed og Forbarmelse, hvorledes ville vi bruge eller Misbruge den? Kun

Retskaffenhed, det lader os stræbe at bevare, saa vil denne Guds Gierning blive os underfuld og dens Ihukommelse dyrebar. Med Retskaffenhed lader os bekiende vores truende og raadvilde Fordærvelse, hvis Aarsag ei hine Misdæderes Ondskab allene, men ogsaa vores Udyder var. Med Retskaffenhed lader os give Gud allene Æren, og med nye Løfter for ham forpligte os til at elske ham igien, til at elske hans Ords

Lærdomme og al hans Villie vores Helliggiørelse. Denne Retskaffenhed lader os bevare og udvise imod vores Fædreland, imod vores os fra nu af dobbelt dyrebare Konge, med Nidkierhed i at elske hans og vores fælles Lyksalighed, og bringe denne vores almindelige Bekymring, men med Taksigelsen tillige (Philipp. 4, 6.) for Naadens Thronen, fra hvilken Gud bønhrør os.

Ja Gud du Allerhøieste, Hellige og Forfærdelige i dine Domme! men Miskundelige og Trofaste imod dem, som elske dig og bevare dine Vidnesbyrd! vi ville ven

34

de os til dig, med bøiede Hierter, og med Tilbedelse af det Under, som du har gjort for os. Dig allene, din Viisdom og Forbarmelse tilhører Roes og Berømmelse, men os ydmygelse og Ansigtets Blusel. Vores Øine saae det, thi du lod os blive vaagne af Syndernes og den kiødelige Sandseløsheds Slummer, hvilken gruelig Omstyrtelse Lasterne og Udyderne havde beredet os, og nu hvert Øieblik vilde bryde ud; men var det ikke de Laster og Udyder, hvis Lyster og Begierligheder boe i os, og opklækkedes i vores Barm, de Lyster, som iblant vores Mængde bleve holdne for Glæde og Fordeel og Ære? fristedes ikke mange af os, at træde paa de Ugudeliges Veie, fordi deres Magt voxede op, og deres Lykke blomstrede, og deres Frækhed var ophøiet imod Himlen? fristedes ikke de Gode at spørge, hvorledes seer Gud det, og er der Kundskab hos den Høieste? Men du borttog Taagen og Forfængelighedens Fortryllelse fra vores Øine? Du frelsede vores Fædreland fra sin Ødeleggelse, du kaldede vores Folk, og dets ypperlige, og dets Konge at skue igien paa din Haand, at ære din Sandhed, og at mærke paa dine Befalninger. Ophøiet være dit store og herlige Navn, tilbedet din Barmhjertighed; thi for dets Skyld allene og for din Sons

35

Skyld, udfriede Du os. Men barmhjertige Gud! endnu den beste den saligste Virkning af denne din Benaadelse! den lad os erfare! Giv os, giv vores Konge, og hans Folk et nyt Hierte og en frivillig Aand til at frygte og elske dig, til at agte paa din Villie vores Omvendelse, vores Helliggiørelse og Troeskab i at gjøre alt det, som sømmer Retskaffenhed og Taknemmelighed imod dig — Lad os aldrig forglemme, hvor skrækkelig Syndens og Vantroens Fordærvelse er, naar dine Domme fremstille dem i deres nøgne Afskyelighed; lad os aldrig mere forsones, med disse Lyder, men lad dem evig være os en Vederstyggelighed, og deres Tillokkelser forbandede. Antag os i Dag i Pagt med dig; lad vores Konge, som din kiendelige Forbarmelse har gjort os alle dobbelt dyrebar, være fremdeles din almægtige Omhue og din Aands Beskiærmelse og Ledsagelse med vores ydmygste og ivrigste Bønner anbefaler. Du kalder Kongerne Guder og den Allerhøjestes Børn; Ak! værdige vores Christian denne Ære og den Lyksalighed at kaldes din Søn, din Tiener som du udvalte til at blive et Under af din Naade, og et Redskab for dine Miskundheder over hans Folk. Lad Kongens Huus være fremdeles til et Maal for dine paaskiønte

36

og herliggiorte Velsignelser: Benaade Dronningerne, hver efter din Viisdoms og Barmhierrigheds Raad over dem. Velsigne Fædrelandets Velsignede, Dronningen Juliane og hendes Prinds Frederik med al den dine Helliges himmelske Vellyst paa Jorden, at være dine udvalte Redskab til utallige Menneskers Befrielse fra Ondskabs og Ryggeløsheds Ugiærninger, fra Helvedes Anslag imod Religion og et heelt Lands timelige og evige Lyksalighed.

Ære være Gud Fader etc.

1

Herrens visse Hevn

Guds Folk

til

Advarsel og Trøst.

Forestillet i en

Prædiken til Aftensang

i St. Nicolay Kirke

Paa den Fierde Søndag efter Nyt-Aar

1772.

Efter Begiering ved Trykken udgiven og

Fordeelen, som maatte blive derved til St. Nicolay Sogns Fattige af

Jørgen Østrup

Nederst Capellan ved St. Nicolay Kirke. Kiøbenhavn.

Trykt hos H.I. Graae, boende i Knabroestrædet,.

2

3

Indgang.

Hevnen og Betalingen hører mig til, paa sin Tid skal deres Fod snuble, thi deres Ulykkes Dag er nær, og de Ting som ere beredte, haste at komme til dem, er Herrens Ord: 5te Mose Bogs 32 Cap. 35 vers, hvorudi den retfærdige Gud, sit Folk til den kraftigste Advarsel og Trøst, forkynder ikke allene sin visse Hevn over Syndere, men og viser: hvorledes at denne Herrens Hevn skulde udføres over dem, da de i deres stærkeste Syndeløb skulde snuble og falde iden, dem ved deres egne Synder beredte Ulykke. I der foregaaende hører vi, at den store Prophete og Guds Mand Moses, da han nu efter Herrens Bud ved Døden skulde forlade Guds Folk, da

4

holder han først som en Afskeeds Tale til dem, som bliver kaldet Moses Sang, og skjønt han har over 600000 Tilhørere, saa kræver han dog Himmelen og Jorden frem at høre, sigende: Hører i Himle og jeg vil tale, og Jorden skal høre min Munds Taler: v. i. Og hvad vil denne store Guds Mand dermed andet sige, end at saa længe Himmelen var over og Jorden under Guds Folk, igiennem alle deres Slægter, da skulde dette Mosis Vidnesbyrd være dem i en levende Erindring til bestandig Efterlevelse, herpaa hører vi at Moses kortelig foreholder dem Herrens, dem beviiste Velgjerninger, men tillige overbeviser dem om deres yderste og strafskyldigste Uskiønsomhed, sigende: Der den rette blev feed, da slog han bag op, du blev feed, blev tyk, blev hyldig, og han forlod Gud, som havde gjort ham, og ringe agtede sin Saligheds Klippe; v. 15. Herover forkynder Herren dem og alle deres Liige sin forskrækkelige Vrede og Straf, sigende: En Ild er optændt i min Vrede, og den skal brænde til det nederste Helvede, den skal fortære Landet og dets Grøde, og stikke Ild paa Biergenes Grundvolde, jeg vil sanke Ulykker over dem,

5

jeg vil skyde alle mine piile i dem: v. 22. 23. med flere Forbandelser, som Herren forkynder dem, og vilde man her spørge, hvori bestod da egentlig dette Folkes Synder, der havde opvakt denne Herrens, dem forkyndte, forskrækkeligste Vrede og Straf, da siger Herren der: v. 28. Thi det er et Folk, som forderves ved sine egne Raad, og der er ikke Forstand i dem, her hører vi ikke allene, hvad der i Almindelighed er Aarsag til Synderes Fordervelse, nemlig: Deres egne Raad, men vi seer og i Særdeleshed, hvad der er og har været Aarsag til, at nogle i visse Tider ere faldne i Ulykke, eene og allene ved Deres onde Raad, thi havde De ikke været til Kongens, det Kongelige Huuses og Rigernes Skade, da var der ikke falden et Haar af Deres Hoveder, eller lagt en vred Finger paa Dem. Og som Herren af et forbarmende Hierte ønsker over Israel, og i sit Ønske søger at opvække dem, sigende: Gid de vare viise, saa skulde de faae Forstand paa dette, de skulde betragte deres Ende. v. 29. Mon ikke ogsaa lige Advarsel og Paamindelse har været ofte givet som alle, saa, De nu fordærvede Syndere: erindrer iblant andre den opvækkende Paamin-

6

helse Herren gav os sidst afvigte Nyeaars Dag: Lad dig tugte Jerusalem, at mit Hierte ikke skal maaskee

drages fra dig, at jeg ikke maaskee gjør dig til en Ødelæggelse, et Land, som ingen boer udi, Jerm. 6.v.8. vel sandt denne Herens Formaning blev vel ikke hørt af Dem, som aldrig vilde høre Herrens Ord, men foruden den ved andre, som hørte det, kunde føres til Dem, saa blev den dog vel hørt af mange, som da ikke vilde lade sig tugte og derfor nu ere ødelagte; Men for det da var med Syndere i Israel, som med de forhærdede til vore Tider, O deres Viintræ var af Sodomæ Viintræ og Gomorræ Agre, deres Druer vare Galde Druer, som have beeske Klaser: Deres Viin var Drage Forgift, og grum Øgle Galde: v. 32. 33. saa forkynder Herren dem og alle forhærdede Syndere, sin retfærdige Hevn og Straf over dem, sigende: Hevnen og Betalningen hører mig til etc. jeg vil ikke opholde mig her med at vise, at Hevnen eene hører Herren til, der vil og kan straffe, som der gives os nærmere Anledning af Texten, at see dette, men allene kortelig vil forestille: Hvorledes Herrens Hevn skulde komme over dem, og kommer over alle slige

7

Syndere, da Herren siger: Paa sin Tid skal deres Fod snuble; Der viser Herren ikke allene, at der er een af den retfærdige Gud bestemt Tid til deres Straf, og at den langmodige Gud har sat et vist Maal for deres Ondskab, det De ikke ved al deres Magt kan overtræde, men end mere at Herrens Hevn skal komme ved det deres egen Fod skal snuble; som det er i det Legemlige, at den der vandrer om Dagen, og seer til sine Fødder ved hver Trin, eller den, som vandrer i Mørke og om Natten, og har Lys og Lygte for sig, og tager sig i agt, han snubler ikke, men derimod den, som om Dagen kaster Øynene i Veiret og ikke seer sig for, eller i Mørket ikke har Lys og Lygte for sig, han kan snart snuble og ofte falde meget ilde, saa er det og i det Aandelige, de der efter Jesu og hans Aands Formaning vandrer Livets Vey, som om Dagen, Rom. 13.v. 15. i et Levnet de vil og kan være bekiendt for Gud og Menneskene, og i Verdens Mørke tager Herrens Ord med David, som Lys og Lygte for sig Psalm. 119. v. 105. at see ved, og vandre efter, saadanne kan vel snuble, dog falde de ikke; men de der, med Zions Døttre, gaaer med oprakte Halse og Hoveder, Esaïæ 3.

8

v. 16, frek frem i deres Synder: lever som hiin Dommere i Staden: der hverken frygtede Gud eller undsaae sig for noget Menneske, Luc. 18. v. 4. ja de der i Verdens Mørke foragter og forkaster Herrens Ords Lys og Veiledelse, Jer. 8. v. 9. som hine Daarer, der siger: Viig fra os, vi vil ikke viide dine Veyes Kundskab: Hiob. 21. v. 14. saadanne de ikke allene kan snuble og falde, men de maae snuble og falde over de utallige Fristelsers og Forargelsers Anstød, der i Verden ligger paa Livets Vey for dem, og deres Fald er da Herrens retfærdige Hevn, den er dem vis: Thi deres Ulykkes Dag er nær. Der kunde vel være dem, der ved disse Ords Forkyndelse kunde efter det, som skeet er, tænke: ja nu bag efter er det let at sige, deres Ulykkes Dag var nær, men foruden at det er Herrens og ikke mine Ord, saa vilde de betænke: hvor ofte Herrens Ord har, især imod disse Tider og Tildragelser, forkyndet at Straffen hængte os over Hovedet og Forbandelsen var nær, sandelig mange veed med sig selv, hvor ofte de har stødt sig over, at vi som Sendebud vilde være Propherer at spaae ar Ulykkens Dag var nær. Ja endelig siger Herren: at de Ting fom ere

9

beredte haste at komme over dem, her viser Herren at Synderes Fald og Fordervelse paa deres Ulykkes Dag er langt fra ikke blotte Hændelser, som Daarerne tænker, o ney! det er af den fuldkomne Viisdom og Retfærdighed bereedt for dem, som deres Gierningers velfortiente Løn, og fordi de haste frem i deres Ondskab, skyndede af Mørkhedens Første og deres eget fordervede Hiertes Begierlighed, som hersker over dem, saa haster den beredte Hevn og Betaling imod dem, og naar de og dm haster imod hverandre, da maae de desto snarere mødes og Syndere da falde i Ulykke: Exempler herpaa har alle Verdens Tider givet, hvor af saa mange i Herrens Ord til vores Advarsel ere antegnede. Og hvad større Beviis og klarere Exempel kan vi have, end naar vi betænker der, som i disse Dage er skeet, der er ikke allene for os, men til andre, som hører det fra os, til det klareste Beviis paa Herrens visse Hevn over modtvillige og forhærdede Syndere, og at det er til Guds Folkes Advarsel og Trøst en Sandhed, hvad Apostelen i vor Dages Text af Herrens Ord fremsætter som en uryggelig Sandhed: Der staaer skrevet: Hevnen hører mig til, jeg vil betale siger Her-

10

ren, af hvilke Ord vi nærmere vil betragte til Hovedlærdom:

Herrens visse Hevn Guds Folk til Advarsel og Trøst og deri:

I. Herrens visse Hevn.

II. Dette: Guds Folk til Advarsel og Trøst.

He rrens visse Hevn.

Da heder det i Texten; Der staaer skrevet Hevnen hører mig til, jeg vil betale, siger Herren. Førend vi kommer nærmere til disse Herrens mærkværdigste Ords Forklaring, da maae jeg i Forveyen erindre deres gudelige Andagt, den fuldkomne Lysenes Faders for os i sit Huus i vore Tider, ja i disse tvende Sabbats Dage

beviste og bestyrede Viisdom og Kierlighed til vores Erkendtligheds og Taksigelses Opvækkelse, at som hans Ord er for vore Siæle den nødvendigeste Føde, da Mennesket lever ikke allene af Brød, men af hvert Ord, som udgaaer igiennem Guds Mund, Matth. 4 v. 4. saa, ligesom en Fader efter Tid og Omstændigheder lader fremsætte Føde for sine Børn, saa lader vor Himmelske Fader os

11

føde med Kundskab og Forstand; Jer. 3 v. 15. Den første Sabbath vi vare samlede efter den store Frelses Dag, da Herren reddede Kongen, det Kongelige Huus, og disse Riger og Lande fra den tiltænkte Fordervelse, hvor mærkværdig efter Tid og Omstændighed var da ikke det evangeliske Vidnesbyrd, der forkyndte os Jesu hielpes Time, ikke allene, den af Jesu bestemte, hielpes Dag, men nærmere den af ham bestemte hielpes Time, da den, kom., da var han ikke allene villig, som mægtig, til at forandre Vand til beste Vine, den almindelige Bedrøvelse til den største almindelige Glæde, Men end mere, da skulde Tienere ja De Tienere, derfor ikke kiendte Jesum, staae færdige til at efterkomme hans Befaling, og blive Redskaber til den store Forandring at forandre for Brude Folket og Bryllups Giesterne Angest og Bedrøvelse til Fryd og Glæde, og at aabenbare Jesu Herlighed, saa at de, som før ikke kiendre ham, skulde overbeviste see den, og de, som for ikke troede, de nu skulde troe paa ham, som da blev os til den skyldigste Lov og Taksigelses Opvækkelse.

Nu det er i afvigte Uge gaaet med os, som med Jesu Disciple efter hans ærefulde Op-

12

standelse, at de fra først ikke kunde finde sig i den u-formodenlige Forandring fra Angest og Frygt til Glæde, og de ikke troede for Glæde, Luc. 24 v. 41. Men siden, da de fik deres Tanker samlede, da med et roeligt Sind bleve de glade, da de saa Herren, Joh. 20 v. 20. saa og med os, efter at vi i afvigte Uge ere komne til nærmere Kundskab og Eftertanke om den Fare Kongen, der Kongelige Huus og Rigerne vare udi, det formodentligste forstrækkeligste Blodebad, der var bereed for hver ærlig Borgere, Stridsmand og Undersaat, der vilde blive troe, og bevare en god Samvittighed; Og derved ere komne saa meget nærmere til at høre og see, hvor stor, ja større end vi kunde tænke, at Herrens Frelse imod Kongen, der Kongelige Huus, og os har været, hvad bedre udsøgt og mere rørende Herrens Vidnesbyrd kand da forkyndes os til vores Taksigelses Opvækkelse, end disse os forelagde Textis Ord, der staaer skrevet Hevnen hører mig til, jeg vil betale, siger Herren. Vi hører her med udtrykkelige Ord Herrens visse Hevn, Guds Aand forestiller os; Hevneren og Hevnen selv, Hevneren hvo det er: nemlig Herren, Ved denne Herre forstaaes vel almindelig den treenige

13

Gud, der er et i Væsen, og i alle sine Gierninger imod Menneskene, og altsaa ogsaa i sin Hevn, da vi maae bekiende med David; Herren er stor vor Herre er starre, end alle Guder, han gjør alt hvad han behager i Himlen og paa Jorden, i Haver og alle Afgrundene. Psal. 135 v. 5, 6. Dog da Jesus selv siger, at Faderen dømmes ingen, men haver giver Sønnen ald Dom; Joh. 5 v. 22. saa forstaaes her ved Herren i Særdeleshed; Vor Herre og Frelser Jesus Christus han der med Rette, ja med ald den Ret nogen kan kaldes og er Herre, da i Fuldkommenhed er vor Frelser Jesus det, Arvelig efter Faderens Ord; Begier af mig, og jeg vil give dig Hedningene til Arv og Verdens Ender til Eyendom. Psal. 2 v. 8. han er Herre ved Gave; Mig er given, siger han; ald Magt i Himmelen og paa Jorden. Matth. 28. v. 18. han er Herre som Seier Herre over ald Magt og Herredom, som var ham og os imod, han berøvede Fyrstendom og Vælde og førte dem i Triumph med sig selv; Coll. 2. v. 15. Han den ene sande Herre over alle Ting, Act. 10 v. 36. som Guds Aand kalder med Rette alles Herre; ja Herrernes Herre og Kongernes Konge, 1 Tim. 6 v.15,

14

som de Troende og erkiender for deres reneste Herre, naar de sige; Vi have en Herre Jesum Christum, 1 Cor. 8 v. 6. formedelst hvilken alle Ting, og vi formedelst ham. Ham er det Apostelen her, som Guds Aand og paa andre Stæder kalder Herren, især synes Apostelen her at have Hensigt til det Vidnesbyrd der af Propheten er givet om ham, Herren er vor Dommere, Herren er vor Lovgivere Herren er vor Konge, han, han skal frelse os, Efaïæ 33 v. 22. Han er den mægtige i Israel, der har beviist hos os, der han sagde og gjorde imod Jerusalem, der af en troefast Stad var bleven til en Hore, og hvis Førster vare modvillige og Tyvenes Staldrødre. Jeg maae hevne mig paa disse mine Fiender. Efaïæ 1 v. 24, Denne Herre er ene den fuldkomne Hevner, der har Ret og Magt, ja som veed, vil, kan, og skal hevne; thi han er en alvidende Herre og Hevner; De Herrere og Dommere, der skal kunde retfærdig hevne og straffe Misgierninger, maae være vel bevidst og fuldkommen forsikret paa, hvo Syndere og Overtrædere ere, som stal straffes, at de ikke skal straffe de uskyldige, og lade de skyldige gaae frie, der behøves for dem visse og tilforladelige Vidnesbyrd, derfor havde.

15

Herren befalet at der stulde dømmes i en hver Sag efter toe eller tre Vidner; 5 Moso Bogs 17 v. 6. Men hvorofte beklageligst skeer det ikke, at Vidnerne, som imod Jesum, ere troeløse, Formodningerne ugrundede og Forestillingerne falske hvorved den retfærdigste Herre kan blive bedragen, som vi seer paa den reedelige David, der efter Zibæ falske Forestilling, gjorde den oprigtige Mephibofet Uret. 2 Sam. 19 v. 29 Men denne

Herre er en fuldkommen alvidende Dommere og Hevnere, der med en Gud dommelig Aldvidenhed seer alle Ting, som ere blotte og som Indvolde udspilede for hans Ansigt, Heb. 4 v. 13. han seer, dømmet og hevner ikke efter der hans Øyne seer og hans Ørne hører Efaiaë 11 v. 3. i det udvortes, ney, Han randsager Hiertet, og prøver Nyrrer. Psal. 7 v. 10. Han har ikke behov at nogen skal vidne for ham om et Menneske, thi han veed selv hvad der er i Mennesket. Joh. 2 v. 25. han seer ikke de udvortes Gierninger allene, ney han sætter vore skiulte Synder i sit Ansigtets Lys. Pfal. 90 v. 8. Hans Domme ere ofte i Tiden, som de skal være i Ævigheden, da han skal føre til Lyset det, som er skeet i Mørket og aabenbare Hierternes

16

Raad. 1 Cor. 4 v. 5. og hvor enhver for hans retfærdige Domstoel, skal faae efter det, som er skeet ved Legemet enten det er ondt eller godt. 2 Cor. 5 v. 10. han er og en Retfærdig Herre og Hevnere, er Herren og Dommeren ikke retfærdig i sin Dom og Hevn uden Persons Anseelse at straffe, da hielper det lidet eller intet, at han veed det onde, som skeer, Der har i den onde Verden været og er af dem, der rage Gave af Skiødet for at bøye Rettens-Stier. Ordspr. 17 v. 23. ja de der med Achab. sparer dem som Herren har forbandet, i Kong. 20 v. 42. ja de der til deres egen Forbandelse, sige om der Onde godt. Esai. 5. v. 20. Vi har havt alt for mange bedrøvelige Beviiser derpaa, at Sabbathens modtvillige Overtrædelse og Misbrug til de afskyeligste hedenske Laster og Uteerligheder. med alle andre Synder og strafskyldigste Gierninger har ikke allene været bekiendt for os, men fra os til vores Beskiæmmelse været bekiendt for Fremmede uden om os, men derfor ikke ere blevne straffede, ney skræksom ere blevne under Mørkhedens Magt tilladte, men langt anderledes Hevnere er Herren, vi vide med David, at Herrens Domme ere Retfærdighed. Pfal. 119 v. 75.

17

det har derfor været Guds Børens Haab, som Prophetens; Herre Zebaoth, du retfærdige Dommere, som prøver Nyrrer og Hierter, jeg skal see din Hevn paa dem, thi jeg haver aabenbaret dig min Sag. Jerm. 11 v. 20. Og Gud skee ævig Tak, som lod ikke vores Haab blive beskiæmmet, men opfyldte det til alles vores Glæde, at det nu maae heede til det forhen nedtrykte og foragtede Danske og Norske Zion, som forhen til det Israelitiske, Fryd dig saare Zions Daatter, raab med Glæde Jerusalems Daatter, see din Konge kommer retfærdig og en Frelser. Sach. 9 v. 9. Vor Herre er og en almægtig Herre og Hevnere, Hvad hielper det at en Herre og Dommere veed der Onde, som skeer, og retfærdig vil hevne og straffe, naar han ikke har Magt over de Skyldige, at han kan straffe, at deres Tal er ham for stoer, deres Magt ham for høy, det maae jo da gaae med saaden een, som med Loth i Sodoma, hvor deres Ondskab, som han vidste og gjerne vilde afvende, men ikke kunde, den piinte hans retfærdige Siæl. 2 Petr. 2 v. 8 Men saa er det ikke med vor Herre, de onde ere ikke saa mange, deres Vælde ikke saa stor, ellers deres Modstand saa stærk,

18

at jo Herren lettelig kan hevne, han kan Naae de Ugudelige med sin Munds Riis, og adsprede de hovmodige med sine Læbers Aande; Efaia 11 v. 4. Heele Naturen staaer færdig til hans Tieneste, at udføre hans Hevn, Ild og Hagel, Snee og Damp, de love Herren i det de udrette hans Ord; Pfal. 148 v. 8. Han som ved Syndfloden kunde bortskylle den første onde Verden, i Havet kunde levende begrave den forhærdede Pharao med alle sine Viise og Troldkarle omkring ham, ja han som med Svoel og Ild i en hast kunde ødelægge de fire ugudelige Stæder, O! Hans Magt, som hans Forstand er urandsagelig; Es 40 v. 28. Den samme til Hevn over hans Fiender i Dag som i Gaar og i ald Ævighed, som de trodsige Syndere, der med oprakt Haand synder imod Himmelen, De kan ikke imodstaae Herrens Hevn i Tiden, saa mindre i Ævigheden, ney, han kan fordærve Siæl og Legeme tillige i Helvede: Matth. 10. v. 28. Ja endelig hører til en retfærdig Dommere og Hevnere at han maae være Sandrue, at naar han forkynder Hevn og Straf, og afsiger Hevnens Dom, at den da ogsaa fuldføres over de skyldige hos Mennesker kan Sindet forandres, Hevnen opsættes

19

og glemmes, de Ugudelige blive benaadede, og derved saa meget mere dristige til at gjøre mere ondt; men saa er det ikke med Herren, har han sagt det og skulde han ikke gjøre der, har han taler det og skulde der ikke skee: 4 Mos Bogs 23. v. 19. Vel er det sandt: Guds Langmodighed, som lokker og leder Syndere til Omvendelse, den kan vel en Tid, som oversee med Syndere, og i den Tid, kan de fortrængte Guds Børn blive forsagte, som Zion der siger: Herren har forladt mig, Herren har forglemt mig: Efaiaë 49. v. 14. Syndere kan blive sikre og tænke som hine, at Gud er ligesom de ere: Psal. 50. v. 21. ja de sikre Syndere blive forhærdede og sige: Vi har syndet før og hvad skedte os, Syr. 5. v. 4. men lad nogen af disse komme frem at sige, om ikke Herren haver givet os Beviis paa, at han har holdt sine Ord, jeg maae her erindre dem det jeg i friemodig Tillid til Herrens Hevns Vished paa Aares første Dag vidnede: Er Herrens Ord Sandhed? da er Forbandelsen ikke langt borte, enhver forstod vel da at jeg ikke spurgte som tvivlende, om Herrens Ords Sandhed, men som overbevisende, og trøstende, at saa vist som Herrens Ord vat Sandhed, saa vist

20

Har Forbandelsen nær, vel vidste jeg da ligesaa lidet, som de, af det som skee skulde, men see hvor Herrens

Ord ved sine Tieneres Røst forkyndes og opfyldes, og lovet være Herren der har stadfæstet sit Ords Sandhed, til sit helligste Navns Ære, til Vantroens Overbeviisning, til Spotternes Beskiæmmelse, og til hans Børns Troes Bestyrkelse, og alles vores Glæde, saa vi har faaet Troen i Hænderne, at Herren er en fuldkommen Hevner, det Apostelen med Herrens Sandheds Ords Vidnesbyrd stadfæster, sigende: Der staaer strevet, Apostelen altsaa hermed vil sige: naar det er skrevet ved Guds Aands Drift, og ved Herrens Sendebud forkyndet, saa er Opfyldelsen deraf saa vis, fom den allerede var skeet, de Troende har altid været forsikrede herpaa, og de som ikke vilde troe det for, de maae troe det nu og overbeviste med Apostelen tilstaae: Vi kiende den som haver sagt: mig hører Hevnen til, jeg vil betale siger Herren: Hebr. 10. v. 30. Naar Apostelen ellers siger: Der staaer strevet, da har han dermed Hensigt til Moses og Propherernes Vidnesbyrd, ved hvilke Herren har taler til Fædrene, det som og maae agtes, troes og efterleves af os, det var da ikke allene ved

21

Mosen at Herren taledede disse Ord, vi hørde i Indgangen til Israel, som og til alle, men de ere ved Propheterne ofte igientagne, saa byder Herren Propheterne: Siger til de Mistrøstige af Hiertet, værer frimodige og frygrer ikke, see eders Gud skal komme med Hevn, ja Guds Betaling, han, han skal komme og frelse eder: Esaia 35. v. 4. og atter: Herren klædte sig med Hevns Klæder og iførde sig med Nidkiærhed: ja at forbiegaae mange igientagne Vidnesbyrd ved David og Propheterne, saa heder det til den store Stad Ninive ved Propheten Nahum: 1. v. 2. Herren er en Hevner, ja en Hevner og haver Grumhed, Herren er en Hevner imod sine Modstandere, og den som bevarer Straffen for sine Fiender: saa blev forkyndt og opfyldt paa Ninive, saa er forkyndt og opfyldt hos os; Vi seer deraf at Hevnen er Herrens Regale; Ham som ald Jordens Konge egentlig tilhørende, der er til hans Retfærdigheds Ære, og af Herren udføres, ved hvem han vil, over hans og hans Folkes Fiender og Modstandere, der drevne af den Helvedes Love Satan søge at opfluge dem. Og som Apostelen forestiller os Hevneren som er

22

Herren, der er vis og upaatvivlelig i sin Hevn, saa forestiller han os ogsaa, denne Herrens Hevn i sig selv: Os forekommer da et særdeles Mærkværdigt Ord, der er saa Nøye passende med Herrens Hevn over sine Modstandere iblant os, Ordet bemærker ikke allene ald Hevn og Straf i Almindelighed der kommer over de Onde for deres onde Gierninger i hvad de ere for Synder, da Hevnen er en Betaling af Gud derfor, hvorfor Hevn og Betaling settes sammen og det eene Ord forklarer det andet, men Ordet bemærker i Særdeleshed: Saadan Hevn, som udføres over dem, der paa en uretfærdig og voldsom Maade ved uerfærdig tiltagen og misbrugt Magt undertrykker deres Næste og Medmennesker, saaledes bruges det, om Moses, der slog Ægypteren, og hevnedede hans Uret, fom blev ilde medhandlet; Ap. Giern. 7. 24. ja Ordet bemærker saadan en Hevn paa de Onde, der skeer til Guds Børns Frelse, saa bruger Christus det: da han siger: Skulde Gud ikke redde sine Udvalde, som raabe til ham Dag og Nat, jeg siger eder: Han skal snart redde dem, Luc. 18. v. 7. 8. hvor Ordet redde egentlig heder at gjøre Hevn for sine Børn,

23

mærker her: Elskelige i Christo, hvor nøye disse Herrens Ord passer sig paa vore Tider og Omstændigheder, og viser Herrens Hevn som er skeet, ikke allene til disse Ondes retfærdige Straf, men hvorfor Herren hat hevner sig paa dem, ikke allene til andre og alle Deres Synders Betaling, men især for Deres selvtagne og misbrugte Magt, til alles Undertrykkelse, foruden her at tale om det høyeste og uhørligste, Deres Vold og Undertrykkelse, som de agtede Herrens Salvede og der Kongelige Huns, saa var her jo i Staden, ja i Rigerne ingen Stand, ja ingen ærlig Mand, der jo var trykt og undertrykker af Dem, som saaes af Deres Gierninger, og hørdes af de Fortryktes almindelige Klage. Vel sandt! Præste-Standen var endnu den Stand, som ikke var undertrykt, og imod hvilken Deres Anslage vare ikke udførde, ja sandt, det var og den Stand, som Drømmerne opsatte til sidst, men disse Drømmere drømte da ikke om, at de skulde sidde i Lænker, naar vi til Herrens vor Guds Ære staaer i hans Tieneste, til at velsigne Folket, naar hine staae i deres Gierninger til Forbandelse, 5 Mose Bogs 27. v. 11, 12, Men var da Præste-Standen ikke trykt af Dem, var der ingen Begyndelse gjort dertil,

24

jo sandelig her gaaer Syn for Sagen, foruden at tale om alle de Skandskrifter, der ere gaaet ud om os, og alle de ugrundede og ubeviiste Beskyldninger over os, da de endog Standen til Foragt gave Ansiag til at afdrage os Klæderne, saa er der Østen og Vesten i Staden merker efter Dem, hvad de agtede, der ere Herrens Huuse lukte, og følgelig Herrens Tienere udelukte. Vi veed hvad der er skeet Østen i Staden, paa den Høysalige Konge Friderich den Femte, Hans priseligste Stiftelse, hvor Han sit Navn til evig Ære havde anrettet et ret Pleye-Huus, hvor der skulde lades Olie og Viin i de Syges Saar, Han viiste der at Han som den store Menneske Ven elskede ikke allene sine sunde og karske Undersaatter, som en Fader, men af Faderlig Medlidenhed bar og Omsorg for de Syge, ikke de Rige og Formuende allene, men og de Fattige og Hielpeløse, som meest trængede, men Hans store Kierlighed indsaae, at der var forgieves at læge Legemet, hvor Siælen var syg, Han vilde derfor at Helbredelsen skulde skee efter Jesu Hielp Maade, først at forlade

Synden, Matth. 9. v. 5. og derpaa at sætte Legemet i Stand til at staae op at vandre, derfor skulde der være et

25

Herrens Huus ved et Syge-Huus, at de Elendige ikke allene kunde som hiin: ligge ved Templens Dør: men kunde komme i Templet at lære Herrens Ord, Act. 3. v. 2. og blive overbeviste og trøstede med at det er Herren som læger dem: 2 Mose Bogs 15. v. 26. Dette Herrens Huus er ikke allene lukt, som Pleye-Huuset for Stadens fattige Borgere, men skræksom misbrugt til det, som jeg ikke fra dette hellige Sted vil nævne, skulde man forestille sig at der kunde være Undersaatter, der turde give Anslag til saadanne Ting eller udføre saadanne skræksomme Gierninger. Vender vi vore Tanker Vesten i Staden, hvad møder os ikke de bedrøvelige Spor af deres Undertrykkelse, den rare, den ævig æreværdige Stiftelse af den Høysalige Kong Friderich den Fjerde, der af Hans store Efterkommere var bleven velsignet, med saa mange salig afdødes og endnu levendes Gaver var beriget, og med saa: mange Forbandelsers Forkyndelse hegnet og fra Vold og Undertrykkelse bevaret, det velsignede Vaysen-Huus, hvor den høye Stiftere, som den kiærligste Foster Fader vilde at de forladte Fader og Moderløse Børn skulde finde Føde og Undtrholdning for Siælens,

26

saavelsom for Legemet, at de Gud og Kongen til Ære Staden og Rigerne til Velsignelse, glade kunde sige Fader og Moder forlode mig, men Herren har annammet mig; Psal. 27. v. 10. See denne Stiftelse er ophævet og de Fader og Moderløse Børn udsatte og adspredte, ja bedrøvelig, at høre at den vederstyggeligste Høere-Slægt, torde begiere nogle af dem, for fra Ungdommen at vildet opofre dem til Fordærvelse: Der Herrens Huns, hvor disse før fra deres Ungdom bleve oplærte i den hellige Skrift, 2 Tim. 3. v. 15. og hvor de til manges Opbyggelse, gjorde reede for det Haab som var i dem, 1 Petr. 3. v. 15. er nu lukt, Herrens Tienere der forbudet længere ar forkynde Herrens Ord, hvilken en gruelig Begyndelse? Og hvad vilde blevet med den øvrige Præste-Stand, om Herren sit Navn til ævig Ære ikke havde svækket deres Magt og forstyrret deres Anslag, var da Præste-Standen med andre Stænder ikke trykt, ved Forventelse af de Ting som skulde komme over dem? Ja end mere ved at see andre Stænders Undertrykkelse, vi vare dog ikke Steene, hvad maatte det indtil Siælen pine os at see vore Velyndere og Velgiørere uden Skyld og Brøde at stødes fra Embeder og Levebrød, hver Stand at undertrykkes

27

i sin Nærings Brug, naar vi iblant de bedrøvede efter Herrens Bud skulde trøste Herrens Folk og tale kiærlig til Jerusalem; Efai. 40 v. 1 hvad maatte vi da ikke græde med de grædende og trykkes med under deres Byrder, for uden at tale om vores Tab ved deres Tab, som i alt dette maatte være os det mindste. Ja hvad maatte vi ikke med Propheten ønske; At vor Hoved var Vand, og vore Øyne græde Kilder; Jer. 9 v. 1. ved Betragtning af Stadens ulignelige aabenbare Ugudelighed, at see Hoerens Folk ved Middags Solen at fare om for at lokke til sig, og forføre den ubekræftede ulyksalige Ungdom, ja om Natten, naar vi skal gaae, hvor vi kaldes til Syge og Døende, at vi da, som er mødt mig og flere, skulde forhaanes og spottes af deres frekke Ugudelighed; Ja hvad kunde der andet end bedrøve og nedtrykke os, at see hele Flokke at gaae til Spille-Huuse, naar de fortrykte Guds Brøn søgte til Herrens Huns, men lovet være Herren, der ved Retfærdighedens Sverd lod fælde Anførerne til disse yderste Uteerligheder! blev da ikke Præste-Standen med andre Stænder trykte og undertrykte af Bedrevelse? til at rædde os som undertrykte, er det at Herrens Hevn har været, hans Navn af os

28

og vore Efterkommere til ævig Ære, vi seer alle med Glæde Herrens Ord stadfæstet, der staaer skrevet Hevnen hører mig til, jeg vil betale, men er det nu nok at vi hører og seer Herrens visse Hevn og at Herrens Hevn fra os bliver bekendt for andre Riger og Lande, O Ney! Texten lærer os end mere i hvad Øyemeed dette forkyndes, nemlig.

II. Herrens visse Hevn hans Folk til Advarsel og Trøst.

Da heder det: Hevner Eder ikke selv, her hører vi i hvad Øyemeed det er, at Apostelen forkynder Moses og Propheternes eenstemmige Vidnesbyrd om Herrens visse Hevn, at denne Sandhed skulde advare og afholde dem og alle, som vare forurettede og fortrykte, at de ikke fulde hevne sig selv. Der er hos Mennesket af den fordærvede Natur en Til bøyelighed til Had og Hevn, denne synes os at være rerfærdig, naar vi ere forurettede og undertrykte af andre, at vi da hevner os paa dem, om vi kan, og paa hvad Maade vi kan, og der saa meget mere, naar vi veed og seer, at det er aabenbare Ugudelige, som trykker og plager os, at de ere Guds og Menneskens aabenbare Fiender. I saa Fald kan det let gaae med de

29

strøbelige, som det gik med den store Asaph, der siger; Jeg var nidkiær paa de Galne, da jeg saae at de gik de Ugudelige vel; Psal, 73 v. 3. Dette høres alt for ofte i de ubesindige Forbandelsers Ønsker der gøres over

dem, ja vel og ofte kan udbryde til i Gierningen at hevne sig paa dem, men herimod er det Guds Aand til Advarsel vidner. Hevner Eder ikke selv: sande Christne skal kiendes for Gud der af at de haver Christi Sind; Phil. 2. v. 5. Og det skal bevises for Menneskene til deres Opbyggelse i Christi sande Efterfølgelse, som nu Christus ikke skiændede igien da han blev over skiændet og ikke truede der han leed; Men han overgav det til ham, som dømmes retfærdig; 1 Petr. 2 v. 23. Saa skal og Christnes Forhold og Omgang være i og under deres Undertrykkelse, ja som han i steden for at hevne sig paa sine Fiender, der naglede ham paa Kaarset, som han havde Magt til, saa bad han for Dem; Fader forlad dem; thi de vide ikke hvad de gjøre; Luc 23 v. 34. Saa skal og Christnes Forhold være, og det saa meget mere som Hevnen hører ikke os, men Herren til, han vil betale, dog maae vi her ikke tænke, at Apostelen vil forbyde Øvrigheden at hevne og straffe,

30

Ney tvertimod viser Apostelen i det følgende Capitel, at Øvrigheden ikke allene ere berettiget af Gud, som har givet dem Retfærdigheds Sværd, at de dermed kan straffe; Rom. 13 Men end mere ere befalede af Gud, at de skal straffe, ja Herrens Ord og Exempler beviser at de drager Forbandelsen over sig og sine om de ikke straffer, som det til andres Advarsel heder til Achab. fordi du lod den Mand, den jeg har sadt i Baand, af din Haand, da skal din Siæl være i steden for hans Siæl og dit folk i steden for hans Folk. 1 Kong. 20 v. 42. Øvrighedens Hevn er Herrens Hevn; Naar den efter Guds og Landenes retfærdige Love udføres uden Persons Anseelse over de skyldige, da den Siæl som synder, den skal dø; Ezechiaë 18 v. 20. Men egen Hevn uden Øvrighedens Befaling den er Synd, det er en Formastelse imod Hevnen Gud, at vilde tiltage sig hans Ret og Magt, den har Vantroen til Grund, at Gud enten ikke veed og vil, eller at Gud ikke kan hevne, det er en Formastelse imod Øvrigheden, som Gud i deres Stand og Embede har givet Ret og Magt til at hevne, det er til Guderne paa Jorden at Gud i Himmelen siger, redder den fattige og ringe,

31

frier ham af den ugndeliges Haand; Psalm. 82 v. 4. Men det er en stor Formastelse af den fattige og ringe at vilde hevne sig selv, derfor heder der: hevner eder ikke selv, hvor nøye passende er ikke ogsaa her vor Textis Ord til vore Tider og til Overbevisning imod den Uroe om Natten i Staden efter Herrens, os alle glædelige, Hevn og Frølse om Dagen, det Røverie og Plyndrende der skeede af en ubesindig Nidkiærhed i nogle Huuse her i Staden, var i sig selv ikke ret, de som gjorde det havde ikke Ret dertil, thi Gud baade kan og vil hevne sig saavel paa de smaae som de store, og en retfærdig Konge vilde ikke spare disse, naar de vare strafskyldige mere end hine, disse Huuse, som var Regieringen en Vanære, og Staden og Folket til Beskiæmmelse, vilde vist ikke blevet ustraffede, og altsaa var det ikke ret at forekomme den fortiente retfærdige Hevn, men hvad kan man sige om det, som skeedt er, vi maae sige derom det som Propheten siger, disse ere ringe de, de handle daarligen, fordi de kiende ikke Herrens Ret. Jer. 5 v. 4. Ja naar vi betænke Herrens egne Ord, der siger, mon der kan være en Ulykke i en Stad og Herren haver ikke giordt den; Amos 3 v. 6. Da maae

32

vi tilstaae at, som Herrens Haand var i den Gierning der skeedte om Morgen og Dagen igiennem, saa var Herrens Hevns Haand i den Gierning der skeedte om Aftenen, og Natten, ja naar vi skulde troe Rygtet og de skræksomme Formodninger, om Ondskaben havde faaet fuldført deres Forehavende, da skulde de redelige Borgeres Huuse været overladt til saadan en Medfardt af de Onde, saa seer vi hvor den retfærdige Gud lader de ondes Møye komme igien paa deres Hoved og deres Fortrædelighed nedfare paa deres Hoved Isse; Psalm. 7 v. 17. at det, de Reedelige tiltænkte, Onde faldt paa den Hoeragtige Slægt, og som det er ikke første Gang, at Forsynets Bestyrelse tillader den eene onde at plage den anden, saa var her Giengieldelsens Ret, som Propheten Samuel fra Herren siger til den Vellystige og forhærdede Amalekiternes Konge Agad. Ligesom du har berøvet andre saa skal du igien berøves, 1 Sam. 15 v. 33. Saa er det skeet disse, at ligesom de har berøvet og bedrøvet andre, saa ere de berøvede og bedrøvede igien, de har berøvet mange brave Forældre deres Børn ved deres Forførelser, berøvet dem derved ikke allene deres Gods og Formue, men og deres timelig Lyksalighed, ja og kan befryg-

33

tes disse forførdtes evige Salighed, og hvad har kundet foraarsage kiærlige Forældre mere Hiertesorg og Bedrøvelse? De har berøvet mangan en dydig Abigael sin forhen elskende Mand og forført mangan en dydig Hustrue, desvær her ere Exempler og alt for mange, i et Øyeblik blive de berøvede og bedrøvede paa en syndig Maade, hvo seer ikke Giengieldelsens Ret, Herren give at denne deres Bedrøvelse maatte opvække hos dem den rette Bedrøvelse efter Gud, som gjør Omvendelse til Salighed, som man ikke fortryder; 2 Cor. 7 v. 10. Ligesom jeg og vil haabe at ingen vil eye og beholde der røvede Gods, men har de i en ubesindig Hastighed enten taget eller tilkiøbt sig det, at de da strax stiller sig derved og hellere lider der mindre Tab end i Tiden vist der større, da Gud vil og kan ved redelige Fordele velsigne dem, imod at de som har taget og tilkiøbt sig det, de har i Eye og for deres Penge har tilkiøbt sig det, som vil blive dem til Forbandelse, thi betænk: nogle Uskyldige kan og i den Hast ved Natten være blevne berøvede, mig er forekommet saadant et Medynksværdig Exempel. Er det nu saadanne uskyldige Folkes Gods, de har faaet, er det jo aabenbar

Synd at eye og be-

34

43

holde der, er der derimod uretfærdig samler Gods, da bliver det vist til Forbandelse at vilde berige sig dermed og benytte sig deraf, thi betænk, hvordan de klæder sig, naar de ifører sig Horens Smykke, og hvor roelig Søvn kan der blive paa de Klæder, som før var Horens Leye. Herren selv give alle Asskye dertil, at de ikke ved Forgribelse derpaa, skulde befrygte, det kunde gaae dem som Adonibesek, der siger: Som jeg har gjort imod andre, saa har Herren betaler mig, Dom. Bog 1 v 7. men som Esra og Sechaniabe, drøvedes efter Herrens Frelse over, at Folket havde besmittet sig med fremmede Qvinder, bad og formanede dem, at de skulde adskille sig fra dem, og lade dem fare, som Folket redelig efterkom, saa vilde jeg ønske og bede, at alle vil gjøre ligesaa ved det røvede Gods, som efter Herrens Frelse er den overblevne Smitte, og enhver seende Huusfader vilde forbyde med den blinde Tobia: Vi maae ikke eye der som er staalet, Tob. 2 v. 18 at ikke vor milde og retfærdige Monarch skulde nødes at straffe dem i retfærdig Vrede, som Han advarer i Naade: Herrens visse Hevn er og hans Folk til en kraftig Trøst: blive de af Vold og den misbrugte

35

Overmagt fortrykte ja undertrykte, maa de lide for de ikke kan imodstaae og afværge, o! det er dem en Trøst: Herren skal hevne og redde, det, som den redelige Præst Sacharias sagde, da de dræbte ham, fordi han troelig havde advaret dem: Herren skal see og randsage det, 2 Kron. Bog 24. v. 22. det er og bliver altid en trøstig Sandhed, Herren seer den Møye og Uret der skeer hans Børn, som giver deres Sag i hans Haand: Psalm. 10. v. 14. ja han ikke allene seer og randsager det, men end mere hevner og straffer, saa at, som det er retfærdig hos Gud ar give dem Trængsel som trænge hans Børn: 2 Thess. 1. v. 6. fra skal og den Retfærdige, efter sin Bedrøvelse, glædes naar han seer Hevnen: Ps. 58. v. 11. Det er ved alle Tidens Exempel stadfæstet, og hvad større og kiendeligere Exempel kan stadfæste dette, end det som nyelig er skeet hos os, da vi har seet og mere vil faae at see Herrens retfærdige Hevn, at han har hørdt og i Naade bønhørdt sit fortrængte Zions Sukke, som jeg her maae erindre deres gudelige Andagt Zions værdige Sukke paa Kirke-Aarets første Dag, da den med Israel bad: Vaag op, vaag op før dig i Styrke, du Herrens, Arm! vaag

36

op ligesom i gamle Dage iblant de forrige Slægter: har Gud ikke bønhørdt, er han ikke vaagnet, som syntes at sove, har ikke Herrens Arm iførdt sig Kraft, som da syntes at være afmægtig, da sang Zion sukkende: Jesu giv Seyer, giv os snart den Glæde! at Zion raaber der er alt skeet, Babel er falden, see hvor Hoerens Sæde styrtes med hende til Afgrunden need, ach! Herre gjør dog paa Striden en ende, lad Zions Kamp sig til Seyer snart vende; er ikke denne Zions suk« kende Sang til Herrens Ære og Zions Glæde fuldkommen bleven opfyldt, at Zion nu raaber af glæde det er alt skeet, var da Zions Suk forhen i nogles Tanker forgieves, andre endnu haabende sukkede: Ach! hvor længe skal det vare, Psalm. 90, v. 13. og Spotteren trodsede og beløe det, Gud skee evig Tak, som har styrket de Svage, nedslaget de Stolte og beskiemmet Kongens, det Kongelige Huuses, Rigernes, og hver ærlig Mands Fiender, er her da ikke en trøstig Forsikring for Guds Folk dem til Opmuntring: At Hævnen hører Herren til; som David da til Herrens Ære, siger: Psalm. 126 v. 1, 2. Der Herren omvendte Zions Fængsel, da vare vi som drømmen-

37

de, da blev vor Mund fyldt med Latter og vor Tunge med fryde Sang, da sagde man: Herren har gjort store Ting imod os, derfor ere vi glade, saa blev det opfyldt paa os, de fleste laae i deres søde Søvn, da den gode Gud, som Israels Vægtere, han ved nogle vaagede til at omvende Zions Fængsel og at opfylde vore Læber med Fryde Sang, ja hvilken en glæde i afvigte Uge for Levi og for Landets og Rigernes Børn, at, i freden for Kongens Fiender, havde udsprede om ham, som Sions Konges Fiender om ham: vi saae ham, men der var intet hos ham; Esaia 53 v. 2. Saa har vi nu seet ham med en Majestætisk Mildhed offentlig at fremstille sig og naadigst at tilkiendegive sin Forsikring at Levi og Landets Børn alle tage Deel i hans og det Kongelige Huuses Glæde over Herrens Frelse til Kongens der Kongelige Huuses og Rigernes Gavn og Gode, hvad maae vi ikke alle takke Gud, som haver ladet vore Øyne see denne sin Salvede, som frelst og som igien given os af Gud, hvor forbundne ere vi ikke at takke den ævige gode Gud og uafsladelig at anbefale vores Allernaadigste Konge i Kongernes Konges, tryggeste Beskiernelse og Ledsagelse, at

38

herrens Vidnesbyrd maae stedse være hans Raadsmænd Psalm. 119 v. 24. og at Hans Kongelige Majestæt maae ledes ved Herrens Raad; altid til Guds Ære, det Kongelige Huuses Glæde og Rigernes til tagende Lyksalighed indtil han, Gud give! sildig og mæt af Dage annammes til den høyeste og ævige Ære. Hvad glæde har der ikke været for Levi og Landets Børn at see vor dyrebare Konges og Landets Moder, som før med bittre Taare beklagede Landets Børns Nød, og ved sit Kongelige Bord aad sit Brød med Suk og blandede sin Drik med Graad over sit Folkes Elendighed. at see denne Maria med en glædet Siæl i sin

Frelser at ophøye Herren og som det opbyggeligste Exempel at takke sin og vores Gud, for Kongens, sin og vores Frelse, hvad har vi ikke Aarsag at tilbede Hendes Majestæt et langvarigt Liv, Sundhed, Glæde og Lyksalighed, da vi ere Fuldkomne forsikrede paa, at Hun til Guds Ære og vores Gavn vil ved Herrens Naade og Kraft blive Kongen en. Raadgiverinde til gode Ting og en paamindelse i Omhue og Sorg; Visdoms Bogs 8. v. 9, Hvilken en Glæde for os alle at erfare Kongens Søns vor dyrebare Kronprinzes,

39

ønskeligste Sundhed og Velsignelse, foruden de helligste Pligter der forbinder os alle at takke den gode Gud, der ved sin besynderlige Naades Kraft og Beskiermelse har opholdet og bevaret Hans Kongelige Høyhed, som Rigernes Haab, hidindtil, saa, naar vi vil vore Børn og de efterkommende Slægter saavel som os selv, da ere vi høyst forpligtede med forenede Hierter u-afladelig at anraabe vor Herres Jesu Christi, den Herligheds Fader, at han vil give Ham Visdoms og aabenbarelses Aand udi Hans Kundskab, at han fra sin Ungdom maae lære den Hellige Skrift der kan gjøre Ham viis til Salighed, som og paa denne Visdoms Grund det, som hører til Hans og i Tiden Rigernes og Folkets Lyksalighed, store Gud! giv Kongens Søn din Retfærdighed, at Han i Tiden, som en Mand efter dit eger Hierte, kan dømme dit Folk i Retfærdighed, og dine Elendige med Dom. Hvilken en Glæde for os at see Kongens Broder, som den redeligste og elskværdigste Jonathan at staae ved Kongens Side, som den Troefaste, Kongen med Viished kan hælde sig til, der sviger aldrig med Raad eller Daad, men vil ved Viisdoms Aands Ledsagelse med et villigt Hierte opfre

Siels og Legems Kraft til Kongens og Riger-

40

nes Nytte, vore Bønner skal uafadelig henlægge Ham i den store Lysenes Faders Arme, der har været Hans Ungdoms Ledere, Jer. 3 v. 4. at den fuldkomne Treenige Gud vil med det fuldkomne Eenigheds og Kiærligheds Baand uopløselig sammenbinde disse Tvende Brødre at det af andre uden om os kan siges, hvor godter det i det Danske Konge-Huus hvor Brødre boe eendrægtig tilsammen, der har Gud budet Velsignelsen at være, ja Livet indtil ævig Tid; Psalm. 133 v. 1, 3. ja hvilken en Glæde for os at see den i Kongelige Dyder og en saud Guds frygt Æreværdigste prinsesse der i 4re Kongers Tiid har tilbedet det Kongelige Huus og disse Riger og Lande, ald aandelig og legemlig Velsignelse, og vist jo længere jo mere ved sine Forbøn, der har staaet i Gabet for Herrens Vrede, Es. 28 v. 30 at see Hende af Himlen opholdt i Sundhed og Siæls Munterhed til at see sin Høystsalige Broders Søn bevaret og frelst paa den Kongelige Trone og derfor at opmuntre alle med sig at love Herren; den Gamle af Dage forlænge og velsigne Hendes Levedage! og lade Kongen, det Kongelige Huus og os alle længe høste Frugten og Velsignelsen af Hendes Forbønner, til Hun i Gud fuldkommen glædet gaaer ved den, give Gud! endnu langt borte Aftens-Stund fra Bønnen til Beskuelsen af den evige Glæde og Erløngelse af den evige Ærens Krone. Dette salige Syn, som en Følge, af Herrens Hevn har vi seet, hvo maa da ikke glæde sig? Gud har givet os en ret Purims-Fest, Ester 9. v. 22. der bør være for vore Børn og efterkommende Slægter til Dagenes Ende, Herren give at den som hines Purims-fest: maa ret helligholdes til Guds Ære, fælles Opbyggelse og Glæde og til den Fattiges og Elendiges Vederqvægelse, at og De af de Formuendes Haand, maa blive velsignede og opmuntrede med os at prise Gud for Kongens, det Kongelige Huses og alles vores Frelse, da Vi nu som ved vor Kongens Regierings Begyndelse, ja bestandig med forenede Hierter vil sukke, bede og ønske: Herren velsigne dem, Kongen velsigne! og Herren forbande dem, Hannem forbande! og Folket skal sige Amen! Amen!

1

Prædiken
paa
fjerde Søndag efter Nyt-Aar
over
Evang. Matth. 8, 1 - 1s,

holden for

Garnisons-Meenigheden i den Herre Zebaoths Kirke,

til

en Hellig Erindring

af den store

Tildragelse

som

den 17de Januarii sidstafvigte

var

foregaaet paa det Kongelige Slot Christiansborg.

Af

C. A. Priebst.

Kiøbenhavn.

Trykt hos August Friederich Stein, 1772.

2

3

Bønnen.

Du ævige og over alt ophøjede, Du al Jordens Behærskere! som i

Din ævige Menneske-Kierlighed er barmhjertig, Langmodig, og fuld af Miskundhed mod alle dem, som frygte Dit Navn, og i Hierters hellige Prydelse tilbede for Dit Ansigt; Du er dog og en meget forfærdelig Gud! naar Du i Din fortørnede Retfærdighed holder Dom over de

4

Ugudelige, Dit Huses, Dit Riges-, og Din Kirkes Fiender; saa grave disse sig ned i Helvede, om de tør. Din Haand skal dog hendte dem derfra; de fare op i Himmelen, om de kand, Din Rædsel skal dog nedkaste dem; ja, de skiule sig, enten paa Karmels Bierg, eller paa Havets Bund, Din Retfærdighed skal dog finde dem. Som saa herlig og Majestætisk en Gud, har du Ævige og altid Herlige, ved saa mange Leyligheder

hidindtil, og i sær i disse Dage, forklaret Dig for os, da Du, ligesom fordem i Dit fortrykte og beængstede Israel, opvakte nogle faae blandt os, ved hvilke Du vilde bevise, Dig alleene at være, den store den almægtige og

Over Regent, der baade indsætter stadfæster og afsætter Konger; Du gav, Du Zions Konge! disse faae, af Dig selv opvakte, den din Aand, som gjorde dem ey alleene viise

nok, til at fatte de klogeste Anlægs, men og friemodige, og uforfærdede nok, til sammes Udførelse. Dine, o du vor Hielpere, og Din Salvedes, ja hver redelig Un-

5

dersaats Fiender, bleve her beskiemmede, da Du i Naade antog Dig os, og med Din almagtsfulde Hielp nærmede Dig til os, Du saae- du store Forbarmere! ey alleene, hvor megen Foragt og Forhaanelse, disse Troeløse udøste vver Din Kirke; men og hvor dunkelt et Mørke de søgte at udbrede over Din Salvedes Huus; Du hørte de Retfærdiges Bønner, de Fortrængres Sukke, og de Elendiges Raab, Du kiendte disse Voldsmænds listige Anslage, og som Hierte-Kiendene, vidste Du, endog deres forborgenste Anlæg. Herre! havde Du ikke været med os, og for os, hvor skulde ikke disse Mennesker, ja disse Dievle, levende have opluget os, Trængsels Vand skulde have gaaet over os, og Elendigheds Bæk skulde have naaet, ey alleene til vore Huse og Boeliger, ey alleene til vore Legemer, men og indtil vore Siele: Lovet være du Evige! at Du ikke gav os til Rov for disse glubende Løvers Tænder, vor Siel er undkommen, som en Fugl af Fuglefængerens Snare, Snaren er sønderreven, og vi er und-

6

komne. Vor Hielp er skeedt i Herrens Navn, som har gjort Himmel og Jord;

derfor ofte vi Dig, du Almægtige, vore Læbers og Hierters Ofte; derfor tilbede vi i Aands Bøyelse Dig, du Aandernes Gud, og

vor Fader! Du, som er i

Himmelen, etc.

7

Indgang.

Alle mine Fiender skal blive til skamme og forfærdes saare, de skal vende tilbage, de skal blive til Skamme i et Øyeblik. Saaleedes har en hellig David

i sin Tid tordet udtrykke sig, da han, omringet af mange Fiender, og omgivet af mange Farligheder, fik i sin Siel den glade Forsikring, at Gud selv vilde antage sig ham, og gjøre ham den Biestand, han i saa forlegne Omstændigheder, baade til sin egen, og sit Folkes Frelse, saa

8

Høylig trængte til. Da først torde han ansee alle Farligheder med Foragt, og trodse alle sine Fiender, ja afsige Beskiemmelses Dom over dem, da han havde faaet den Trøst i sin Siel, at han

torde sige: Herren haver hørt min ydmyge Begiering, Herren vil antage min Bøn. (a)

David havde og Fiender, saa fuldkommen en Mand han og var efter Guds eget Hierte, saa høyt ophøyet han og var i sin Kongelige Værdighed, saa stoer en Magt, Herlighed og Anseelse, der og udvortes omringede

ham. Som Første over Israels mange

Tusinde, saa havde han dog mange og stoere Fiender, og det ey alleene blandt Hedningerne, som ikke kiendte Israels Gud, og derfor hadede og plagede hans Folk; men og selv blandt dem, der vare ham de nærmeste, og følgelig burde været ham de troeste; en Achitophel, hans første Cabinets-Minister, fatter de forderveligste Raad imod ham; hans egen Søn Absalon tillaver det haardeste Uveyr over ham. (b)

Ingen Under, at endog Konger selv kand blive tvivtraadige, og forlegne i saadanne Omstændigheder, naar endog

(a) Ps. 6, 10. 11. (b) 2 Sam. 15.

9

de, der æder Brød over deres Bord, opløfter deres Hæl imod dem; da skeer det

let, at selv De, som ellers kaldes de Allernaadigste og Stoermægtigste, maae raabe: Herre! vær mig naadig; thi jeg er skrøbelig (a). Selv de, der ligger paa det sine Bolster, og bedækkes af de sine Tepper, maae klage: Jeg er træt af Suk, jeg kommer min Seng til at svømme den gandske Nat, jeg giennembløder mit Leye med min Graad. (b) Her kand Thronen og Scepter intet Hiælpe Dem, her kand Sværd og Bue ikke forsvare Dem; her erfarer De, De ere Mennesker, De ere Syndere; der saavel i det Legemlige, som i det Aandelige, trænger uendelig til den Almægtiges Naade-Bistand, uden hvilken, endog den stærkeste bliver til Blaar, og al hans Gierning til en Gnist; den meest Blomstrende bliver, som en Eeg, der fælder sine Blade, og som en Have, der ikke er Vand udi. (c)

Hvor glad en Tanke, hvor friemodighedsfuld en Forestilling; ja, hvor sød og qvægende en Trøst, maae det da ikke være, selv for disse Jordiske Guder, at der er en Over-Gud, hvis Stoel er Him-

(a) Ps. 6, 2. (b) Vers 7. (c) Es. 1, 31.

10

melen, og hvis Fodskammel Jorden er;

endog Deres Hielp, endog Deres Frelse, er alleene i

denne Gud. Derfor siger David: Herren har hørt min ydmyge Begiering, Herren har antaget min Bøn, alle mine Fiender skal blive til Skamme etc. Nu, vil

Han sig, da Herren i Naade og Miskundhed, har vendt sig til sin Salvende, har seet Hans Trængsel, og de Ham af de frække Belials Børn vederfarne Fornærmelser; nu, da den Israels Mægtige selv vil antage sig sin Salvendes og sit Folkes Frelse; nu skal intet være saa høyt, som jo skal fornædres; intet saa Herligt, som jo skal beskiermes. Hedninger fnyse nu, og Førster raadslaae nu, enten mod Herren selv, eller mod hans Salvende; den, som boer i Himmelen, leer ad dem, Herren bespotter Dem.

(3) Alle mine Fender skal blive til Skamme, og forfærdes saare, de skal vende tilbage, de skal blive til Skamme i et Øyeblik. Ethvert Udtryk, som David her bruger, for at betegne den skammelige Fornedrelse, der nu skulde ramme hans Fiender, kunde, Dyrekøbte! fortjene en besynderlig Betragtning; men da de, samlede, dog i Almindelighed intet indeholder, uden den Vredes

(a) Ps, 2, 4.

11

Dom, Gud altid og i rette Tid fuldfører over

alle Ugudelige, fom sit Navns og sit Riges Fiender, hvilket ved andre Leyligheder saa ofte erindres, og vi desuden haste til den Betragtning, som vores nærværende Andagts Øyemerke fornemmelig bestemmer: saa vil vi samle deres Indhold under den Text, som af vores Dages hellige Evangelio nærmere til vores Opbyggelse skal forklares; nemlig V. 12.

Rigets Børn skal udkastes i det yderste Mørke, der skal være Graad og Tænders Gnidsel.

Hoved-Lærdom:

Den skammelige Fornedrelse, som altid i rette Tid skal vederfares alle Guds og hans Salvendes Fiender, endog i deres største udvortes Ophøyelse.

Hvoraf betragtes:

I. Disse Guds, og hans Salvendes Fiender, af deres største, udvortes Op- høyelse

12

7

Og just denne finder vi af Jesu selv beskrevet i vores Text, naar han kalder det van, troe og ugudelige. Jødiske Folk med det Navn Rigets Børn: Dette Folk havde Gud allerede for saa gamle Tider, værdiget saa besynderlig en Naade, at de af alle Jordens Slægter, vare blevne udvalgte til at nyde, ligesom de høytideligste Naades-Beviisninger af ham, saaledes og den allernærmeste Omgang med

ham; al hans. Naade-Huses og Naade-Riges udvortes Herlighed var den i sær anfortroet, dem tilhørte den sønlige Udkaarelse, med

Pagterne, Lovens Stiftelse, Guds-Dyrkelsen og Forjettelser. (a) Intet Folk holdte Gud sig saa nær til, som til dem; Israels Huus var den Herre Zebaoths Viingard, og Judæ Mænd vare hans Lysters Plantelser, det vidner deres egen Prophete (b). De kunde paa den besynderligste Maade roese sig af, efter det Prophetiske Udtryk, (c)

daglig at see Kongen i sin Deylighed, naar De nemlig i de anordnede Ofringer, i Forbilleder, Spaadomme og Forjettelser sage afbildet Messiam, Christum, den store Ærens Konge, om hvilken Gud talte igiennem Davids Mund, naar han siger (d)

(a) Rom. 9, 4. (b) Es. 5, 2.

(c) Es. 33, 17. (d) Ps. 2, 6

13

Jeg har salve min Konge over Zion, mit

hellige Bierg; De vare da følgelig vist nok, det Jesus her udtrykkelig kalder Dem: Rigets Børn. Det er, ikke i Almindelighed alleene Rigets Undersaattere, som alleene den almindelige Regierings Love vare bekiendtgjorte, og som alleene nød Deel i den almindelige Tilsyns og Forsyns Underholdning og Beskiermelse; men De vare Rigets Børn, De skulde efter Guds Naade-Anlæg, paa en besynderlig Maade være de Ypperste, de Nærmeste hos og om Kongen, det er, Messias. Jeg vil give Salighed i Zion, og Israel min Herlighed, siger Herren (a). Herren

hver i Zion, staaer der hos (b) Ja, allerede i Mosis Tid, kunde denne Herlighed nævnes som noget, der i sær tilhørte Jacobs Børn; hvilket er saa stort et Folk, som Gud

holder sig nær til, som Herren, vor Gud,

saa tidt vi kalde paa ham. (c)

Skulde nu ikke alt dette, Dyrekiøbte! samlet, viise den allerstørste udvortes Anseelse

og Herlighed, som dette Folk, frem for alle Jordens Slægter, var ophøyet til? Vi forestille os for Exempel: At et Lands mægtige Regent, gjør det samme blant sit Riges Un-

(a) Es. 46, 10. (b) Joel 3, 26. (c) Deut. 4, 7.

14

der saattere, som Gud fordum gjorde blandt Verdens Slægter; det er, han afsondre een, eller faae fleere, der skal være hans nærmeste,

Dem anfortroer Han Sine vigtigste Anliggender, Dem anbefaler Han, at haandhæve og beskierme Sit Riges Ære; Adgangen til Hans Throne, skal, den derfor altid staae aaben? og med den best grundede Rettighed, skal De altid torde love sig Hans mægtige Understøttelse, til at vove endog de dristigste Foretagender? Hvor stoer og betydelig bliver ikke derved disses Øphøyelse over Landets øvrige

Undersaattere i Almindelighed? den Taabelige tilbeder Dem med en Fortryllelse, den Fornuftige anseer Dem med en stille Forundring; men alleene den Christelige, som af Religionen heudter den rigtigste Underviisning om Deres sande Betydenhed, veed altid best at bestemme Deres sande Værdie. Imidlertid bliver De dog, som saadanne Landets udvortes ypperligste, og saa meget mere ophøjede over andre, eftersom De til Regentens Person har en friere Adgang end andre, og af Hans Bevaagenhed altid tør love sig en kraftigere Understøttelse

frem for andre.

Saa var, Dyrekiøbtes fordum, i Forhold til Jordens øvrige Slægter, det Israel efter Kiødet, som Jesus og derfor i vores

15

Text med en besynderlig Eftertryk kalder Rigets Børn; men saa stoer Deres Ophøyelse var, saa stoer var desværre og Deres Ugudelighed. Hvor ofte maatte Gud ikke klage:

Jeg haver opdraget Børn, og ophøyet dem, men de have gjort Overtrædelse mod mig (a). De forlode Herren, De opirrede den Hellige i Israel, De vigede tilbage, og med stormende Misgierninger, som fordervelige Børn, fortørnede De modtvillig Deres Fædres Gud; Deres Herlighed og Prydelse, Deres Vælde og Anseelse betragtede De ingenlunde, som Noget, Dem var anbetret, og De til Guds Herligheds Udbreedelse og Verdens lyksalighed burde anvende, men langt meere tog De i Deres kiødelige Hierters egensindige Stolthed deraf Anledning, til at rive sig løs fra Gud, ophøye sig over ham, og med de ugudeligste laster at fortørne ham; De ringe agtede Hans Kundskab, foragtede Hans Udvarsler, forkastede Hans lov, spottede Hans Trudsler, forhaanede, forfulgte og ihjelsloge Hans Propheter, Deres Tunge og Deres Idræt var imod Herren, til at forbitte hans Herligheds Øyne. Derfor klager Deres egen Prophet over Dem. (b)

(a) Es 1, 20. (b) Es. 3, 8.

16

See! saa syndigt et Folk, saa vanartige Børn, oversaae Gud dog meget længe med i sin skaanende Langmodighed, og taalte meget længe deres Gienstridighedsfulde Fornærmelser; men de hastede til deres egen Ulykke, deres Ondskab voxte, deres Stridighed blev modigere, og deres Ord stærkere imod den Almægtige. Tiden nærmede sig, den Zions

Konge kom, som saa længe var spaaed om, han kom, skiøndt ikke egentlig for at dømme Verden, saa dog for, Deels i egen Person at erindre dette syndige Folk om det Regningskab, her forestoed, og om den svære Dom, en længer fremturende Gienstridighed, nødvendig vilde Paaføre dem, Deels og til sin Majestets-Herligheds

Aabenbarelse, og sin Æres Haand-Hævelse,

i rette Tid virkelig at udføre denne

Dom; nu hedte det: Rigets Børn skal udkastes.

Handler ikke, Dyrekøbte! et Lands Mægtige Regent, endog i sin allerbilligste Retfærdighed, ligesaa; og bør Han vel handle anderledes? Lad Ham for Exempel finde, enten blande sine Undersaatter i Almindelighed, saadanne, som foragte Hans Befalninger, trodse Hans Trudsler, og spotte Hans Majestets Ære, hvad skal Han dømme, uden Spot, Skiændsel og Ødelæggelse, at ve-

17

derfares dem; eller, Han finder nogen blandt Sine nærmeste, det er, blandt dem, som i den besynderligste Forstand, og fremfor andre, ere

Rigets Børn, Thronen nærmere, Han

finder nogen blandt dem, som, skiøndt han regner sig udvortes til Rigets Børn, saa vil han dog ey erkiende Ham for Regent i Riget, men langt meere trodsig stræber at rive Ham Sceptret

as Haanden, og Kronen af Hovedet;

Han finder nogen, som dristig vanhelliger og misbruger Hans Konge-Navn til de skadeligste og Landsfordærveligste Anlægs Understøttelse, eller, Han finder endelig nogen, der med en Ugudelig Absalon, bruger de listigste og underfundigste Rænker, for, til sin Befæstelse mod Ham, som Regent, at forstærke sig med et Anhang af ligesaa onde, skadelige, og Landsfordærvelige Mennesker; Hvad skal da den Retfærdige Regent her tænke? Hvad skal han dømme? skal Han maaskee lade Alting gaae, som disse arrige Skalke vil, til Sit Kongelige Huuses Fornærmelse, og Sine retskafne Under saatteres uretfærdigste Fortrykkelse? Ach Ney! Her bør Regenten sige, som Gud selv: Jeg

vil ingen Anden give min Ære (a); Her

bør Han uden nogen Skaansel, fornedre disse Sit

(a) Es 48, 11.

18

Huuses, Sin Æres, og Sit Riges Fiender;

Han bør efter Guds eget Exempel, give

dem Stank før vellugtende Urter, et løst Baand for et Bælte, en ombunden Sæk for et bredt Baand, og Forkrænkelse i Dejligheds Stæd (a); Al deres forhen til Hans Æres Forklejnelse egenmægtig bestemte, og iførte Prydelse, bør Han forvandle til den Allernedrigste, og Allerforagteligste Beskiemmelse; det er, som Jesus udtrykker sig i vores Text: disse, og alle saadanne Rigets Børn, skal udkastes i det yderste Mørke, hvor der er Graad, og Tænders Gnidsel: og dette

er, hvad vi fremdeles lovede at betragte, nemlig:

II. Guds og Hans Salvedes Fiender i deres skammeligste Fornedrelse.

Derom heder det i vor Text: de skal Udkastes i det yderste Mørke, hvor der er Graad, og Tænders Gnidsel; det van.

troe Jodiske Folk, vare de, her først, og nærmest, blev sigted paa; disse skulde nu snart holde op

(a) Es. 3. 24.

19

at være, hvad de hidindtil havde været, nemlig Rigets Børn; al deres Herlighed skulde

gandske afklædes dem, havde de ikke villet erkiende Jesum for den Zions Konge, Han var, saa skulde Han nu ikke heller vilde erkiende dem længer, at høre til Sit Riges Børns; nu skulde de blive uden Tempel, uden ypperste Præst, uden Urim og Thummim; deres Fæster og Høytider, deres Renselser og Ofringer, skulde nu snart tabe al deres sande Værdighed, ja blive, som en Skygge nden Regent, uden Konge, ja uden noget fast egendoms Land, eller Stæd, skulde de nu snart, som Ustadige og Landflygtige, vanke omkring fra

Land til Land, fra Huus til Huus.

Ingenlunde skulde de, stille, rolige,

og uden at gjøre Modstand, modtage og underkaste sig, denne saa skammelige Fornedrelse, som de endog strax ved første Øyekast kunde see at skulde være en Begyndelse til saa mange, saa store, Baade nærværende, og tilkommende, Trængsler; Ach Nej! de skulde vist nok sætte sig til Væрге, foreene alle Kræfter, og anvende alt, baade List og Magt, for at undgaae saa voldsom en Afsættelse, saa strækkende en Udkastelse; hvilket og Historien om Jerusalems Belejring, og Ødelæggelse, vidt-

20

løftig nok viser, at de gjorde; men, det skulde alt intet hielpede dem, intet frelse dem; med Magt og med stormende Haand skulde de uddrives; ja med den koldeste Foragt skulde alle deres Raad og Anstalter tilintetgjøres, som en Agar fordum med sin spottende Ismael, uddrives af Abrahams Huus (a), saa skulde og disse uddrives, ja udkastes, Kongens Vrede skulde forfølge dem, Jesu hevnenende Retfærdighed skulde adspredde dem, et Stæd skulde modtage dem, hvor ikke den mindste Trefning af deres forrige Herlighed skulde findes, ikke den mindste Draabe af de gamle Glædeskilder skulde smages, ja ikke det ringeste, af den saa længe misbrugte Prudelse, skulde meere nydes; de Elfenbeens Senge, de

Silke-Gardiner, de bløde Klæder, de prægtige Værelser, skulde alt forvandles til den fæleste Ødhed, til den skræksomste Mørkhed; havde de hidindtil misbrugt de glade og behagelige Tider, med alt det dem forundte, baade Naades og Lykkes Lys, til Synder og Laster, de ureeneste Mørkheds Gierninger, saa skulde nu og gandske, og i et Øyeblik, baande Naadens og Lykkens Lys udslukkes for dem; de skulde udkastes i det yderste

(a) Gen, 21, 10.

21

Mørke, hvor der skulde være Graad, og Tænders Gnidsel.

Ach, Dyrekiøbte! hvilke Arrestanter nyelig Guds eget Folk, Rigets Børn, det er, de allerstørste og rareste Lykkes Børns og nu saa hastig, saa gandske, ej alleene nedkastede fra al deres Herlighed og Anseelse; men og Udkastede i det yderste Mørke, for at være underkastede de meest forhaanelsesfulde Trængsler, de meest skrækkende Domme; hvilke Arrestanter! nyelig gik de frie ind og ud i Kongens Huus, det er, besøgte, naar de vilde, Herrens Tempel, som var i Jerusalem, midt iblandt dem; Nyelig kunde de sige. til Jesum selv, den Ærens Konge: Vi æde

og drikke for dig, og du lærer paa vore

Gader; nyelig tænkte de paa intet andet, end et nyt Riges Oprettelse, hvor alting samlet skulde sigte til deres Ophøyelse over andre, og til deres Fordeel frem for andre; Herre!

vil du paa denne Dag oprette Israel

Riget (a) ? sammenlignet med (b); nu derimod saa dybt nedkastede, ja saa langt udkastede, at neppe den allermindste Lykke-Straale meere naaer til dem.

(a) act. 1, 6. (b) Luc. 24. 21. Matth. 20. 21.

22

Dyrekiøbte! hvad leeder vel vore Tanker i Dag til en Betragtning, af denne Indhold i nemlig til at forestille den skammelige Fornedrelse, som altid i rette Tid skal vederfare alle Guds og Hans Salvedes Fien-Der, endog midt i deres allerstørste Ophøyelse; skeer saadant maaskee alleene derfor, at vi vil vise, Hvorleedes Gud i Almindelighed holder Dom over ugudelige Syndere, som sit Ords, sin Naades, og sit Riges Fiender? Vist nok bør den kraftigste Overbeviisning derom aldrig svækkes, eller tilintetgjøres, i vore Hjerter; den Ugudelige Syndere regne sig her i Naadens Tid saameget han vil, til Guds Riges Børn, uden Omvendelse og Troe, uden Hellighed og Lydighed, skal han gaee evig forloren, ikke see Guds Ansigt, om ikke før, saa dog i Døden, skal hans. Lygte gandske udslukkes, og

han selv tage Ende med Forskrækkelse, han skal nemlig udkastes i det yderste Mørke, hvor der skal være Graad og Tænders

Gnidsel! Men skulde jeg tvile paa, at jo meget mange Udtrykke i vores Betragtning allerede har leedet manges Tanker iblandt os hen til den store, den underlige, og i al Tidsminde merkværdige Tildragelse, som i disse Dage er foregaaet hos os.

23

Hvor ere nu, Dyrekiøbte! de ophøyede

og herlige, de Rigets Børn, der nyelig skinnede som Stjerner af den første Størrelse i Kongens Huus, og af hvis Glands endog Kongen selv syntes snart at ville komme til, enten at laane alt Sit Lys, om de ellers vilde have tilladt Ham at lyse længer iblant os, eller og at see sit Lys gandske at fordunkles, ja maaskee udslukkes? Hvor ere nu de Mægtige, for hvilke, endog Thronen selv, nyelig syntes at bæve? de Vældige, de Stærke, som i deres forblindede, og overdrevne, Stolthed ikke undsaae sig ved at foragte, endog Majestæters ja, hvor ere nu de Myndige, som i deres kiodelige Tillid til egen Viisdom, egne Kræfter, smigrede sig med, maaskee inden den korteste Tid, at lægge Alt til

deres Fødders Fodskammel? du skal nedfare al Helvede, til Hulens Sider! hvo dig seer, skal stirre paa dig, og sige: mon denne være den Mand, som kom Følket

24

til at bæve, og Landets Indbyggere til at skielve? du skal bortkastes fra dine Fædres Grav, som en vederstyggelig Qvist, thi de Ondes Sæd skal ikke nævnes evindeligt ! Din Høyhed skal nedkastes i Helvede, der skal strøes Orme under dig, og Maddikker skal bedække dig Det var Dommen, antegnet (a): Gud fordem afsagde over hiin Moedige, som af ingen timelig Ære vilde mættes, førend han kunde opstige til Himmelen, sætte sin Throne over Guds Stjerner, fare op over de tykke Skyer, og være deu Høyeste lig

En Dom næsten af samme Indhold har vi seet, Gud i disse Dage har udført iblandt os; Listige Voldsmænd, Fiender af Guds og Kongens Huus, blodtørstige Mænd, som under Skin af at forbedre Staten, befordre

(a) Es. 13, 14.

25

det Almindelige Vel, og befæste Landets Lyksalighed, dog alleene spillede deres, ligesaa egennyttige, som Landsfordærvelige Rolle; og med et Anhang af nogle ligesindede Brødre intet andet søgte, end at foragte Guds Huus, fordunkle Kongens Huus, ja udi breede Forvirrelse, og Bedrøvelse til hver retsindig Borgeres Huus; Vi har oplevet den Dag, da vi har seet disse Troeløse at gjøre det første Skridt til deres skammelige Fornedelse, og hvo vil tvivle paa? de jo fremdeeles vil komme til at høste, hvad de har saaed ; de ere allerede, som raadne Greene afskaarne, og som en stinkende Suurdej udfejede, udkastede af Kongens Huus, ere de allerede bortkastede til saadanne Stæder, og indsluttede i saadanne Forvaringer, som allerede daglig kand give dem en skrækkende Forestilling om det foretagende.

26

Lovet være Du evige, velsignet være Dit store Navn, Du alleene Tilbedelseværdige Herre! Hvad havde vi vel fortient af Dig, og hvor skulde vi have tordet love os saa Mægtig en Hielp, saa herlig en Frelse: fra Dig? vore Synder saa mange! vor Ulydighed saa megen! vore Afvigelser saa store! hvad skulde de vel have kundet udvirke hos os, uden den haardeste straffende Hiemsøgelse fra Din fornærmede og fartørnede Retfærdighed? Men, Du al Godheds Gud! som foruden de uendelige Velsignelser, Hvormed Du i Din Søn

Christo, den Zions Konge, har besøgt, og velsignet os, ogsaa har lyksaliggjort os med en

Konge-Slægt af det Oldenborgske Huus, under hvis milde, og naadige Regimente, Din Kirke hidindtil har blomstret blandt os! Miskundhed og Retfærdighed, Fred og Barmhiertighed, har ligesom haft hiemme hos os; Du har, O alle Barmhiertighe-

27

ders Gud! endnu ikke villet lade Dig uden Vidnesbyrd for os; Vi erkiende Din Miskundhed, tilbede Din Viisdom, og ophøye Din evige Trofasthed, at Du saa mægtig har villet antage Dig os, og til vor Frelse,, og Glæde, udføre Dine Æres Domme iblandt os: Til Dig, Du vor store Hitlpere! nærme vi os, i sær paa denne vor Glædes Dag, med vore

ydmyge Bønner, og Taksigelser; Lad,

Herre! Dine Øyne være henvendte til os, Dine Ørne, og Dit Hierte være aabent for os! Lav Din Salvende, vor Allernaadigste Arve-Konge og Herre, Kong Christian

den 7de, altid være velsignet for Dig, befæst Hans Throne imod Alle, baade hemmelige og aabenbare Voldsmænd! Lad Hans dyrebare Person, altid være indsluttet i Din Almagtsfulde Beskiermelse, og Hans Siel altid styres under Din kraftige Naades Varetægt; Giv Ham, i fær i disse vanskelige Tider, reedelige, og troe, Mænd omkring Sig, som

28

ingen større Ære ønsker, og intet andet Maal, seer hen til, end at udbrede Din og Din Salvendes Ære; Din

Varetægt hvile til evigvarende-Velsignelse over det gandske Høy-kongelige Huus; Herre! Lad den Slægt blandt alle Jordens Konger altid være dyrebaragtet for Dine Øyne! Lad den Konge-Stamme. Din Høyre Haand for forlang Tid siden har plantet, og hidindtil med saa utallige Velsignelser, har vandet, og frugtbargiort til saa megen Roeligheds, og Lyksaligheds Udbreedelse blandt os; Lad den, Du Evige! aldrig af nogen Stormvind omkastes; ja Din Trofasthed tillade ikke engang, at noget Vildsviin, nogen Tid enten afgnaver dens Bark, eller paa nogen Maade beskader den; den samme Din høyre Haand, som Du nyelig har udrakt til at frelse Din Salvede vor Konge, og det gandske Kongelige Huus, fra de groveste og dristigste Avindsmænd, ja det gandske Land fra de haardeste og uretfærdigste Fortrykkelser, den samme

29

Din Høyre Haand blive og altid fremdeeles udrakt, til at adspreede og beskiemme alle, baade

Kongens og Landets Fiender; Endelig giv, Du evige Forbarmere ! at vi aldrig glemme den Din Herligheds Aabenbarelse, Du, med den saa underlig vederfarne Hielp og Frelse, har værdiget os; Lad dens Erindring altid fylde, ligesom vore Hierter med Din Lydighed, saaleedes, og vore Munde med Din Lov! saa

skal den 17de Januarii aldrig gaae os af Minde, og Din Naades-Hielp aldrig gaae i Glemme. Herre Zebaoth! vær og fremdeeles med os, Jacobs Gud! vær altid vores Ophøyelse!

Amen.

30

31

32

1

Herrens vor Guds Tale om Fred og Frelse til et Folk, der søger ham,

forestillet

i en Prædiken,

som blev holden

udi Christiansborgs Slots-Kirke

paa Tredie Søndag efter Hellig Tre-Konger 1772.

Til taknemmelig Erindring for den Høiestes særdeles naadige Forsyn og Varetægt, han besynderlig i denne Tid har ladet see imod Hans Majestæt Kongen, det Kongelige Huus, og disse Riger og Lande.

Efter Befaling til Trykken leveret af

L. Harboe.

Kiøbenhavn, 1772.

Trykt og findes tilkiøbs hos Nicolaus Møller,

Kongl. Hof-Bogtrykker.

2
3

I. I. N. Bøn Herre! Du est værdig, at tage Æren, og Prisen, og Kraftten, thi du har gjort store Ting imod os, ja store Ting har Du gjort imod os, derfor ere vi glade. Du som est stor i Raad og mægtig i Daad, har ved Din høilovede Naade, ved Din Søns kraftige Forbøn hiulpet Kongen Din Salvede, Du har reddet Ham af store og overhængende Farligheden Ved Din Barmhjertighed, som er hver Morgen ny, har Du lagt Naade til Naade, og under os delt Glæde, at vi i Dag kan see HAM i Dine Forgaarde udi velsignet Velgaaende, at os og efter faa Dage skal gives Leilighed, at fryde os over den Velgierning, da Han indtræder et nyt Leve-Aar, og helligholder en nye Fødselsfest. Vi prise Dit Navn, Du Allerseligste! Du som boer iblant Israels Lovsange, at Du har afvendt al Fare og Skade fra Hans os saa dyrebare Person, at Du, som vi see det paa denne Dag, saa naadig har tænkt paa Din Salvede, paa Kongens Huus, og alle Undersaatter i disse Riger og Lande til det Beste. Herre! vi ere ringere end alle de Miskundheder og end al den Trofasthed, som Du i dette Stykke har gjort mod Dine Tienere. Kongen Din Tiener tilbeder derfor Dit Navn med inderlig Taksigelse. Det Kongelige Huus ofrer Dig Tak, at Du har ladet see Din mægtige Hielp, Din herrlige Redning af det Høje, og har hørt de Bønner, hvilke De,

4

som altid, saa ifær i denne Tid har udøst for Din Throne. Hver Mand kysser med inderlig Bevægelse, med Hiertens Glæde Din Haand, Du høieste Veldæder, fordi Du har talt et Naades Ord, at Kongen og Kongens Huus lever, at De nu leve i Fred og Rolighed. Her ere vore Hjerter, o! evige Forbarmer! hvilke vi give Dig, og hvorpaa vi antænde vort Taksigelses Offer for denne Din faderlige Velgjerning, ak! forsmaa det ikke, men lad det være for Dig en sød Lugt! Her ere vore Tunger, som skal lade høre et Halleluja efter det andet, og aldrig forglemme, at tale om denne Din Godhed og faderlige Kierlighed. Enhver istemme med mig: Min Siel lov Herren, og alt det, som inden i mig er, love Hans hellige Navn. Min Siel! lov Herren, og glem ikke de store Ting, han har gjort mod Hans Kongelige Majestæt, det Kongelige Arve-Huus, og disse Riger og Lande! Lad, o! kiere himmelske Fader! Dit Øie vaage over Kongen, som altid, saa og i det tilstundende Leve-Aar, til Beskiermelse og Velsignelse! Hans Hierte være Din Eiedom og Din Tempel, hvorudi daglig Din Priis forkyndes, Din Ære berømmes, og Din Hielp med Taksigelse erkiendes! Giv os alle Din Aand tilbørlig at skiønne paa Dine Velgjerninger, Du saavel i det legemlige som for alle Ting i det aandelige uddeler til os! Og da det Ord, som i denne Time skal tales, derom skal paaminde os, saa lad det til en sand Opvækkelse være velsignet paa alles vores Siele! Dette er det, vi saa inderlig og Hiertelig bede om i den beste og fuldkommenste Bøn. Fader vor etc.

5

Evangelium.

Matth. VII. V. 1 — 14.

Der Han (Jesus) nu gik ned af Bierget, fulgte meget Folk efter ham, og see! der kom en Spedalsk og tilbad ham og sagde: Herre, om du vil, da kan du vel rense mig, da udrakte Jesus sin Haand og rørde ved ham, sigende: Jeg vil: vær reen! Og strax blev han reen af sin Spedalskhed. Og Jesus sagde til ham: See til, at du siger ingen det; men gak hen og betee dig for Præsten, og ofre den Gave, som Moses haver befalet til et Vidnesbyrd for dem. Og der Jesus gik ind i Capernaum, da kom der en Høvedsmand til ham, som bad ham, og sagde: Herre! min Tlener ligger hjemme verkbruden

6

(og) pines svarlig. Jesus sagde til ham: Jeg vil komme og helbrede ham; Men Høvedsmanden svarede og sagde: Herre! jeg er ikke værd, at du skal gaae under mit Tag; Men siig ikkun et Ord: saa bliver min Tiener helbredet; Thi jeg er og et Menneske under (andres) Herredom, som haver Stridsmænd under mig: Naar jeg siger til den eene: Gak hen ! saa gaaer han, og til den anden: Kom hid! saa kommer han, og til min Tiener: Gjør det! saa gjør han (det.) Der Jesus (det) hørde, forundrede han sig, og sagde til dem, som fulgte (ham:) Sandelig jeg siger eder: Saa stor en Troe haver jeg end ikke fundet i Israel; Men jeg siger eder: Mange skulle komme af Øster og Vester og sidde (til Bords) med Abraham, Isaac og Jacob i Himmeriges Rige; men Rigets Børn skulle kastes hen ud i det udvortes Mørke, der skal være Graad og Tændgnidse. Og Jesus sagde til Høvedsmanden: Gak bort, dig skee, som du troede! og hans Tiener blev helbredet i den samme Time.

7

Et Menneskes Anslag kan aldrig faae Fremgang, naar Gud ikke er i Raad med, og styrer al Ting til det beste. Han, den Almægtige, tager Modet fra de Stærke, at de blive frygtagtige som vinder; Viisdom og Forstand fra

de Kløge, at deres Foretagende bliver til Daarlighed. Magt og Høihed, den Stolte forlader sig paa, bliver hannem ofte en Strikke, han besnæres udi til sin Fordervelse. Han griber de Viise i deres Trædthed, at de For: tredeliges Raad Hasteligen omstødes. Vel derfor den, hvis Hielp og Skiold Herren er, han skal i Nødens Tid ikke bestiemmes. Herrens Navn er et fast Slot, den Retfærdige løber did, og bliver beskiermet. Til ham den store Hielper-Mand, vende derfor Guds Børn sig, af ham vente de Redning, Frelse og Fred, naar Faren synes at være størst, og een Gienvordighed rekker den anden Haanden. De. istemme med Israels Børn:

8

Jeg maa høre, hvad Gud Herren vil tale, thi han skal tale Fred til sit Folk, og til sine Hellige.

Tiden tillader det ikke, her at undersøge, om disse vore Indgangs Ord særdeles handle om Israels Børns Tilbagekomst fra Babels Floder, hvor de maatte henge deres Harper paa Pilene og græde over den store Trængsel, de vare bestedde udi, og om David derved udi en prophetisk Aand har havt Hensigt paa den for Jøderne saa glædelige Tid, da Herren talede om Fred, og lod saavel den forfaldne Kirke, som Staten igien oprettes inden Canaans Grendser. Det vil jeg ikkun efter mit Øiemerke anføre, at ethvert Guds Barn udi alle Omstændigheder kan føre sig disse Ord til Nytt: Jeg maa høre, hvad Gud Herren vil tale, thi han skal tale Fred til sit Folk og til sine Hellige. I disse Ord stilles os for Øine et merkende Øre og en hielpende Haand. Pfalmisten siger: Jeg maa høre.

Øret er et af de ædelste Lemmer, Gud har givet os, det bliver og et af de nyttigste, naar det ret anvendes efter Skaberens Øiemerke. Der er en Tid,

9

da vi skal lukke disse Porte, jeg mener vore Øren. Hvor vel havde Bileam giort, saafremt han havde fulgt dette Raad. Balak sender Bud til ham, han skal komme til ham i hans Land, han vil bevise ham stor Ære, og gjøre ham til en stor Mand. Det

Forslag klinger vel i Bileams Øren, at han, skjønt Gud ei vil tilstede ham, at fare derned, dog ikke vil høre. Men Reisen løb omsider af til hans Fordervelse. Vi maa ei lade vores Øren staae aaben for slem og giekkelig Snak, og letsindig Skiemt, som ei sømmer en Christen, for Guds Bespottere, for Bagvaskere, for alt det, der strider mod den Allerhelligstes Bud og Villie. Der gaaer en aaben Vei fra Øret til Hiertet, at det meget let ved slige onde Ting befænges og afvendes fra den Høieste. Men da bruges Øret ret, naar man hører det, som er got, det som er smukt, det som haver got Navn og Rygte. Især maa vore Øren staae aaben, naar vi høre det levende Guds Ord, det Ord, hvorved vi undervises om det, der tiener til vor Siels Beste og Salighed. Hver gang den høieste Regenters Ord skeer til os, maa vi sige som Samuel: Tal Herre! thi din Tiener hører. Men det Hørelses Ord skal og overtale vore Hjerter, at vi med Maria bevare og overveie det i gode

10

og smukke Hjerter, saa vi kan bære Frugt deraf i Taalmodighed. Her maa Ordet beblendes med Troen, saa vi med et hørende Øre, med et troende Hierte kan sige af vore Indgangs-Ord: Jeg maa høre, hvad Gud Herren vil tale.

Gud taler paa adskillige Maader efter Menneskenes forskellige Tilstand.

Han taler af Sinai Bierg med en forferdende Røst, med Torden og Lynild, saa at Israel skielver og bæver, og med et beængstet Sind raaber til Moses: [Exod. 20, 19.] Tal du med os, og vi ville være lydige, og lad

Gud ikke tale med os, at vi ikke døe,

Gud taler, naar Han klager over Menneskenes tiltagende Ondskab, og straffer deres Gienstridighcd. Saaledes maa en Esaias fremtræde, og med giennemtrængende [Es 1,2. 3.] Ord kundgiøre Herrens Tale: Hører I Himle! og du Jord merk, thi Herren haver talet: Jeg haver opdraget Børn og ophøiet dem, men de have giort Overtrædelse mod mig. En Oxe kiender sin Eiermand, og et Asen sin Herres Krybbe, men Israel kiender det ikke, og mit Folk forstaaer det ikke.

Gud Herren taler i sin retfærdige Vrede til en haardnakket og i sin Ondskab fremturende Synder,

11

der tænker det er Fred, det har ingen Fare. En Haand frembryder uventendes, og skriver en Døds-Dom over en vellystig Belsazer, naar han om Natten er midt udi sin syndige Glæde. Et Ord høres: Mene Mene Tekel Upharsin. Du est veiet i Veieskaaler, og fundet for let. Staven brydes, Dommen afsiges over den Haarnakkede, der har Brændemærke i Samvittigheden, og har hærdet sit Hierte mod alle Formaninger: Hug Træet af, hvi gjør det Jorden [Luc. 13, 7.] unyttig.

Gud Herren taler om Naade og Miskundhed til dem, som have en sønderknust Aand og frygte sig for hans

Ord: Mon ikke Ephraim være mig en dyre- [Jer. 31, 20.] bar Søn, mon han ikke være et Barn, der jeg har havt megen Forlystelse af; thi efterat jeg haver talet til ham, kommer jeg hannem endnu flitteligen ihu: derfor lyde mine Indvolde for hans skyld, jeg vil visseligen forbarme mig over ham, siger Herren.

Hin Kvinde af Thekoa sagde til David: Kongens Ord skal være mig til Trøst. Kongernes Konge taler venlige Ord og trøstelige Ord til sit Folk og sine Hellige, til dem, der høre ham til som en synderlig Ting:

12

Jeg maa høre, hvad Gud Herren vil tale, thi han skal tale Fred til sit Folk og til sine Hellige. Her vises os Guds hielpende Haand. Han skal tale Fred.

Fred er et lidet Ord, et Ord af faa Bogstaver, men det indbefatter store Ting og en Forraad af mange Velsignelser. Hvad nytter det en rig og mægtig Mand, om han end stod i nok saa stor en Anseelse for Verden, og havde sine Huse fulde af Guld og Sølv, naar han maatte have det han eier med Strid og Trætte og med et misforneiet Sind? eller naar den, som æder hans Brød, opløfter sin Hæl mod ham?

[Es. 66,12.] Herren ligner Freden med en Flod, og jeg tør sige, den er kosteligere end den Flod Pison, der gik igiennem Guds Have, og gav Guld af sig. Der flyder Nytte og Fordeel af Freden til Kirken og Religionen, til Staten og Politien, til de prægtigste Palladser, saavel som de ringeste Straahytter. Hedningene forestillede Freden under et behageligt Billede, at den havde Rigdom paa sine Skuldre, et Neg med Ax udi sin Haand, og at den havde en Krands paa Hovedet flettet af Olieog Laurbær-Grene. Hvad har de dermed villet betegne andet, end at Overflødighed og Kunster blomstre, naar Freden regierer i Landene? Hvor langt mere bør vi

13

som Christne ansee det for en stor Velsignelse, naar Gud under os den Glæde, at vi kunde sidde hver under sit Viintræ og Figentræ, hver udi sit Huus, og der i en stille Rolighed tiene Herren vor Gud i al Gudfrygtighed og Ærbarhed. Ville vi spørge den, der aldrig har hørt en Strids-Vogn rumle, en Hest i Striden at hvine, den skal ikke kunde sige os, hvad for et kostbart Klenodie Freden er, men lad os spørge dem, der have været som en forjaget Hind paa Biergene, dem, der have seet deres Konger være et Maal for een af Helvede optændt Ondskab, deres Børn sønderknusede for deres Øien, deres Huse plyndret og lagt i Aske, de skal fortælle os, hvor græsselig det allevegne staaer til i Landene, naar Freden derfra har taget Afsted. Desværre! vi høre alt for meget derom i disse Tider. Andre kan sige os det med bævende Røst, med grædende Øien, at mangt et deiligt Land er bleven omvendt til en Blod-Ager, forstyrret fom Adama, tilred som Zeboim. Har vi ikke hørt, hvorledes et Sted, der tilforn har kundet meddele andre en stor Forraad af Herrens Velsignelser, maa afstemme et jammerligt Klagemaal? Han gjorde et tomt Kar af mig. Hvor høit er da ikke den legemlige Fred at agte? Man kan ei betale den med Sølv, og kostelig Saphir og Onyx kan ikke agtes ved den.

14

Dog den Fred, som her tales om i vore Indgangs-Ord. Jeg maa høre, hvad Gud Herren vil tale, thi han skal tale Fred til sit Folk og til sine Hellige, ganer endnu høiere og er af en langt større Værdie. Derved gives dem, der ere hans Folk, og i hvis Hjerter Christus boer formedelst Troen, dem, hvilke Herren regner blank sine Hellige, der ere helligede ved Naadens Aand, opløfte deres Hierter til Gud i hellige Bønner, og jage efter Hellighed, uden hvilken ingen kan see Gud, dem, siger jeg, gives den Forsikring, ak Herrens Naade skal hvile paa dem, og den aandelige Fred omfavne dem. Thi de tvende Himmel-Gaver Naade og Fred ere forenede med hinanden, og lade sig ikke adskille. Denne aandelige Fred er det Brød, som Gud skienker sine Børn og som ei kastes for Hunde. Dette er det Sandheds Ord, [Joh. 14, 27.] vor Frelser har sagt til sine Disciple: Fred lader jeg eder, min Fred giver jeg eder, jeg giver eder den ikke, saasom Verden giver. De Troende alene kan forlyste sig i denne aandelige Fred, Fredens Aand regierer i deres Hierter, de have Fred med Gud og Fred i Samvittigheden; derimod opluges al den Glæde, al den Herrlighed, som Verdens Børn kan have, af en indvortes Uroe, og sørgelige Forestillinger om det,

15

der uventelig som en Følge af deres Ondskab kan ramme dem. De Ugudelige, sagde Herren, Have Es. 48, 22. ingen Fred: Men hvor denne aandelige Fred er, derer et dagligt Giestebud, der kan man, naar det end ikke gaaer efter Huske, med Paulo midt i Bedrøvelsen være glad, og en David kan midt iblant mange tusende Modstandere med Frimodighed anstemme: Jeg ligger og sover aldeles med Fred, thi Herren alene skal lade mig boe tryggligen.

Denne er den Fred, saavel legemlig som aandelig Fred vi af inderste Hierte tilønske Dem, Stormægtigste Monark, Allernaadigste Arve-Konge og Herre!

Den for hvilken alle Ting ere aabenbare, den allesteds nærværende Gud, som seer i det skjulte, veed hvor inderlige vore Bønner, hvor brændende vore Forbønner have værer for Deres Majestæt, at Gud Herren ville tale Fred til Dem. Hver Dag har vores Aand været hos Deres Majestæt udi de farlige og vanskelige

Omstændigheder, De have været bested udi. Propheten Daniel beretteros, at Persiens Riges Fyr- [Dan. 10, 13.] ste har gjort sig Umage for, paa Kong Chri Hof at forhindre det Gode, hvorhos vor salige D. Luther har gjort den Anmerkning, at det Har været en Kongelig

16

Hof-Dievel, og desværre! slige onde Aander have givet sig tydelig nok tilkiende iblant os. Er end Deres Majestæt ved Magt ophøiet over mange tusende, saa har dog en oprørisk Seba, en bagvaskende Ziba været dristige nok med de forderveligste Hensigter at trænge sig til Deres Throne. Som de høje Ceder-Træer meest staae blottede for Storm og Uveir, saa har og skadelige Satans Redskaber ei undseet sig ved, at gjøre Dem Uroe og Hierte-Sorg, saa at midt i Fred Dennem er paakommen en Bitterhed, ja en Bitterhed. Men ophøiede Gud! du har brugt Magt med din Arm, og haver adspredt dem, som ere hovmodige i deres Hiertes Tanke. Den velsignede syttende Januarii skal være os, den skal være vore Efterkommere merkelig blant Dagenes Tal, da ved de dyrebareste Redskaber, Gud efter sin uendelige og høilovede Viisdom dertil havde udseet i det Kongelige Huus, de Ondes Raad og skadelige Anslag er bleven forstyrret, da Gud har opfyldt de Bønner, hvilke vi i Trængselens Tid [2. Sam 15, 31.] gjorde, som fordom en David: Herre! kiere, gjør Achitophels Raad til Daarlighed! Vi nedkaste os for den Høiestes Fodskammel; Med Hierte, Mund og Tunge prise vi hans allerhelligste Navn, at han har viist sig saa herrlig til Redning og Frelse paa Deres Majestæt,

17

det Kongelige Arve-Huus og alle Undersaatter i disse Riger og Lande! Hos hannem, der har mere end een Velsignelse at uddele, banke vi paa, at, som han har viist, at have Freds-Tanker over sin Salvende, han fremdeles og især udi det tilstundende Leve-Aar vil være et Gierde og en gloende Muur trint omkring Deres Majestæt, have Raad hos Dem med sit Øie, og paa Deres Veie lede Dem i sine Kierligheds Seeler. Forbandelse følge dem, som i Ord eller Gierning

opreise sig, og vil fatte skadelige Raad mod Deres Majestæt. Fred, Sundhed og Helbred være Deres bestandige Ledsager, at den Slegt, som skal komme, maa see Dem i velsignet Velgaaende indtil sildigste Alder; Med et Ord: Herren, som har vist sig saa herrlig paa Deres Majestæts Høie Person, han være bestandig Deres Hielpes Skiold, Deres Freds og Saligheds Gud! Denne er Indholden af vore Ønsker, og et kort Begreb af de Bønner, vi i Dag og hver Dag bor udøse for Dem.

Efter denne Bøn og Forbøn vende vi os til den Undervisning, som i Anledning af vort Dages Evangelium skal gives os, og have vi da kortelig at anhøre:

18

Herrens vor Guds Tale om Fred og Frelse til et Folk der søger ham. Herhos bliver at betragte:

I.) De Personer, der trænge til denne Fred og søge den.

II) Herrens vor Guds Tale til dem om Fred og Frelse.

O! Herre, vi opløste vore Øien til dig, fra hvilken al Hielp kommer. Uden dig og din velsignende Naade er baade det, som plantes, og det som vandes, forgieves. Ak! tael et Kraftes Ord til alle de Siele, som her ere tilstede, at dennem ved dets Forkyndelse man vederfares stor Fred og Frelse, dem til Baade og Salighed!

Herrens vor Guds Tale om Fred og Frelse til et Folk der søger ham bliver da den Sag, vi have at afhandle, og er da at ansee

I.) De Personer, der trænge til denne Fred og søge den. De beskrives, i Anledning, af vort Evangelio,

1.) Efter deres Beskaffenhed, og da skal vi finde, at de trænge til Fred og Frelse.

19

2.) Hvorledes denne Fred og Frelse bor søges af dem.

1.) Siger jeg, forestilles de efter deres Beskaffenhed, som de der trænge til Fred og Frelse.

Vort Evangelium melder om en Spedalsk, der kom til Jesum, for at søge Hielp hos ham. Denne Mand

har en tung Byrde at bære paa, en Sygdom, som vel af alle var den allerslemmeste. Lad det være, at nogle kunde være af større Pine, saa var dog ingen af større Skam. Spedalfthed var forenet med saa megen Spot, at den, som var befænget dermed, ikke maatte komme i Samqvem med andre. Han skulle bære revne Klæder, til et Tegn at alle skulde holde sig langt fra ham. Hans Hoved skulle være bart, Munden maatte Han skiule; hvor han faae nogen, maatte han staae langt borte og raabe: Ureen! Ureen! Andre Sygdomme kunde ved Lægens Hielp helbredes, men denne holt alt ved. Ingen Urt eller Plaster kunde fordrive den. Af den

Aarsag skeede det, at Kongen i Israel 2. Res. 5. 7. rev sine Klæder, da Kongen af Syrien sendte sin Strids-Høvedsmand Naaman til ham, med Begiering, at han skulle skille hannem af med hans Spedalskhed. Er jeg Gud, sagde han, at jeg kan ihieflaae, og give Liv, efterdi denne sender til

20

mig, at jeg skal skille denne Mand af med hans Spedalskhed?

For en stor Guds Naade maa vi ansee det, at vi i disse Lande intet veed af denne forfærdelige Sygdom at sige. Gud være hundredefold Tak, som har befriet os fra den, saavel som i mange Aar fra farlige smitsomme Sygdomme! Hvor hellig har vi Aarsag, at bede den fromme Gud, at han ikke fremdeles vil blive træt af, at miskunde sig over os, at han selv vil gjørde om disse Lande og Riger, saa at Morder-Engelen ei maa komme derind og oprykke os med Rode!

Men ere vi end frie fra den legemlige Spedalskhed, saa er her dog en anden, vi ere befængede med. Thi hvad er Synden andet end en aandelig Spedalskhed, enten vi betragte den i sin Oprindelse eller i sin Virkning?

Spedalskhed havde sin Oprindelse af et forraadnet og fordervet Blod. Hvor aldeles ere vi ikke af Naturen fordervede formedelst Synden? Det er det, som foraarsager saa mangen en Hierte-Sorg, saa mange beste Klagemaal hos dem, der kiende deres Naturs dybe Fordervelse: Jeg veed, sige de med Paulo, at i mig, det er i mit Kiød, boer ikke got. Jeg

21

elendige Menneske! hvo skal frie mig af denne Død Legeme?

Den legemlige Spedalskhed var en Arvesyge.

Den gik fra Forældre til Børn, som i Ghesi Familie, og hans Sæd. Synden har befænget alle. Ingen kan undtage sig derfra, men maa bekiende: See! jeg er sød af syndig Sæd, og min Moder har undfanget mig i Synd. Der er ikke een, som jo af Naturen har en besmittet Siel og et ureent Hierte.

Hvad er et Menneske, at det skulle være reent, [Job. 15, 14.] eller at den skulle være retfærdig, som er fød af en Qvinde? See! han kan ikke troe sine Hellige, og Himlene ere ikke rene for hans Øien.

Betragte vi Synden i dens Virkning, da maa den og vel ansees som en Spedalskhed. Den legemlige aad omkring sig, som en fordervelig Kræft, den befængede alt det, den kom nær, den hengde ved Klæder, ved Stene i Murene, og gjorde et Menneske vederstyggeligt, saa at alle havde en Afskye for ham.

Derfor blev han og udelukt af Menigheden, saa han ikke maatte komme iblant andre, for ei at smitte dem.

Den Forgiftighed følger og med Synden, naar den udbryder i Ondskab og aabenbare Forargelser. Den har en fængendes Kraft, den spreder sig vidt ud, og

22

tænder andre an, naar de ikke i Troe og Bøn holde sig til den, der er kommen at forstyrre Dievelens Gierninger. Af et ont Exempel kan mange forføres. Vide [Cor. 5, 6.] ikke, at en liden Suurdei gjør den ganske Dei suur? Mangen en fattig Haandverksmand klager i vore Tider, at han har ingen Afgang i sin Næring, ingen der vil handle med ham. Men Synden Har desverre Tilhængere nok, og fattes aldrig paa Liebhabere.

[2. Sam. 1, 20] Giver det ikke tilkiende i Gath, bebuder det ikke paa Gaderne i Asklon, at Philisternes Døttre skulle ikke glæde sig! Dog hvem er saa fremmed iblant os, der ikke har seet, hvorledes Ondskab, Ugudelighed og himmelraabende Synder ved andres skamløse Væsen, ved deres forargelige Overtrædelser og Forførelser har taget overhaand? Man har jo i disse Tider søgt en Ære i Skiendsel, man har roest sig af sine Synder, som de i Sodom, og ikke skammet sig. Arrige Skalke have talet, de have sadt deres Mund mod Himlene og opreist sig mod Herren og hans Salvende. Deres Mundheld har været, som fordum en Pharaos: Hvo er Herren? hvis Røst jeg skal høre? Desverre, de have ikke savnet Efterfølgere. Ikke saa snart spotter en Senacherib Israels Gud, saa

23

findes der snart en Rabsake, der træder i hans Fod spor, og opløfter sine Øine høit mod den, som har sat sig i det Høie. Har ikke mange ladet sig af hine frekke Geister forlede, at agte der hellige og dyrebare Guds Ord, det Ord, der er de Troendes Trøst i Liv og Død, for en Fabel og for en Digt? Er ikke Hvile-Dagen, der skal være Herren hellig, paa den forfængeligste Maade bleven henbragt, og derved dem, der ere uden for, Anledning givet, at Guds Navn og vor allerhelligste Troe er bleven bespottet? Hvor jammerlig er ikke Ungdommen og ubefæstede Siele bleven forførte til, at vælte sig udi een Vellystes Dynd, udi een Uteerlighed

efter den anden! Man har jo gjort sig Umage for, at bryde de helligste Baand, og at forlede andre med sig til en ubunden Frihed. Denne er den Syge, hvormed alt for mange ved en frek Skare, der traadde Guds og Landets Love under Fødder, ere bleven befængede. Vist nok har slig overhaandtagende Ugudelighed, slig en Frekhed, der udbredde sig iblant os som en vældig Strøm, været som et Mord i Benene for dem, som frygte Herren. Det, ja det, har udperset mangt et hiertetrængende Suk, mange modige Taare af deres Øien, der med Loth søge at bevare deres Siele ubesmittede fra Verden. Denne har været de-

24

res daglige Bøn: Herre! gjør dig rede, og forbarme dig over Zion, thi det er Tid, at du er den naadig, thi den bestemte Tid er kommen.

O! ak de, der have ladet sig føre fangne af Satan og hans Redskaber, endnu ville lade sig frigiøre, og søge Redning og Frelse hos den evige Forbarmer, paa det de og kunde regnes iblant det Folk, hvilket Herren vor Gud tilsiger Fred. Hvorledes dette skal skee, bliver noget nærmere at overveie, naar vi betragte:

2.) Hvorledes denne Fred og Frelse bør søges. Det skal skee med et ydmygt og med et troende Hierte. Saaledes forholdt den Spedalske sig i vort Evangelio. Han følte den store Plage, han var befænget med; denne drev hannem hen til Jesum, hos ham søgte han Hielp og Helbredelse med et bøiet og ydmygt Hierte, idet Øiemerke heder det, han faldt paa Knæ for ham og tilbad ham.

"Brødet er aldrig faa fornøden til vores Underholdning, som Hiertets Renselse fra den aandelige Spedalskhed er for hver den, der vil have Fred med Gud og arve hans Rige. Og hvorledes kan denne Hiertets Forandring, denne Overgang fra den aandelige Død til det aandelige Liv foregaae uden en smertelig Følelse, uden en oprigtig Ydmygelse for Gud og

25

vor Frelser? Der sindes vel saadanne, der takke Gud derfor, at de aldrig har været bedrøvede, men altid ved et glad og fornøjet Sind, men det maa siges om dem, at de ei kiende den Nød, som ligger dem paa Halfen, og ei vide, hvad der hører til en sand Bedrøvelse efter Gud. Vel er det sandt, alle have ikke lige stor Smerte over deres Synder. Hos Purpur-Kræmmersken Lydia, hos hin Betient af Dronningen i Morland fandtes ikke saa stor en Angst, som hos Stokmesteren i Philippis; men endskiønt Bedrøvelsen ikke findes i lige høi Grad hos alle, saa maa dog enhver, efter det som Sandhedens Mund Jesus har talt, findes arbejdende og besværet, førend de kan vente Hvile hos ham og Frelse af deres aandelige Spedalskhed.

Spedalskhedens Vederstyggelighed opvakte den Spedalske i Evangelio, at søge hen til Jesum, ham satte han sin Tillid til, at han alene var mægtig til at hielpe og helbrede ham. Herre! siger han derfor, om du vil, saa kan du rense mig. Saaledes er det i Henseende til det aandelige. Jesus er den rette Israels Læge, der maa rense os af al Synd, og helbrede vore Saar, som ellers blive ulægelige. Ligesom hine, der bleve stungne at de gloende Slinger, maatte see

26

hen til Kobber-Hugormen, saafremt de ville vorde hele bredede, saa er Jesus, den eneste Megler imellem Gud og Menneskene, alene den, hvilken vi i Troen bør søge Hen til, hvis vor Synde-Skade skal vorde læget, og vi skal erlange den Retfærdighed, som gielder for Gud. Spørger alle Propheter og Guds Mand, der have skrevet, drevne af den Hellig Aand, ja lader den store Lærer, kommen af Gud, den selvstændige Viisdom, Jesum, der har forklaret os Guds Villie, til vor Salighed, undervise Eder, de sige alle med een Mund, at Troens Lys maa være antændt i vore Hjerter, at Jesus maa være os Veien, Sandheden, og Livet, saafremt vore Synder skal vorde os forladne, og Gud i Naade skal ansee os som sine Børn. Hvad var det, der gjorde David til en Mand efter Guds Hierte? Var det den Majestæt og Værdighed, han var ophøiet til? eller var det den Mandighed, han havde udviist i Sauls Tieneste? Nei, det var Troen, hvormed han omfavnede den forjettede Messiam, udi hvilken alle Slegter paa Jorden skulle velsignes. Hvad var det, der aabnede Retfærdighedens Porte for en Jacob, da han sukkede: Herre! jeg bier efter din Salighed? Hvad gjorde en Simeon saa glad, at han med Frimodighed kunde sige: Herre! nu lader du din Tiener

27

fare med Fred? Det var Troen, formedelst hvilken Jesus havde sin Bopæl i deres Hierter. Kort sagt: Ingen af alle Guds Hellige, ingen af alle de Siele, som staae for den Høiestes Throne, ere bleven frelste og salige, uden alene ved Jesum, formedelst hvilken vi maa komme til Faderen.

Disse ere og de Vaaben, nemlig et bodfærdigt Hierte, og en troende Tillid, hvilke Guds Folk og hans Hellige særdeles i denne Tid har bekient sig af, da vores afsagde Fiende Dievelen havde bevæbnet sine troe Tilhængere, at stride mod Guds Stad, og allevegne at gjøre Forvirrelse, for at opnaae deres fordervelige Hensigter. Det er jeg vis paa, at ikke een men flere, der med hine kloge Jomfruer begyndte at slumme, ved denne Storm og Fristelses Heede, de have været bestedde udi, af Guds Aand have ladet sig opvekke, at

indsee denne deres Utaknemmelighed, at de i de gode Dage, de tilforn have havt, ikke tilbørlig have skiønnet paa de Naades Velgierninger, dennem vare beviste, ikke have sat den rette Priis paa der kostbare Guds Ords Manna, han saa overflødig til os har uddelt; ikke med den skyldige Pligt og Fyrighed har bedet for Kongen, at Herren ville bevare ham fra Hamans Brødre, der Have et Hierte fuldt af Ondskab og Forbit-

28

trelse mod Gud og deres Næste. Og hvad har denne Betragtning havt for en Virkning i deres Siele? De have i deres Lønhammer nedkastet sig for den Høieste, til ham have de raabt af det Dybe, at han ville lade Naade gaae for Ret, og ei lade dem indhøste deres Synders og deres Lunkenheds Frugter, at han ei ville flytte sit Ords Lystestage fra os, ei heller give de vilde Dyr sin Turteldues Siel. Til ham, den rette Frelsermand, have de taget deres Tilflugt, Dag og Nat have de med deres Raab, med deres troende Bønner lagt ham i Øren, at han dog ville redde sin Ære, at han ikke ville lade Kongen og Hans Huus og Hans Lande vorde er Rov for de Ugudeliges Tænder. Og Gud skee Lov! Han har, som vi see det paa denne Dag, ladet os erfare, at han har tænkt paa os i Naade og Miskundhed. Den som taledes til Moses: Jeg har [Ex, 3, 7.] grandt seet mit Folkes Elendighed, og hørt deres Skrig over dem, som trænge dem, thi jeg veed deres Smerter, han har og talt et Naades Ord til os om en herrlig Redning. Hvilket med saa Ord bliver at tale om i den anden Deel, hvorudi vi skal høre:

29

II.) Herrens vor Guds Tale om Fred og Frelse til dem, som søge ham. Denne hans Tale er Fuld af Naade. Jeg vil. Den er fuld af Kraft. Vorde reen, og hans Spedalskhed blev strax rensset.

Denne vor Guds Tale er fuld af naade, Jeg vil. Jesus gik ned af Bierget til den Spedalske. Han var gaaet op paa dette Bierg, for at prædike for Folket, der maatte den Spedalske ikke komme. Han staaer neden for, og Christus gaaer ned til ham. Seer her et Billede paa Guds og vor Frelseres Naade og Kierlighed, han viser, for at redde en Siel af sin aandelige Nød. Kunde han ikke lade os ligge i vort Blod, og lade os vandre vore egne Veie, som ikke ere gode? Dog nei! hans Hierte er anderledes til Sinds. Han vil ikke den Ugudeliges Død, men at den Ugudelige omvender sig fra sin Vei, at han maa leve. Han, den trofaste Sielenes Hyrde og Biskop, kommer til dem, som ere vildfarende Faar, han søger dem saa troligen, at han maa bringe dem i sin Samfund.

Vende vi vore Øien til dem, som i Troen holde sig nær til Jesum, o! hvor ubegribelig stor er ikke hans Maade mod dem. Den Spedalske siger i Herre! om du vil. Og Christus svarer strax: Jeg

30

bil. Det er ikke nok at forundre sig over, hvorledes Gud og vor Frelser af Naade og forbarmendes Kierlighed føier sig efter sine Børns Bønner, naar de bede efter hans Villie. I den Tone, de taler ham til, svarer [Ps. 91. 14. 15] han dem og. Efterdi han haver Lyst til mig, siger Herren, saa vil jeg udfrie ham, jeg vil ophøie ham, thi han kiender mit Navn. Han skal kalde paa mig, og jeg vil bønne ham, jeg er hos ham i Nød, jeg vil frie ham, og herliggiøre ham. Priser og benedidet være vor Guds Navn, som ikke lader de Troendes Bønner og Sukke fare hen i Veir og Vind, men svarer dem, der raabe til ham alvorligen, med en naadig Bønne. Den [Ps. 34, 6. 7.] Elendige raabte, og Herren hørde og frelste ham af alle hans Angester. De som see til ham, og løbe til ham, deres Ansigter blive ikke beskiemmede. Vi have hørt Herren at tale til os om Fred og Frelse, da vores Siel var beknyttet, og Mennesker søgte at opsiuge os. Gid vi ikkun saa sant fremdeles ville skiønne paa denne vor Guds faderlige Godhed, og i al vor Anliggende trolig banke paa hos den, som har et mere end moderligsindet Hierte, da skulle vi vist erfare, at han ei vil forglemme, og ei forlade os. Derom kunde David tale et Ord, Guds Børn

31

kan og af egen Erfarenhed istemme med ham: Jeg kaldte paa ham i min Angest, og Herren bøn- [Ps. 118 ,5.] hørte mig og trøstede mig. Herrens vor Guds Tale om Fred og Frelse, han tilsiger dem, som søge hannem, er ikke alene fuld af Naade: Jeg vil, men den er og

Fuld af Kraft. Vor Jesus taler ikkun et Ord til den Spedalske: Vorde reen, og hans Spedalskhed blev strax rensset. Mangen een er gaaet hielpeløs bort fra Lægen, men aldrig er nogen, som bestandig holder sig nær til Gud, gaaet trøstesløs bort fra ham. Tit er Sygdommen de jordiske Midler for voxen, at den Syge maa tilsette alt det den haver, og dog ikke bliver hiulpen, men maa føre samme Klagemaal som Job: I ere allesammen unyttige Læger; men aldrig er Nøden saa fortvivlet, Gud kan jo skaffe Raad og Redning, thi hans høire Haand kan alting forvende. Rører Jesus ved den Spedalske, saa vorder han reen; thi i hans mindste Finger er mere Hielp og Kraft, end hos alle Viise og Vældige i den ganske Verden. I hans Haand er Livet og overflødig Glæde:

Siger han til Høvedsmanden i Evangelio: Gak bort, og dig skee, som du troede! saa bliver hans Tiener helbredet i den samme Time. Kalder han ad de Døde;

32

saa er et Ord, du unge Dreng, jeg siger dig: Stat op! et Ord: Lazarus! kom hidud! af saa giennemtrængende en Kraft, at deres Siel kommer til dem igjen.

Mægtig er han vor Gud og Frelser i Naadens Rige, at bringe en Siel, der ei vil imodstaae hans Naades Dragelser, fra Merket til Lyset, fra Satans Magt til Gud. Manasses, den grove Synder, der havde gjort saa stor en Forargelse, der udøste saare meget uskyldigt Blod, bliver ved Guds Naades Kraft befriet fra sin Blodskyld og store Overtrædelser, naar han ydmyger sig under Guds vældige Haand.

Mægtig er han i Naturens Rige, saa at alting maa bugne for hannem. Løvernes Grumhed maa standse, naar han befaler det. Han holder deres Strube til, at en Daniel kan være saa sikker midt iblant dem, som han havde været imellem sagtmodige Faar og Lam. Ildens Kraft dæmpes efter den Almægtiges Villie, at de tre Mænd uden Fare kan vandre midt i Luen, og ikke et Haar røres paa deres Legeme. Synes end ofte al Hielp at være ude, at alt helder sig til Undergang, og man derfor maa sige med David: Saa vist som Herren lever, der er ikkun ved et Trin imellem mig og imellem Døden, saa viser han, at

33

hans Haand ikke er forkortet, og at hos hannem ere Udgange fra Døden.

Naar de Ugudelige koble sig tilsammen med sterke Reeb, vil vende alt op og ned, og gjøre Forstyrrelse i Kirken og Staten, naar de med fnysende Grumhed gjøre Anfald paa alt det, som helligt er, og i en forbittret Blindhed raabe: Gjører bart, gjører bart indtil Grundvolden, saa reiser den vældige Regenter sig, og adspredde de Onde med sin Magtes Arm, ligesom Avner adspredes af Vinden.

Staaer og seer Herrens Frelse, han skal stride for eder, og I skal tie. Saaledes taledes Moses til Israels Børn, da deres Hierter vare fulde af Bekymringer over den store Fare, de vare bestedde udi. Have vi ikke hørt samme Tale til os, da vi allevegne vare omringede med Jammer og Nød, og vi for menneskelige Øien ei kunde vente andet end den yderste Elendighed? Med Hiertens Opløftelse og inderlig Glæde kan vi nu kysse den Høiestes Haand. Han som er den samme i Dag som i Gaar, en Gud af uforanderlig Naade og Trofasthed, har til vores Befrielse gjort mere mod os, end vi kunde forstaae og indsee. Det er gaaet med os, som med hine Jøder. Den stolte Haman, en Mand, der var annammet af Kong Aha-

34

sverus som en Giest, og af ham ophøiet til stor Ære og Værdighed, ansaae Jøderne med en haanlig Foragt, han havde besluttet deres Undergang, og betragtede allerede alt deres Gods som sin Eiendom. Alle redelige Mænd, der kunde have Villie nok, at raade Kongen til det beste, vare udsluttede fra hans Throne. Men hvad skeer? Herren ifører en Gudhengiven Esther, en redeligsindet Mardocheus med Viisdom og Frimodighed, at opdage og til intet gjøre hans forræderiske Anslag, saa: at den, der havde besluttet andres Fordervelse, midt i sit Raserie bliver greben, og tager en Ende med Forfærdelse. Saaledes ifører den Herre Zebaoth sig Styrke, han drager de Mægtige af Stolene, og de Skrøbelige omgiorder han med Kraft. Var der en Tid, da vi med Zion maatte [Begr. B. 5, 8.] gaae nedbøiet og klage: Tienere herske over os, der er ingen, som river os af deres Haand, saa kommer den Dag, og den have vi ved vor Guds uendelige Miskundhed oplevet, da de Bedrøvede kan opløfte deres Hoveder med Glæde, og prise Herrens Magt, at han den Høie og Ophøiede har gjort underlige Ting til deres Frelse fra Trængerens Haand. Ham til Ære kan vi [Es. 8, 9. 10.] nu istemme: Gjører Selskab, I Folk, og bliver dog sønderknusede, omgiorder eder, og bliver

35

dog sønderkuusede, omgiorder eder, og bliver dog sønderknusede. Beslutter et Raad, og det skal dog blive til intet, taler et Ord, og det skal dog ikke bestaae, thi med os er Gud. Hvorledes skal vi nu vise, at vi sette tilbørlig Priis paa saa herrlig en Frelse, Gud har forundt os?

Den Evangeliske Historie beretter, at den Spedalske ,

Mønt det den Tid var mod Jesu Villie, allevegne har talt om den Frelse ham var vederfaren. Men det udkræver den Høieste af os, at vi bør erkende og berømme den store Velgierning, han har benaadet os med.

Og forbyde Gud! at vi nogensinde skulle forglemme eller ringe agte saa Uendelige Prøver paa hans forunderlige Hielp og Redning. Det var Israels Fordervelse, at de saasart skreve det i Glemme-Bogen, naar Herren havde reddet dem af deres Voldsmænds Haand.

De glemte hans Gierninger, og hans underlige [Ps. 78, 11. 41. 57.] Ting, som han havde ladet dem see; de kom ikke hans Haand ihu paa den Dag, som han forløste dem af Nød. De vendte tilbage og vare troløse, de sloge tilbage, som en falsk Bue. Hvad ville flyde deraf, saafremt vi gjorde os skyldige udi slig en Utaknemmelighed? Mon ikke det sidste ville blive verre end det første? Mon vi ikke derved ville samle

36

os Vrede paa Verdens og Guds retfærdige Doms Aabenbarelses Dag, fordi vi saa lidet havde agtet paa hans Naades Hiemssøgelse, paa hans Godheds Rigdom, han har beviist os?

Nei mine Venner! Herren vor Gud taler atter ved denne saa betydelige Begivenhed, vi i disse Dage have oplevet, [Es. 44, 2.] til os: Kom disse Ting ihu Jacob, og Israel glem mig ikke. Saa ville vi da paa denne allernaadigst anbefalede Taksigelses Dag alle, saavel Store som Smaae i Herrens Navn forene os med hverandre; For Gud og med Gud ville vi gjøre den Pagt, at denne hans store Gierning ikke alene skal være os! vore Læber, at sige, Gud skee Tak, som har Hjulpen os! ikke alene i vor Hukommelse, at betænke, hvor jammerlig vor Tilstand var blevet, saafremt vore Modstandere havde faaet deres skadelige: Hensigter udførte, men det forrige gamle Væsen, vores Gienstridighed, vores Skiødesløshed, vores Forsømmelse af de store Pligter, vi ere vor Gud skyldige, vil vi ved den Høiestes Naade give et Skilsmisse-Brev. Den Tak kræver Gud af os, og hvo ville være saa uskiønsom at negte ham den? at vore Hierter og Siele fra nu af skal være haus Bolig og Eiendom. Det vil vi forpligte os til, at han, der har talt til os om Fred og Frelst, skal

37

være vor Herre og vor Gud, vor Hiertes Klippe og Deel evindeliges. Hans Ord og Tale vil vi agte for vor dyrebareste Skat; Derudi ville vi søge vor Lyst, at vandre efter hans Befalinger, og at tiene ham i Hellighed og Retfærdighed alle vore Lives Dage. Saalænge vore Stridsdage vare, skal det ansees af os som en hellig Pligt, at ære ham vor høieste Veldæder i vores Legemer og i vores Aand, hvilke høre ham til. Disse ere de Offere, som behage Gud, og dermed bør vi vise den tilbørlige Taksigelse for den os vederfarne Frelse. Amen! Det være saa!

Ja for dig, du store Ærens Konge! høie vi vore Hierters Knæ og prise dig, at du besynderlig i denne Tid saa naadig og herrlig har reddet og hiulpet os! Du har bevaret og forsvaret den Guds Stad, din Kirke, stråledes iblant os, at Helvedes Porte, Satans og hans Tieners List og Grumhed ei har kundet formaae noget imod den. Ach lad fremdeles dit Naades Øie staae aabent over samme til Varetægt og Beskiermelse! Leg dine Fjender til dine Fødders Fodskammel, og gjør alle deres Raad til skamme, som ophøie sig mod din Kundssab, og det Rige, din høire Haand har grundfæstet!

38

Lad Kongen, vor dyrebareste Landsens Fader glæde sig i din Kraft! Vi igientage vor inderlige og ydmyge Taksigelse derfor, at du saa faderlig har skiult Ham under dine Vingers Skygge, i de vanskeligste Omstændigheder været som en Ild- og Sky-Støtte for Ham, og derved opfyldt vore Hierter med Glæde. Herre! du Jacobs Mægtige! du som saa forunderlig har hiulpen, du ville fremdeles Hielp Hans Maiestæt, og krone Ham med Naade, som med en Skiold. Det er Dannemarks Ære og Norges Roes, at være deres Konge troe; Det er alle redelige Undersaatters Liv, og den ypperste Vederqvægelse, de bør have næst dig, o! Kongernes Konge! at Kongen lever, at Han lever i din Samfund, ach! ophold Ham med din Kraftes Arm, lad Ham i det tilstundende Leve-Aar, ja indtil graae Haar, staae fast som en Pillere, og være omgiordet med Styrke fra din hellige Throne! Viidsoms og Herrens Frygtes Aand regiere Hans Majestæt; Føer og ledsag Ham, o! Gud, paa dine Veie, og lad Hans anslag til Kirkens Flor eg Landets Beste vel lykkes! Da du i disse Tider har viist saa kiendelige Prøver, at du har bevaret Ham som en Øiesteen i Øiet, saa hold Ham fremdeles fast ved din Haand, og nedtræd i din Vredes Grumhed

39

den Belials Slegt, der ville understaae sig, at oprejse sig mod Ham! Forleen Hans Majestæt viise, redelige og gudfrygtige Mænd, der saa staae i Gabet, og hvis Troskab Hans Hierte, kan forlade sig paa!

Du har o! naadefulde Himmelske Fader beviist dig som en stærk og mægtig Gud til Forsvar og Beskiermelse for det ganske Kongelige Arve-Huus. Hvorledes kunde vi fuldtakke dig for saa stor en Vei? gjerning, at du har lyst Fred over Samme. Lad dette velsignede Huus fremdeles staae uryggelig som et Huus der er grundfæstet paa en Klippe, hvilket Stormvinde og Uveir ei formaae noget imod; Det blomstre i Fred og gode Dage, og see Sin Lyst paa dine Velsignelser, saavel aandelige som legemlige, du hver Dag veder: qvæger det med!

De Vældige, som ere omkring din Throne, leire sig omkring Hans Majestæts Riger og Lande! Opvæk enhver til at frygte dig, og at vandre dine Budords Veie! Miskundhed og Sandhed møde derudi hverandre! Retfærdighed og Fred kysse hverandre!

40

O! Herre vor Gud! giv at ingen af os nogensinde glemmer de Naades-Beviisninger, du som altid, saa og i disse Dage saa herrlig har kundgjort mod Kongen, Kongens Huns og hver Mands Huus i disse Riger og Lande. Mind os hver Dag om, at vi saa vel i Ord som Gierninger bør betale dig vore Løfter: Vore Hierrer og Munde ere nu, de skal bestandig være fulde af din Lov og Priis, indtil vi blant Englenes og de Udvaldes mange

Tusinde kan anstemme en fuldkommen Lovsang:

Amen, Velsignelsen, og Æren, og Viisdommen, og Taksigelsen, og Prisen, og Magten, og Styrken være vor Gud i al Evighed! Amen.

1

**De nærmeste Aarsager, som forvolde
Religionens Foragt,
tilligemed
de deraf flydende skadelige Følger,
forestillede i en
Taksigelses-Tale**

for den Allershøyeftes nyelig udviiste besynderlige Forsyn

over

Kongen,

det Kongel. Huus, og det gandske Land.

I Anledning

af

Evangelium Luc. 8,4 - 5. paa Søndag Sexagesima,

Af

Mag. Nicolai Edinger Balle,

Sogne-Præst for Kiettrup og Giøttrup Menigheder i Vester Han-Herred i Aalborg-Stift.

Kiøbenhavn 1772,

trykt hos Morten Hallager, boende i store Fiolstrædet.

2

3

Kort Erindring.

Materien, hvorom denne Tale handler, er i mine Tanker saa vigtig, at den kan opfordre alle retsindige Christnes og enhver retskaffen Patriots gandske Opmærksomhed. Det lidetsom her er foredraget, troer jeg, stemmer Nøye overens med Sandhed. Men til en fuldstændig Afhandling, seer jeg vel, at det ikke er tilstrækkeligt. Her var ikke Sted, til at bevise af Religionsforagternes Skrifter, hvad Grund man har, til at skildre deres Tænkemaade saa ufordeelagtig. Ellers kan man finde Beviser nok, om man end ikke vil eftersee flere, end tre af Voltaires forvovne Stykker, hans Abrégé de l'histoire Ecclesiastiqué de Fleury,

4

hans l'Evangile du Jour, og la Philosophie de l'Histoire, som uden Tvivl tilhører ham, skiøndt den bærer Navn af Msr, l'Abbé Bazin, Meget mindre vilde det passe, at beraabe sig paa visse levende Exempler. Dog dette behøvedes just heller ikke, da de ere noksom bekiendte. Kandskee mine Udtryk hist og her kunde synes noget haarde. Man kan imidlertid forlade sig til, at de ikke ere udklækkede i et hadskt Hierte, eller ophittede af en Hevngierrig Aand. Men Religionens Ære, til hvilken jeg bekiender mig, syntes jeg, havde lidt saa meget uskyldig, at Vantroen endelig for: tiende en alvorligere Revselse. Det er ingen ubillig Straf, at undersøge den rette Oprindelse til Spotternes Ondskab, og at fremstille dem i deres naturlige Gestalt. Disse Folk taale desuden ikke at behandles alt for lempelig. Man har ofte nok forsøgt at vinde dem, allene ved at forsvare sig, uden at gjøre igien noget Angreb; men forgiæves. Selv ere de, i hvor meget de end prunke med deres fine Levemaade, uhørlig grove i deres Beskyldninger mod Christendommen, og forfalde ofte til de nedrigste Skiildsord. Den galante Hr. Voltaire kan igien tiene mig til et Beviis. Jeg vilde skamme mig, om nogen med Rette kunde sige, at jeg havde betalt dem med lige Myndt. Men det skal

5

være mig kiært, om jeg har været hældig i at udfinde Ord beqvemme nok, til at afbilde deres hele Beskaffenhed livagtig, uden at fornærme Velanstændigheden. Anden Maade veed jeg ikke, paa hvilken en ubehøvlet Foragter endelig kunde bringes til Eftertanke. Lad ham end blive forbittret i Begyndelsen, maaskee Sandheden dog indtrykker adskillige dybe Saar i Samvittigheden, hvorved den tilsidst kan blive opvakt; og da er han først skikket, til at anhøre mere sagtmodige Forestillinger. Man skulle tænke nu, at les pacifiques Theistes herefter maatte blues ved deres praleriske Fredfærdighed, at de ikke længer torde forekaste os en Jacques Clement, en Ravaillac, en Malagrida, og andre slige Fa: natiske Forrædere. Disse have vi aldrig erkiendt for Lemmer af vores Kirke, og ingen har nogen Tid tilstaaet dem Navn af rettroende Christne. For deres Misgierningers Skyld burde de henvises til Spotterens Selskab, hvis Grundsætninger den vederstyggeligste Forbrydere gierne kan underskrive, og dog beholde Navn af en Orthodox Friegeist. En Anmerkning vil jeg legge til endnu, og dermed slutte. Der er Forstiel paa en eftertansom Tvivler, og en fræk Spotter. Det sidste Slags har jeg allene her haft for Øyne. Med den første bør jeg derimod have en oprig-

6

tig Medlidenhed, saa længe han ingen Skade stifter med sine Tvivl, men aabner dem kun for lærde og ædelmodige Skiønnere, med Længsel efter en rigtigere Kundskab. Da fortjener han Høragtelse, i Stedet for Afskye, naar hair er redelig nok, til at aflegge sine kiæreste Vildfarelser, saasnt Forstanden er blevet bedre

oplyst. HErren forlene ham Naade dertil, og føre ham til saadanne Veyvisere, under hvis Anførsel han igien kan blive ledsaget

tilbage til Sandheden! Dette ønskes enhver, som befinder sig i saa slibrige Omstændigheder, af en Velmenende Forfatter.

7

Saa nær var det, Andægtige Tilhørere! at Vantroen og Ugudelighed havde sønderbrudt Regentens Scepter, og kulkastet Fædrenelandets

Lyksalighed. Hvilken gruesom Skiebne for vort forarmede Land! hvilken jammerfuld Ælendighed over dets modløse Indvaanere! Ven imod Ven, Børn imod Forældre, Undersaatter imod Øvrighed — den eene vilde væbnet sig med hemmelige Renker, den anden havde rustet sig med aabenbare Vold, til en almindelig

Ødeleggelse; og den Uskyldiges Blod var blevet et Rov for Tigerdyrets Tænder, som rasede af Galenskab imod gudfrygtige og retskaffene Borgere. Religionen

maatte flygtet tilsidst ud af Grændserne af Frygt for Spotterens Grumhed. Dyd og Ærbarhed havde man nedstødt fra de dem tilhørende Ære-Sæder. Men Lasterne havde glimret paa Thronen, og Utugt bemægtiget

sig de højeste Værdigheder. Udlændinge vilde plyndret Levningerne af vore forrige Skatter, og Fremmede havde deelet det overblevne Bytte imellem hverandre. Dog — den Allerhøyestes overordentlige Forsorg for vore Rigers Velfærd være derfor ævig velsignet — (det er den anden Gang, han forunderligviis har beskyttet

8

os i vores Levealder) Faren er afvendt. Jeg har end ikke afmalet den saa græsselig, som man kunde have Aarsag til at befrygte. Majestæten giver os selv Anledning til at slutte, hvor betydelig den har været, i det han befaler, at aflegge offentlig Taksigelse til den

Allerhøyeste for den særdeles naadige Forsyn og Varetægt, han saa besynderlig i denne Tid har ladet see

imod hans Majestæt Kongen, det Kongelige Huus, og gandske Land.

Altsaa strakte Faren sig til Kongens egen dyrebare Person. Ulykken svævede over den Høykongelige Slægt; og ødeleggelsen truede begge Rigerne. Den Allerhøyeste beskiermede dem. Men Faren var saa stor og Beskiermelsen saa forunderlig, at den henregnes iblandt særdeles naadige og besynderlige Prøver paa hans Forsyn og Varetægt.

Hvad var dog dette for et uhørligt Anslag? hvilke Mennesker have været forvovne, eller galne nok, til at begynde en Gierning, paa hvilken et ærekiært Gemyt ikke kan tænke uden en zittrende Afskye? Saa meget er let at giette, mine Brødre! at Kongens og Landets Fiender have tillige været Hadere af den sande Dyd, Religionens Foragtere, og blinde Tilbedere af deres egne utøylelige Lyster. Slige vederstyggelige Gierninger stemme best overeens med saadanne Folks Tænkemaade, som hverken frygte Gud, eller agte hans Bud, men bestemme den vilde Begiærlighed allene til en Regel for deres Handlinger. Sande Christne, hvis Hierter ere opfyldte med en hellig Ærbødighed for den Høyestes Viise Anordninger, som elske Retfærdighed, hade det Onde, og tragte kun efter den Fuldkommenhed, hvis rette Glands Viiser sig i en Nøye lagttagelse af Narurens og Religionens Pligter — hvor kunne disse an-

9

det, end bestræbe sig med yderste Flid for Fædrenelandets Velgaaende, i hvilket de selv tage Deel, da Christendommen forbinder dem, til at elske ey, allene deres Venner, men endogsaa deres Fiender, saa høyt som sig selv? Fornuft og Erfaring have altid maattet indrømme en uforfalsket Guds frygt den Roes, at den beskiermer Regenten paa sin Throne, og understøtter Folkets Velstand, da Ugudelighed derimod berøver begge baade Lykke og Sikkerhed. Desværre! at vore Tider skulle laane os alt for bedrøvelige Exempler til Bekræftelse paa det sidste. Vi maae tilstaae, at Salo: mon med Rette har kundet fastsætte dette, som en almindelig Sandhed: Naar Retfærdige blive mange, skal Folket glædes: men naar en Ugudelig hersker, skal Folket sukke, a)

Salomon taler her om øvrigheder og Embedsmænd, thi disse udgjøre just den Deel af Mennesker i en Stat, som i Almindelighed skilles fra Folket. De ere Almuens Anførere, Retfærdigheds Pillere, og Fædrenelandets Støtter. Paa deres Forhold og Sindsforfatning beroer Mængdens mildere eller strengere Skiebne for det meste. Naar de fleste af dem, om ikke alle, hver i sin Kreds, legge Vind paa at fremme Ret og Retfærdighed: naar Kierlighed til Dyden, og Ærbødighed for det høyeste Væsen er Grunden til alle deres Foretagender, saavel i, som uden for Embedet; mon Folket da ikke har Aarsag til at glæde sig, fordi det under sine retskafne Opsynsmænds Forsorg er befriet fra Forurettelser, og nyder hver sin bestikkede Deel af Livets Lyksaligheder i Fred og Roelighed? Landet maae jo blomstre, og Folket tage til i Velstand, saa længe det tillige er benaadet med den Almægtiges Velsignelse,

a) Ordspr. 29, 2.

10

naar øvrigheden belønner Flid, ophielper den dydige Medborgers Stræbsomhed med Raad og Daad, og beskiermer Uskyldigheden fra Voldsmandens Efterstræbelser. En retfærdig Øvrighed forfølger heller ikke de Mægtige, som anvende deres Magt og Rigdom til almindelig Nytte, til Religionens Fremvekt, Videnskabernes og nyttige Håndteringers Opkomst. En retfærdig øvrighed stræber med Iver, at befordre Guds Ære, forjager Lasterne fra sit Aasyn, og opklækker Guds frygt under sin mægtige Beskyttelse. Med faa Ord: Religionens Floer, og Statens Gavn er en retfærdig øvrigheds høyeste Ønske. Meer behøver jeg ikke at erindre, for at bestyrke Salomons første Sætning: naar

Retfærdige blive mange, skal Folket glædes.

Glædes, thi det er lykkeligt under faadanne foresatte, og feyler altsaa intet, til at leve fornøyet. Jødeland blomstrede under David. Han var en gudfrygtig Konge, et Exempel for sine Veltænkende Under-øvrigheder, og en Rædsel for de onde. Vore Monarker have ligeledes fra fordum Tider af velsignet Landet med en vits og gudfrygtig Regiering. En Lykke, som saa Riger have haft tilfælles med os. Men Herrens, besynderlige Forsyn over dette Land lader os haabe fremdeles, at samme Lykke skal vedvare indtil de sildigste Tider. Nu skulle retfærdige Embedsmand atter blive mange, og Folket skal glædes igien. Folket skal ikke sukke meer, thi den Ugudelige hersker ikke længer. Verden har ofte nok maattet sande Salomons Klagemaal over den Ugudeliges Herredømme, som indeholdes i den anden Sætning i den anførte Sentense. Suk og Taarer væde dog næsten overalt Indbyggernes Kinder, hvor han har Magten. Man sætte ham over lidet eller meget: man forlene ham mindre eller større

11

Vælde; det er dog sielden, at han gavner faa Redelige, men aldrig gavner han det Almindelige, og allermindst tør man vente, at den Høyestes Ære skal beforders ved hans Forvalming; i Særdeleshed om Vellyst har rent udryddet Frygten af Hiertet for en guddommelig Hevn, eller naar Ondskaben har forledet

ham til at nægte Guds Ord, og forkaste hans aabenbarede Befalinger, Disse Foragtere have udpresset den Fromme besynderlig i det nærværende Aarhundrede mange ængstelige Klager ved deres bittere Bespottelser; og vi favne heller ingen føleligere Prøver paa deres Hierters Haarhed. Vantroen har opreyst sig selv et græsseligt Minde for Efterkommerne paa sin yderste Raserie i vor nærværende Tidspunkts Historie. Men Himlens Gud være lovet, som satte Spotternes Galenskab Grændser, førend de fuldkommede deres Ondskab til Kongens og Landets Ruin. Hvo kan udelt Rædsel betragte disse skræksomme Følger af Religionens Foragt? Man lære dog engang, saa godt som af sin egen Skade, hvor farligt det er, at forlade Guds Ord, og overgive sig selv til sine vilde Lysters uregierlige Herredømme. Hvor beklageligt er det ikke, at de hellige Lærdomme, hvis Kraft har viist sig saa mægtig i Hedningernes Omvendelse, midt i Christenheden tabe deres Styrke til at forbedre de grumme og vellystige Gemytter. Mon Ordet være mindre kraftigt nu, end tilforn? eller mon Hiertet hos visse Folk være meere ubøveligt nu, end i fordum Dage? Dagens Evangelium opdager os de rette Aarsager, og Tidernes Erfaring lærer os Følgerne deraf. Til Advarsel for de Ugudelige, saavel som for at bestyrke den Fromme destomeer i sin Guds frygt, finder jeg det da tienligst i Dag, at forestille eders An- dagt.

12

De nærmeste Aarsager, som forvolde Religionens Foragt, tilligemed de deraf flydende skadelige Følger.

Jeg vil underrette Eder

1. Om de nærmeste Aarsager, som forvolde, at Religionen af mange modtvillig foragtes.

Siden vil jeg erindre Eder

2. Om de skadeligste Følger, som flyde

af Religionens modtvillige Foragt.

JESUS beskriver det guddommelige Ord i Evan: gelio under Lignelse af en frugtbar Sæd, som en Agerdyrker udkastede paa sin Ager i Haab om, med Tiden at indsamle deraf den forønskede Grøde. Hans Haab blev ikke aldeles opfyldt. En Deel af Sæden gik forloren, dog en af Mangel paa dens egen Beqvemhed, men fordi Grunden var uduelig. Det, som faldt paa Veyen, kunde ikke trænge dybt nok ned i den haarde Jord, og blev derover nedtraadt, eller opædt af Himmelenes Fugle. Paa Klippen manglede Sæden de fornødne Vædsker; altsaa maatte den visne, saasomt den var opvoxet. Men Tornene qualte den Deel deraf, som blev udstrøet iblandt dem. Hvad som derimod faldt i den gode Jord, det voxte op, og bar hundrefold Frugt. Denne Lignelse anvender Frelseren selv til en Forklaring over Aarsagerne til Ordets forskellige Virkninger paa de menneskelige Gemytter. I sig selv besidder det en guddommelig Kraft til at neddæmpe ved den Hellig Aands Medvirkning de onde Tilbøveligheder; det er mægtig til at frembringe gode Bevægelser i Hiertet, som yttre deres Virkning i en bestandig Bestræbelse efter større Hellighed, og i en uafbrudt Vindskibelighed paa ægte christelige Dyder. De

13

som bevare det, siger JESUS, i et smukt og godt Hierte, de bære Frugt deraf i Taalmodighed. Man vogte sig kun fra at gjøre de hellige Lærdomme forsætlig Modstand. Man laane dem sin gandske Opmærksomhed, aflegge den fordærvede Naturs skadelige Fordomme, søge ikkun Sandhed med en Upartisk Længsel, og

Viise sig lærvillig — thi da er Hiertet saa smukt og

godt, som det kan blive ved vor egen Flid — den Hellig Aand skal da nok ved Ordet udrette det øvrige, og forlene os de fornødne Kræfter til at vore bestandig, som i andre Christelige Dyder, saa fornemmes lig i Taalmodighed, der er en Christen høystnødvendig, til at overvinde baade Kiødets Fristelser, og andre mødende Besværligheder. Formedelst denne Kraft, der er nedlagt i Guds Ord, kaldes det den uforkrænkelige Sæd, ved hvilken vi blive igienfødte b). Det bærer Navn af et levende og kraftigt Ord, som er skarpere end noget tveegget Sverd c). Esaias ligner det ved Regnen og Sneen, som nedfalder af Himmelen, til at vande Jorden, og gjøre den frugtbar, at den giver

Sæd til at saae, og Brød til at æde d) Og Paulus tilskriver det en saliggjørende Kraft, naar han kalder Evangelium en Guds Kraft til Saliggjørelse e). Skylden til Guds Ords Foragt kan altsaa ikke hvile paa Ordet selv. Det er hverken for afmægtigt, til at

bedre Gemytterne, eller for dunkelt til at oplyse Forstanden; ey heller saa slet grundet, at fornuftige Folk med Billighed kunne drage dets guddommelige Vished i Tvivl. Man har længe siden besvaret og afvæltet alle de falske Beskyldninger, som Ondskab har opdigtet

b) i Petr. 1, 23. c) Hebr. 4, 12.

d) Es. 55, 10. 11. e) Rom. 1, 16.

14

imod de hellige Sandheder. Naar Spotteren nu ikke destomindre bliver ved, at igientage sine sædvanlige Bebrejdelser saa kan han dog i vore Lande i det mindste ikke undskylde sig med Mangel af rigtig Kundskab om de aabenbarede Lærdomme. Vi blive jo alle i Ungdommen underviiste om Guddommens Raad til vores Salighed. Vi høre jo Ordet fra de spæde Aar, og kunne høre det, om vi ville, indtil Livets Ende. Jeg seer da ikke, hvor Aarsagerne til Religionens Foragt skulle andensteds søges, end i et forventet Gemyts, enten modvillige Gienstridighed, eller uforsvarlige Forsømmelse.

Jesus har angivet tre Maader i Evangelio, paa hvilke et fordærvet Hierte kan blive hærdet imod Aandens Virkninger ved Ordet. Efter hans Forestilling maae det enten være, eller onde

Mennesker, eller det vanartige Kiød, som forleder vore forvovne Spottere til at kaste den ubilligste Foragt paa de guddommelige Lærdomme. Dievelen betiener sig helst af den skiødesløse Koldsindighed i Gudfrygtigheds Øvelser, som hersker i en letsindig Siel, til at indblæse den tilsidst en fornærmelig Ringeagtelse for Religionen selv. Onde Mennesker foruroelige de Svagtroende og halv Oplyste med forfærgelig Tvivl, som have Skin af Sandhed, skjønt den Enfoldiges Uvidenhed er deres eeneste Styrke; eller de drage et uredeligt Gemyt, der higer kun efter egne Fordele, ved prægtige Løfter, og ved et smigrende Haab om en større Lykke og Anseelse. Men Kiødets utæmmede Begierligheder, hvad enten de udsvæve i en uordentlig Æresyge: eller de ophidses af Løstgængers Brynde: eller de snappe efter Dyrer af Guld. — Disse Lyster tilsammen optænde dog hos de Fleste det bitterste Had mod Evangelium, som fordømmer de jordi-

15

ske Forfængeligheder, og indskiærper en uafladelig Selvfornægtelse. Saaledes synes det, at Hensigten af Christi Forklaring over den fremsatte Lignelse rettest bør udtolkes. Han talte med Jøderne, som enten i Almindelighed foragtede hans Lærdom, eller dog tabte snart igien den liden Høyagtelse, der nu og da ved hans Fordrag var opvakt hos dem. Faa lode sig fuldkommen overbevise, og den mindste Deel var redelig

nok, til at bevare eller forfægte den engang erkjendte Sandhed, Ved Lignelsen vilde han lære dem, hvoraf denne Koldsindighed og Ubestandighed kunde reyse sig. Men ingen Aarsager passe nærmere, end de tre, vi have fundet i hans Tale til Disciplerne. Disse bleve eene værdigede til at anhøre en nøyere Forklaring

over Lignelsens Hensigt, fordi de med større Lærvillighed, end den øvrige Hob, vare vandte til at agte

paa hans Lærdom. Vi ville udbrede vore Tanker endnu lidet vidtløftigere over de tre af Frelseren angivne Aarsager til Religionens Foragt.

Den første ligger i disse Ord: Dievelen kommer,

og tager Ordet af deres Hierte, som høre det hos Veyen. Med Vold kan Fristeren dog ikke berøve dem Ordets Kraft, thi naar har Gud indrømmet ham Magt, til at tvinge nogen til det

Onde? Da var jo den Ugudelige selv uden Skyld, om han syndede meer af Tvang, fordi Satan nødede ham, end af egen Villie. Og en tvungen Forbrydelse kan jo ikke være, eller maae være, i det ringeste

mindre strafværdig. Altsaa burde den Ugudelige heller ikke enten lide noget, eller dog ikke lide noget haardt, naar Dievelen eene forvoldte, at Synden blev begangen. Man begriber lettelig heraf, at Skylden til Guds Ords Foragt maae findes lige-

16

saa stoer paa Spotterens, som paa Fristerens Side. Mennesket begynder, og Satan fuldfører, Mennesket

giver Anledning, og Satan betiener sig deraf. I Almindelighed aabnes ham Veyen til Hjertets Forhærdelse ved en skiødesløs og ligegyldig Koldsindighed. Fra første Ungdom af ere mange Mennesker alt for lunkne i deres Gudsdyrkelse. Religionen bliver anseet som en Biesag. Hverken giver man sig Tid nok til at undersøge Grundene, paa hvilke Sandheden er bygget; ey heller agter man det Umagen værdt, at fordybe sig i vidtløftige Betragtninger over Lærdommens Indhold. Ordet høres af Sædvane, uden Lyst, med adspredte Tanker. Det gjør ingen Indtryk; thi hvor var det mueligt, at det kunde gjøre nogen? Hiertet er som Veyen, paa hvilken Sæden faldt. Det er for haardt, til at føle og imodtage Guds Aands Rørelser. Man er fornøyet med, at bekiende sig offentlig til en vis Troe, ubekymret, om den er sand, eller falsk, bedre

eller værre, end andres; og befatter sig ikke gierne med aandelige Tings Overvejelse, da man har andet at beskæftige sig med, sine Sorger for Legemet, hvilket stedse agtes Høyere, end Siælen. Forældrenes Koldsindighed

arter paa Børnene, som helst danne sig efter de kiereste Venners, eller de dem best bekendte Exempler. Hvo kan tænke, at Fristeren her, der i Skriften formedelst sin Listighed lignes ved en Slange, f) og

formedelst sin Grumhed i at forfølge Siælen, ved en brølende Løve, g) at han her stod ørkesløs, og betjente sig ikke af den beqvemmeste Leylighed til sine Hensigters større Fremgang? han er heller ikke ledig, naar nogen farer vild under en anden Sindsforf)

Aabenb. 12, 9.

g) 1 Petr. 5, 8.

17

fatning; men her synes han dog meest beskæftiget, fordi han har meer at fuldføre her ved egen List, end

paa andre Steder, hvor onde Mennesker, eller Kiødets Begierligheder ere ham bedre til Tieneste; og dette gav formodentlig Anledning, hvorfor Frelseren navnlig tilskrev ham de letsindiges Forførelse. Uden den høystes Tilladelse tør han intet begynde; men Gud tillader med Rette, at de, der skionne saa lidet paa hans besynderlige Naadegaver, tilsidst berøves Frugterne aldeles deraf. Han tillader, at Satan indblæser den ligegyldige Siel en fornærmelig Ringeagtelse for Religionen selv, og bespottelige Tanker, som udbryde tilsidst i

en aabenbare Forhaanelse. Ligesom det blev samme onde

Aand tilstedet, at indskyde Judas det græsselige Forsæt, at forraade JEsu, h) da Forræderens Hierte blev befundet koldt og følesløst imod sin beste Velgjører. Eller som han fik Tilladelse, til at opfylde Ananiae Hierte med den bespottelige Indbildning, han kunde nok lyve for den Hellig Aand, i) nok tilbageholde

en Deel af sit Guds Værdie, og dog foregive, at

han for Guds æres Skyld havde skiænket det alt til de Troendes Beste; da denne Hyklere intet søgte uden

en udvortes hellig Anseelse ved sin forstilte Gavnildhed. Paulus tillegger Satan desuden en Kraft, til at forføre dem, som blive fortabte, med allehaande Magt,

Tegn og underlige Gierninger, som ere løgnagtige k). Han formaaer altsaa, at sammendynge Tvivl paa Tvivl i Spotterens Siel: at forblinde ham Øynene, saa: at visse udvortes Omstændigheder synes som uovervindelige Beviser for ham imod Sandheden: og at foranstalte

h) Joh, 13, 2. i) Ap. Giern. 5, 3.

k) 2 Thess. 2, 9. 10.

18

undertiden særdeles Hendelser, til at bestyrke ham i sin Vantro. Hvorfra Dievelen har bekommet saa farlig en Magt over de Ugudelige, lærer Apostelen strax derefter med disse Ord: fordi de ikke annammede Sandheds Kierlighed, det er, Evangelii naadefulde og velgørende Lærdomme. De have jo da ingen uden sig selv, deres egen Uskiønsomhed, at anklage, fordi Satan har indprentet dem saa stor en Afskye for det aabenbarede Ord, at den meget vanskelig kan udryddes. Ville dog vore sandsesløse Christne betænke, i hvilken betydelig Fare de snart ved deres egen Skiødesløshed kunde nedstyrtes! Mon Gud var mindre retfærdig, om han tillod, at Løgnens Aand udslukte Evangelii Lys, heller end at det skulde skinne forgieves iblant os, som mere elskte Mørket, og vandre med større Lyst paa vores egne vildsomme Veye? Herske ikke længe siden de blindeste Vildfarelser paa saadanne Steder, hvor Sandhed fordum reent og klart blev forkyndet? hvor mange af vore Medborgere have ikke allerede forladt Skriftens Veyvisning, og overgivet sig til Dievelens Førelse. Kan denne snilde Fiende ikke ligeledes med List bemægtige sig vore Siele? Kan en efterladen og koldsindig Christen ikke tilsidst forvandles til en hidsig og fræk Spotter? HERren bevare Eder, mine Brødre! og alle Rigets Indbyggere fra saa yderlig en Fordærvelse! Men skulle vi undslye den onde Efterstræberes Snarer, da bliver det høystfornødent for os alle, med fordoblet Iver at beflicte os paa en renere, alvorligere og oprigtigere Guds frygt. Lader os følge Pauli Raad, som med høytidelige Ord og under stærke Sindsbevægelser, fordi han var heftig rørt ved at betragte de søvnagtiges Fare, formanede os alle under Ephesernes Navn: Staaer opbundne omkring Eders

19

Lender med Sandhed, og iførte med Retfærdigheds Pantser, og værer iførte paa Føderne med Fredens Evangelii Færdighed; saa I for alle Ting antage Troens Skiold, med hvilket I skal kunde udslukke alle den Ondes gloende Piile; og tager Saliggjørelsens Hielm og Aandens Sverd, som er Guds Ord; saa I bede i al beleylig Tid med al Bøn, og ydmygelig Begiering i Aanden, og vaage til det samme med al Varagtigbed. I)

Den anden Aarsag, hvorfor JEsu Lærdom blev foragtet, er fremsat i disse Ord: de have ikke Rod;

troe til en Tid, og falde fra i Fristelsens Tid.

Religionens Foragt forplantes altsaa paa de svagtroende og halv oplyste ved onde Menneskers Forførelse; thi det er kun dem, der have ikke Rod, eller hvis Overbevisning grunder sig paa svage Indsigter, eller som elske Livets Beqvemligheder mere end Sandhed, hvilke troe til en Tid, saa længe de blive uanfægtede, men falde fra i Fristelsens Tid; hvad enten de saa fristes til Affald ved Hielp af kunstlede Indvendinger, eller ved strenge Trudsler, eller ved smigrende Løfter r treNde Kunstgreb, som Forførere sedvanlig berede sig paa, til at overvinde Mængdens Bestandighed. De laane deres Indvendinger for den største Deel af de ældre Tiders Spottere, og skamme sig ikke ved, at opvarme gamle ugrundede Beskyldninger, uden at svare paa det, Man længe siden har fremlagt til Forsvar derimod. De forvirre Begivenhederne i de fremfarne Tiders Historie, og Uddrage altid skadelige Slutninger af tilfældige Hændelser for Religionen, for at forvilde de Ukyndige, som vide intet af Rigernes eller Kirkens Skiebne i fornum Dage. De antaste gierne visse Fortællinger i den hellige Skrift, som af Mangel paa behørig Kundskab om

l) Ephes. 6, 14. 15. 16. 17. 18.

20

Sproget og om de ældste Nationers Forfatning synes dunkle, eller modsigende. Men Hoved-Sandhederne fordriste de sig sielden at røre ved, af en hemmelig Frygt maaskee, som endnu kan være tilovers i Samvittigheden; eller de gribe dem an, allene under det Paaskud, at Fornuften ikke kan udgrandske dem; og forglemme dog det Vigtigste, som først burde bevises, at Fornuften nemlig af egen Indsigt bør kunde dømmes rigtig om guddommelige Ting, hvilke man ellers har troet, maatte i Følge, af deres naturlige Beskaffenhed langt overstige et indskrænket Væsens Begreb. Saa slet imidlertid disse Indvendinger ere grundede, saa er dog intet lettere, end ved dem at indjage den enfoldige skræksomme Tvivl, der ofte ikke kiender engang de uomstødeligste og almindeligste Grunde, paa hvilke den aabenbarede Lærdoms Vished er befæstet; allerheldst naar han, som en uomvendt, endnu ikke har mærket besynderlige Følelser af det guddommelige Ords kraftige. Virkning paa Hiertet. Og dette er just den svage Side, som Spotteren helst bestormer med sine Tvivl, fordi Seyeren rimeligviis bliver ham lettest. Man burde derfor arbejde med større Flid paa sin Kundskabs Forøgelse. Man skulde randsage Skrifterne oftere og med større Opmærksomhed gjøre sig Religionens vigtigste Beviser bedre bekiendte, og prøve dem med Overlæg; man burde aabne Hiertet for Sandhedens Indtryk, eller forsøge paa at adlyde de guddommelige Formaninger, og Undertrykke de onde Tilbøyeligheder, der føde saa mange farlige Fordomme af sig: da ville man neppe geraade i Fare for Spotternes Forførelse; thi Overbevisningen blev grundet saa fast, at hans Indvendinger tabte deres Styrke. Paulus bad, at Kolosserne maatte fyldes med Guds Villies Erkiendelse i al aandelig Viisdom og Forstand—

21

at de maatte vore til Guds Erkiendelse; m) og Peder opfordrede os ligeledes, til at voxte i vor HERres og Frelseres JEsu Christi naaderige Kundskab n). Det er da en allene nyttigt, men en Pligt tillige, at vi beflitte os stedse paa større Indsigt i de hellige Lærdomme. Dog alligevel forsømme vi det næsten alle meer eller mindre saavel i Ungdommen, som i Alderdommen; og hvad kan da følge andet, end at Religionens Foragt maae udbrede sig jo længer jo videre? Trudsler og Forfølgelser vare de almindeligste Vaaben, med hvilke Vantroens Børn pleyede i de ældre Tider at bestride vores Troe. Det Jødiske Raad lod Stifteren selv ombringe, og forfulgte hans Tilhængere med lige Grumhed. Hedningene udøvede samme Voldsomhed i Christendontmens første Begyndelse. Mange af de nyere Religions-Foragtere fattes vel heller ikke meget meer end Magten, til at yttre deres Had imod Christi Bekiendere med lige Haardhed. Gemyttet hos dem er grumt nok dertil, og Hidsigheden bryder ofte ud i fornærmelige Skiildsord, som røbe en blodtørstig og Hevngierrig Aand. Under saa haarde Fristelser, for hvilke Kiødet altid krymper sig, bor man ikke saa meget undre over, at nogle fornum lede Skibbrud paa Troen, som over Mængden af dem, der dog holdte ud med Bestandighed. Flere, maatte man befrygte, vilde i vore Dage gaae over til Forløserens Fiender, ifald hans Navn skulde bekiendes med Livets Forliis, da Redelighed, Gudsfrygt og Kierlighed til Sandhed synes kiendeligere at aftage nu end tilforn. Vi behøve imidlertid endnu ikke (Hvorfor Herrens Barmhertighed være lovet) af Spotternes Vrede at lade os bortskrække fra Troens Bekiendelse. Deres Trudster gjøre nu omstunder ingen betydelig Skade. Men desto større Fordærvelse kunne de anm)

Kolos, 1, 9. 10. n) 1 Pet. 2, 18.

22

rette ved deres smigrende Løfter om en større Lykke eg Anseelse, Dette Kunstgreb lykkes i Særdeleshed dem, der ere satte i Høyhed, hvis Evne til at berige og

Magt til at ophøye deres Yndlinger lokker flere til Vantroen end man ellers kanskee kunde tvinge ved de heftigste Trudsler. Mængden retter sig gierne efter de Stores Smag, for at vinde deres Gunst; thi egen Fordeel er en Hoved-Tilbøylighed, som har udbredt sit tyranniske Herredømme over den største Hob. Naar

Josias knæler i Herrens Tempel, da forsamles Folket hobevis, de mægtige med de ringe, for at helligholde

den store Guds Fester. Men da Manasses rasede imod Helligdommen, strømmede Folket ud paa Høyene, for at ofre til hans stygge Afguder. Man behøver ikke at lede længe efter lige forargelige Exempler i den senere Verdens Alder. Give Gud! at deres Antal, som allerede have fulgt Strømmen i Haab om de mægtiges Yndest, ikke var større, end at det snart kunde formindes,

og desto lettere blive forglemmt. Thi det er

en Skiendsel for Landet, naar Indbyggernes Guds frygt skal være tilfals for Gunst og Gaver. Hvilke troeløse Siele, som fornegte deres Gud, for at behage et ildesindet og afskyeligt Menneske! Hvad Troeskab skal Landets Fader, eller hvad Redelighed kan en Broder, en Ven forvente af dem, som ikke tage i Betænkning, af urene Hensigter at sønderrive de helligste Baand, Religionen har knyttet? Det er vores Pligt, mine Venner! at bønfalde Himlens store Forbarmer om Naade til deres bedre Undervisning, som have været svage nok, til at lade sig forvilde af ugrundede Tvivl; men Kierligheden, til hvilken Christendommen forbinder os endog mod de værste Mennesker, tillader heller ikke, at vi forglemme dem i vore Bønner, som vare uredelige nok,

23

til at give Sandheden op for et smigrende Haab. Os selv bør vi for alting stræbe, at bestyrke meer og meer i en fast Overbevisning. Man udrydde derfor Falskhed af Hiertet, legge Vind paa Redelighed i alle fine Veye, og vænne sig til, at skatte Sandhed Høyere, om den har Sted i nok saa ubetydelige Tilfælde, end Jordens største Liggendefæs. Da kunne vi haabe ved Aandens Bistand at blive udrustede med tilstrækkelige Kræfter til at imodstaae og overvinde de onde Mennesker, som enten ved Hielp af kunstlede Indvendiges, eller ved Trudslar, eller ved Løfter søge at gjøre Vold paa vor Troes Befæstning.

Den tredie Aarfag til Religionens Foragt tilkiendegiver JEsus endelig med disse Ord: De qvæles

af dette Livs Omhyggelighed, Rigdom og Vellyster; og denne, frygter jeg, er Anstøds-Stenen, paa hvilken de flestes Troe gaaer til Grunde. Verden eyer intet kostbarere og kiender ingen kie rere Fornøjelser, end de, ved hvilke Sandserne kunne forlystes. Alt det, som er i Verden, vidner Johannes, er Kiødets Begiering, og Øynenes Begiering, og Livets Overdaadighed o). Af disse Kilder udstrømmer den herskende Vantro i største Overflødighed, om man ellers tør beraabe sig paa den daglige Erfaring. Vi have jo seet, Spotterne at vælte sig af en Uteerlighed i en anden. Vi have jo hørt Vidnesbyrd nok omderes umættelige Begierlighed efter Rigdom. Vi have jo fornummet de skiendigste Beviser paa deres umaadelige Ære- og Herskesyge. Christendom forbander alle deslige Vederstyggeligheder, og taaler end ikke, at saadanne Ting blive nævnede med deres egentlig Navn af dydige JEsu Tilbedere. Hvilken ufordragelig Lærdom for en kiødeligsindet, som beherskes af uregierlige Til-

o) 1 Joh. 2, 16.

24

bøyeligheder! Han er for kielen, til at tvinge sine Lyster med Gevalt. Men at give dem Tøylen, og dog bekiende sig til Evangelium, det var ikke andet, end at fordømme sig selv til en nagende Frygt for Overdommerens Hevn. Kun en eneste Udvey bliver da tilovers, og denne følger man desto heller, fordi den stemmer nærmest overeens med vore Ønsker. Man forkaster Religionen under Navn af et Menneskeligt Paafund, og troer, thi hvad man ønsker, troer man helst, at visse kloge Hoveder have udtænkt dette beqvemme

Middel til et Skrækbillede for Almuen, hvorved den best kunde holdes i Tømme. Nu koster det altsaa liden Møye, at betage Skaberen sit Opsyn over Creaturernes Forhold, for at spare ham derved en Umage,

hvorved hans Lyksalighed maatte formindskes, eller hans Værdighed blive fornærmet. Er Samvittigheden endda uroelig, saa vover man vel nok et Skridt. Der er jo ingen, som har seet, ingen, som har hørt Overdommerens Røst; hvo kan vide, om han virkelig er til?

Dette vil man lade beroe ved en uvis Formodning, eller man vil snarere ikke bekymre sig længer derom; og nu begynder man da at leve det nærværende Liv efter eget Tykke, uden Haab eller Frygt for et Tilkommende. Det feyler neppe, at jo denne Beskrivelse paa Vantroens Oprindelse og Fremvext treffer ind hos de fleste. Fra de ældste Tider af have Kiødets Begierligheder stedse avlet den største Mængde af Religions-Foragtere. Guldets Glands havde allerede, imedens Paulus levede, saa forblindet nogle iblant de nyeomvendte Christne, at de ombyttede deres Troe for en glimrende Gevinst; thi Pengegierrighed siger han, er en Rod til alt Ont, til hvilken der nogle havde Lyst, fore

25

de vild fra Troen p). En uordentlig Ærgierrighed ophidsede de onde Engle til Oprør imod deres Skaber q), og

styrtede vore første Forældre i samme Forbrydelse. Skriften fortæller os desuden mange andre Prøver paa de Hofmodiges Ulydighed imod Gud og deres Foresatte. Men Vellyst har altid været Vantroens rigeste Kilde. Der bleve fundne endog de i Johannis Levetid, som offentlig holdte ved Baalams Lærdom, hvilken lærte, iblandt andre afskyelige Ting, at bedrive Hoer. r) Peder skildrede nogle falske Læreres ugudelige Forhold med de hæsseligste Farver, og Billedet ligner vore nyere Religionsbestormere saa livagtig, at man snart kunde tænke, Apostelen havde tillige havt dem for Øyne. Jeg vil anføre hans Ord til et Vidnesbyrd over dem, som føre Krig med Sandheden af ulovlige Begierligheder. Der skal være, siger han, falske Lærere iblant Eder, som derhos skal indføre fordærvelige Secter, og negte den Herre, som dem købte — mange skulle efterfølge deres Fordærvelser, formedelst hvilke Sandhedens Vey skal bespottes — Vi maae beklage, at adskillige Christne Læreres ryggesløse Levnet undertiden kan have opirret stette Gemytter til Religionens Foragt. Dog ere disse derfor ikke mere at undskylde, thi de opkaste sig selv til Vantroens Lærere i deres bespottelige Skrifter, og bedrive samme Gierninger uden Skye, vel ogsaa i en Høyere Grad, som Apostelen her og i det Følgende har lastet — De vandre siger han fremdeles, efter Kiødet, i Urenligheds Begiering, og foragte Herredømme, ere dristige, befalde sig selv, og bæve ikke, naar de bespotte Majestæter — de tale bespotteligen om de Ting, de vide intet af — de meene den daglige

f) 1 Tim. 6, 10. q) Jud. v. 6. r) Aab. 2, 14.

26

Lystighed at være en Vellyst — de Have Øynene fulde af Horerie, lade ikke af fra Synden, lokke til sig de ubekræftede Siels, have et Hierte, som er drevet i Gierrighed, og saa fremdeles, s) Vil Spotteren maaskee henegne alle disse Ord paa egentlig saa kaldte Lærere, som have forledet andre i ugudelige Hensigter til skammelige Kietterier; saa høre han dog Apostelen tale udtrykkelig til ham selv paa et andet Sted i samme Tone, og læse der sin Vantro tillige kortelig beskrevet. Ordene ere disse: I de sidste Dage skulle komme Bespottere, som vandre efter deres egne Begieringer, og sige: hvor er hans Tilkommelses Forjættelse? thi fra den Dag Fædrene ere hensovede, forblive alle Ting saaledes, som de have været fra Skabelsens Begyndelse. Thi de ville ikke vide dette, at Himlene vare forud, og Jorden var bestaaende af Vand og ved Vand, formedelst Guds Ord etc. t) Hvor Nøye har Paulus ikke ligeledes truffet vore stærke Aanders Charakter i sin mærkværdige Spaadom om de sidste Tidens Beskaffenhed. Der skal være, forsikrer han, Mennesker, som holde af sig selv, pengegierrige, overdaadige, hofmodige Bespottere, Forældre ulydige, utaknemmelige, uhellige, ukierlige, uforligelige, Bagtalere, umaadelige, umilde, som ikke elske det Gode, Forrædere, fremfusende, opblæste, som mere elske Vellyst, end de elske Gud. u) Her ere altsaa Vidnesbyrd nok til Bekræftelse paa vores Mening, at Vantroen oftest nedstammer fra Kiødets onde Begierligheder. Her ere ældre Tidens Exempler. Her ere Spaadomme. Her er den daglige Erfaring, som stadfæster Spaadommenes Rigtighed ved en Nøye Oyfildelfe. Den blotte Fornuft kan

s) 2 Petr. 2, 1. 2. 3. 10. 12. 13. 14,

t) 2 Petr, 3, 3. 4. 5. u) 2 Timoth. 3, 2. 3. 4.

27

ikke andet end fatte Afskye for disse vederstyggelige Aarsager til Religionens Foragt, og om Hiertet endnu ikke er hærdet imod de mindste ædle Følelser, maa det væmmes, ved at betragte de urene Kilder, af hvilke den selvkloge Vantro øser sin praleriske Viisdom. I seer det selv, Andægtige! jeg behøver ikke at gjøre Eder vidtløftige Forestillinger derom — I seer, hvor ufornuftigt den Handler, der overlader sig gandske til sine blinde Drifter. Han lader af at være en Christen, og taber de glade Forhaabninger, ved hvilke sande Christne opmuntres til en uforfærdet Friemodighed midt under Livets største Besværligheder. Dog denne Betragtning gjør ingen Indtryk paa et kiødeligt Hierte. Men vi kunde sætte den tilside, og endda finde Leylighed nok, til at forestille os saadant et Menneskes ulyksalige Tilstand under den skrækkeligste Gestalt. Han lader af at være iblandt fornuftige Menneskers Tal, og søger Plads iblandt Dyrenes Selskab, thi de, som gjøre Fornuften til en Slave af Sandserne, fortiene ikke andet Navn. Han er værre end Fæet paa Marken, hvis Længsel er stillet, naar Hungeren mættes, og Tørsten slukkes; men Hans Begierligheder rase altid uden Ophør, og blive altid uroeligere. Han bliver sin egen Voldsmand tilsidst, er en Pest for Landet, og belønner sine Venner med deres egen ødeleggelse. Af forgiftede Vandspringe udstrømmer et dødeligt Vand, og af vanartige Gemytter fremspirer lutter Skade og Fordærvelse. Naar en Ugudelig kommer, kommer ogsaa Foragtelse, og Skam med Forsmædelse, x)

Dette kan den anden Betragtning overtøye os om, i hvilken vi ville eftertænke De skadeligste Følger,

som flyde af Religionens Foragt. For-

x) Ordspr. 18, 3.

28

modentlig fordrer ingen af mine Tilhørere, at jeg vidtløftig skal bevise dem, hvor skadelig Religionens Foragt

bliver for Spotterne selv. Er der en Gud, som straffer det Onde, og belønner det Gode, hvo kan da tvivle paa, at han jo med Strenghed vil hevne sit Navns Vanære i Evigheden, hvor Straf og Belønning skal uddeles efter enhvers Fortjeneste? Her i Livet ytrer han allerede skrækkelige Kiendetegn undertiden paa sin forfærdelige Vrede imod haardnakkede Overtrædere. Asaph saae med Fortrydelse, at det gik de Ugudelige vel, skiønt de talte om at giøre Vold, skiønt de talte af det Høye, og satte deres Munde imod Himmelen. Men i det samme gav han Agt paa deres Endeligt, og maatte bekiende: Sandelig du sætter dem (Gud!) paa de slibrige Stæder, du lader dem falde, til at ødelegges. Hvorledes blive de i et Øyeblik til en ødeleggelse? de omkomme, de faae Ende med Forskrækkelse y)? De som vare stolte i Hiertet, (saaledes sang fordum den Jødiske Kirke) de bleve berøvede, da de slummede deres Søvn z). Og vi kunde atter istemme den samme Sang i vore Dage til Berømmelse for den Høyestes Retfærdighed. Hvert Menneske i disse Lande har nu den gyldigste Aarsag, til at bekiende med David: der er dog en Gud, som dømmes paa Jorden, a) Seer I Foragtere! lod Herren raabe ved Propheterne, og forundrer eder, og forsvinder, thi jeg giør en Gierning i eders Dage, en Gierning, hvilken I ikke skulle troe, om nogen faaer fortalt Eder den. b) Han raaber det samme nu igien ved retskafne og frimodige Evangelii Tienere. Hvorledes kunde vi tie nu, da han atter har giørt en Gierning iblant os, som vel ikke syntes troelig før i Spotterens Øyne? Det staaer fast, at en Ugudelig skal falde ved sin Ugudelighed, c) thi vi

y) Psalm 73, 3. 8. 9. 18. 19. z) Psalm 76, 6.

a) Psalm: 58, 12. b) Ap: Giern: 13, 41. c) Ordspr: 11, 4.

29

Have seet det med vore Øyne. Om Vantroens Bespottelser tilføye Religionen selv nogen Skade, vil jeg ikke her afgiøre. Saameget er vist, at Sandhed bliver dog Sandhed, endskiønt den idelig anfægtes af Løgn og Bagvaskelse. Fromme Siele kunde desto snarere blive opvakte til en større Fliid i at overveye og befæste deres Troe, jo haardere de angribes. Lærerne drives til at undersøge Lærdommen nøyere, hvorved de finde Leylighed til at fremstille Saliggjørelsens Kundskab i et klarere Lys. Forsynet tillader altsaa ikke, uden Hensigt til en slags Nytte for Kirken, at dens Fiender opløste deres frekke Hoveder til de Troendes Forhaanelse. Men skadelige Følger har dog alligevel Guds Ords Foragt for Staten og Landet. Disse ville vi allene i Korthed berøre, thi Sagen vedkommer egentlig dem, der have Folkets jordiske Velstand at besørge.

Religionens Foragt skader da baade Regenten og Undersaatterne.

Regentens Styrke beroer paa Undersaatternes Troeskab. Han er et Menneske, som hverken seer dybere ind i et fremmed Hierte, end andre, ey heller formaaer, at aftvinge den uvillige andet, end en udvortes Ærbødhed, der maatte ophøre igien, saasnart ingen Straf var mere at befrygte; ifald ellers intet Middel var forhaanden, ved hvilket Gemytterne kunde forbindes til Lydighed. Men hvor er et Middel dertil, saa kraftigt, fuldkomment, og tilforladeligt, som den Christelige Religion? hvilken befaler den strengeste Lydighed endog imod ugudelige øvrigheds Personer, uden hvor Guds Ære maatte fornærmes ved vanhellige Paabud: beærer deres Embede med Navn af Guddommelige Anordninger: paalegger de Underhavende ey allene en udvortes Høyagtelse, men forpligter dem tillige til en oprigtig Kierlighed, til en velvillig Færdighed i at adlyde, og en uindskrænket Omhyggelighed for øvrighedens Velfærd: ja erklærer alle dem for Rebellere imod det høyeste Væsen i Himmelen, som foretage noget utilbørligt mod de Høyeste paa Jorden. d) Nu foragter en Under-

d) Rom: 13, 1 - 7. 1 Pet: 2, 13. 14. 15. Tit: 3, 1.

30

dan denne Religion; hvad Forsikring har Kongen da om hans vedvarende Troeskab? Hvo der ikke erkjender andre Love, end de, hans onde Tilbøyeligheder foreskrive, hvorledes skal Kongens Forbud afholde ham fra utilladelige Gierninger, naar Leylighed gives? Mon han ikke misunder Regenten sin Høyhed, og ønsker sig selv samme Frihed, til at handle i alt efter eget Gotbefindende? Hvor let kunde dette vanhellige Ønske forlede ham, til at gribe forvoven efter Kronen, naar Omstændighederne syntes at love ham et behageligt Udfald? Mon hans Hierte, som ene beherskes af uregierlige Lyster, være ædelt nok, til at fremme med Iver sin Konges Hensigter? Hvor er Samvittigheden, som skulde holde ham tilbage fra onde Anflag imod Regjeringen? Hvor er Frygten for den Almægtiges Vrede, fom burde hindre ham i at misbruge sin Konges Fortroelighed til hans egen Forraadelse? Regenten synes ikke Uden Aarsag at kunde ansee Spottere tilhobe, som halve Forrædere; thi saa mange af dem, som finde Adgang, torde snart finde Lyst og Drift, til at opsvinge sig selv paa Thronen, da jordisk Høyhed er deres Himmerig, og Yppighed, hvortil Overmagten saa særdeles kan misbruges, deres høyeste Gode. Forgiæves beraabe I eder, I Foragtere! i eders skiendige Skrifter paa Kierlighed til Dyden og Fædrenelander. Mine Beskyldninger ere alt for velgrundede, og hver Mand kan i vore Dage stadfæste dem. Saa usikkert lever en Regent iblandt Spottere, og saa farligt er det for ham, at betro sig til deres Selskab. David, en viis, mægtig og erfaren Konge, vilde ikke fordrage de ugudelige ved sit Hof. Han saae, hvilke Ulykker de kunde paaføre baade ham selv, og hans redelige Tienere. Et forvendt Hierte, siger han, skal vige fra mig, jeg vil ikke kiende den Onde. Den som bagtaler sin Næste i Løndom, den vil jeg Udslette. Den som seer høyt Med Øyne, og haver et stolt Hierte, den kan jeg ikke

fordrage. Mine Øyne see efter de troefaste i Landet, at de skal boe hos mig. Den som vandrer paa en fuldkommen Vey, han skal tiene mig. Den skal ikke blive inden i mit Huus, som gjør Svig. Den som ta-

31

ler Løgn, skal ikke befæstes for mine Øyne. Aarle vil jeg udstette alle ugudelige i Landet, at udrydde af Herrens Stad alle dem, som gjøre Uret. e) Et værdigt Exempel at efterfølge i alle Lande for den højeste øvrighed til egen Beskyttelse.

De Ugudeliges Foragt imod Religionen medfører dernæst skadelige Følger i et Land for Underfaatterne. Deres frække Exempel forfører den letsindige og vellystige Hob til allehaande aabenbare Ugudeligheder. De udbrede, hvor de komme hen, en strafværdig Ligegyldighed imod alt, hvad som bærer Navn af helligt, og opfyldte de svage Gemytter, som ere mindre befæstede i Troen, med fordærvelige Fordomme. Guds frygt skiuler sig af Undseelse for deres bittre Latter, men Utugt opløfter Hovedet og Liderlighed prunker, endog i offentlige Sammenkomster. Naar ugudelige blive mange, saa bliver Overtrædelse megen, f) Jo stærkere Spotternes Antal voxer i et Land, jo mere forsvinder Dyd og Ærbarhed, og jo hastigere tiltager Syndernes Mangfoldighed. Den ugudelige stifter lidet godt. men fører næsten overalt Ulykke og Bedrøvelse med sig. Hans Raadslag ere Sviig - hans Handel at luure paa Blod - hans Lyst at gjøre Skade — han tager Gaver af Skiødet, til at bøye Rettens Stier — hans Siel har Lyst til det Onde, og en Ven finder ikke Naade for hans Øyne — som en brølende Løve, og en omkringløbende Bjørn, er en Ugudelig, der hersker over et ringe Folk — han optænker Skalkhed imod de Retfærdige, og skiærer med sine Tænder over dem — knuser HERrens Folk, og plager hans Arv, ihjelslaaer Enken, og den Fremmede, myrder de Faderløse, og siger i alt dette: HERren seer det ikke, og Jacobs Gud forstaaer det ikke — Lutter Beskrivelser af en David, og en Salomon, tvende erfarne og af den Hellig Aand oplyste Mænd, paa de Ugudeliges Tyrannie i et Land, hvor de have bemægtiget sig et Slags Herredømme. g) Mon disse Følger af Spotternes Frækhed ikke være skadelige nok for Undersaatterne? og kan man endnu tvivle længer, at Religionens Foragt er et Lands Fordærvelse? e) Ps. 101, 4-8. f) Ordsp. 29, 16. g) Ps. 37, 12. & 94, 5. 6.7. Ord 12, 5, 6. 12. & 17, 23,

& 21, 10. & 28, 15,

32

Lovet være Herren! Mine Brødre! Takker ham alle enstemmig med glade Tunger og frydefulde Hierter! kundgjør hans forunderlige Gierninger til eders Frelse! Roser eder af hans mægtige Beskyttelse Gud! du er kiendt i Dannemark! dit Navn er blevet stort i begge Rigerne! Der sønderbrød du Buens gloende Pile, Skiold og Sværd? Du gjorde dig rede til Dom, til at frelse alle de Sagtmodige! Du befriede din Salvede, vor allernaadigste Konge, og den dyrebare høykongelige Slægt, fra Fordærverens Efterstræbelser! Du reddede vort kiere Fædreneland fra Forstyrrens utaaelige Aag! Vi erkiende med Blussel vores egen Uværdighed til saa herlige Naadesbevisninger. Men din Miskundhed var altid udøst i overflødige Maader over os, og din Barmhiertighed imod os havde fra Arilds Tid ingen Grændser. I Medborgere ! lover denne vor naadige Gud, og lader Røsten høres til Forsonerens Ære, hvis kierlige Forbønner afvendte Ulykken fra vore Hoveder! Du prøvede os vor Gud! til en Tid. Du førte os i Garnet; lodst et Menneske fare over vort Hoved; Vi vare komne i Ilden og Vandet. Men du udførte os igien til at vederqvæges. i) Vi ville siunge dit Navn høytidelige Lovsange i vore Forsamlinger, og Hiertet skal bevare din Godheds Priis i en stedsevarende Erindring. Vi ville fortælle vore Børn din mægtige Seyervinding over Kongens og Landets Fiender, at en taknemlig Ihukommelse deraf skal forplantes paa den sildigste Efterslægt. Denne store Frelse skal blive os en fyrig Opmuntring, til at tiene dig herefter, Vor Gud og Forbarmer! med en redeligere Iver og Andagt. Prent os o Gud! dette hellige Forsæt saa dybt i Hiertet, at det ikke bliver overvundet igien af en utaknemlig Koldsindighed imod din velgiørende Lærdom. Giv Kongen Styrke og Kraft af det Høye, til Religionens, sit eget og Landets Forsvar imod hemmelige og aabenbare Fiender! Lad Spotterne skiule sig for Majestætens Aasyn, men de Retfærdige træde friemodig frem for hans Øyne, og de Fromme finde ubehindret Adgang til hans høye Person! Da skal han altid være omgivet med ædle Raadgivere, naar Guds frygt, Visdom og Troeskab zirer hans heele Følge. Da skal Landet blomstre, og Folkets Lyksalighed befordres, naar du Herre! bestyrer hans Hiertes Anslag, og fremmer hans Raad til det Gode. Din Miskundhed krone Kongen, og det høykongelige Huus med en rig Overflødighed af allehaande aandelige og legemlige Velsignelser. Thronen blive den høykongelige Stammes Arv og Eyendom indtil Verdens Ende! Rigerne beholde Fred og Roelighed: Kirken sin Ære, og Religionen sin Glands! Vore Ønsker Herre! ere hiertelige, men ufuldkomne. Du veed det bedre selv, hvad os tiener i Særdeleshed, baade til Sielens og Legemets Velfærd. Vi overgive dig Liv og Lykke, Gods og Velstand, alt hvad os kiert er, i din behagelige Regiering. Gjør med os Herre! som din Visdom tilsiger. Men for alting befæst os i en levende Troe, og ophold os i et gudeligt Levnet, at vi tilsidst maatte ombytte denne Verdens Uroe med en vederkvægende Hvile i de ævige Boeliger. Amen! i) Psalm: 66, 10, 11. 12.

1

Er
angenemt Stille
efter et stormende Uveir.
Forestillet i en
Prædiken,

Holden paa den

Femte Søndag efter Nyt-Aar 1772.

ester Kongelig Befalning,

til en hellig

Erindring om den Guddommelige Beskiærmelse og Varetægt,

som i denne Tild er vederfaret

Kongen, det Kongelige Huus,

og disse Riger og Lande.

Af

Hans Henrich Muller,

Præst for Brønshøj og Rødovre Menigheder.

Kiøbenhavn, 1772.

Trykt udi det Kongelige Universitets Bogtrykkerie hos A. H. Godiches Efterleverste ved F. C. Godiche.

2

3

Deres Høy-Ædle Høy-Ærværdighed, Herr Ludvig Harboe, Biskop over Siælants Stift etc. etc.

underdanigst tilegnet.

4

5

Høy-Ædle og Høy-Ærværdige

Herr Biskop!

Deres Høy-Ædle Høy-Ærværdighed

skylder jeg et offentlig Vidnesbyrd om min Taknemlighed og Erkiendtlighed, dersom noget mit Arbeide kunde agtes værdigt at træde frem for Lyset, og at bæres med en Tilskrift til Dem. De, min Høy-Ærværdige Herr Biskop!

er det velsignede Redskab, (det jeg har Aarsag at betragte som en Ære for mig) som det har behaget min Gud at bruge til min Velfærts Forfremmelse. Guds Forsyn, som havde udseet mig til at arbeide i sin Kirke, styrede det saaledes for mig, at jeg blev kiendt af Deres Høy-Ærværdighed. De har fra den Tiid stedse opmuntret mine

6

Bestræbelser. Og det er, næst Gud, af Dem jeg har mit Kald til det Embede, jeg fører.

Jeg har, i den frugtbare Skrive-Tiid, vi lever nu i, og de Bebreidelser, som af en og anden, der nedsætter en Præstes heele Arbeide til een offentlig Tale om Ugen, og maaler dette Arbeide efter deres egen Færdighed at foresnakke et Selskab noget, gives Geistligheden for Efterladenhed i at skrive, undertiden tænkt paa at udgive een eller anden Tale, eller at skrive noget i mit Kald. (Thi, at give mig af med noget deruden for har, jeg endnu ikke tordet vove: Jeg maae lade andre beholde den velfortiente Ære, at kunne være fleere Ting, og være dem alle vel; mine faa Evner har endnu ikke villet lade mig tænke paa mere, end, om jeg kunde være det nogenledes vel, jeg er.)

7

Men de Aarsager, som har bestemt mig, har hidindtil ikke kundet beholde Overvægten over dem, som har holdt mig tilbage.

Den vigtige Anledning, i hvilken denne Prædiken er holdet, og andres Exempler, iblant hvilke saa store Mænds, har overtalet mig til at lade den see Lyset. Den er, paa nogle faa Forandringer nær, som den først er skrevet og holdet for mine Meenigheder. Jeg overleverer den til Deres Høy-Ærværdighed med et Hierte, opfyldt med Skiønsomhed og Taknemlighed imod Dem, og hellige Følelser over Guds Veye med mig. HERren forstyrre Satans Rige meere og meere! han gjøre sin Throne høy og herlig iblant os, og lade mange, fra de Høyeste i Landet indtil de Ringeste, nedknæle og tilbede for den! Saa skal Deres Høy-

8

Ærværdigheds Glæde blive fuldkommen; det skal udbrede som en behagelig Lægedom i Deres Aarer, og forlænge Deres Dage; og Deres Anseelse skal være som en Aarons iblant Deres Folk! HERren lade Deres Høy-Ærværdighed længe staae som en Pillere i Guds Huus, og Hyrderne paa vor Zions Bierg sildig savne i Dem en saa retsindig Overhyrde, et saa værdigt Efterfølgelses og Opmuntrings Exempel i Aarvaagenhed, Troskab, og Nidkiærhed!

Dette ønsker og beder

Deres Høy-Ædle

Høy-Ærværdigheds

underdanigste Tiener,

H. H. Müller.

9

Evangelium.

Matth. Cap. 8. V. 23-27.

Indgang.

Du beviiser, at du kand frelse af alle Ting. Saa heder det i den Bog, som bærer Navn af Viisdommens. (a) Vi mærker lettelig, at det er den almægtige Gud, her tales til. Denne Tiltale passer sig ikke paa nogen anden. Der er ikkun i saa, og det de mindst betydelige, Tilfælde, endog de Mægtigste paa Jorden kand frelse. Vor

(a) Sap. 14, 4.

10

2

aandelige Nød og den føleligste Legems Nød, de smerteligste Sygdomme, Kummer og Hierte-Sorger, rækker menneskelig Hielp ofte ikke til; og det maae hede her, som hiin Konge i Israel siger til den Qvinde, som raabte til ham: Frels Herre Konge! Dersom HERren ikke frelser, hvorfra skal jeg skaffe dig Frelse? (b) Vor HERre kand frelse af alle Ting. Det er en Sandhed, som grunder sig paa Guds Almagt: Er min Haand saa aldeeles forkortet, at den ikke kand frelse, og er der ingen Kraft i mig til at rædde? siger HERren. (c) Han byder over alle Ting. Jord, Luft, Ild, Vand, alting staaer under hans mindste Vink. Naar han befaler, saa maae de forandre deres Natur, gaae hans Ærende, udrette hans Villie. Saa taber Ilden sin Kraft til at brænde og fortære, og de tre Mænd gaaer saa uskadte ud igien af Nebucadnezars gloende Ovn, at ikke et Haar paa deres Hoveder er sveedet, da den samme Ild dræber dem, som kastede dem deri. (d) Saa er Vandet saa

sikker at gaae paa, som den faste Jord, og det er ikkun Vantroer og Tvivl, som kommer en Peder til at synke, (e) Saa faaer

(b) 2 Reg. 6 , 26.27. (c) Esaiaë 50, 2. (d) Dan. 3, 22. 27. (e) Matth. 14, 29-31.

11

3

igien Jorden ligesom Vanders Natur, og hiine Oprørere siunker levende i Afgrunden. (f) Saa tilstoppes Løvernes graadige Strube, og en Daniel lever ligesaa sikker i en Løve-Kule, som det kunde være en Faare-Stie. (g) Og, omendskiønt vor HERre ikke saaledes handler med Mennesker, som han eengang har givet en frie Villie, saa har han dog Menneskenes Hierter i sin Haand, og bøyer dem som Vand-Bække, hvortil han vil. (h)

At den gode Gud kand frelse af alle Ting, det grunder sig paa hans Viisdom. Behager det Ham ikke ligesom at gaae Almagts Veye, han gaaer dog altid Viisdommens Veye med os. Han veed at vælge Middel, Maade, Tiid, Leylig-Hed, til at udføre vor Sag. Det er ofte efter mange Omveye hans Viisdom finder for got at frelse og Hielpe. Men, naar vi saa ere komne ad disse Veye, naar vi staaer ved Enden, og med et agtsom Øye seer tilbage til de Stier, ad hvilke vi ere førte, saa maae vi falde i Forundring, og rørte af Forundring og Taknemmelighed udbryde: Han haver gjort alting vel. En Evighed, hvor vi skal oversee det, som vi nu ikkun øyner

(f) Num. 16, 31-33. (g) Daniel. 6, 23.

(h) Prov. 21, 1.

12

4

noget af, skal i det mindste, naar vi kun ikke ved vores Vantroer og Ulydighed udelukker os selv fra denne Glæde og Salighed, sætte os i en hellig Forundring over Guds Viisdoms Veye og Førelser med os.

Den daglige Erfarenhed vidner om den Sandhed, at vor HERre kand frelse af alle Ting. Han kand ikke alleeneste frelse af alle Ting; men han Viiser ofte Prøver derpaa, han beviiser det: Du beviiser, at du kand frelse af alle Ting. Den liden Hielp og Frelse, Menneskene ere i Stand til at give, den ere de ofte meget uvillige til at beviise. De vil ikke anvende de Kræfter, de har, til at hielpe og frelse. Det var en let Sag for hiin Præst og Levite at række det stakkels Menneske, som var faldet iblant Røvere og af dem ilde medhandlet, en hielpende Haand; men de gik ham afsides forbie. De ere ofte meere færdige til at anvende deres Evne til at skade og gjøre Fortræd, end til at hielpe og frelse. Men, hvor ofte beviiser ikke den gode Gud, at han kand frelse. Lader os, Dyrekiøbte! til Guds store Navns Herliggjørelse, og for at opvække de sødeste Følelser i vore Hjerter, tænke tilbage fra vor Vugge af, hvor ofte den gode Gud har beviist enhver, af os i Særdeelehed, at

13

5

han kand frelse, og, at han kand Frelse af alle Ting.

Det er egentlig de Seilende, Søfarende, Viismanden her taler om, hvorledes vor HERre beviiser dem sin Guddommelige Frelse, hvorledes det er hans Forsyn, som styrer Skibet, hvorledes han haver givet Vey endog i Havet, og tryg Stie iblant Bølger. Det erfarede jo Iesu Disciple i Dagens Evangelio: De var til Skibs med JEsu. Der reiste sig et stormende Uveir, som truede Skibet med Undergang. Men JEsus beviiste, at han kunde frelse af alle Ting: Han stoed op, truede Værene og Havet, og det blev gandske blik-stille. Dette Uveir kand vi ansee som et Sindbillede paa Modgangs Veir og Vinde, fom ofte reiser sig imod os i Livet. Det stormer saa ofte paa Livets Reise, og vor Skib er ofte i Fare; men vor HERre beviiser, at han kand frelse. Vi skal i Dag erindre os en saadan Storm, et Uveir, som havde begyndt at reise sig, ligesom paa det store Hav; og opløfte glade og takkende Hjerter og Læber til den Gud, som kand frelse af alle Ting, og som her beviiste det, da han ligesom stoed op, truede Værene og Havet, at det blev gandske blik-stille. Dette skal vi faae Ley-

14

6

lighed til, naar vi i JEsu Navn betragte med Hverandre:

Et angenemt Stille efter et stormende Uveir.

I. Et stormende Uveir, som truede

vor Skib med Undergang.

II. Et angenemt Stille efter dette Uveir.

I. Vor Reise igiennem Verden kand i mange Henseender lignes ved en Sejlads, en Reise til Skibs. Er Havet et saa uroeligt Element, vælter der sine brusende Bølger, og fører de Seilende snart op til Skyen, snart igjen ned i Dybet: Har man der nu Med-Vind og nu igjen Mod-Vind: Er der mange Skiær og Klipper, hvorpaa de Seilende staaer Fare for at løbe an og lide Skibbrud: Saa passer alt dette sig paa Livet. Der gaaer der saa uroeligt til, snart op og snart ned. Nu trækkes en op paa Ærens Sæde, og nu igjen kastes ned i Støvet. Nu blæser Medgangs Vind en føye Tiid, og nu stormer det igjen med Modgangs Vinde. Man kommer paa Livets Seilads til saa mange Skiær og Klipper, hvor man staaer Fare for at strande og lide

15

7

Skibbrud, ikke alleeneste paa Ære, Sundhed, Velstand og Jordens Gode, men, det som endnu er det allerværste, paa Troen og en god Samvittighed. Sirach gjør os en rigtig Beskrivelse over det menneskelige Liv: Stor Uroelighed, siger han, er skabt for hvert Menneske, og der er et tungt Aag paa Adams Børn; Fra den Dag, de udkomme af deres Moders Liv, indtil den Dag, de komme til alles

Moder igjen. Fra den, som sidder

paa Æres Throne, og indtil den, som et fornedret i Jord og Aske; Fra ven, som bær blaåt Silke og Krone, og til den, som er klædt i grovt Lærret. (i)

JEsus var til Skibs med sine Disciple i Dagens Evangelio. Salige ere vi, naar JEsus ligesom er paa vor Skib, naar vi har ham om Borde, naar vi ikke vandrer ham foruden i Livet. Lad det da ikkun storme, bruse, og vor Skib være færdig at sønderslaaes af Bølgerne; det har dog ingen Nød. Synes JEsus ligesom en Tiid lang at sove, han vil dog staae op og true Veir og Vind, at det bliver stille.

Det heder i Evangelio: at der blev en stor Storm i Havet, saa at Skibet skiul-

(i) Sir. 40, 1. 2- 4. 5.

16

A

tes af Bølgerne. Saaledes kand der ofte reise sig en Storm og Uveir paa vor Sejlads i Livet, ikke alleeneste for en og anden af os i Besynderlighed, men endog for os alle i Almindelighed. Vi Har ved en anden Leylighed talt med hverandre om, hvorledes der ofte kand reise sig et stormende Uveir, nu for een, nu for en anden af os i Livet, og, hvor tryk en Havn en god Samvittighed er for os i det meest stormende Uveir. Saaledes kand vi betragte alle Gienvordigheder i Livet, baade i det Aandelige og i det Legemlige. Fristelser og Anfægtninger i det aandelige, Mangel paa Guds Naades Trøst og Nærværelse. Det er dette Uveir David taler om: Dine Bølger og Vand-Vover gik over mig. Og opmuntrer sin Siæl til Taalmodighed og Tillid til Gud: Hvorfore nedbøyer du dig, min Siæl! hvorfor bruser du over mig? Bie efter HERren; thi jeg skal endnu takke ham, fordi han er mit Ansigttes megen Frelse og min Gud. (k) Sygdom og andre legemlige Lidelser, enten de rammer os selv, eller dem vi elsker, Tab af vor timelige Formue, Modgang, Hierte-Sorger, Gienvordigheder, de kand betragtes som et stormende Uveir, som Bølger, der

(k) Pfalm 42, 12.

17

9

tumler vor Skib, og ofte kand være færdig at skiule det.

Men, der kand ogsaa mange Gange i Livet reise sig et stormende Uveir i det Almindelige; og dette Uveir rækker ofte til enhver i Særdeleshed, truer alle med Død og Undergang: Ligesom, naar det store Hav er oprørt, naar det stormer og blæser derpaa, saa ere alle de Skibe, som seile der, i Nød og Fare. Vi kand betragte det Almindelige enten i Henseende til Staten eller Kirken. Vi kand betragte Verdens Mennesker som Folker, der staaer under Herredømme, der har øvrighed over sig, der regieres ved Love, der beskiernes i deres Eydomme, der forsvares imod Vold og Overlast, som dem kand tilføyes enten af Mennesker, der lever iblant dem, eller af udvortes Fiender. Eller de kand betragtes som Folker, der dyrker en Gud, og dyrker ham paa een og samme Maade, der har een Herre, een Troe, een Daab, iblant hvilke Guds aabenbarede Ord

læres og prædikes, og hvoraf der ere de, som troer og antager det, og lever derefter, Begge, baade Staten og Kirken, kand betragtes som et Skib, der kand tumles omkring paa vilde Bølger, være i Nød og Fare, der kand være nær ved enten at skiules af Bølger, eller

18

10

sønderslaaes imod Skiær og Klipper. Guds Kirke, hans Venner og troende Børn, har altid været som et Skib, der er tumlet omkring iblant vilde Bølger. Vi kand betragte den fra det første af, lige den Heele Vey igiennem, saa skal vi see, at dette har været dens Skiæbne. Abel blev, da Verden endnu ikkun var i sin Barndom, hadet, og endelig dræbt, af sin egen Broder Cain, fordi han tiente vor HERte, fordi hans Offer og Gudstieneste behagede ham frem for hans Broden: Og det har stedse gaaet saaledes til i Verden : De Gode har maattet lide af de Onde. Hvor mange og store Forfølgelser maatte ikke Guds Kirke udstaae i de første Christne Tiider! Og, omendskiønt det siden er blevet noget Meere roeligt, gaaer det dog altid Jesu Venner, som han siger til sine Disciple: Vare I af Verden, da elskte Verden der, hendes eget var; men, efterdi I ere ikke af Verden, men jeg haver udvalt eder af Verden, derfor hader Verden eder. (1) Guds Kirke kand lignes ved Noæ Ark. Vor HERre holder sin Beskiermelses Haand over den. Alle Helvedes Porte formaaer ikke at ødelægge den , omendskiønt dens sande Lemmer ofte kand være ikkun faa. I Noæ Tiid

(I) Joh. 15, 19.

19

11

vare de ikkun otte. Men den tumler dog, sorn Arken, hist og her omkring paa vilde Bølger. Og Forfølgelser, Trusler, Ild og Mord, har endnu ikke været de stærkeste Vaaben at bestride den med. Det har ikke været den farligste Storm, fom har viist sig fra denne Side. Verden har ofte baaret sig ad med Guds Børn, som Diævelen engang med Frelseren, som Balach engang med Israels Børn. Diævelen bad JEsu følge med sig paa et høyt Bierg, og viiste ham deraf Verdens Riger og Herligheder, (m) Verdens Ære, Høyhed, Rigdomme og Forfængeligheder, ere ofte fremlagte for Guds Børns Øyne, og mange har gjort Knæfald for disse Afguder. Balach brugte, ester Bileams Raad, (hvored denne Mand viiste, hvem han var, i hvor hykkelsk et Sprog han for resten fører,) Midianiternes Døttre til at forføre Israels Børn med, (n) og det lykkedes. Saaledes er Vellysters Lokkemad ofte med Fordeel brugt mod Guds Børn, og har bragt mange fra Troen og en god Samvittighed.

Staten kand ogsaa betragtes fom et Skib, der tumles om af et stormende Uvejr , feiler iblant Skiær og Klipper, og er færdig at støde an og

(m) Matth. 4 , 8. (n) Num. 31, 16.

20

12

sønderslaaes. Kriige og Blods Udgydelse uden fra, og Udsuelser, Undertrykkelser, Voldsomheder, Oprør, Forstyrrelse, inden til, de ere som et stormende Uveir, der foraarsager megen Skade, og truer mange med Fordærvelse og Undergang. Ja! Statens og Kirkens Vel er saa Nøye foreenet med hverandre, at de snart kand betragtes som eet, og, naar den eene af dem lider, saa lider den anden med.

Et saadant stormende Uveir reiste der sig i Kirken og Staten i Davids Tiid. Absalom, en vanartig Søn af David, opvakte det. Han tragtede sin Fader efter Throne og Liv. Hans Anlæg vare længe i Forveien vidt udseende, sigtede til at opnaae hans ugudelige Øyemeed. Han gik længe frugtsommelig med forræderske Anslag. Vogne og Heste og 50 Mænd, som løbe frem for ham, var det første han anskaffede sig. Han var tiilig oppe om Morgenens, stoed i Porten, igiennem hvilken Folket skulde gaae ind til Kongen hans Fader, for at møde for hans Domstoel, gav sig i Snak med alle dem, som havde noget der at afgjøre, spurgte, hvorfra de vare, Hvad Sag de Havde at fare med, og tiltalede dem saaledes: See, dine Sager ere gode og rette; men der er ingen beskikket af Kon-

21

13 gen, som dig skal høre. Hvo sætter mig til Dommere i Landet? (o) At tilsperre Adgangen for Landets Børn til dets Fader, afvende Undersaatternes Hierte fra Fyrsten, og Fyrstens fra Undersaatterne, det er gierne deres ulyksalige Konstgreb, som gaaer frugtsommelige med det Forsæt at forvirre Stater, omstyrte Throner, anmasse sig Herredomme. Absalom var ydmyg indtil at være nedrig. Dem, som vilde ære ham som en Konge-Søn, favnede han og kyste, eg saaledes stial Israels Børns Hierte, (p) Han havde andre Ugudelige i Ledtog med sig, en Achitophel, der var en lige saa trædsk som ond Mand. Det var efter hans Raad han satte

all Skam og Undseelse til Side, loed opslaae et Telt paa Taget af Slottet, og for heele Folkets Øyne gik ind til sin Faders Hustruer, (q) Man maae forundre sig over, hvorvidt et Menneske kand gaae for at opnaae sit Øyemeed, som har ladet sit Hierte indtage af en ond Begiærlighed, i sær naar det er Regiere-Syge. Alting opofres da, det maae koste, hvad det skal være, alle Guddommelige og menneskelige Love trædes under Fødder. Det var et stormende Uveir, som her

(o) 2 Sam. 15, 1-4. (p). v. 5. (q) 2 Sam. 16,

21. 22.

22

14

havde reist sig for David selv, der maatte tage Flugten, der stoed Fare for at miste Liv og Throne. Og det smerteligste for ham var endnu, at en Absalom, en saa kiær Deel af ham, havde opvakt det. Hans Hierte blødte i alt dette imod denne sin ulydige Søn: Farer mig lempelig med Drengen! er hans Ordre til hans Generaler. (r) Han er trøstesløs over hans Død: Absalom, min Søn, min Søn, gid jeg havde maattet døe for dig! (s) Det var et stormende Uveir, der her havde reist sig for Davids Undersaatter. Hvad Velsignelse kunde de vel love sig, naar de vare komne til Eftertanke, under en Ugudeligs Scepter, der paa en saa forrædersk og skammelig Maade havde banet sig Vey til Thronen?

Et saadant stormende Uveir reiste der sig for den Jødiske Kirke og Stat, som var i det vidtløftige Persiske Rige, i Kong Ahasveri Tiid. (t) En Haman havde saaledes vidst at tildrage sig sin Konges Yndest og Kiærlighed, at Kongen ophøyer ham, fætter hans Stoel over alle Fyrsternes, og lader befale, at alle skal bøye knæe for ham. Saa færdig end Mængden

(r) 2 Sam. 18, 5, (s) 2 Sam. 18, 33. (t) Efth.

3. feqv.

23

15

er med sine Tilbedelser, naar en ophøyes til Kongens Ven og Fortroelige, saa er dog altid nogle, som, førend de vil bruge Hykle-Sproget, og paa en nedrig Maade tilbetle sig en Lykke, hellere gaaer af Veyen og ligger i Skiul. Men Mardochæus, en ærlig og gudfrygtig Jøde, er endnu meere ferm. Han gaaer ikke af Veyen for Haman, han kand see ham daglig, men aldrig bukkende sig for ham, aldrig paa Knæe. Og nu har den stolte Haman ingen meere Følelse af all den øvrige Høytiid, som gøres ham. (u) Dette skal hævnnes. Mardochæus skal ikke alleeneste selv døe; men hans hele Nation og Folkefær, fom er adspredt i alle de Persiske Lande. Een Dag i en vis Maaned er af Haman udseet til det allergrueligste Blodbad. Hvad kand ikke Haman formaae hos sin Konge! Kongen tager sin Ring af Fingeren og leverer ham, (altid et farligt Skridt for en Regent, at levere den til een Mand,) og nu kand Haman lade skrive og besegle, hvad han vil. (v) O! havde den Tiid ikke havt en gudfrygtig Dronning Esther, der ved sin Mandighed og Viisdom afvendte dette Uveir, hvor havde det da seet ud med det Jødiske Folk! Nok maatte Jøderne aarlig siden

(u) Efth. 5, 13, (v) Efth. 3, 6-15.

24

16

holde en Taksigelses-Fest til Erindring om denne Frelse, (x)

Dyrekiøbte! Et saadant stormende Uveir for Staten og Kirken havde i denne Tiid begyndt at reise sig hos os, og true med Undergang og ødelæggelse. Vi har en Tiid lang ligesom seet det trække op fra alle Kanter. Der har syntes at sammendrage sig sorte og tykke Skyer over vore Hoveder, og Elendigheden vilde nok blevet stor og almindelig, dersom det havde slaaet løs, dersom vor HERre ikke havde adspredet det.

Absalom stial Israels Børns Hierte. Han gjorde det ved at Viise sig venlig og fortroelig mod alle, ydmyge sig for de ringeste, favne og kysse dem. Det har syntes, som man ogsaa har vildet stæle den Danske Almues Hjerter; men ved andre Midler. Den falske Prophet Mahomed, for at udbrede sin falske Lærdom, og skaffe sig Anhang og Tilhængere, tilloed Menneskene at leve efter deres Lyster, og lovede dem ogsaa i det andet Liv et saadant kiedeligt Himmerige, hvor de ret skulde fornøye deres Sandser, og mætte de kiødelige Begiærligheder, deres Hierte her i Verden havde været opfyldt med. Det er saa almindeligt, at Menneskene tænker, at alles

(x) Esth. 9, 21.

25

17

Hjerter drives af de samme Lyster, deres Hjerter drives af. Man har, ved at aabne Porte og Dørre for alle Slags Vellyster, tænkt at tildrage sig Hobens almindelige Kiærlighed. Man har ikkun lidet kiendt til de Fattiges Hytter og de mange Elendiges Vraaer, den almindelige Armod, Nøgenhed, Usselhed, som hersker i Landet og Riget. Hvad gielder Tilladelser og Opmuntringer til at kaste sig i Lysternes Barm hos dem, som raaber ikkun paa Brød, som lider Hunger og Frost? Havde vor Land været et Canaan, svømmet af Rigdom og Overflødighed; saa var det menneskelige Hierte her rigtig nok udstuderet. Det har været en Tiid lang som Mode-Synder iblant os, og i Henseende til mange af ingen Betydenhed, at være Guds Bespottere, Sabbats Overtrædere, Horer og Hoerkarle, og, som Propheten siger: vrinske enhver ad sin Næstes Hustrue. (y) Hvor vilde det have seet ud med Guds Kirke, Religion og Christendom, iblant os, dersom dette havde faaet Fremgang! Ja! hvor vilde det have seet ud med Liv, Gods og Eyedomme, dersom det Uvejr, som truede os, havde faaet Lov at bryde los! Vi har seet, hvor bedrøvelige ødelæggelser en ubesindig

(y) Jer. 5, 8.

26

18

Glæde hos en oprørt Almue alleene har anrettet. Man kand endogsaa forurette de alleruværdigste og sletteste Mennesker; og det maatte nok hede Her: Den, som er reen, kaste den første Steen, (z) Men, hvad vilde der blevet af, dersom den eene Borgeres Sværd havde blevet Hvæsset imod den andens. HERren har hjulpet, Hans Navn være evig lovet!

Gandske vist har vor HERre havt sin Haand i alle disse Ting. Ikke mindre, da denne Storm reiste sig over vore Hoveder, og truede med Undergang, end, da den igjen lagde sig, og det blev stille. Luther siger i sin Forklaring over dette Evangelio, at det var Satan, som her Havde reist denne Storm paa Havet, at han havde i Sinde paa denne Maade at omkomme JESum med samt sine Disciple. Hvor vidt dette kand have Grund, vil vi ikke undersøge. Men, at Satan i den Storm, her havde reist sig, har havt i Sinde ret at drukne Guds Kirke iblant os, udrydde alt Got, og underkaste os gandske sit Herredømme, det har vi nok kundet see. Dog har vor HERre i alt dette havt sin styrende Haand. Han har saa mange Maader at straffe Syndere paa. De Ugudelige selv ere

(z) Joh. 8. 7.

27

19

ofte et Riis i vor HERres Haand. De veed ikke selv af, at det er ligesom vor HERreS Ærende de gaaer i, at det er hans Befalninger, de udretter. De handler ikkun efter deres Hierters Tanker, følger deres onde Drift; og vor HERre bruger deres Ondskab til en Tugt, et Riis for andre. Men, naar han saa har brugt Riiset, og hans Folk ydmyger sig for ham, og omvender sig til ham, saa bryder han siden Riiset i Stykker. Et saadant Riis var fordem Kongen af Assyrien for det Jødiske Folk. Propheten Esaias (a) spaaer herom, og hans Ord fortiener saa meget meere vores Opmærksomhed, som de i meere end een Henseende kand hentydes paa Tildragelserne hos os i denne Tiid: Vee Assur! siger HERren, som er min Vredes Riis, og min Fortørnelse er den Kiep, som er i hans Haand. Jeg vil sende ham til et hykkelsk Folk, og give ham Befalning over der Folk, som jeg er vred paa, til at bytte Bytte og røve Rov, og til at lade det trædes under Fødder, som Leer paa Gaderne. (b) Vi seer her Guds store Viisdom, hvorledes han veed i alle Ting at opnaae det beste Øyemeed, at herliggiøre sit store Navn. De Onde vil ikke gaae

(a) Esaiæ 10. (b) V. 5. 6.

28

20

vor HERres Ærende, udrette Hans Villie, i at elske og ære ham, og være deres Med-Menneskers Velgiørere; nu! saa maae de tiene til at udføre hans Straffe. Men beklageligt! naar vi saaledes gaaer vor HERres Ærende, at der maae raabes af HERren Vee over os, i det vi gaaer: Vee Assur! Mange i Verden har betragtet sig som Redskaber til at udføre vor HERres Hævn, og endog været stolte af dette Ærende. Men de skulde vel betænke, om der ikke midt i det Vee, de fører over andre, maatte raabes, som her om Affur, Vee over dem selv. Men, siger HERren fremdeles om Affur, han, han skal ikke meene saa, og hans Hierte ikke tænke saa; men der er i hans Hierte at ødelægge og at udrydde ikke faa Folk; thi han skal sige: Ere mine Fyrster ikke Konger tillige? (c) Saa giør Menneskene ikkun hvad der er i deres Hierter; og deres Gierninger udfører vor

HERres Hensigter, uden at de selv veed af det. Lader vi siden Assur tale i sin høye Tone, og fortælle os, hvorledes han havde huseret, uden at nogen torde knye imod ham; saa kand vel dette ogsaa hentydes paa vore Tider: Jeg haver, siger han, nedkastet Indbyggere, som den Mægtige;

(c) v. 7. 8.

29

21

og der var ingen, som rørte en Vinge, som oploed Næb, og som qvidrede. (d) Men, nu er Riiset brugt, vor Herres Hensigter opnaaede; hvorledes gaaer det nu med Assur? Det skal skee, heder det, naar HERren haver udrerret all sin Gierning paa Zions Bierg og i Jerusalem, da vil jeg hiemsøge over Kongens af Assyrien store Mods Frugt, og over hans høye Øynes Herlighed, (e) Dyrekøbte! Hvor naadig har ikke vor HERre viist sig imod os frem for her imod sit Folk! Han brækkede Riiset i Stykker, saa got som førend det endnu var brugt, førend vi endnu havde faaet det ret at føle. Dette stormende Uveir fik Ordre at lægge sig, førend det endnu havde anrettet sine grueligste Ødelæggelser. Tænker vi paa, Elskeligste! hvad der kunde have skeet; hvilken Torden-Skye der svævede over os, der let kunde Have bristet i tu, og som et heftigt Vandskyll oversvømmet alle Ting: saa maae vi vel takke den gode Gud, som adspredte den, og kalde det et Stille, et angenemt Stille, som er fulgt herpaa. Hvilken er vores Betragtningens anden Deel.

(d) V. 13. 14. (e) V. 12.

30

22

II. Det heder i Dagens Evangelio: JESus stød op, truede Værene og Haver, og der blev blik-stille. JESus sov; hans Disciple gik til ham og vækkede ham op; han stød op, truede Værene og Havet, og det blev stille.

JESus sov. Det Heder om den store Gud, at han sover: Vaag op, siger David, hvorfor vil du sove, HERre? (f) Ikke i en egentlig og naturlig Forstand, som om Mennesker, der ved Søvnens maae hvile deres udmattede Legemer og samle nye Kræfter, og der i den Tiid veed intet af, hvad der skeer omkring dem. Nei! dette passer sig ikke paa den store Gud: See, heder det, han skal ikke slumme og ey sove, som bevarer Israel, (g) Ey heller siges det i den Forstand om vor HERre, at han sover, som om Mennesker, der kand være søvnagtige og efterladne i at efterkomme, hvad de bor. Gaa klager HERren over søvnagtige Lærere. (h) Men, naar det heder om Gud, at han sover, saa tilkiendegiver det, at vor HERre en Tiid lang lader Menneskene gjøre, hvad de lyster, og tier ligesom dertil, ikke straffer Ugudelighed paa friske Gierninger, at han en Tiid

(f) Psalm. 44 24. (g) Psalm. 121, 3. (h) Es. 56, 10.

31

23

lang ikke bønhører sine Børns Suk og Raab, ikke beviiser dem sin mægtige Hielp. De Gode falder ofte i Forundring over, at vor HERre saa længe tier til Ugudelighed og Ryggesløshed, at han ofte lader sig spotte af Støvet, hans Ord foragte, hans Bud og Befalninger, og alt det som helligt er, trædes under Fødder, at de Uskyldige undertrykkes, udsues, forures. De vilde, at han strax skulde opstaae til Hævn og Straf, de vilde, med JESu Disciple, at der strax skulde falde Ild ned af Himmelen og fortære. Men vor HERres Tanker ere endogsaa heri forskiællige fra Menneskenes. Det heder ogsaa her: Min Time er endnu ikke kommen. De Ugudelige gjør ofte den falske Slutning, at der ingen Gud er til, eller at han tager sig intet af dem, deres Gierninger, og hvad der skeer i Verden, fordi Han saa længe tier, og lader dem gjøre, hvad de vil, og deres Ondskab ofte lykkes. Men, det heder omsider til dem: Disse Ting haver du gjort, og jeg haver taugt; du haver tænkt, at jeg skulde være aldeles ligesom du; men jeg vil straffe dig, og stille det ordentlig frem for dine Øyne. (i) Nu! det har kandskee syntes mange iblant os, at vor

(i) Psalm 50, 21.

32

24

HERre har sovet. Vi har syntes færdige at forgaae, og vor HERre har ligesom ikke skiøttet derom. HERre, frels os! vi forgaae.

JESu Disciple gik til JESum, og vakte ham op, da han sov. Saaledes er det vor HERre bevæges til at opstaae og frelse, true Storm og Uveir, han maae opvækkes. Og vor Nød, vor Suk, vor Bøn, vor Raab, vækker vor HERre op. For de Elendiges ødelæggelse, for de Fattiges Jamren, vil jeg nu opstaae, siger HERren. (k)

Undertrykkelser og Forurettelser de udperser Sukke og Bønner, og disse aabner sig Vey igiennem Skyerne, og trænger op til Guds Himmel-Throne. O! hvor farligt at drage de Elendiges Suk over sig! Vor HErre har Sine iblant os, baade blant Høye og Lave, og deres Forbønner, hvormed de har bedet for deres Folk, som Moses fordem gik i Forbøn for sit Folk, de har opvakt vor HErre. De Synder selv, som Har gaaet i Svang iblant os, raabende Synder, har opvakt vor HErre. Et Raad er opkommen af Sodoma og Gomorra, som er stort, siger HErren. (1) Det er ofte de Godes Frelse, naar de Onde stiger til Ugudeligheds høyste Spidse, naar de gjør det alt for grovt,

(k) Psalm. 12, 6. (l) Gen. 18, 20.

33

25

naar de fylder deres Synde-Maal; saa løber de an, og støder sig i i Ulykke, (m)

JEsus stoed op, truede Værene og Havet, og det blev blik-stille. O! hvor let en Sag er det ikke for vor HErre at gjøre alting got, at gjøre alle menneskelige Anslag til intet, at lægge det allermeest stormende Uveir. Han, som, naar han seer til Jorden, saa bæver den, naar han rører ved Bjergene, saa ryge de, (n) og saa er Havet oprørt fra Grunden; han kand ogsaa ved et Vink gjøre alle Ting igien stille. Opløfter Strømme sig, som David taler: Strømme opløfte, Strømme opløfte deres Lyd; Strømme opløfte deres sammenstødende Bølger: Saa er dog HErren mægtigere i det Høye, end mange Vandes Lyd, ja end de mægtige Bølger i Havet. (o)

Vor HErre stoed op, truede Stormen, der truede os med Undergang og ødelæggelse, og det blev stille. Det gik her, som Propheten spaaer: Folkene skal vel buldre, som store Vandes Bulder; men han skal true ham, saa skal han flye langt bort, og han skal

(m) Prov. 24, 16. (n) Psalm. 104, 32. (o) Psalm.

93, 3. 4.

34

26

forfølges, som Avner paa Biergene for Været, og som en Hverel for en Hverel-Vind. Agt paa Aftens Tiid, og see, da er der forskrækkelse, ja, førend Morgenen kommer, da er han ikke meere. Denne er deres Deel, som plyndre os, og deres Lod, som berøve os. (p)

Det blev stille. Hee er ogsaa fulgt et Stille efter et stormende Uveir. O! et angenemt Stille! Vi kand nu gjøre os Haab om igien, Dyrekiøbte! at leve et stille og roeligt Levnet, i all Gudfrygtighed og Adstadighed. Guds Ære skal igien boe iblant os. Fred og Eenighed møde Hverandre, Miskundhed og Sandhed kysse hverandre. Der skal igien hænges Skamfuldheds Dække over Lasterne, som en Tiid lang ikke har skammet sig ved at gaae ligesom med blottet Ansigt. Det skal ikke meere være en Ære at være løst, lastefuld, liderlig. Disse Laster skal, som Mørkhedens Gierninger, igien forviises til at begaaes i Mørket, uden med en fræk Miine at vandre for den klare Dag. Lasternes Verk stæder skal ikke meere staae aabne Nat og Dag. Vore Sabbater skal ikke meere offentlig vanhelliges og overtrædes. Har vi maattet frygte for,

(p) Esaiaæ 17, 13. 14,

35

27

at det vilde gaae, som David siger: At Ugudelige gaae frem tillige, naar Skarn ophøyes iblant Menneskens Børn: (q) Saa gjør vi os nu den føde Forhaabning, under Bøn til vor Himmelske Fader, at Guds frygt skal voxte og tiltage, de gode gaae frem og formeeres iblant os. Skulde vi ikke derfor takke den barmhjertige Gud? Det heder i Evangelio, at Folket forundrede sig, den gang JEsus truede Værene og Havet, og det blev stille. Har vi ikke Aarsag til at falde i en hellig Forundring over det, som er skeet iblant os? Er her ikke skeet meere, end vi har kundet haabe og formode? Har den gode Gud ikke styret alle Ting til det beste og lykkeligste Udfald? See, jeg gjør en Ting i Israel, siger HErren, og den, det hører, ham skal begge ørnene klinge, (r) Har vi ikke med en saadan Forundring maattet høre denne Gierning? Jo større vores Forundring er, jo større maae vor Lof, Priis og Taksigelse, være til den gode Gud. Det er endog vor naadige Konges Villie og Befaling, at vi skal frembære Kongernes Konge og Herrernes HErre vore Tak-Offere for den Guddommelige Beskiernelse og Varetægt, han i denne Trid har

(q) Psalm. 12, 9. (r) 1 Sam. 3, 11.

36

28

holdet over Kongen, det Kongelige Huus, og disse Riger og Lande. Lader os give Gud Æren; det er han, som har udført vor Sag! Siunger med David: (s) Dersom HÈrren havde ikke været hos os, maae Israel nu nu sige, maae Dannemark nu sige: Dersom HÈrren havde ikke været hos os, der Menneskene opstode imod os: Da havde de opluget os levende; — Da havde Vandene druknet os; — Da havde det stolte Vand gaaet over vor Siæl. Lovet være Herren, , som gav os ikke til Rov for deres Tænder! Vor Siæl er undkommen, som en Fugl af Fuglefængerens Snare. Snaren er sønderrevet, og vi, vi ere undkomne. Vor Hielp er i HÈrrens Navn, som gjorde Himmel og Jord.

Tak være dig, evige Forbarmere! at du har tænkt paa os til det beste! Tak være dig, at du har brækket Riiset i Stykker, førend det hudflettede os! Tak være dig, at du har viist Spottere og Ugudelige, at du endnu er til, at du er iblant os, at du er Gud, og ingen anden! Tak være dig, at du har sørget saa vel for din Kirke, din lille Hiord iblant os, dette Skib iblant Bøl-

(s) Psalm 124.

37

29

ger, som Helvedes Magt søgte at drukne og omkomme!

Tak, ævig Tak og Ære, være dit store og Hellige Navn, at du udbredede dine Almagts Vinger over vor allernaadigste Konge, Landets kiære Fader! og over det Kongelige Huus! at du satte Ugudelighed sine Grændser: Hidindtil skal du komme, og ikke videre! Vi lægge Hans Majestæt paa dit Faderlige Hierte, i dine Naades Arme. Favne Ham stedse med din Miskundhed! Din Kiærlighed, din Frygt, opfylde hans Hierte! Din Naade og Venskab være Hans dyrebareste Gode! Saa skal Han erfare , at det er sødere at elske dig, end at kunne forskaffe sit Hierte alt , hvad det begiærer; saa skal han blive stor, viis, lykkelig. De Kongelige personer, som elske dig, som nedkaste sig med deres Purpur for dine Fødders Fot: skammel, Deres største Ære! som vaager med Landets Fader for Rigernes Vel, vor Hierte tilbeder Dem alt godt fra din Himmel-Throne! Velsignede være De! — Himmelske Fader! vor Hierte har saa meget at ubede sig af dig, dersom det kunde bede, som det vilde, og dersom du vilde lægge dit Amen til vore Bønner. Lad alle dem, som skal være Kongens Raad, og

38

30

styre under ham, frygte dig, elske dig, tilbede dig! Dette udgiøre deres største Egenskaber! Hold Spottere, Guds Foragtere, Ugudelige, langt fra Kongens Throne; thi, borttages en Ugudelig fra Kongens Ansigt, saa stadfæstes hans Throne med Retfærdighed, (t) Det er fandt, det er vor eget Vel, vi bede om; thi vi kand ikke, uden dette, blive et lyksaligt Folk. HÈrre! Tænk paa dem til det beste, som har forsømt at tænke paa dig, som har forglemt Kongens og Landets Vel! Lad dem banke paa din Himmel-Dør og finde Naade i Himmelen, om Retfærdighed byder, at den negtes dem paa Jorden! — Giv os Hierter, som elsker, ærer og frygter dig. Lad os, som Undersaatter i Riget, der ere under Magten, og ere villige til at gaae, naar der siges til os: Gak! og komme, naar der siges til os: Kom! staae under dit føde og livsalige Herredømme, lyde dig, og være færdige til at gaae og komme, naar og hvor du siger! Lad os aldrig med vore Synder opirre dig, at du skulde give os Regent ere i din Vrede! — Syndere, Ugudelige iblant os, de see sig heri Speil, hvad Syndens Ende er, Lasternes Følger! De kiende, at, omendskiønt du, efter din overvættes Taal-

(k) Prov. 25, 5. .

39

31

modigheds og Langmodigheds Rigdom, en Tiid lang seer over med dine Fienders Ondskab og Vildhed, saa det kand synes som du sover, deres Fordærvelse sover dog og slummer ikke. (u) Og vee dem, som saa længe opsætter deres Boed og Bedring, indtil dine Straffe-Domme udbryder over dem ! Har de endskiønt ikke nødig at frygte for saa dybt et Fald, da de ikke ere saa høyt ophøuede: O! den falder dybt nok, som synker i Fordærvelsens Afgrund. O! evige Forbarmere! gjør meere, end vi kand bede om! Du veed best, hvad der tiener os. Forbarme dig over os! Amen! (u) 2 Petr. 2, 3.

40

1

Et frelst Folks hellige Pligter for Guds herlige Frelse af en yderlig Nød.

Forestillet i en Prædiken over Evangelium

paa femte Søndag efter

Nytaaer,

holden for Reerslev og Ruds Vedbye Menigheder, til Erindring om, og Taksigelse for den

guddommelige Frelse,

beviist

Kongen og Landet,

den 17 Jan. 1772. af

Friderich Randrup,

Sognepræst for bemeldte Menigheder i Løve Herred i Sjælland,

Kiøbenhavn, 1772.

Trykt hos Johan Rudolph Thiele, boende i store Helliggieststræde.

2

3

Indgang.

Og Israel saae den store Haand, som Herren havde beviist paa Ægypterne, og Folket frygtede Herren, og de troede paa Herren og paa Mose

hans Tiener. Saaledes er det Vidnesbyrd

Guds Aand gav der israelitiske Folk, da Herren havde frelst dem fra deres Fienders, Ægypternes Efterstræbelse: Ordene læses i 2 Mos. V. 14 31. v. Store Velgjerninger

kræve stor Erkiendtlighed; og endskiønt ingen

4

af Guds Velgjerninger imod os er saa ringe, at den jo fortjener mere og større Erkiendtlighed, end Mennesket er i Stand til at yde Herren, saa ere der dog visse besynderlige Tildragelser, ved hvilke Guds Forsyn, Viisdom, Almagt og Godhed kiendeligere udmærke sig for Mennesket, og følgelig opfordre det til en saa meget større Eftertanke herom, og Skiønsomhed Herpaa. Af det Slags var den Frelse, som Israel erfarede, om hvilken vore Indgangs-Ord tale.

Det foregaaende i Capitelet fortæller os Ægypternes Forsøg paa nye at bringe Folket i deres gamle Trældom, og det Underverk, Herren gjorde til Israels Frelse, da han lod Havet opluge deres Fiender, just paa den Tid

Han banede Vej derigennem for sit Folk.

Moses maatte vel kalde denne Tildragelse

et Beviis paa Guds Haand, ja en stor

Haand. Vel sandt, mine Elskelige! at Guds Egenskaber ere i højeste Grad fuldkomne, og ikke egentlig kan siges at være større paa en Tid, end en anden; men i Henseende til os, og Virkningerne for os, kiendes Almagten tydeligere i

5

en Sag end i en anden. Saaledes gik det ogsaa her, Havet stod foran Israel, Ægypterne bag dem gjorde det umueligt for Folket, ved Flugt at søge Frelse. Alle Veje, til Redning syntes tilsperrede; men just i denne Angest virker Almagten til deres Bedste. Nu blev Havet, dette ellers troeløse Element, en fast Vej for dem, hvilken Egypterne ikkun tillodes at betræde, for at finde her deres Grav, og blive et ævigt Mindesmærke paa Guds Almagt og Naade til sines Frelse.

Og Israel, hedder det, saae den store Haand Herren havde beviist paa Egypterne. —

Men hvorledes ansaae Folket denne den beviste Frelse? Ikke med Ligegyldighed, nej ! Folket frygtede Herren. Sandt desværre!

Frygten varede ikke længe, og Troen svigtede snart hos dette Folk, der lod sig regiere mere af Sandsernes Forestillinger, end Fornuftens Slutninger, som vi i følgende Capitel seer, desværre ! Beviis paa i deres utaalmodige Knurren og ugrundede Bebrejdelser mod Mose, Guds Tiener. Men, mine Elskelige! lader

6

os nu glemme denne deres Ustadighed, og allene see paa deres da værende Forfatning, for Herudi at tage dem til Mynster. De frygtede

Herren, de troede paa ham. Og

denne Tillid og sande Frygt for Herren, deres Gud, fødte ogsaa Højagtelse af sig for hans Sendebud, at de troede Mose, Herrens Tiener. Ingen, som erkiender Skriftens Sandhed, vil nægte, at her var Guds store Haand klart beviist, og Israel giver den billigste, ja Højeste Aarsag til at frygte Herren, og troe paa Ham. Men gjør endskiønt Herren ikke nu paa lige Maade Jertegn og Undergjæringer, derfor skal dog opmærksomme Siæle ikke savne Beviser paa Guds store Haand, der bestyrer Verden, bestemmer alt sine Grændser, og leder det til et viis og vist Maal. Disse Beviser, mine Elskelige! som Gud middelbarlig aflegger paa sin Almagt, Viisdom og Godhed, ere ikke mindre ærværdige, følgelig lige saa forbindende til at frygte hans Navn, og troe paa ham. Vi behøve ikke at lede længe efter disse Beviser. Vi see dem daglig i Verden. Vi have dem i os selv. Vort eget Lands Historie giver os Beviser nok paa Guds store Haand til vores Frelse. Vi kan kuns tænke

7

paa Tildragelser, som den endnu levende Slægt selv kan mindes, da Fiendens Sværd for faa Aar siden blinkede fast over vore Hoveder, og syntes at have Ordre at gjøre bart i vore Landemærker, hvo bød det igien at fare i sin Skede? hvo befalede Fordærveren at vige fra disse Riger? Og nu, i disse Dage, ere jo de Snarer sønderrevne, som vare spredte for vor Konge til Landets Ulykke og Borgernes Fordærvelse. Maae det ikke hedde: Vi saae Guds

store Haand, som han beviste paa disse

Ægypter, Guds og Landets Fiender. Gid dette Syn maae opvække os til en lige saa Hiertelig, men varigere, Guds Frygt, som Israel, at det ogsaa maatte i Sandhed siges om os, og

vort Folk: Det frygtede Herren, og troede paa ham.

Dette, mine Elskelige! er Hensigten af vor allernaadigste Konges Befalning om en almindelig Taksigelse i Landet for den ham og os beviste Frelse i denne Tid. Lader os ved Herrens Naade opfylde denne Hensigt ved at takke Herren, fordi han er god, og hans Miskundhed varer evindeligt. For at opmuntre os hertil

8

vil jeg i Anledning af Dagens Evangelio forestille:

Et frelst Folks hellige Pligter for Guds herlige Frelse af en yderlig Nød.

I. Hvad der kan kaldes en yderlig Nød for et Folk.

II. Hvorledes Gud beviser det en herlig Frelse.

III. Hvad et frelst Folk derfor skylder Herren.

I. Deel.

Nød og Elendighed, mine Elskelige! har Synden gjort, mangfoldig i Verden; men det er ikke vort Øjemærke at tale i Dag om den Nød, som kunde trykke een eller anden iblandt Mennesker i Besynderlighed, hvilket og

vilde

9

vilde blive for vidtløftigt, men vi indskrænke vore Tanker til den Nøds Betragtning, som kunde kaldes almindelig for et heelt Land og Folk. Disse farlige og yderlige Trængseler kunde vi i sær henføre til tvende Classer.

a.) Naar et Land ængstes af

Fiender, kan det med Grund siges at være i en yderlig Nød. Jesu Skibsfart i vor Text giver os et Sindbillede herpaa, da en hæftig Storm oprørte Havet, og Bølgerne skiulte Skibet, som Evangelisten mælder. Et Rige og en Stat kan lignedes ved et Skib, paa hvilket mange Personer befinde sig, iblandt hvilke enhver har sit Kald; Een er betroet en almindelig Bestyrelse i Skibet, skal staae til Roers med andre Personer, som igjen staae under hans Befaling. Foruden disse ere andre ringere, som ere satte til Arbejde ved de andre Skibets Dele, og nogle, som vel ikke kunde henføres til de Befalendes eller Arbejdendes Tal, men som dog ved deres Kiøbmandskab eller Fragt befordrer Skibets Reise og de til Skibet hørende Personers Befoldning.

10

Saaledes er det med en Stat; Her er øvrigheden den bestyrende Deel fra den øverste Magt til de ringere Befalningsmænd. Alle de andre Statens Lemmer ere (i det mindste bør være) arbejdende og nærende, hver efter sit Kald, for saaledes i det Hele at kunde befordre Sagernes Fremgang til en fælles Lyksalighed.

Men ligesom Skibet er underkastet sine Farligheder af Søens og Stormens rasende Magt, saa er ogsaa Staten udsat for sine Uheld af Fienders Grumhed og farlige Overfald, derfor kalder den hellige Skrift ikke siælden disse: stolte Vande og ødeleggende

Bølger. Dersom Herren ikke havde været med os, synger David, da havde Vandene løbet over os, og en Bæk gaaet over vor Siæl, da havde det stolte Vand overskyttet os. Lovet være Herren! som ikke gav os til Rov for deres Tænder. Psalm. 124. Farligt

er det da, naar et Land hiemsøges med Sværdet, og ængstes af Fiender, som en fordærvende Flod. Farligt, naar Krigs-Basunen udæsker Landets Børn til at forsvare Liv og Ejendom

11

imod en udvortes Fiende, som vil gjøre sig dette til Bytte; men dobbelt farligt, naar de, som man troe at være Brødre, og fælleds Børn under een Fader, optage Avindskiold imod Fædernelandet, og allerheldst, om de listigen søge at undergrave Statens Grundvold, for at opnaae deres egennyttige Hensigter. Aldrig ængstede Philisterne David saa hæsli med deres Indfald i hans Lande, som da Achitophel spandt Snarer for ham, og gjorde fælles Sag med en oprørisk Absalom:

Vi see heraf, mine Elskelige! at udvortes, men i sær indvortes, Fiender, ere tumlende Bølger for en Stat til dens Lyksaligheds Forstyrrelse, og ofte gandske Kuldkastelse.

Hvo vil tvivle paa, at denne Plage kan kaldes en yderlig Nød for et Land, og et Folk, naar et Lands Indbyggere, i Steden for at arbejde med Roelighed i det føde Haab, at hvad de arbejde, skal komme Landet i Almindelighed, og dem med deres, i Særdeleshed, til Gode, og en blomstrende Lyksalighed blive Høsten af deres Vndskibeligheds Udsæd, maae svæve i Frygt for, at deres Frihed og Ejen-

12

dom, ja Livet selv, det dyrebareste, skal blive et Rov for fremmede Voldsmænd. Saa lyksalig en Tid det er, naar det gaaer, som Propheten Es. 2, 4. spaaede, at man kan slaae Sverd til Hakker, og lade gjøre Spyde til Høst-Redskaber, fordi et Folk skal ikke opløfte Sverd imod det andet; saa bedrøvelig en Tidspunkt bliver det, naar det tvertimod maae hedde: Slaaer

eders Hakker til Sverd, og eders Segl til Spyde. Joel 3, 15.

Vel sandt, mine Elskelige! Hunger og Pest ere vel ogsaa gruelige Landeplager, fordærvende for et Folk; men at disse ikke ere saa yderlige Elendigheder, som en grum Fjendes Vold, det kiendte en oplyst David, da han, ved at sammenligne hine Plager med denne, gjorde denne vigtige og rigtige Slutning: Lad os falde i Herrens Haand, thi hans Barmhiertigheder ere store, men jeg vil ikke falde i Menneskens Haand. 2 Sam. 24, 14.

Vi have da saaledes seet, at Krigens Lue medbringer en yderlig Nød for et Land og et

13

Folk, hvilken bliver størst for begge, naar Ilden ulmer i Staten selv, og er antændt af dens egne Lemmer. Men,

b.) Naar Kirken plages af Forfølgere, regne vi ogsaa billig denne Nød til et yderligt Onde for et Folk, og, uden Tvivl, et værre Onde end det første. Guds Kirkes Skib tumles ogsaa af sine Bølger, endskiønt Jesus er inden Borde aandeligviis, ligesom Evangelium i Dag mælder, han var legemlig vis. Nogle af de gamle lærde Fædre have holdet for, at Satan, som er den Aand, Apostelen siger, at have Magt i Luften, Eph. 2, 2. havde opvakt denne Storm i Havet, for at vilde, om mueligt, dræbt vor Frelser, og derved hindret Guds Øjemærke med ham. Hvorledes end denne Gisning maae ansees, saa er dog saa meget vist, at Satan har et fiendsk Hierte og skiæle Øjne til Guds Kirke, og saa længe den i Verden er stridende, maae den ofte erfare Skibets Skiæbne, at rumles imellem Forfølgelsers Bølger og Trængsels Stormvinde, som Satan opvækker; thi

han haver en stor Vrede, fordi han veed, at han har kun liden Tid. Aab,

14

12, 12. Satan kan vel lige saa lidet faae Guds Kirke, den usynlige Hob af sande Troende, opslugt og ødelagt, som det Skib, paa hvilket Frelseren, efter Evangelii Formældning, befandt sig; men at anfægte den, tillader Gud ham af Viise Aarsager, baade i Henseende til enhver Troende, som og i Henseende til de Stæder, hvor Jesu Lærdom i sin Reenhed forkyndes og foredrages retsindelig til Synderes Oplysning, Omvendelse og Frelse, samt den borgerlige Velstands Fremme, der er grundet i Religionens nøjagtige lagttagelse.

Naar da et Land og et Folk er værdiget Jesu naadige Nærværelse i sit saliggjørende Evangelio, strax søger Satan at formørke denne Soel, og opvække Kirken Modstandere, ofte aabenbare Fiender, naar Guds Bespottere og Kiætttere blive mægtige til at trænge og trykke Kirkens Lemmer, hindre Sandheden i sin Udbredelse og Vext, ja vel og forbyde den at læres offentlig, og lædske deres Had i Vidnernes Blod. Men ofte og tiest søger Djævelen paa en hemmelig Maade at skade Guds

15

Kirke, og under et Faareskind skiuler sin Ulve-Klœe, og vist er det, mine Elskelige! at denne er den farligste Forfølgelse for Kirken; thi aldrig gjorde Neros Grumhed med Ild og

Sværd Guds Kirke saa stor Skade, som Julians sine List imod den. Saaledes bliver det og vist, at da lider Religionen meest, naar en Stat bestyres af dens hemmelige Fiender, der legger Miner under den, ved at befordre Vankundighed i den guddommelige Sandhed, sætte Sminke paa Lasterne, afskaffe god Orden, tillade Kiødet fuld Frihed, og indrømme de sandselige Vellyster umaadelig Raaderum, endog paa Tider, som ere Gudsdyrkelsen besynderlig egnede og helligede. Vi have jo selv nyligst seet disse Satans Kløer fremviste imod os og vort Zion.

Det er derfor aabenbart, at, naar Herren tillader Kirken at tumles af saadanne Bølger, maae det vel kaldes en yderlig Nød, skiønt desværre mindre erkiendt af Mængden, end hiin Trængsel af borgerlige Fiender, fordi de fleste tænke lidet paa deres Siæles Frelse, og derfor

16

bekymre sig lidet om Kirkens Vel. Men Religionen legger dog Grunden til Statens Velgaaende; thi hvor den sande Religion boer i sin Fred, og lydes med Ærbødighed, der har den en Samling om sig af alle Fordele. Der er Troe og ærlighed, der er god Orden og Rolighed, der er Vindskibelighed til det almindelige Bestes Befordring. Lasterne skiule sig i Mørket, og Ondskab skiælver for en retfærdig Straf.

Men, mine Elskelige! lad Religionen foragtes, forjages eller ringe agtes, strax løfter Øgle-Slægten Hovedet, Retsindighed sukker, Ærlighed troes ikke, Sandhed støder

an paa Gaden, og Rætfærdighed staaer langt borte. Es. 59, 14.

Jeg har nu at vise Eders Andagt i II. Deel.

Hvorledes Gud beviser en herlig Frelse af saadan Nød.

17

Umuelig kunde vi tænke, at de Tildragelser i Verden ere uden en højere Bestyrelse af den ævige Almagt, Viisdom og Godhed, som tillader eller beskikker hvad som skeer; følgelig er et Lands Trængsel af Fiender, og Kirkens af Forfølgere, ogsaa under hans Opsyn. Mon der være

en Ulykke i Staden, og Herren haver ikke gjort den. Amos 3, 6.

Hensigterne Gud haver med at tillade disse Hiemsøgelser, ere adskillige, og ikke altid kiendelige, før efter lang Tids Forløb, ja ofte efter hele Aarhundrede, opdager først en agtsom Troende Guds Vejes Viisdom.

Iblandt disse Guds Hensigter er og, saa hans store Navns Herliggjørelse, hvilken han søger ofte ved at bevise de Betrængte en herlig Frelse, da

18

a) Han hjælper paa rette Tid.

Ikke siælden er Guds Forhold i Nødens Tid, som Jesu i vort Evangelio: Stormen opkastede Bølgerne over Skibet, men han sov. Disciplerne, høre vi, at gaae til Frelseren, vække ham op, og betyde ham hvor stor Nød her var paa Færde.

Saaledes synes ogsaa, mine Elskelige! endnu Gud ligesom at sove, og gandske at have glemt sine Troendes Nød og sin Kirkes Sag, naar han tillader den at prøves i Trængsel. Denne guddommelige Langmodighed, som gjør Fienden fræk til at forhaane, gjør og mange af de Troende forsagte i at haabe. De gaae tit i Bønnen til Herren, ligesom for at opvaagne ham. Saa gjorde David: Herre ! Hvorfor

staaer du saa langt borte ? hvorfor skiuler du dig i Nødens Tider? Ps.

10, 1.

Men ligesom Frelseren til rette Tid stod op, truede Vejret og Havet, og det

19

blev stille, saa veed han endnu at frelse til rette Tid, naar hans Ære kiendeligst kan udbredes, og hans øvrige Viisdoms Hensigter opnaaes.

Israel saae, som vi hørte i Indgangen, Guds store Haand beviist paa Ægypterne, men de følede først i 400de Aar Ægypternes Haand at være svar paa dem. Ap. G. 7, 6. Hvorfor saa længe? thi før var det ej den rette Tid; før vare de ikke voxne nok til at befolke det dem tiltænkte og forjættede Canaan, og før

var heller ikke Cananitens Ondskabs Maal bleven saa fyldt, at den, efter Guds Retfærdigheds Kiendelse, kunde udjage dem af Landet.

Saaledes, mine Elskelige! skal vi i alle Tildragelser finde, at Guds Frelse skeer til rette Tid, følgelig er herlig. Mærkelig fortæller Evangelisten os, at da vor Frelser blev opvakt af Disciplene, bestraffer og

20

oplærer han dem først, før han stiller Stormen; saa vil Gud i Korsets Skole først Have oplært sine Børn i Troe, Hengivenhed, Nøjsomhed og Taalmodighed, før han bortkaster Riset, og da er det hans Tid at stille Stormen, og bevise Frelsen. Ja! de Onde selv skal overbevises om Guds Langmodighed i at taale, og Retfærdighed, naar han straffer dem, andre ligesindede til Advarsel, og da er det Guds Tid til deres Udryddelse.

Guds Frelse maae fremdeles kaldes herlig, da

b) Han frelser paa bedste Maade.

Jesus, vor guddommelige Forløser, beviste sine Discipler og øvrige Personer paa Skibet en virkelig Hielp, men tillige paa den beste Maade. Han gjorde Frelsen tillige lærevillig for sine, da han aabenbarede dem den sande Aarsag til deres Frygt og Uroe; nemlig: deres liden Troe, og vil-

21

de, at den beteede Frelse skulle ikke allene stille den Uroe tiden om dem i Havet, men og den Uroe inden i dem i Hiertet, paa det at de en anden Gang skulde blive mere hengivne, frimodige og Haabefulde til hans Trofasthed.

Denne er endnu Guds Viis i at frelse; han hjælper ikke allene vist, men best. Derfor sagde David: Flye du os Hielp af Nøden, thi et Menneskes Frelst er Forfængelighed. Ps. 60, 13.

Mennesker ere, som i alle Stykker, saa og i deres Hielp og Hielpemaade ufuldkomne. Ofte kunne de gjøre Ont værre, endog i de bedste Hensigter. Herre! sagde Peder, (da Frelserens Fiender omringede ham,) Skulle vi slaae til med Sværd? Luc. 22, 49. Men denne var langt fra den rette Hielpemaade, da et større Gode havde blevet hindret, nemlig: Menneskets salige Forløsning ved Jesu Død.

22

Vi see heraf, at de bedste Guds Børn kunne fejle i de bedste Hensigter. Men Guds Hielp er altid ledsaget af en uendelig Viisdom, derfor er den som fuldkommen i Maade, saa belejlig i Tid.

Guds Hielp fortæner, som alle hans Gierninger, den Lovtale, som Folket gjorde vor Frelser hisset: Han gjorde det vel altsammen. Marc. 7, 37. eller, som Syrach siger: Alle Herrens Gierninger ere gode, og alt hvad behov gjøres, skal han forskrække i sin Time.

Syr. 39, 41.

Endelig skulle vi ogsaa betragte kortelig

III. Deel.

Hvad et frelst Folk for denne Frelse skylder Herren.

23

Israel, hørte vi i Indgangen, saae Guds store Haand, som han beviste paa Ægypterne, og Følgen heraf var: at Folket

frygtede Gud, og troede paa ham.

Disse Frugter venter Herren, og kræver billigst af et Folk for sine Velgierninger, og i sær for en besynderlig Frelse.

Vi kunde indbefatte disse Pligter i tvende Hovedpligter, som vor Text giver Anledning til at vise.

a.) At man erkender sine Fejl.

O! I lidet Troende! sagde Frelseren til Disciplerne. Han bestraffer her kierligst efter deres Mismodighed, at, da de havde seer saa mange Prøver tilforn paa Jesu Almagt, de dog kunde være saa forsagte nu, de havde ham inden Borde. Endog nylig før Frelseren begav sig her til Skibs, beretter Evangelisten os, at en stor Mængde Syge og Besatte bleve bragte til, og helbrede af, Jesu; men dog kunde hans

24

egne Discipler, som havde været Tilskuere Heraf, endnu være skrøbelige i Troen. Denne Fejl fører den Herre Jesus dem til Gemytte.

Heraf see vi, mine Elskelige! at ligesom Guds Tugtelser bør tiene et Folk til Opvækkelse, med Bodfærdighed at erkiende sine Fejl, saa ogsaa den Frelse, som det vederfares i Nødens Tid, at det saa meget mere da paa en børnlige Maade ydmyger sig for Herren., sin Gud, erkiender sine Mangler, og bedrer sine Veje, sigende: Jeg

vil takke dig, Herre! at du haver været vreed paa mig, (jeg erkiender, at du med Føje til Bedring har tugtet mig,) men nu er din Vrede vendt fra mig, og du trøster mig. Es. 12, 1.

Folkets Synder aabner Portene for dets Fiender, og Uskiønsomhed imod, eller Lunkenhed i Religionen, giver Kirkens Fiender Sværdet i Haanden til at forurolige

25

den, derfor siger Salomon: Retfærdighed

ophøjer et Folk, men Synd er en gruelig Ting iblant Folket. Ordspr. B.

14, 34.

Naar da Herren frelser et Folk fra dets Fiender i Staten og Kirken, saa vil han det skal erkiende sine Synder,

som have paaført det samme, og herefter vandre visere.

Ja, mine Elskelige! Guds Børn selv bør her erkiende deres vedhængende Fejl, deres svage Troe og Mismodighed, at de ej saa tillidsfulde have betragtet Guds og Jesu Trofasthed, som de, paa Grund af Ordets Sandhed og forhen modtagne Velgjerninger, havde Aarsag til, hvorfor de i den tilkommende Tid bør blive mere troende, haabefuld og kierlige.

b.) At man bekiender Guds

Ære, bliver den anden Pligt som et

26

frelst Folk skylder Herren for sin herlige

Frelse. Menneskene forundrede sig,

staaer her i Evangelio, over det af Jesu gjorde Tegn, og efterrænkte nøjere, hvad de burde dømme om den, der havde saadan Magt, til at byde over Luft og Vand.

Saaledes, mine Elskelige! skal Guds herlige Frelse for et Folk opvække det til en hellig Opmærksomhed paa, og Forundring

over, Guds store Haand, der kan alting forandre. Ps. 77, 11. Men denne Forundring maae ikke være ørkesløs, men en kraftig Drivere til at takke Herren i Ord og Gierning, prise

hans høje og herlig beviste Egenskaber, og i sit gandske Forhold, aflægges Prøver paa, at man kiender disse paa een levende Maade, ved at frygte, elske, og forlade sig paa Ham allene.

Derfor, naar David opregner en stor Samling af Guds Velgjerninger, iblandt

27

hvilke ogsaa denne: At de, som sejle paa de store Vande, raabe til Herren, naar de ere i Angest, og han udfører dem af deres Trængsel, saa viser

han, hvad Følgen og Frugten heraf bør være : Lad dem takke Herren for hans Miskundhed, og for alle hans underlige Gierninger imod Menneskens Børn. Lad dem ophøje ham i Folkets Forsamling, og rose ham der, hvor de Gamle sidde. Ps. 107, 28.

31. 32.

Saaledes bliver da en sand Gudsfrygt til Herrens Æres Bekiendtgjørelse en billig Følge af, og skyldig Pligt for, hans beviste Frelse, af en yderlig Nød.

Mine Elskelige! vi bør nu gjøre den

nøjeste Anvendelse af denne betragtning paa os selv.

28

Vores allernaadigste Konge befaler i Dag,

at gjøre offentlig Taksigelse til Kongers Konge, for hans besynderlige Forsyn og Beskiermelse over ham og Landet i denne Tid. Dette viser os jo, at Landet og dets Salvede har været i en besynderlig Fare, om ikke ved udvortes Fienders Vold, saa dog ved hemmelige Voldsmænds List; men Det erindrer os tillige om, at Herren har beviist Kongen og Landet en herlig Frelse fra den Doeg og hans Tilhæng, som turde nærme sig med forræderske Anslag til hans Salvedes Throne, og vilde opfylde sine egennyttige Hensigter paa det Almindeliges Bekostning. — Kongen og enhver troe Undersaat maae her laane Davids Ord: Nu

veed jeg, at Herren frelser sin Salvede, han vil bønhøre ham af sin hellige Himmel; hans højre Haands Frelse skeer med megen Styrke. Fjenderne de have bøjet sig, og ere faldne, men vi, vi staae, og ere oprettede. Ps. 20, 7. 9.

29

Lader os da ogsaa fylde de Pligter, som denne Guds forunderlige Frelse Helligen paalægger os! Vi have Hørt denne Frelse udført paa en Tid og en Maade, som kiendelig nok udmærker Herrens store Haand og Viisdom. Lader os da i en ydmyg Bodfærdighed erkiende vort Lands Synder, som have paaført det Nøden, og fortient ikke mindre end Frelsen. Ja, endog de fleste Retskafne iblandt os maae tilstaae, til Ydmygelse for sig, den

liden Tvoe de i disse farlige Omstændigheder have havt til Herren, der dog saa ofte og herlig har viist sig at være vor Klippe og faste Slot. Lader os da nu ogsaa bekiende med troende Hjerter og prisende Læber Herrens Ære, som heraf fremlyser, og ofre vor mægtigste Befriere, der har gjort saa store Ting mod Kongen og Folket, sin af os højstfortiente Tak:

Tak og ævig Ære være dig, du ævige og almægtige Konge! som ejer alle Jordens Riger, og med dit alvidende Øje gien-

30

nemvandrer de lønligste Steder, og opdager de hemmeligste Anslag. Du store Menneskenes Vogter! som i sær vaager over Jordens Mægtige, dine Salvede. Vi bøje os i Støvet for din Trone. Vi takke dig inderlig for din kierlige Varetægt du i denne Tid har viist at have over vor dyrebare Konge, din Tiener, og os, Hans Børn. Hav, o milde Fader! fremdeles dit Øje fæstet paa ham til det Gode. Nedslaae ved din Magtes Arm altid hans Trones Fiender, og han Vejen til den for alle retsindige Landets Venner! Afvend for Jesu Christi vor Midleres Skyld dine Domme fra os. Velsigne Jorden og dens Grøde; formindsk vores Trang, og let vore Byrder efter din Villie, men formere din Naade daglig over Kongen, hans Huus og begge Rigerne! Lad aldrig den Tid komme, at de som undervise om din Villie, skulle tie iblandt os; men lad altid Miskundhed og Sandhed møde hverandre, Retfærdighed og Fred kysse hverandre, indtil alle Verdens Riger skal have Ende, og alle Jordens Mægtige nedlægge deres Kroner for din Trone, som bestaaer evindeligt!

A m e n.

31

32

1

Summarisk Indhold af Aftensangs-Prædiken for St. Knuds Meenighed i Odense Paa 4 Søndag efter Hellig 3 Konger 1772 over Ps, 9, 17.

til Taksigelse for den guddommelige Varetægt og Forsyn over Kongen det Kongelige Huus, og det gandske Land;

ved

D. Nicolai Nannestad.

Odense.

Trykt i det kongel. Privil. Adresse-Contoirs Bogtrykkerie med de Bieringske Skrifter.

2

Den forelæste og sædvanlige Aftensangs-Text Rom.

13, 8-10. fremlegger sin Hoved-Lærdom og Formaning v. 8. værer ingen noget skyldige, uden at elske

hverandre. Til denne Formanings Stadfæstelse og Indskærpelse sigte alle de øvrige Forestillinger;— og indbyrdes Kierlighed forestilles derved, som den bestandigste saavelfom vidtløftigste Hoved-Pligt, hvad vort Forhold og Sindelav i Henseende til vore Medmennesker i Besynderlighed angaaer. Som den vidtløftigste Hoved-Pligt af dette Slags forestilles den, i det der vises, at den indbefatter alle de andre i sig, og at alle de andre udflyde af Den; v. 8. hvo som elsker den anden haver opfyldt Loven; v. 10. derfor er Kiærlighed Lovens Fylde; see videre v.9.10. Tillige, og paa Grund deraf, forestilles den ogsaa som den bestandigste, som den, man mindst, ja aldrig kan gjøre sig qvit og løs fra, hvis lagttagelse man aldrig kan komme til Ende med; v. 8. værer ingen noget skyldigt etc; d. e: "løser eder fra ethvert besynderligt Pligtskyldigheds Stykke, som maatte paaligge eder, ved at afdrage og yde det efter enhver besynderlig Lejligheds og Omstændigheds Medfør, og som den fordrer; lader ingen besynderlig Pligts Udviisning staae uafgiort og uefterkommet; men erindrer eder derhos, at der uophørligen paaligger eder een Hoved-Skyldighed, af hvilken alle de andres Udviisning kan og

bør fremkomme, og som I aldrig kan blive løs fra,

3

Paa 4 Søndag efter Hellig 3 Konger 1772. 91

eller saaledes efterkomme og opfylde, at I ei skulde skyldige mere deraf, eller være mere pligtige dertil; nemlig at elske hverandre."

Endogsaa et retskaffent og ret christeligt Forhold og Sindelav imod Øvrigheden og det høieste Lands-Herskab indbefattes og indskærpes under den berørte almindelige Hoved-Formaning: værer ingen noget skyldige etc. Formaningens egen Almindelighed og Vidtløftighed fører det med sig, saavelsom ogsaa de Grunde, hvormed. Apostelen understøtter og indskærper den. Der er ogsaa til en frugtbarere Indskærpelse af de i det forudgaaende v. 1-7. fremsatte Pligter imod øvrigheden og det høieste Lands-Herskab, at Apostelen tilføjer denne Formaning, tillige med de øvrige Forestillinger, hvormed den understøttes. Lydighed og Underdanighed imod øvrigheden anbefales v. 1 - 5; saa ogsaa at betale dem Skat v. 6; det heder : v. 7. betaler derfor alle, hvad I ere skyldige: den, som I ere Skat skyldige, Skat; etc. og derpaa: v. 8. værer ingen noget skyldige, uden at elske hverandre etc. — Os være derfor den først fremsatte Apoftelens Formaning ogsaa i denne Mening sagt, og af os i samme Mening troligen efterlevet: " værer Kongen intet skyldige, uden at elske ham; iagttager og efterkommer uroligen til enhver Tiid ethvert besynderligt Pligtskyldigheds Stykke, som I ved enhver Leilighed og efter enhver Omstændighed skyldige Ham; men erindrer eder, at den almindelige Kilde til enhver Pligtskyldigheds Udviisning imod Kongen, nemlig Kiærlighed til Kongen, uophørligen paaligger eder, og uophørligen forpligter til saadan Pligtskyldighedernes bestandige Udviisning!" Det være os

4

92 over Psalm. 9, 17.

sagt : „ værer det Kongelige Arve-Huus intet skyldige, uden at elske det! Værer Fædernelandet intet skyldige, uden at elske det! "

Vi have i Dag Aarsag og Anledning til at efterkomme et ligesaa behageligt og kiert, som pligtskyldigt Hengivenheds Stykke imod Kongen, der Kongelige Arve-Huus, og Fædernelander; nemlig at ofre den Allerhøyeste Taksigelse for den guddommelige Varetægt og Forsyn over Kongen, det Kongelige Huus, og det gandske Land, besynderligen paa denne Tiid. Vi have Aarsag dertil, efterdi det er Landkyndigt, hvilken stor, hvilken besynderlig og god Befrielse der, ved Guds Magtes Haand og vise Forsyns Raad, er vederfaret Kongen og det Kongelige Arve-Huus, saavelfom det gandske Land, fra de skændigste og ugudeligste Anslag, fra en fast uhørt Ulykke og Fare ; og det kan ikke andet være, end at vi jo maae tage den inderste, den ømmeste og mest rørende Andeel deri. — Vi have saa meget mere Aarsag og Anledning dertil, efterdi Kongen Selv haver befalet saadan Taksigelse offentligen at skulle skee. Vi have derved saa meget desto større Frieled at tale derom. Det er som Kongen derved vilde sige: Jeg vil fortælle dit Navn for mine Brødre; midt i Forsamlingen vil jeg Love dig. Fra dig er min Lov i en stor Forsamlin; Jeg vil betale mine Løfter for dem, som frygte ham. Ps. 22, 23. 26. Ja Kongen maae vel have sagt, og maae sige endnu, med Davids Ord: Ps 35, 18-20. 26-28. Jeg vil takke dig i en stor Forsamling: jeg vil love dig iblant et stærkt Folk. Lad dem ikke glædes over mig, som ere mine Fiender, uden Skyld; eller blinke med Øier, de, som

5

Paa 4 Søndag efter Hellig 3 Konger 1772. 93

hade mig uden Aarsag. Thi de tale ikke Fred, Den imod de Stille i Landet optænke de svigefulde Sager. Lad dem beskæmmes og blive til Skamme tillige, som glæde sig ved min Ulykke; lad dem klædes med Skam og Skændsel, som gjøre sig store imod mig. Lad dem frydes og glædes, som have Lyst til min Retfærdighed; og lad dem altid sige: Herren bør storligen loves, som haver Lyst til sin Timeres Velstand. Min Tunge skal Tale

om din Retfærdighed, ja om din Lov den gandske Dag.

Men skal vi retteligen, baade som troe og hengivne Undersaattere, og som rette Christne med en rigtig Skiønsomhed, kunne efterkomme vor Pligtstyldighed i dette Stykke, maae vi forestille os Sagen efter dens sande Beskaffenhed og saadan som den er; ikke ved Particulariteters Berøvelse;— men ved at gaae ind i Guds Helligdomme, og beskue Sagen ved Guds Ords Lys. — Vi ville hertil laane et Fakkelt af Skriften, hvilket skal være: Ps. 9, 17.

Herren er kiendt, at han haver gjort Ret; den ugudelige er besnæret i sine Hænders Gierning; det er at betænke! Sela.

Herefter ville vi forrestille os

Hoved Sag.

Herrens mærkelige Retfærdighed ide ugudeliges Besnærelse i deres egne Gierninger.

I. De ugudeliges Besnærelse i deres egne Gierninger.

6

94 over Pslam. 9, 17.

II Herrens deri udvifte Retfærdighed.

III. Hvor mærkelig saadan Herrens Retfærdigheder.

Første Stykke.

Den ugudelige er besnæret i sine Hænders Gierning. — Ps.9. er en Taksigelse og Paakaldelse til Gud over endeligen er holdte Seier over Davids og Israels Folks Fiender, som af den heele Indhold er at see; i sæt af v. 5. 7. it. v. 16. 21. Den er forfattet i Anledning af Krige, der ere forefaldne efter at David Havde taget sit Kongelige Sæde i Jerusalem, og Pagtens Ark var bleven indført paa Sion; som af v. 15. og 12. sees. Den angaaer altsaa en eller anden af de Krige, hvorom berettes 2 Sam. 8. og 10. og 1 Krøn. 18. 19. og 20. I Anledning af samme Krige er Ps. 60. forfattet, fom af Overskriften v.2. sees; men tillige er af v. 3. 4. 5. it. 12. 13. at see, at samme Krig i Begyndelsen haver været svar, og haver havt et ulykkeligt Anseende for Israeliterne og David. Desto større Aarsag derfor til Taksigelse og Paakaldelse.— Ved ugudelige, v. 17. ligesom ogsaa v. 18. og 6. forstaaes De fiendtlige Folk og Konger, der vare hedenske og altsaa gudelige; thi der fulgte naturligst med at være fremmed fra den sande Guds Kundskab, Lydighed og Dyrkelse. Deres Hænders Gierning er her deres Anslag og Foretagende, deres sluttede Forbund og gjorde Angreb imod Israeliterne og David, til det Israelitiske Folks og Davids Undertvingelse og Undergang. Besnærelsen i deres Hænders Gierning var, at saadant deres Foretagende blev dem selv, formedelst de store Seiervindinger, som Gud gav Israeliterne og David over dem, til den Undertvingelse og Undergang

7

Paa 4 Søndag efter Hellig 3 Konger 1772. 95

som de havde tiltænkt det Israelitiske. Folk; v. 16. Hedningene ere sunkne i Graven, som de gjorde; deres Fod er greben i Garnet, som de skiulte; ja at de i Ugudeligheds Forblindelse, og af Ugudeligheds Drift og Bevægelse faldt paa saadant Anslag og Foretagende og toge sig det for, der faldt saaledes ud for dem til deres større Skade og Fordervelse.

Saadant haver ikke tildraget sig den eneste Gang alene. Det er meget mere end fast almindelig Skiebne, et fast almindeligt Udfald. Opspindes der Ondskabs og Ugudeligheds Raadslag imod andre til deres Fordervelse og Ulykke, det gaaer dog gierne tilsidst saaledes : Ordsp. 26, 27. hvo som graver en Grav skal falde i den; og hvo som opvæltter en Steen, paa: ham skal den komme tilbage. David forestiller ved en anden Leilighed Sagen udførligere, til sin Trøst og Forsikring imod Efterstræbelse. Ps. 7,15.16.17. See, han undfanger Uret, og er frugtsommelig med Møie og føder Løgn. Han haver gravet en Grav, og opkastet den; men han skal falde i Graven, som han gjør. Hans Møie skal komme igien paa hans Hoved; og hans Fortredelighed skal nedfare paa Hans Hoved-Isse; sammenl. v. i. David forsikrede sig om, at det skulde saaledes gaae, fordi det almindeligen erfares at gaesaaledes. Onde og ugudelige Anslag og Foretagender faae dog ikke bestandig Fremgang; —de forhindres eller standses dog engang, de falde ilde ud for deres Ophavsmænd selv; — den ene Ugudeligheds og Ondskabs Bedrift og Idret føder den anden af sig, forleer til den anden; den sidste større end den første; tilsidst saa stor, at det ikke længere kan holde; den sidste falder ud til dens egen og al forrige Ondskabs og Ugudeligheds tilbørlig-

8

96 over Psalm. 9, 17.

ge, fuldkomne og aabenbare Straf og Giengjeldelse. — Hvoraf det kommer, og at det ufeilbarligen maae saaledes gaae til, derom skal siden erindres. — Den ugudelige besnæres i sine Hænders Gierninger.

Et, den heele Verden i Øynene faldende, Exempel herpaa sees i de Personer, der erfares at have været Hovedmænd, eller Medvidere i saadan ugudelighedsfulde Anslag og Foretagender, for hvis Tilintetgjørelse af Herren vi i Dag ofre ham offentlig Taksigelse. Det sees i dem, i deres Foretagende og Anslag, og i det Udfald, som det dermed haver faaet, og fremdeles, efter retfærdigheds Vei, vil faae. Længe veed man, at en almindelig Misfornøjelse over Hoved-Personerne, og et almindeligt Had imod dem, haver hersket hos Høie og Lave i Landet. Om ikke adskillige af de Ting og Omstændigheder, der i det besynderlige kan have opvakt snart den enes og snart den andens Fortrydelse, og Misfornøjelse, dog kan i dem selv have havt deres gode Grund, kan have sigtet til det almindelige Beste, og dertil kan have været tienlige; og om altsaa ikke Fortrydelsen og Misfornøielssn, for saa vidt den derved alene er afstedkommet, kan have været i saa Maader ubeføiet: falder ikke under vor Bedømmelse; ei heller hvor stor eller liden Andeel den eller den kan have havt enten i det ene eller det andet. Alt er ingensinde at roser men ei heller nogensinde at laste. — Men de Ugudeligheds Mærker, som vedkommende saa aabenbare og kiendeligen haver ført i deres Skiold, have givet alt for god Føje til Fortrydelsen; og den tilsidst til det høieste, og langt over hvad der kunde formodes, stegne Ugudelighed haver omsider fuldkommeligen retfærdiggjort den. Disse ere Ting, som falde under enhvers Bedømmelse

9

Paa 4 Søndag efter heilig 3 Konger 1772 97

efter christelig Indsigt, Klogskab og Frihed; og de fortjene alle Retsindiges. Fortrydelse og Had; Ps. 139, 21.22. Herre! skulde jeg ikke hade dem, som hade dig? og kiedes ved dem, som reise sig op imod dig? jeg hader dem med et fuldkomment Had; de bleve mine Fiender. Jo mere Ugudeligheden bryder frem for Lyset, desto mere beføies man til saadant Had.— Gid evig Stiltienhed og Forglemmelse maa tildekke ald den Skiendighed der ikke engang bør nævnes! — Endogsaa Ting, deri og for dem selv kan være uskyldige, der kan forsvares, eller i det mindste undskyldes, kan dog have deres Udspring af Ugudeligheds Grund, og drives i ugudelige Øiemed. Det beste og klogeste Middel, til at forebygge eller afværge Anstød af deslige Ting, kan ofte være at fremvise dem paa deres beste Side, og stille den for Lyset. Men formedelst Grunden og Øiemedet til deres Bevirkelse, høre de dog ikke til de plantelser, som den Himmelske Fader haver plantet, men bære Ugudeligheds Mærke. — Ja, naar en Ugudelig opfinder og bevirker de til almindelig Gavns Befordring nyttigste og kraftigste Ting, som den retskafne, den oprigtige og fromme aldrig maaskee skulde foretage sig eller iværksætte, saa skeer det formedelst en Selv-Tillid, en Dristighed, og en vis følesløs og stræng Maade at fare frem paa, der findes hos den ugudelige, og understøttes og fødes ved Ugudeligheds Sind, men ikke saavel kan bestaae med den undseelige og betænksomme, den beskedne og ømme Ærlighed og Fromhed. — Af saadan Grund og Drift legger den ugudelige saadan Plan til sin Ophøjelse, gjør saadanne Skrit dertil og overtager sig saadanne Ting, som den fromme og oprigtige anseer for at overgaae sin Hori-

10

88 over Psalm. 9,17.

zont og Cirkel, og som han ikke engang drister sig til at øine. Gud, som veed og formaaer at udføre Lys af Mørke, bruger den ugudelige til et Middel endogsaa til noget got; men Ugudeligheden beskæmmer og forderver dog den ugudeliges beste Gierning. — Men Ugudeligheden haver aabenbare vist sig uden Masqve eller Tilbageholdelse; Religion er uden Undseelse bleven tilsidesat; selv haver man efterfulgt og overdaadigen fyldestgjort de skiændigste Lyster; og Ryggeløshed, og sædernes Fordervelse, er bleven understøttet og autoriseret. — Og hvortil kan der saa ikke forfalde? Vi grues ved at høre og fornemme hvor vidt det er gaaet, og hvilke Anslag der ere blevene fattede, Ja Forberedelser og Anleg gjorde til deres Udførelse. Den første Ugudelighed haver forledet vedkommende, og indviklet dem i den sidste, den allergrueligste, skiændigste og Ondskabs-fuldeste. Men see! denne er ogsaa faldet paa Ophavsmændenes og Medvidernes eget Hoved, og det inden de forsaae sig det. Den er bleven qvalt i Fødelsen, og er ikkun bleven dem selv til Straf, til Skiænsel og Forhaanelse for al deres anden og forrige Ugudelighed. Ulykken og Fordervelsen er i svareste Vægt kommen over dem selv. Her seer al Verden: den ugudelige er besnæret i sine Hænders Gierning. — Men hveden er dette kommen?

Andet Stykke.

Herren haver gjort Ret, " haver holdet Dom. " Det er herrens Gierning : og en Retfærdigheds Gierning, en retfærdig Dom af Gud.

At det med fuldkomneste Sandhed maae hede, i dette og alle andre Tilfælde: hvo er den, som tør si-

11

Paa 4 Søndag efter Hellig 3 Konger 1772. 99

ge: det skeede dog, alligevel Herren ikke befoel det? mon ikke udkomme af den Høiestes Mund, de onde Ting, og det Gode? Begr. 3, 37. 38. bære vi ingen Tvivl om. Vi troe med fuldkomneste Overbeviisning og Vished, at Gud er den, der kasteligen gjør alle Ting efter sin Villies Raad; Eph. I, II. at Herren haver befæstet sin Throne i Himmelen; og hans Rige hersker over alting; Ps. 103, 19. at enhver Ting, der skeer, det største med det mindste, af hvilken som helst Art og Beskaffenhed det monne være, gaaer ikke anderledes for sig, end under Guds Bestyrelse, og efter hans Forsyns Veie, formedelst og efter hans Befalning, eller under hans Tilstedelse. Saaledes er det altsaa og med de ugudeliges Besnærelse i deres egne Gierninger; naar den skeer. I hvilken Hensigt Gud lader Syndere og deres Anslag til sin visse Tiid, og indtil sit visse Maal, gaae frem, forstaaes ofte først bag efter. Saa skal ogsaa maaskee i nærværende Tilfælde, Eftertiden give det Lys, som endnu mangler os, i Henseende til Guds Viisdom, Hellighed og Godhed i Tilstedelsen af det Onde, som vi i vore Dage have seet, at have havt sin visse Fremgang. — Men Besnærelsen, som vederfares Syndere i deres egne Anslag og Gierninger, er her at betragte som en Herrens Gierning. En Tilstædelse er det af Herren, at den ene Ugudelighed forleder til, og indvikler i den anden, at den mindre fører til den større; det Ondes Natur, og Fordervelsen hos Syndere fører det saaledes med sig, og det er en Tilstædelse, at det virkeligen saaledes fuldkommes; det er en Tilstædelse, at de ugudelige saaledes opfylder deres Ondskabs Maal; en Tilstædelse, som sigter til Ugudelighedens sigtbare Bestraffelse ved

12

100 Over Psalm. 9, 17.

den selv; — og at da omsider Fordervelsen, Skiændsel og Ulykke kommer over dem, over og formedelst Ugudeligheden, det er mere end Tilstedelse; dertil Haver Herren lagt sin Plan, og dertil udfører Han den; dertil føie, og dertil udvikle Omstændighederne og Lejlighederne sig. Ps. 35, 8. lad Ødelæggesle komme over ham, maae der bedes imod den ugudelige, saa han ikke kan vide det; og lad hans Garn fom han skiulte fange ham, og lad han; falde deri til sin egen Ødelæggelse. Ps. 69, 28. Giv dem hen i Misgierning over Misgierning, og lad dem ikke komme til din Retfærdighed. Der kan bedes saaledes, fordi Gud kan og vil gjøre det. Det gaaer med Syndere saaledes: Rom. 1, 28. 27. efterdi de ikke holde for got, at have Guds Kundskab, saa giver Gud dem hen i et Sind, som intet duer, at gjøre usømmelige Ting; og de faae deres vildfarelses Løn, som det sig bør paa dem selv. Job.

5,12.13.14. Han gjør de Trædskes Anslag til intet, at deres Hænder kunde ikke udføre Sagen: og griber de Vise i deres Trædskhed, at de fortrædeliges Raad Hafteligen omstødes; om Dagen skulle de løbe an i i Mørke, og føle sig for om Middagen, som om Natten.

Det er en Retfærdigheds Gierning, en retfærdig Dom af Gud. — Det er retfærdigt at Ondskab og Ugudeligheds Værk hemmes og straffes; — retfærdigt at den ugudelige straffes og omkommer formedelst sin egen Ugudelighed; at den ene Ugudelighed styrter ham i den anden, og at den sidste styrter ham i Ulykke og Fordervelse; thi derved skeer det saaledes, som Ugudeligheden selv føter med sig; der gives ham efter hans Veie, og

13

Paa 4 Søndag efter Hellig 3 Konger 1772. 101

efter hans Idrætters Frugt; — retfærdigt, at Gud staaer op og viser sig at være en retfærdig Dommer, og en Hævner, ar Fienden, den ugudelige og Spotteren, ei længer skal trodse og rose sig; at den retfærdige maae glædes, naar han seer Hevnen, og at et hvert Menneske sige: den retfærdige haver dog Frugt; der er dog en Gud, som dømmes paa Jorden. Ps. 58, 11. 12.

Er de ugudeliges Besnærelse i deres egne Gierninger i ethvert Tilfælde en Herrens Retfærdigheds Gierning, saa er den det besynderligen i det Tilfælde, der er Anledning til denne Betragtning, og der skal være Materie for vor Taksigelse. Men hvad nærmere herom er at sige, hører egentligere under Mærkeligheden deraf.

Tredie Stykke.

Herren er kiendt, at han haver gjort Ret; det er at betænke. Sela !

Naar det, hvad Herren gjør, endogsaa sees med Øinene, erfares og kiendes, saa kiendes dog ikke altid, at Herren den, der gjør der; ei heller hvad saadan Herrens Gierning haver paa sig. Det kan altid kiendes; der ere Erkiendelses Grunde dertil, Beviser derfor, Underretning derom. Men der skiønnes ikke altid paa Herrens Gierninger. Ps. 28, 5. De ville ikke agte Paa de Ting, Herren gjør, ei heller paa hans Hænders Gierning. — Men mangetider ere de besynderligen aabenbare og kiendelige, saa de maae paaskiønnes og kiendes; det falder stærkere end sædvanligen i Øinene, Baade at de ere Gierninger af Gud, som ogsaa hvad de have paa sig. Saaledes er det besynderligen mangetider med Guds Hevn og Domme over Syndere og

14

102 over Psalm. 9, 17.

ugudelige; Ps. 64, 8-10. Gud haver skudt dem, deres Plager ere en hastig Pil; hver som seer paa dem, flyer langt bort, og alle Mennesker skulle frygte, og forkynde Guds Gierning, og forstaae at det er hans Gierning.

Saadan Beskaffenhed havde det med den Besnærelse over de ugudelige i deres egne Gierninger, formedelst det israelitiske Folks Fienders Nederlag og Overvindelse, hvilken David besynger ; Herren er kiendt, at han har gjort Ret. — Men ikke mindre med den Besnærelse over de ugudelige i deres egne Gierninger, hvilken vi have at besynges, og at ofre Taksigelse for. Der er gjort Ret, „ der er holdt Dom „ : thi Ugudelighed haver faret frem, og haver ophøiet sig; det er gaaet, som Ps. 10, 2-11. den ugudelige roser sig af sin Siæls Begiering, og den gierrige velsigner sig, skiøndt han foragter Herren; den ugudelige, for hans Næses Høihed, søger ikke Gud; alle hans Tanker ere, at der er ingen : Gud: hans Veie gjøre Smerte altid; dine Domme ere en Høihed langt fra ham; han handler trodseligen med alle fiender; han siger i sit Hierte: jeg skal ikke rokkes, saa at jeg ikke fra Slægt til Slægt skal komme i Ulykke; den ugudelige forfølger grummeligen den elendige af Hovmod; han sidder paa Luur hos Forgaardene, han ihjelslaaer en uskyldig i Skiul; han lurar i Skiul som en Løve i sin Hule; han gjør sig liden, han nedbøier sig, og falder med sine stærke Laller over de svage; han siger i sit Hierte: Gud haver det glemmt, han haver skiult sit Ansigt, han seer det ikke i Evighed; Es. 10, 7. i hans Hierte haver været, at ødelegge, og at udrydde ikke faa Folk; de al-

15

Paa 4 Søndag efter Hellig 3 Konger 1772. 103

Iergrueligste Anslag, der kan tænkes i det menneskelige Selskab, have været fattede og forberedte til Udførelse; med eet Ord at sige alt: Anslag imod Kongen, det Kongelige Huus, og der gandske Land. Naar saadant hemmes og hevnes, da gjøres der Ret, der holdes Dom.— Og Herren er kiendt, at han haver gjort det: Gud har givet dem hen i Misgierning over Misgierning ; da de kunde rose sig af deres Siæls Begiering og velsigne sig, saa skulde de gaae videre, at det maatte endeligen geraade dem til Fald og Fordervelse, til en Strikke, og, til Betalninger, til en Snare; — Gud er kommen, da det var paa det høieste, da Forberedelserne vare gjorte, og Anslagene vare nærmest ved ders Udførelse; — Hevnen kom over dem, saa de ikke kunde vide det; — en ugudelig, som var en Tyran, udbredede sig, som en indfødt, der grønnes; men man gik forbi, og han var ikke mere; Ps. 35, 35. — de ypperste Redskabe dertil kan ikke have været Redskab uden i Guds Haand; de dyrebareste Personer for Guds Øjne, for Kongen og for Landet.

Det er at betænke! storligen at betænke! — 1.) Til Advarsel og Skræk for ugudelige; til Afskrækkelse fra Ugudelighed: seer dog, hvad Ugudelighed kan forlede til, og føde af sig! hvilken dens Løn er! hvorlidet den kan bestaae, naar den ogsaa synes mest befæstet. — 2.) Til Tillid og Friemodighed for de fromme og oprigtige: Ps. 64, 11. en retfærdig skal glædes i Herren, og forlade sig paa ham, og alle oprigtige i Hiertet skal rose sig; sammenl. V, 8-10. — 3.) Til Taksigelse til den Allerhøieste: at han haver bevaret sin Salvende, — og Hans Huus, det Dyrebare, og, Aarhundrede igien-

16

104 over Psalm. 9, 17.

nem, velsignede Huus; — at al tiltænkt ødeleggelse og Ulykke over Ugyldige og trofaste Landets Børn og Indvaanere er afværget; — at Gud ikke haver ladet en Ugudelig herske over os; thi naar en ugudelig hersker maa Fol fet sukke. Ordsp. 29, 2. —

Vi ville love Guds Navn med en Sang: vi ville storligen ære ham med Taksigelse. De sagtmødige saae det, de stal glæde sig, og eders Hjerter skal leve, som søger Gud. Himmel og Jord skal love ham; Havet, og alt det, som vrimler deri; thi Gud skal frelse Sion, og bygge Judæ Stæder, at Man skal boe der, og eje det; og hans Tieners Sæd skal arve det; og de, som elske hans Navn, skal boe deri. Ps 69, 31. 33. 35. - 37. ,,

Herre! Befæst KONGENS Trin i dit Ord, lad ingen Uret herske over HAM. Du haver forløst HAM fra Menneskers Vold;

derfor vil HAN holde dine Befalinger.

Lad dit Ansigt lyse for din Tiener; og lær Ham dine Skikke Ps. 119, 133,, 135.

,

1

Taksigelses Tale
Foranlediget
Ved den store Tildragelse
af
17. Januar, indeværende Aar;

Og

Efter den Høj-Kongelige Befalning

at gøre offentlig Bøn og Tak til GUD for Hands ved bemældte Lejlighed Kongen, det Kongelige Huus og det gandske Land beteede Frelse og Beskærmelse fra en overhængende Fare og Uløkke.

Holden

for Strindens Meenigheder

af

Mag. SIMON WOLF.

Tronhiem, 1772.

Trøkt hos Jens Christensen Winding.

2

3

Til Hr. Conferenz-Raad

Peter Frideric Suhm.

4

Høj-Velbaarne Hr. Con ferens-Raad!

Højædle Velynder!

Af den reeneste Højagtelse og dybeste Ærbødighed for Deres

Høj-Velbaarenheds Person

skeer det, at jeg herved fremkommer

med og tilskriver Dem dette nærværende lidet og ringe Skrivt. Jeg har dertil havt Aarsager nok, naar jeg aleene

5

nævner Deres Høj-Velbaarenheds store Fortjenester, rare Indsigt, vidtløftige Læsning og Lærdom. Hvem erkænder Dem ikke for en patriotisk og retsindig Herre? Hvem kænder ikke i Dem en stor Menneske-Ven, en Dydens Elsker, en Videnskabers Dyrker? Hvem veed ikke at tale om Deres smukke og lærde Skrifter? Hvem hører ikke i Deres Tale en indtagende Belevenhed? Hvem seer ikke i Deres Op førsel en ugemeen Ydmyghed mod alle? Derfor er De længe siden bleven bekendt ikke aleene i Deres Fæderneland, men og her saa langt oppe i det kolde Norden: Og dette kunde alerede være nok til at retfærdiggøre mit Foretagende; dog er der meere, som hertil har forpligtet mig. Deres Høje Venskab, hvormed De beærede mig, mens De var paa dette

Stæd; Den Grace, De viiste mod mig; og den Godhed, De beviiste mig ved adskillige Lejligheder; Den Ad-

6

gang, jeg havde til Dem Selv, og Deres skønne Bibliotheque, af hvilket jeg udfik til Laans, hvad Bøger jeg begærede; De Timer, da jeg kunde høre Deres behagelige Discourser; og som jeg agter for nogle af de løkkeligste, af de fornøjeligste i mit heele Liv; Dette er noget, som jeg endnu med den ydmygste Taksigelse erindrer; og aldrig bør forglemme, uden jeg vilde ansees for utaknæmmelig. Ikke Tidens Længde; ikke den lange Fraværelse har kundet udflette dette af mit Minde. Længe har jeg ønsket, men nu endelig søgt Lejlighed til min Erkændtligheds offentlige Bevidnelse: Og af den Aarsag fornæmmelig er det, jeg har vildet gøre til Deres Høj-Velbaarenhed denne Dedication; forsekket om, at i hvor ringe den end er, De dog efter Deres sædvanlige Mildhed højgunstigst vil optage den. Det er langt fra, mit Skrivt indeholder noget, som kand

7

ligne Deres Høj-Velbaarenheds Indsigt; Deres høje Tænke- og Skrive-Maade; dog haaber jeg, det ej heller vil være Dem ubehageligt at læse en Tale ved den Anledning, hvori De Selv har udgivet det smukke og med saa almindeligt Biefald antagne Skrivt, stillet til Monarchen Selv: Et Skrivt, der i kort Begreeb indbefatter al den Patriotiske Nidkærhed og Retsindighed, som af en saadan Mand; al den Ziirlighed og Grundighed, som af en saa velskaaren Pæn kand forvændtes. Og da her i min Afhandling, det jeg hos mig selv er overbeviist om, findes intet, som sirider mod, men i alt kommer overeens med sand Politique, sund Morale, GUDs Ord og den Christielige Lærdom, gør jeg mig desmere forvisset paa, Deres Høj-Velbaarenhed med flere vil værdige den Deres Øjesyn og Gænnemlæsning. Antag da Høj-Vel-

8

baarne Herre! dette af mig, som et lidet Taknæmmeligheds Tægn; og modtag tillige de oprigtigste Ønsker om Deres egen og Høje Huses bestandige Velgaaende og Lyksalighed; modtag dem af den, som Har den Ære uafdelig at forblive

Høj-Velbaarne Hr. Conferentz-Raads,

Min Højædle Velynders

Allerydmygste Tiener og Forbeder

Simon Wolf.

Lade-Gaard d. 25 .Febr. 1772.

9

Texten

Dan. 4 Cap. 23 Vers.

Dit Kongerige skal blive dig til Bæste, naar du haver kændt, at Himlene ere mægtige.

Naar Konger erkænder aleene deres egen Magt, og GUD efter en hæmmelig Dom eller i sin Retfærdighed overlader dem til sig selv, ach! saa forglemmer de, gandske opblæste af deres eegen Højhed, Den, som har gjort dem store. De har ingen anden Lov, ingen anden Forskrift for deres Villie, end deres Villie selv. Alt det, som smigrer deres Begæringer, tykkes dem at være tilladt. Livets Stolthed, Værdens Pragt, Sandsernes Fornøjelser

10

betager alle deres Tanker, og de undgaar næppe de Uordentligheder, som følger med en høj men farlig Stand, hvori Løsterne ved udvortes Ting idelig opvækkes, og ved Lejlighederne underholdes: Hvor Tilbøjeligheden til Sønd immer bliver stærkere, fordi denne uden Hinder begaaes, og, naar den er begangen, ikke bestraffes.

Naar Konger erkænder andres Magt; naar de overgiver sig til Mennesker eller i visse Personers Hænder; ach! saa foreener sig, som det synes, alleting til at forføre dem. Hyklerie fordærver dem; Stats-Klogstab bedrager dem; onde Raad indgiver dem Fordomme; ugudelige Exempler hendriver dem; Forrætningernes Mangfoldighed adspredter dem. Mand fører deres Lættroenhed bag Lyset ved en forestilt Frimodighed; mand tilskynder deres Ærgærrighed ved opdigtede Fordeele; mand styrker deres Fejl ved en tvungen Løst til at behage, mand optænker adskillige Veje til at give nogle Dydens Spor en stor Anseelse, som dog fører intet stort, intet virkeligt med sig; mand har altid Konster i Bereedskab til at skyvle Sandheden, paa det den ikke

alt for meget skal behage dem, men iblant og ikke mishage. Kort: alt hvad de seer og hører, er lutter Spilleværker for deres Forfængelighed;

11

lutter Garn, som lægges for deres Uskyldighed.

Men naar Konger erkænder GUDs Magt; naar Hand af Maade har draget dem til sig, og ført dem til sin Religion og Tjeneste; naar Hand har gjort dem til Mænd efter sit Hjerte, og givet dem gode og hellige Tilbøjeligheder; da betjener Hand sig og af dem, som ædle og berømmelige Redskaber til at beundre Hands Magt, til at frøgte for Hands Domme, til at iagttage hands hejlige Love, til at udbrede Hands Barmhjertighed, til at forebilde Hands Hellighed, og til middelbar at regære andre Menneskers Hjerter og Gemytter; ja! da gør Hand dem tillige ophøjede og løksalige: Saaledes gik det fordem hin Konge, til hvilken Propheten saa taledede: Dit Kongerige skal blive dig til Bæste, naar du haver kændt, at Himlene ere mægtige. I disse Ord betragter vi en Forandring

1. I Regæringen.

2. Hos Regænteren.

12

Lader os da beskue og overveje en betydelig, en vigtig, en stor Forandring

I. I Regæringen: Dit Kongerige skal blive dig til Bæste. Kong Nabuchodonozor havde paa den Tid en betydelig Drøm om et dejligt Træe, som skulde fældes og omhugges: Propheten Daniel, i hvilken den Hellige GUDs Aand var, udtydede ham Drømmen; og dermed blev ham forestillet hans Skæbne i den tilkommende Tid; den skrøbelige og elendige Tilstand, hand da skulde komme i; at Hand skulde nedstødes fra Thronen, udstødes paa Marken etc., som der videre læses i det følgende af Capitlet 25 — 30 v. Men saa bedrøveligt Budskab, saa haard en Trudsel, saa stor en Forskrækkelse som dette var for Kongen, saa trøstende, saa opmuntrende er derimod den Tilsagn, den Forsekning, som Propheten strax derhos giver ham, at, naar Hand vilde finde sig i GUDs Veje, gaae frem i den Orden, ham blev forelagt, og erkænde Himlens Mægtighed, da skulde hand ikke stædse være sin Forstand og Rige berøvet, men igæn komme til sin forrige Værdighed, til sin Kongelige Herlighed; hvilket alt og blev fuldkommet, som denne Konge selv

13

bekænder, og derfor lover og ophøjer GUD, v. 31—34. Nu denne store Forandring, denne mærkværdige Tildragelse, denne forunderlige Begivenhed med Kongen og hands Regæring er Det, Daniel forkynder i disse Ord: Dit Kongerige skal blive dig til Bæste; Det er: ingen skal indsættes i dit Stæd; der skal ikke vælges nogen anden Konge, mens du lever; Du skal igæn fuldkommen faae din Kongelige Magt og Myndighed, og dit Rige, saaledes være dig fast og stadigt, varigt og bestandigt, hvilket Løfte og rigtig fik sin Opfyldelse, som det høres af denne Konges eegne Ord v. 33. Paa den Tid kom til mig igæn min Kongelig Ære, min Herlighed og min Skikkelse; mine Raad og mine Fyrster søgte mig, og jeg blev stadfæst over mit Kongerige, og jeg fik end større Herlighed.

GUD, mine Tilhørere! det allerhøjeste Guddommelige Væsen selv er det, af hvilket værdslige Regæringer ikke aleene ere og har deres Oprindelse, men ved hvilket de og bestaaer og opholdes; velsignes og løksaliggøres: GUD er den, som har skabt baade Landet og Folket i Landet. Det er Guds Aand, som bevæger og opliver os: Guds Jord, som bær og: Guds Luft,

14

som vi drager i os: Guds Haand, som understytter os: Guds Føde, som opholder os: Landet hør mig til, siger HERren, I ere Frømmede og Gæster for mig, 3 Mos. B. 25, 23 GUD er dernæst den, som er Ophavsmanden og Stifteren til det Land, i hvilket et Folk boer, eller den borgerlige Regærmg, under hvilken de lever. De store Sælskaber paa Jorden, som vi kalde Folk, Kongeriger, Fyrstendømmer, staar i den Højestes Haand, som har grundet denne Værden, og skabt Menneskene til at beboe samme. Hands viise og hellige Forsyn har gjort dens nærværende Indrætning, og den Anordning, efter hvilken Hand regærer den: Der er ingen Øvrighed uden af GUD; men de Øvrigheder, som ere til, ere skikkede af GUD, Rom. 13, 2. GUD er endelig den, som aleene kand gøre et Land og Rige løkkeligt. Hand er aleene Konge og Kongers Konge. Hand er den, som sidder ved Roret, og gør, at det eene Rige bliver mægtigt, det andet svinder hen. Hvor bevidner ikke alle Tidens Erfarenhed dette? imod alle menneskelige Udrægninger overlader Hand Scepteret i dens Haand, som Hand har udvaldt, og naar Hand vil, bruger Hand Magt med sin Arm, og adspredter de Hosmodige i deres Hjærres Tanker; Hand drager de Mægtige af

15

Stolen, og ophøjer de Ringe, Luc. 1, 51. 52. mærker vel disse Ord: HERren adspredter og nedstøder, men de Hofmodige og Mægtige, eller dem, som misbruge deres Magt: HERren ophøjer, men de Ringe, det er dem, som erkænder deres Nedrighed, og ydmyger sig for Ham: Ingen Viisdom, ingen Forstand, intet Raad hjælper imod HERren, Ordspr. 21, 30. Vi usle Mennesker, som ikke seer langt, standser gemeenlig ved Midlerne, som GUD bruger: Vi tilskriver det aleene visse Omstændigheder, visse Fejltrin eller Dyder hos Mennesker, og forglæmmer den usynlige Haand; men derimod indvikler vi os alt meer og mere, indtil vi maa nedkaste os i Støvet, og bekænde: Det er HERren, Joh. 21. Dog vil jeg nu ikke gaae videre frem i at bevise denne Sag, men ikkun holde mig til den eegemlige Meening i Textens Ord, og deraf uddrage følgende Anmærkning:

En Konge kand da ret være seker paa sit Rige; Hand kand da først vente sig Bestandighed og Løksalighed i sin Regæring, naar Hand betræder Religionens, Gudfrygtigheds og Dydens Veje: Dette var den Orden, efter hvilken der blev handler med

16

Kong Nabuchodonozor; fordi hand var ond og ugudelig, mistede hand sit Rige; men da hand, ydmygede sig for GUD, og erkænte Himlens Magt, bekom hand det igæn; da fik hand at høre og nyde den Forsikring, at hands Kongerige skulde blive ham til Bæfte: Og som der nu er med Kongen, saa og med Folket: En Regænters Forhold har altid største Indflydelse i Undersaatternes Tilstand: Deres Ophøjelse eller Fordærvelse ere gærne følger af hands Regimente, hvortil og kommer Guds tilladende og bestyrende Villie. Naar GUD befæster en Konge i sit Rige, gør hand og Folker løkkeligt ved Kongen; men naar Hand forkaster ham, er det ofte er Tægn til deres Sønner, og en Forevarsel for deres Undergang: Vi maa altsaa ikke tænke, at et Folk selv intet kand gøre til sin Løkke eller Uløkke; at det aldeles ikke beroer paa dem, som ere Regæntere, at befordre deres Landes Velfærd eller Fordærvelse; at det er HERrens frie og uvilkaarlig Villie aleene, som gør et Land løkkeligt eller uløkkeligt; at denne Værdens Regæring er underkastede en saadan Skæbnens Magt, som ved ingen Klogskab kand betvinges, ved intet Arbejde tilbageholdes, ved ingen Forsigtighed afværges; Nej! disse Tanker strider imod vor GUDs Viisdom og Retfærdighed; og

17

vi maa ikke, i der vi vil berømme Hands Forsyn, Magt og Frihed, vanære hands Hellighed og Sandhed. Folkenes Vel staaer i HERrens Haand; men baade Folkenes og Regænternes Opførsel er den Grund, hvorefter GUD handler i at bestemme deres Skæbne. HERren opbygger er Land, og Hand forstyrer der igæn: Men hånd finder stædse hos Folket, hos Landet, hos Regænten Aarsager til saadan Behandling. I enhver stor Forandring kommer baade GUDs Forsyn og Folkenes og Regænternes Forhold tilsammen. Hvo der betragter en Regærings Løkke eller Uløkke blot som en Frugt af menneselig Klogskab og Daarlighed, den dømmes kødelig, og forseer sig mod den Højestes Majestæt. Hvo der anseer Folkenes Fornedrelse og Ophøjelse blot som en Skæbnens Lov, der endelig til sin Tid maa opfyldes, den tænker anderledes, end GUDs Retfærdighed og Viisdom tillader. Der staaer til HERren at velsigne en Regærmg, og gøre et Land løksaligt; men det staaer og baade til et Folk og en Regænter at drage denne Velsignelse over sig. Vi maa ikke skille det eene fra der andet; og vi maa ikke meene, at GUD handler uden al Vilkaar, eller efter sin Villie aleene bestemmer Rigernes Skæbne: Nej, eet Folk kand selv være sig baade til Skade og Nøtte. En Regænter kand

18

selv give Anledning baade til sit Fald og sin Ophøjelse. Alt dette beviser nu, at GUD er den, ved hvilken Kongerne regærer, Ordspr. 8, 15. Hand deeler Løkke og Uløkke. Hand styrter og ophøyer. Hand bygger og nedriver. Hand velsigner og forbander. Hand straffer og belønner. I det alt maa vi da bekænde: HERren er Konge, Psal. 93, 1. Vi maa gøre som Propheten: Daniel sagde: at GUDs Navn skulde være velsignet fra Ævighed og til Ævighed; ti Viisdom og Styrke er Hands, og Hand omskifter Tider og Lejligheder: Hand afsætter Konger og isætter Konger, Dan. 2,

20. 21.

Endnu falder herved een Tanke: Det synes, som Propheten i Texten ikke aleene giver Kongen en Forsekning om Hands Rige og Løksalighed; men Hand vil og dermed tillige give Ham en Erindring om den Pligt og Skyldighed, Hand havde at iagttage i henseende til sit Rige; ti i Grundspraaget lyder Ordene eegentlig saa: Dit Rige skal være dig, eller for dig. Mueligens sigtes da og med denne Talemaade til Rigets Forvaltning; at hand nemligen herefter meere end tilforn skulde lade sin Regæring ligge sig paa Hjærte, bædre forestaae den, og i alle sit Embedes Deelee bevise sig som en aarvaagen, flittig og retffaffen

19

Regænter. Det er ellers bekændt af Historien, at Velløst og Yppighed var meget almindelig hos hine Østerlandske Konger: Det var blevet til en Sædvane hos dem, at lægge Regæringsens Byrde paa andres Skuldre, og fortære sig selv i daarlige og utilladelige Velløster. Disse Fyrster levede

mestendeels saa, som de vare fødte for at give Værden Exempel paa en ryggesløs og uanstændig

Levemaade; de overlode Regimentets Forvaltning til visse Betjæntere, som søgte deres Eget, og for deres Pænge- og Ærgærrighed opofrede Folkets Roelighed og Velfærd. Er ikke Ahasveri og Hamans Exempel os alle bekendt? Men dette vil Propheten her afdrage Kongen fra, og gør Forestilning derimod: Dit Kongerige stal være for dig; Hand vil sige: Du maa tage dig af dit Rige; antage dig dit Folk; selv føre dit Regimente. See her en Pligt, som paaligger alle Regæntere; og deres sande Ære befordres derved: Naar de nøye bekymrer sig om de Ting, som angaaer Regæringen, Landets Bæste, Undersaatternes Velfærd: Naar de ikke forlader sig blot paa fræmmede Øyne og Ørne, ikke overlader deres Folkes Velfærd i visse Ministres Hænder, som ofte ere intet andet end Leje-Svænne; men selv iagttager alt det, som kand tiene til deres Velstand og Løksalighed; Ti en Konge er ikke født for

20

sig aleene, men Hand er sine Undersaatter sig selv skyldig. Folket har ved hands Ophøyelse betroet ham den Magt og Anseelse, Hand har, men derimod forbeholdet sig hands Tid og Flid, hands Aarvaagenhed og Omhyggelighed. De har ikke vildet gøre ham blot til en Gud, som mand tilbeder; men de har sat ham til en Vægter, en Hyrde, en Tilsynsmand, som skal beskærme og forsvare dem. Fyrsterne regnes ikke iblant hine unyttige Afguder, som har Øyne, og see ikke; Munde, og tale ikke; Hænder, og føle ikke; men de hører iblant de Guders Tal, som skal gaae for Folket, ledsage og beskytte det. Folket har paa GUds Befalning gjort dem til det, de ere, og de maa være det, de er, ikkun for Folket; ja, Folkets Vall gav i Begyndelsen deres Forfadre Scepteret i Haanden; Der sadte dem over sine Krigshære, og gjorde dem til Monarcher. Kongeriget blev siden en Arvedeel for deres Efterfølgere; men efter den første Oprindelse havde de Undersaatternes frie Vall og Overeensstæmmelse at takke derfor. Deres blotte Fødsel sadte dem da i Besiddelse af Thronen; men i Begyndelsen blev denne Ræt og dette Fortrin ved de offentlige Vall-Stæmmer sammenføyet med deres Fødsel. Med eet Ord: Da Kongernes Magt har sit første Udspring fra Folket, saa bør de og ikkun bruge den til deres Bæ-

21

ste. Hyklere, forbandede Hyklere vil uafladelig foresnakke dem, at de ere Over-Herrer, som ej har at gøre nogen Rægnskab for deres Handlinger. Det er sandt, ingen er berættiget derfor at fordre Rægnskab af dem; men de ere pligtige at gøre det for sig selv. De ere Herrer over deres Undersaatter; men de vil ikkun være saa efter Navnet, om de ikke besidder de dem anstændige Dyder. Alting er dem tilladt, men denne Frihed er en Klippe for Magten, og ikke et Fortrin, hvorved det staaer een frit for at gøre, hvad mand vil. De kand tilsidesætte den Omsorg for Riget, og lidet bekymre sig om det; men de vil og, som hine lade Konger, der i Historien har saa liden Ære, intet videre bringe derfra, end det blotte Navn af Konge, saasnart de ikke forvalter en Konges Embede, ikke besørger hands høje og vigtige Fortætninger. Det er vel altsaa ikke fornødent, at Konger styrter sig i en Mængde af unøttige Sorger og Vidtløftigheder; som de, der troer sig forbundne til at see aldt med deres Øyne, og føle det med deres Hænder: Som de, der ofte ved de vigtigste Forretninger ere uemfindtlige, men derimod lader de ringeste Ting opvække deres Iver og Opmærksomhed. Der sørger som en privat Person; og ikke som en Mand, der staaer i offentlige Æres Embeder, Imidlertid maa de dog ikke forlade Re-

22

gærings-Roret, og befatte sig med nedrige Forretninger, som har ingen Forbindelse med det offentlige og almindelige Bæste. Deres Hænder ere for alleting bestæmte til at regære Statens fornemste Drive-Fjædre, fom sætter den gandske Maschine i Bevægelse; og i de Stores Forhold maa alting være stort.

Saa heder det da ikke at regære, naar mand kun lever for sig selv, og ikke støtter Land og Rige. Konger ere Folkets Ledere; og de har vel dette Navn og denne Ræt ved deres Fødsel, men de fortjener det ikkun ved deres Flid og Omhyggelighed. De ørkesløse Regæringer udgør i Tids-Registerne intet andet, end dunkle og øde Stæder. Mand har ikke engang-agtet det den Møje værdt, at tælle de Kongers Livs-Aar, fom intet har bestillet. Da de ikke har regæret selv, synes det, som de ikke heller har levet. De ere et Chaos, hvilket at udvikle og oplære endnu omstunder koster megen Umage. Langt fra, at de ziirer Historien; de fordunkler og forvirrer den; og de ere meer bekendte formedelst de store Mænd, som har levet under deres Regæring, end formedelst dem selv.— Jeg gaaer nu videre, til at forestille Eders Andagt den Forandring, hvorom Texten mælder.

23

2. Hos Regænteren: Naar du haver kændt, at Himlene ere mægtige. Det er eet af de Viise Spraag, som den Viiseste blandt Kongerne har efterladt os: Som Vandbække, er Kongens Hjærte i HErrens Haand, til aldt det, hand har Løst, skal hand bøje det, Ordspr. 21, 1. og har disse Ord nogentid haft deres Rigtighed, deres Opfyldelse, da var det her Himlens Magt og Naade foreenede sig i at bøje denne Konge. Nabuchodonozor blev gandske forandret, og omskiftet, som Kong Saul for dum, til en anden Mand, 1 Sam. 10, 6. Alting forvandlede hos ham: Hands Afsindighed til Forstand, hands Stolthed til ydmyghed: hands Vildhed til Venlighed. Propheten forudsiger ham dette, og viser os her igæn baade hen Kundskab, hand skulde faae, og

den Sag, hand skulde kende.

(1) Den Kundskab hand skulde faae: Naar du haver kændt; eller efter Spraaget, erkændt, befundet og erfaret. Hermed gives tilkænde den nøje Indsigt, Hand skulde faae; den Eftertanke, hand skulde bringes til ; den Erfarenhed, hand skulde komme i; Hand skulde nu kende, lære og forstaae det, Hand ikke tilforn tænkte eller veedste; og i Sandhed, intet hos en Monarch

24

er større, end at hand, for at lade sig underrettes om Det Bædre, har det Hjærte, det Forsæt, den gode Villie at komme ud af sin Vildfarelse. Det er en Stolthed, naar mand troer, at mand ikke kand fejle eller have Uræt; der er en Svaghed, naar mand mærker, at mand har gjort et Fejltrin, og ikke har Mod nok at gaae tilbage. De Forandringer , som fører Mennesker igæn til det, som tæt og sandt er, bekræfter meget mere deres Magt og Anseelse, end at de skulde svække den. Det heder ikke at imodsige sig, naar mand erkænder sin Vildfarelse, og afstaaer derfra. Mand viser Folket derved ikke, at mand i sit Regimente er ubeständig; men mand lægger dem dets Billighed og Retfærdighed for Øjne. Mand har ikke Aarsag at befrøgte, at Folket mindre vil ære den Magt, som bekænder sin Uræt, og dømmes sig selv. Deres Ærbødighed formindskes kun mod dem, som ruten ikke erkænder, eller endnu retfærdiggør deres Fejl. Det er langt roesværdigere at bekænde og tilstaae sin Vildfarelse, end at undskylde eller nægte den; Ogsaa er hos en Monarch, som hænger af ingen, intet viisere, intet dejligere, end stædse at vilde lade sig føres og ledsages af Sandheden. Mærker

(2) Den Sag Hand skulde kende: At Himlene ere mægtige Himlen sættes mod

25

Jorden, det er Menneskene paa Jorden; og som en Bye staaer ofte for dens Borgere, Jorden for dens Indbyggere, 1 Mos. B. 6, 13. saa og her Himlene for GUD selv, som er i Himlene: I den Forstand bruges ofte det Ord Himmel, Psal. 7 3, 9. Matth, 21, 25. Luc. 15, 18. Prophetens Meening i Ordene er da denne: At den Himmelske GUD er almægtig; Ham tilhører Rige og Regimente, Magt og Styrke, hvilken Hand endog ofte beviser i at bøje og ydmyge, omvænde og forandre de haardeste Hjærter: Og dette erfarede Kong Nabuchodonozor paa sig selv: Tilforn sadte Hand sig op mod GUD, og vilde ikke være ham undergoven ; ikke høre hands Befalninger; men nu befandt hand, at Hand er en GUD over Guder, og en HERre over Konger, Dan. 2, 27. Tilforn erkændte hand ingen Overmagt, ingen Over-Herre; Hand ansaae sig selv aleene som den Konge, der var bleven stor og stærk; hvis Magt rakte til Himmelen, og hands Vælde til Jordens Ende, v. I 9. Hand pralede da med det store Babylon, som hand havde bogt til Kongelig Huus, ved sin stærke Magt, og tit sin Herligheds Ære, v. 27. Men see nu, hvilken Forandring! hører, hvilke Ord! nu bekændte hand, at Himlene vare mægtige. Al-

26

magten greeb ham, Straffen ydmygede ham, Naaden dannede ham, saa hand derpaa maatte udbryde i den Betændelse og Taksigelse, v. 34. Jeg Nabuchodonozor lover og ophøjer, og ærer nu Himmelens Konge; ti al hands Gærning er Sandhed, og hands Stier ere ræt, og hand kand ydmyge dem, som fare frem i Hofmodighed.

Menneskers Omvændelse og Helliggørelse, af hvad Stand de end maatte være, er altid et Værk af GUDS Haand, og en Virkning af hands Magt. Derhos behøves, at deres naturlige Tilbøjeligheder tilbageholdes; deres Bevægelser, som strider mod Lov og Ærbarhed, undertrækkes; nye Begæringer indplantes dem; og visse Hoved-Forandringer skeer, som aleene ere hands Naade muelige. Men naar hand vil forsekre sig Kongers og de Stores Hjærter i Værden, og virke hos dem en sand og bestandig Hellighed , da er saadant et Værk af den Højestes højre Haand, Psal, 74,11. Hand maa anvende al sin Naades Magt; overvinde den uløksalige Strid, fom er imellem Højhed og Fromhed ; tilbageholde Begærlighedernes Tyngde, som af sig selv falder paa dem; ved at bortrydde alle Forhindringer, som Værden gør dem, bringe dem, til sig selv; og i det

27

mindste lade dem i deres indvortes Stand og Natur forandres. Men der gives især trende Fejl, som ere sædvanlige ved deres Stand: En eegen Kærlighed, ved hvilken de overgiver sig til deres Roes, deres Fordel, deres Fornøjelse; og hvorved aldt det øvrige er dem liigegyldigt. En Indbildning om saa stor Magt, hvorved de troer, at aldt, hvad som behager dem, er dem tilladt. Et værdsligt Sind, som de af mange Aarsager ere hengivne til, og som styrter dem i Foragt mod Religionen, eller i det mindste i et lunkent Væsen. For da at forekomme eller overvinde dette Onde, er det nødvendigt, at Regæntere ved GUDs Naade lader sig forandres, og bringes til et andet Sind, end det naturlige; et Sind, som erkænder, og en Siæl, som tilbeder Himlens Magt og Herredømme. Naar dette skeer, vil de og saaledes indrætte deres Forhold, de vil øve saadanne Dyder, som for al Værden ere priiselige, og for andre Regæntere Følge-værdige. Det vil da sees, at Himlens Konge har dannet dem, Himlens Magt regærer dem. Der vil kændes en behagelig Lugt af deres hellige Salvelse, hvis Kraft udspreder sig i alle ret Kongelige Egenskaber, i alle Fyrstelige Gærninger, hvilke, om Tiden tillod det, vidtløftigt kunde beskrives; men jeg nu aleeneste vil indbefatte i saae og korte

Betragtninger.

28

En Konge, fem erkænder Himlens Magt, er en ydmyg Konge; der selv bøjer sig for denne mægtige Himmel, for den almægtige GUD i Himlen. Konger i Almindelighed skriver sig af GUDS Naade; og gode Konger i Særdeleshed erkænder, at de af GUDs Naade ere det, som de ere: De kaldes vel Herrer, Jordens Herrer; dog maa de bekænde sig for Tiænere af ham, som er HERre over Himmelen og Jorden. En ydmyg Konge siger med David: Kære HERre ! jeg er din Tjæner, Psal. 116 16. En ydmyg Konge gør som David: Hands Hjærte er ikke ophøjet, hands Øjen ikke stolte, og hand vandrer ikke i store Ting, Psal. 131, 1, Endskiønt Forsynet har sadt ham paa den højeste Ærens Throne, saa forglæmmer hand dog aldrig, at Hand er et Menneske, der som en løkkelig Undersaat staaer under Himlens naadige Scepter, og dens alviise Regæring. Hand forglæmmer ikke Den store Forbindtlighed, som er ham paalagt endog i hands Purpur at leve andre Mennesker til Nøtte og Exempel i Værden. Hand forestiller sig livagtig sin Nedrighed og Svaghed. Hand betragter under liflige Billeder den alle Kongernes Konges u-omskrænkede Højhed. Hands igæntnemrrængende Glands gør ham ved Tiænstvillig-

29

hed, ved en ædel Menneske-Kærlighed endnu større. Hand fører sit prægtige Scepter for at ære den ophøjede Guddom i sin Person, og gøre den kændelig for Mennesker i sine Befalninger. Hand tilbeder sin Skabere, ikke af Hyklerie , men af en levende Forestilling om, og et Hjærte, som er rørt ved hands Guddommelige Højhed. Ja, den største Regænter kand ikke ydmyge sig dybt nok for den store GUD: Der er langt fra, at hands Magt og Majestæt forfører ham til at række sin Haand op mod Himmelen, og sætte sin Stoel iblandt Stierne, Esa. 14, 13. den lærer ham snarere at sætte sin Mund i Støvet og være ringe i sine eegne Øjne, 2 Sam. 6, 22. og hvor er der andet mueligt, naar Kongerne betænker, at de selv ikkun ere dødelige Mennesker, og i al deres Herlighed intet, uden Jord, Støv og Aske; GUD derimod er ævigr, u-enderligt og almægtigt Væsen, uden Begyndelse og Ende; hvilken de have at takke for al den Magt og Ære, de frem for andre besidder; ja! for aldt der de ere her, og aldt der, de vænte at blive hisset: Hvor er Det da andet mueligt, siger jeg, end at de maa bøje og bukke sig for den høje GUD, Mich. 6,6. Fornedre sig for hands Majestæt, og nedlægge deres Kroner for hands Fødder; vel vidende, at

30

de ere Guder; men de skal dog døe, som

Mennester, Psal. 82, 6.7.

En Konge, som erkænder Himlens Magt, er en hellig, en Himmel-sindet Konge, som ikke indvikler sig i jordeske Vælløster, ikke elsker dem; ikke søger i dem sin eeneste Glæde, sit højeftede Gode. Ach! naar de kødelige Løster ere foreenede med en uindskrænket Magt, hvor besværligt er det da ikke at hæmme og betvinge dem, og hvor rigtig ligner ikke Skrivten de samme ved sammenløbende Vande, som med en stærk og hastig Fart kommer rusende? De gemeene Folkes Begæring er som Bække, der flyder sagte frem; hvilke med lættene Møje kand tilbageholdes, og, om det kommer højt, ikkun beskadiger nogle Planter og Blomstre, som staaer Vandet nærmest. Men Fyrsternes Begæring er stærke Strømme, som ingen Dæmning opholder; som, jo videre de løber, immer bliver større, øg ødelægger hele Lande. Dette er de Stores Tilstand i denne Værden; enten det er nu, fordi de stræber efter store Fordeele, og derover røres meer end andre; eller fordi de finder ingen Modstand i deres Villies Opfyldelse, øg følgelig stærkere staaer derpaa; eller og fordi de gemeenlig tilskyndes ved deres fordærlige Ansla-

31

ge, som ere om dem. Du aleene, min GUD! naar de har overgivet dig deres Hjærter, du kand regære dem, og give dem saadanne Tilbøjeligheder og Bevægelser, som din Naade har besluttet at give dem. Naar en Konge nu har saadan Gave, lader Hand den ikke besmittes og fordærves ved den Vælløst, som i de Stores Palladser er saa almindelig. Hoffet er en frugtbar Ager paa forfængelige Forløftelser, paa værdslig Kærlighed , paa onde Begæring. Det er den værste Deel af den Værden, som i Evangelio saa ofte fordømmes. Hvor Løsterne tiltager, finder Næring, anstikker andre, og alle eenstæmmig kæmper mod Uskyldighed. Det er et mørkt Land, hvor Sandhed qvæles af Løgnen, hvor Fornuften fordunkles af Forfængelighed, og hvor Troens Lys forsvinder, ligesom hin Stjerne, der viiste de Viise Vejen, forsvandr over Herodis Hoff. Frelseren selv lærer os, at Hoffet er et Sæde for Pragt og Overdaadighed: De som bære bløde Klæder, ere i Kongers Huse, Matth, 11, 8. men en Konge, som har et Himmelsk Sind, og fører et Himmelsk Liv, gør en anden Indrætning ved sit Hoff: Hand stræber baade for sin egen Person at bestride og overvinde, samt hos sine Hoff-Folk og Undersaatte at forbyde, afskaffe og udrydde den fordærlige Vælløst, det meste mueligt er.

32

Hand har læst de Ord, hvormed Lamuels Moder tugtede ham: Det bør ikke Konger at drikke Viin, og Herrer ej

stærk Drik, Ordspr. 31, v. 4. Hand veed, det er een af Himlens Love, og den baade hører hand selv , og ønsker alle i sit Rige vilde høre: Elsker ikke Værden, ikke heller de Ting, som ere i Værden; det er: Øjens Løst, Køds Løst og Livets Overdaadighed, 1 Joh. 2, 15.16. O! hvor ønskeligt, at enhver var saa Himmelsindet; og hvor behageligt, naar en Regænter virkelig er saadan; Ti omendskiøndt Gudsfrøgt og Dyd skikker sig for enhver Stand, og for alle Mennesker; fordi enhver Stand sigter paa GUD, og alle Sjæle, alle Mennesker ere hands; saa kand mand dog sige, at, naar den findes i Kongers Sjæle, har den store Fortrinn. Den er ædlere, fordi den har Veje og Midler til at gøre Skaberen større Ære, og yde ham en prægtigere Tieneste. Den er nøttigere , fordi en stor Mængde af Mennesker henrætter Øjnene paa den, og dens gode Exempler derover videre udbredes. Den er sekrere, fordi Hyklerie ikke finder Stæd, hvor der hverken er Straf at frøgte for, eller Belønning at haabe til. Men den er og nødvendigere, fordi Fyrster maa staae i en des større Underdanighed mod GUD,

33

jo mere det paaligger dem at opbygge deres Folk.

En Konge, som erkænder Himlens Magt, er endelig og en retsindig Konge, der bruger sin eegen Magt vel; til Godhed og Omhyggelighed for sit Folk; til Miskundhed og Naade mod de Elændige; til retfærdighed og Straf for de Onde. Naar den Hellige Skrivt lærer os, at enhver Sjæl skal være Øvrigheden underdanig, Rom. 13, 1. Saa færer den os og, at enhver Øvrighed skal vaage over de Sjæle, de Mennesker, som ere den undergivne. GUDs Forsyn har indført denne Orden, og disse indbyrdes Pligter i det Menneskelige Sælskab. Er der altsaa Konger i Værden, da er det ikke i den Hensigt, at give Folk et blot Skue-Spill af værdslig Pragt og Højhed; ikke, ligesom Afgudsbillederne i en stolt Leedighed at modtage deres Underdaneres Røgtelse og Offer; ikke at underholde deres Hofmod eller deres Uroe, ved den ærgærrighed, at have alting; eller ved den Frihed, at gøre alting. Der være langt fra, at en viis, en Christelig Konge skulde have saa ufornuftige, saa uchristelige Hensigter. Den Kongelige Værdighed er, efter Apostelens Talemaa-

34

de, ikke aleme en Værdighed, som ophøjer een over andre; men den er og en Tjeneste til Ærbødighed mod GUD; til Retfærdighed mod Folkene; til Barmhjærtighed mod de Nødlidende; til Gode for dem, som gøre vel, men til Hævn og Vrede for dem, som gøre ilde, Rom. 13, 4. Disse ere de Grundsætninger, paa hvilke en god Konge grunder baade sin Regærings Berømmelse og dens Hellighed. Hand fornæmmer Byrden af sin Krone, fra det Øjeblik, den sættes paa ham; Hand erkænder sit besværlige Arbejde, og beder, som Salomon om Viisdommen, at den maa være hos ham, og arbejde med ham, Sap. 9. Den første Sandhed, som hand lærer, er, hvad hand er GUD, som et Menneske; hvad hand er Folket, som en Konge skyldig. De første Tanker, som Hand har, er at gøre sit Rige løkkelig og sig selv hellig. De første Gærninger, som Hand gør, ere Naades og Retfærdigheds Handlinger: Ja, han regærer da rættelig, naar hand opofrer sin Tid, sin Roe, sit Livs Kræfter paa at befordre sit Lands Bæste; sine Undersaatters Løksalighed. Aldrig skyer hand Arbejde; altid er hand fyrrig og virkende. Hvor træt af sine mangfoldige Regærings- Forrætninger hand end maatte være; saa er det ham en Slags

35

Vederqvægelse, naar Hand kand være sit Folk nøttelig. Men, omendskiøndt Hand agter sig alle og enhver forbunden, og siger med Paulo: Jeg er alles pligtige Tjæner, Rom. 1, 14. saa holder Hand sig dog endnu mere forpligtet til at sørge for de Arme, de Elendige. Omendskiøndt Hand har bestikket Dommere af upaatvivlelig Redelighed, saa forbeholder Hand sig dog Dommen i de Fattiges Sager, som sin behageligste Forrætning. Omendskiøndt Hand har til at bestyre alle Ting sadt Embedsmænd af ustraffeligt Forhold, saa lader hand dog Sagerne komme for sine eegne Ørne og Øjne: Hand beskytter som en almindelig Fader den Svage mod den Mægtige, og bestraffer Uræt, af hvad Magt den end understyttes. Hand opklarer ved sin lysende Forstand alt det, som Ondskab og Bagtalelse søger ar indsvøbe i Dunkelhed og Taage. Hand, siddende paa Domstolen, adspredde med sine Øjne alt det Onde, som begaaes i de nedrigere Stæder af hands Kongerige, (Ordspr. 20, 8.) Hand afsiger endelig Naades Domme; giver efter af sin Ræt, i det hand stiller sig til Dommer imellem sig selv og sit Folk; lader sine eegne Fordeele fare, og Viiser saadanne store Exempler paa Billighed og Ueegennøttighed, som andre Regæntere maa holde for en Ære at efterfølge.

36

Endnu kand jeg herved ikke lade eet ubenævnt og uberørt: En Konge, som erkænder Himlens Magt, som ærer dens Overmagt, bruger og sin Magt til at bestraffe Religions-Spottere og Vantroende; de aabenbar onde og forargelige Mennesker, som sætte deres Mund imod Himmelen, og lade deres Tunger fare frem paa Jorden, Psal. 73, 9. Hand undertrækker ved sine skarpe Befalninger den Ugudelighed, den Guds Bespottelse, det liderlige Levnet, som sees og høres. Mange Fyrster troer, at de bær Sværdet, blot til at forsvare deres Fordeele, eller at hævne den dem tilføjede Uræt. De overlader GUD selv Omsorgen for hands Navns Ære; og Hævnen for hands Fortørnelser. De lader sig nøjes med ar have en Afskye for Ondskaben, uden at være betænkte paa at straffe den. En hellig Konge driver sin Nidkærhed højere. Hand fornæm- , mer ikke aleene i

Hjærtet den Spot, som gø- ; res hands HERres Navn; men hand bruger og Ild og Sværd til at hævne den. Hand paalægger alle Guds bespottelige Tunger en svar Straf, en ævig Taushed. I disse Stykker lader Hand sig ikke bedes: Heri Viiser hand ingen Barmhjærtighed. Det er hands faste Be- . Puming og Forsæt med David: Jeg hader

37

det Overtrædere gøre; det skal ikke hænge ved mig: Et forvændt Hjærte skal vige fra mig: Jeg vil ikke kænde den Onde. Aarle vil jeg ødelægge alle Ugudelige i Landet; at udrydde af HERrens Stad alle Misdædere, Psal. 101, 3. 4. 8. Ach! mine Brødre! maatte det dog her være en Guds Tjæner tilladt at beklage vore Tidens Fejhed og Ligegyldighed! Vi ere som de kalkede Grave; Vi have ikkun et Skin af Religion: Den Skam, som mand gør den Almægtige, den Allershelligste, rører os intet. Mand understaaer sig ikke at imodsige Ugudeligheden, af Frøgt, at blive holdte for Dadlere, Hyklere, Skinhellige. Nidkærhed er en Dyd, som ikke mere agtes. Mand beleer den, som en Skik, der var god for vore raae og dumme Forfædre, men skikker sig ikke til vore artige Tider. Mand forarger sig over de Frommes mindste Fejl, fordi mand vil have noget at udsætte paa Dyden; og mand seer i alting igænnem Fingre med de Ugudelige, forbi mand enten ikke agter deres Taler, eller den GUDs Ære, som de beskæmmer. Hvor mange Spotte-Ord bruger mand ikke daglig i vor Nærværelse om Religionen? Vi

38

tager det ikke ilde op, ja, vi anseer det næsten som en liden Skæmt og Løstighed. Hvor mange Fordreielser af Skrivten og de hellige Ting gør mand ikke, som vi undertiden laster, fordi de ere ikke sindriige nok; aldrig, fordi de strider mod Gudfrøgtighed. Mand foragter for vore Øjne HERrens Navn; og vi bliver derhos koldsindige, uemfindtlige, ligegyldige. I den Æviges Præster! I den Israels GUDS Tjænere! I sønderrev ved saadanne Lejligheder eders Klæder, og gav i det mindste eders Bedrøvelse tilkænde. Men vi—vi Jesu Christi Præster; vi det Nye Testamentes Tjænere, vi styvler utidig vores ved en søndig Stiltienhed, ved en skammelig Fejhed; enten fordi mand vil være aldt for sælskab-liige, eller mand har for stor Menneske-Frøgt; hvorimod dog gives os vor HERres Advarsel, samt Tilsagn om Biestand, naar vi gøre Hands Gær ning i Oprigtighed, og forkynde Hands Ord med Frimodighed: Du skal ikke frøgte dig for dem, og ej forfærdes for deres Ansigt, Ezech. 2, 6. Frøgt ikke for dem; ti jeg er med dig at udfrie dig, siger HERten, Jerem. 1, 8.

39

Mine Elskeligste Tilhørere! jeg har anstillet de foregaaende Betragtninger i Hensigt til den bekændte store Tildragelse af 17de Januarii sidstafvigte; og i Anledning af den udgivne Høj-Kongelige Befaling, som tilholder baade mig og alle mine Brødre derfor at gøre offentlig Taksigelse og Bøn. — Det kunde da nær gaaet vor kære Konge, som Træet i Nabuchodonozors Drøm, der skulde omhugges; og som denne Konge selv, at nedstødes fra sin Throne, og berøves sit Rige; Men lovet og velsignet være GUD! som forekom det, at det ikke kom dertil. Hand, som siger: Rører ikke ved mine Salvede, 1 Krønik. 16, 22, Hand, som giver Konger Salighed, og forløser dem sine Tjænere fra et ondt Sværd, Psal. 144, 10. Hand holdt og Sin guddommelige Haand over denne sin Salvede, og frelste Hands Liv fra Fordærvelsen. Vel kand vi her ikke andet end tillige erindre de troe Mænd, hvilke GUD brugte som Redskaber i dette Værk: Vi maa ære og takke, berømme og ophøje de Patrioter, de Hætte, som opdagede Sammenrottelsen, som sadte sig i Fare, som vovede Livet; De forekommer

40

mig i deres Forhold mod Kongen, ligesom hine, der fordem, da David var i farlige Omstændigheder, og indelukt i Ziklag for Saul Kis Søn, ginge til ham og tilbøde ham deres Tjæneste: David gik ud til dem, og sagde: dersom I komme med Fred til mig, at hjælpe mig, da stal mit Hjærte være tillige med eder; men dersom I komme at forraade mig til mine Fiender, enddog der er ingen Fortrædelighed hos mig, saa see vore Forfædres GUD dertil, og straffe det, 1 Krønik. 12. 17. Og derpaa fulgte strax deres Erklæring: Aanden iførte Amasai den Høvedsmand, som sagde: David, dine ere vi, og vi holde med dig; Fred, Fred være med dig, og Fred med din Hjælpere, ti din GUD hjælper dig, ibid. v. 18. Men priset være for alting Himlens Magt og Naade, som gav Sagen et saa godt og ønskeligt Udfald. Hvor beklageligt havde det ikke været, om vi med det jødiske Folk skulde sagt: Vor Hoveds Krone er affalden, Begrædels. 4, 16. Hvor glædeligt er det derimod nu, at Kongens Krone er urørt: Kongens Huus

41

er bevaret? har en Haman haft onde Anslag mod GUDS Folk; Fordærvelsen er falden paa ham selv. Har en Achitophel raadet; HERren har gjort hands Raad til Daarlighed. Har nogen mordesk Haand vildet opløftet sig; den fortjæner at afhugges med Vredens Øxe, — Nu Monarchen Selv glæder Sig derved, og Viiser os igæn Sit muntre Aasyn: HERRE! Kongen skal glæde sig i din Kraft, og hvor gandske meget skal Hand gøre sig løftig ved din Hjælp: Du haver givet hannem sit Hjærtes Begæring; Du kommer ham tilforn med gode Velsignelser; Du sætter en Krone paa Hands Hoved af kostelig Guld; Hand haver stor Ære i din Hjælp — Din Haand skal

finde alle dine Fiender; ti de tænkte hæmmelig at gøre dig Ondt; De optænkte et Anslag, de kunde ikke fuldkomme det etc. Psal. 21.— Rørt af en inderlig Glæde; dreven af en hellig Taknæmmelighed erkænder og Kongen Himlens Magt, Hand bøjer sig for Himlens GUD, Hand nedknæler for Sin Himmelske Konge,

42

og takker hjærtelig for beviiste Hjælp, sigende med Nabuchodonozor: Jeg opløfter mine Øine til Himmelen, og velsigner den Højeste, og lover og priser Den, som lever ævindeligt; Ti Hands Magt er en ævig Magt, og Hands Rige varer stædse og altid, Text-Cap, 31 v. Det samme, Kongen gør for, vil Hand og vi som Hands Folk og Undersaatter skal gøre efter: Lader os da glæde os med Ham, og kændelig yttre Glæden: Vi ville fryde os i din Hjælp, og i vor GUDs Navn ville vi oprejse Bannere: Nu kænder jeg, at HERren haver frelst sin Salvede; Hand vil bønne Ham af sin hellige Himmel; Hands højre Haands Hjælp skeer ved Styrke. Hine forlade sig paa Vogne og Hæfte; de ere nedstyrtede og faldne, men vi staae og ere oprejste, Psal. 20, 6—9. Lader os ligeledes efter Kongens Befaling og Exempel takke GUD for Hands Godhed, ydmyge os for Hands Majestæt, tilbede Hands Magt og Forsyn. Hand har afværget en stor Uløkke fra vort Land og Rige; Hand har beteed os en stor Frelse; Vi maa da med Samuel op-

43

rejse Ham vor Ebenezer, og sige: Hidindtil har HERren hjulpet os, 1 Sam. 7, v. 12, Med David og hands Folk istæmme vor Lovsang: Lovet være HERren, som gav os ikke til Rov for Fjendernes Tænder! vor Sjæl er undkommen, som en Fugl af Fuglefængerens Snare; Snaren er sønderreven, og vi undkomme; vor Hjælp skeede i HERrens Navn, som gjorde Himmelen og Jorden, Psal. 124, v. 6 — 8. Fremdeles maa vi gøre Bønner, Forbønner og Taksigelser for alle Mennesker; for Kongen og alle dem, som ere Ypperlige, at vi maa leve et roligt og stille Levnet i al Gudfrøgtighed og Ærbarhed, 1 Tim. 2, 1. 2. Vi maa bede for Enke-Dronningen, den velsignede Juliana; den Hæltinde, den Moder for Landet, som Debora i Israel, Dom. B. 5,7. For De Tvende Kongelige Prinzer, at De maa være som de To Oltens Børn, der staaer hos al Jordens Regænter, Zach. 4, 14. For Den af en rar

44

og skinnende Gudsfrøgt betændte, af Aar og Dyd gamle Prinzesse, at Hun stædse maa være indsluttet i Sin Himmelske Brudgoms, Sin Frelseres Arme og Varetægt: Hands vænstre Haand være under Hendes Hoved, og Hands højre Haand omfavne Hende, Højsang. 2, 6. Men fornæmmelig maa vi bede for Kongen; Hand behøver mest vore Forbønner; Ham ligger der mest Magt paa; Hand er som Tusinde af os — frels HERRE! Kongen; bønne os den Dag, vi raabe, Psal. 20, 10.

Ævige GUD! Kongers Konge! Vi takke og bede Dig for vor milde Christian, vor Kære Konge. Du har givet os Ham som levende igæn: Du har stadfæstet Ham paa nye i Hands Kongerige, i Hands Kongelige Herlighed, i Hands væsentlige Magt og Myndighed. Lad Din Naade fremdeles styrke Ham, Din Kraft opholde Ham, Din Velsignelse omringe Ham. Giv Ham gode baade Sinds og Legems Kræfter. Hand er Din Udvalgte: Vær med Ham herefter, som Du har været hidindtil. Bevar

45

Ham som Din Øjesteen; Sæt Ham som et Indsægl paa Din Arm, og som en Zignetering paa Din højre Haand. Opfyld Hands dyre Sjæl med en brændende Gudsfrøgt, og med Nidkærhed for Din Ære i Sine Lande. Lad JESu dyrebare Blod besprænge Hands Hjærte og Throne. Lad JESu Tornekronen i sin Nedrighed give Hands Kongelige Krone i sin Højhed en dobbelt Glands. Den Naade og Aand, som Du gav Hands Forfædre, hvile dobbelt paa Ham. Gjør Ham til en ret Fædrenelandets Fader. Hands Dage ærefulde, glædefulde, mangfoldige. HERren bevare Hands Udgang og Indgang fra nu og indtil ævig Tid. GUD velsigne Ham; aldt Folket velsigne Ham; alle raabe eenstæmmigt og oprigtigt: Løksalig vorde Kongen! 2 Kong.

11, 12.

Lader os endelig bede for det gandske Land, at GUD fremdeles vil bevare det fra alle baade aabenbare og hæmmelige Fiender, Forræderie og Mord, Vold og Blods Udgydelse. GUD Selv være en gloende Muur og Vognborg om disse Riger. Hand forunde os den ædle og kære Fred, og lade den, vi nu have, være en Retfærdigheds Frugt. Hand afvænde fra os

46

alle Uløkker og Lande-Plager, som vi vel har fortjent ved vore mange Sønder; ved det meget ugudelige Væsen, det uteerlige Levnet, der saa længe har regæret; den fordømmelige Vælløst og Yppighed, den Ukærlighed, den Stolthed og Ondskab, der behærsker de fleste Huse og Hjærter: GUD straffe os herfor ikke i Sin Vrede, men lade Nøden bane Vej til Naaden. GUD velsigne alle Stænder. GUD styre alle Raadslag til det Bæste. GUD gøre Øvrigheden retsindig; Undersåtterne underdanige; Fædrene kærlige; Børnene lydige; Herrerne milde; Tiænerne troe. GUD forandre de onde Tider; forlindre de haarde Tyngsler. GUDs Velsignelse,

som længe har været savnet, komme igæn til dette fattige Land og Stæd. Handel og Vandel løksaliggøres. Jorden give sin Grøde. Marken bæere sin Frugt; og vor heele Land være et Canaan, et Land, som ligger i HERRens Velsignelse.

GUD! Du hører Bønner, derfor kommer vi til Dig: Hør os, og vær os naadig. Tænk dog derpaa, HERRe! at Du er vor Fader, og vi Dit Folk. Forkast os ikke. Overgiv os ikke; men vær med os, som Du har været vor Hjælper og Beskærmer hidindtil. Bevar din Chri-

47

stenhed! ophold din Kirke og dit Ord iblandt os. Oplys de Blinde og Vankundige; omvænd de Ugudelige; bøj de Haarde; styrk de Svage. Giv os alle et retsindigt Hjærte, at vi altid frøgte Dit hellige og store Navn. Hav Taalmodighed med Søndere. Forøg de Gudfrøgtiges Tall; ti ved deres Velsignelse ophøjes en Stad (Ordspr. 11, 11.) udryd de onde Skalke, for hvis Øjne ingen Gudsfrøgt er (Psal. 36, 2.) Giv os alle Kraft til at holde Dine Bud: Naade til i alle Ting at forlade os paa Dig. Indplandt Enighed i alle Hjærter, at vi maa have eet Sind i Christo JEsu, og alle lige broderlig Kærlighed til hværandre. Frydefuld Tid! jeg seer dig forud, jeg øjner dig i Haabet; da Retfærdighed og Fred skal kysse, Sandhed og Troeskab møde hinanden. Nu faaer vi sidde i Fredens Stilhed, og gøre vore Sværd til Plovjæm. Nu grønnes vore Figentræer, og vore Hytter staaer som prydede Palladzer. Nu er HERRens vor Guds Løstighed over os, og Hand forfræmmer vore Hænders Gærninge.

O HERRe! hjælp os alle denne onde Værden vel igænnem, at vi maatte med Glæde fuldende den Kamp, som os er foresadt. Lad ingen af os savnes i Dit Herligheds Rige heroven til,

48

hvor intet Ureent eller Almindeligt skal indkomme og hvor de løstige Værelser ere hos Guds højre Haand ævindelig. Ach! HERRe JEsu! ved disse Ord, ved denne Tanke løfter alle dine Børn med fornyet Kraft deres Sind og Sandser fra Jorden til Himmelen; til det Himmelske. Kongerige, som hisset skal blive dem til Bæste O! du løstige GUDs Stad! paa hvis Gader ingen Klage skal høres, intet Bryst sukke, intet Øje græde. O! du himmelske Samqvæm! hvor alle Sjæle brænder af en Seraphinisk Kærlighed, alle ere eet i GUD, alle lever i den højere Eenighed, i den fuldkomneste Glæde! O! du herlige Rige! hvor ingen Uorden, ingen Forstyrrelse, ingen Fiende og Fare meer er at befrøgte: Hvor ævige Kroner skal uddeles, og Herligheden være uden Ende. O! salige Land! hvor ingen Sønd og Sorg, ingen Nød og Død, ingen Møje og Besværlighed skal være mere, men GUD alle Ting i alle. O! naar skal vi komme derhen? Ach! Fader vor! tilkomme dit Rige! min Sjæl længes efter dine Forgaarde. Min Frelser! kom snart i din Herlighed, at gøre os til Konger med dig. Skynde dig med den Forløsnings Dag da du vil frie os fra al ond Gærning, og udfrelse os til dit himmelske Rige; Dig være Ære i Ævighed, Amen.

49

1
2
3
4
5
6
7
8

i **" «Ds: UAH 4 fl

UAH

pa

i4

4*^ ß&CM/tßuj

flfrod*ⁱ i[^]i/%

+fcc AfUL[^]Pi^{^^}

v;

TTA TL,

ul,

Oo ^ ^7 '/p n (SS PP ^ "— 4dt"

Oo /p ^t*&4tnr. dt''

9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27

WWMW

28
29
30
31

Mt

ESS,

32
33
34
35
36
37
1
2

,

Jlfå j

* va?

*/4L&je*4hr NA AOA Pap ef /r

' Pap f e, f /r d V£

VL yn Eux 3

li

på

\u»i£-u+-i£-p4tf

£

L

fys-frli-tßl

\fi

phk, «Jfr tjh 4?/ 55 i ao Mn OTC

hk, «Jfr tJh 4?/ 5 i ? - ao Mn OTC

IR fyd-fø LA

PR tø^ljr) 0>tUt^jt/f. &^4L£lt4> 1% i 4 PMA Jr * / ' / *

tø^ljr) 0>tUt^jt/. i 4 PMA Jr * / ' * / 4 * 4U- Vh D

T^4U~-Jr Vh DD

T^~-Jr D MU. Mn do rd y d

NN Ao, /2 'f : ß'oA^.^u Or uy ud yer AEON

N /2 f : ß'oA^.^u ruy ud yer AEON IT / 19717 MA ,

IT // 197717 MA ak rør tet, lor PA

// 197717 MAak rør tet, lor PA

ihp-4~d*4qy '* 1 a EE dk

ip~qy Vha EE dkb

> SUV a

3

4

WWW

5

duA^yy]L

&T7)

6

ir, • f fr . ' / y

Hr: mm JU Y 0, gr Få .Mf * ort HA h

.pl od rr HA o h

Erm [ere A AU TAS

£>% ' yy /> y -- r MA AcM Jj4n4, Å^pvj^ir f

«J^tr E

tIAkb' rn

' dMréA& ASIt 0U-4ÜL <%% U | VEG CJ > Ma FN

dMréA& ASIt 0U-4ÜL <%% VEG CJ > Ma FN LO les 4^ » ^

LO les 4^ / \$ 7 * » ^

' >L - jAé^L \$ /7 * IO » ^ B

' >L - jAé^L \$ /7 * IO ^ eng Bjær fh VT rAo AB

^ eng jær fh VT '*> Af ra: Ago AB ' * Z ÆjuJA 4L*. i || Hi) f

7

/ & 2 Ql <ti

rM f f

8

O £/? mMÆØ7 J v fir, Visa TAO ECL PE ET

O £/? mMÆØ7 •Av fir, Visa TAO EG CL PTE ET ^ J

•Av fir, Visa TOs? EG CL PTE ET ^ J Maat, u(PAN

Maat, num (PAN

nm Isijfr 1- iv« /^£\$'Cfé^* . ^sÆts*)(/4 j||

[^ ' ^Z ^A 'fa Vd

FA

7,

■ / /V' ,, . . ' •/ 1/%&£*■? *ært

■ / /V,, . hos 1/%■&£*■? *ært) &

ul-v 'O/vß'/r* -'&- &j

9

10

A-f føfty 'Jførf)

11

fz-i«

%

12

13

RAA A4

Fg / LANSA

Fg OUR / LANSA FF V. 495 7

. W 495 fz 7

Ht hh? 1

h* Br

SØ

pligg yw

AE

7 ft^C 4.<Ap

vi

14

15

h fayAjtr 44 yin UWE NA Br

y■ <? . /■/ f /) /7' SV> MS & A

Mo ATT EN

ØLeC^ri/1 riiUi-^rril

År

V f ø .

. 6,

Lir Orad

hl r^ x >o-> Ai? fl 14 yS/^ri

/-VJ;

MI) &tfvule^y %jh? ^ pl 200 Vt, 1.

pl 200 ^ Vt, 1. aN

Vt, 1. aN [MAO (rt

\$ MI 9 MD (rt r-. J. 7, MOT b4 d e,

\$ H 7, <3y «r ris^ MOT Å' b~P-r4 d > e,

» O^M 'V w *

- / X*' ri

i Syyj ri

FU

LL

16

^ /c£

17

18

+))

irttU^yfr &&1U*SUSA /?<X ^Xü pr -V CI

rttU^yfr &1U*SUSA pr -V CI

^(tL^ti faeUéfutp

Or HG EN 'feist

hl,

Gå ME lad KN:

19

20

Cc.' 4.'&£l» /4&Unr-1fr/ £&. tyunftr &J??

c.4.&» U &i£tj|%&tfr &*-*J/£±

'i l/)P

|&r/<IA4» fyrt

i^#

]uff^ *J *

/7 Q^

^ (pUr' A-'P Ost?

6<^t Mi^fitj] t

21

.; Se 5% Pr "• L

.-My LCA

UV de BA)

tfø ak JL frå

fri, koge fø'ZC~Cj£jLrl±Å, f 4/j /få . fl C^!

•◆A'

/'fe a X/ aXÆ

va ^

b*±Jl Lé, (øde di zs %

22

E na ln /

ØS fø '

^J^ypt4^ ixwUiAA^/s) iui ^ M J£&~~~éL idkstoCL*' KI

"■SU AP,

PI

23

24

'MW

AG be "

VA

iforv]p

^i/fuyU/cü

ÄW

ill Bj af freskk io | Da fl

Da jkrj &/r> ßhj fl 40, Fr And L

jkri /r> h40, Fr And L /fydi/tp Ay i'iMs/v-fi) j CCF? sæ, 1

/fyditp y s\£?r CCF? Xa) sæ, 1 N MÅ Spore Aa, åg

\r AN MÅ Spore Aa, årg

(Uuuft^t un 4&p. ^'W jerde rt

(Uuuft^t ^-VV Fjerde rt i ^

z^?7 jv

LYØ .< i'A///^/A-9-. \fhjfy, :^ éUsjft7 *4^ cT>^ AI 4* dhj^- i&dLUfa/TP M

ft^ xjx'fA-'v dh+J^- i&rt'udLtUfa/TP M J 'I Bee JS AI

'fA-'v dh+- rt'utU-J 'I Bee JS AI

25

26

ard jet i Kr J trafen

^V-^ifv 4sL&Pj

27

<u>m<

<u>m< V^ 4w, «^-

tyldlfr\

28

tyr-fa^ t- j*Å A

tyr-fa^ \$ <t& 4 VEA p

- 7i- y all rr M

Hu

I RÉEL øm

29

30